I 45626

1984

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

omagiu

ALMANAHUL PĂRINȚILOR 1984

Preşedintele ţării

Se-apropie de inimă un cîntec istoric,
Al epocii noastre-mplinite, stegar,
Un cînt al cărui mugur şi ornic,
Eroii-l pricep într-un crez, legendar...

În zumzetul tainei, doar fruntea petrece.
Se-nclină şi strigă, ca pomu-nflorit:
Trec anii, trecură, la număr, de zece,
De cînd Preşedinte al ţării e Fiul iubit...

Fîntînile veacului dădură răcoare,
De cînd ne-am ales noi un Domn pămîntean...
Din tot ce vedem şi-adunăm azi sub soare,
În România, făurit e din gîndul Lui, Primul Oştean...

Cînta-vor bătrînii şi mamele noastre,
Eroii cei harnici ai humii,
Nepoţii cînta-vor Lumina spre astre,
Că sîntem simbolul de pace al lumii...

Şi unde e taina şi iniţiatul,
Ce schimbă pămîntul român?
E Preşedintele! Oraşul şi satul,
Pe care, poporu-i stăpîn!

TRAIAN IANCU

I 45626

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

2022

93274

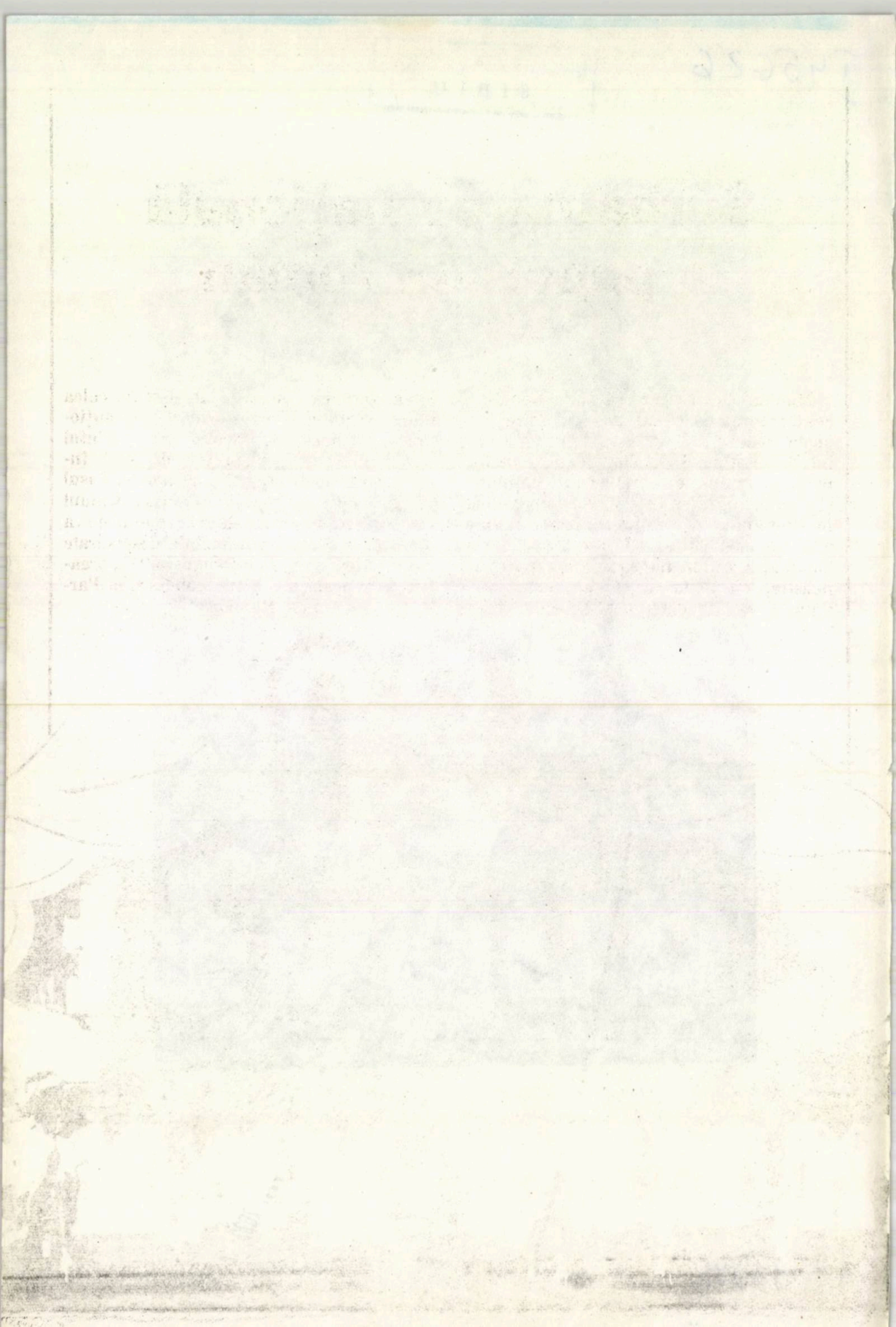

Sărbătoarea națională a poporului român

Moment de răscruce în viața României contemporane, act al voinței întregului popor român, 23 August 1944 reprezintă începutul erei noi din istoria noastră națională, al revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă în România. Răsturnarea dictaturii militare fasciste, eliberarea României de sub dominația hitleristă și participarea țării noastre, cu toate forțele ei materiale și umane, la crîncenele bătălii pentru zdrobirea Germaniei naziste au deschis calea unor profunde transformări revoluționare, naționale și sociale pe pămîntul românesc, calea asigurării deplinei independențe și suveranități naționale. Pasul gigantic făcut de poporul român pe drumul devenirii sale socialiste și comuniste a început, așadar, prin luptele desfășurate în zilele fierbinți ale lui august 1944, organizate și desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Român.

Tradiţiile strămoşeşti de luptă, probate cu eroism legendar de masele largi populare, sub cîrmuirea unora dintre conducătorii cei mai cutezători şi iluştri — Mircea cel Bătrîn sau Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul sau Tudor Vladimirescu — şi a atîtor altor „bărbaţi ai ţării", înscrise pentru veşnicie în letopiseţul neamului, vitejia ostaşilor români pe cîmpurile de bătălie ale războiului din 1877—1878, pentru cucerirea independenţei sau ale primului război mondial, au fost preluate şi cultivate cu deosebită grijă şi nemărginită dragoste de către comunişti. Afirmîndu-se drept cea mai importantă forţă pe scena vieţii social-politice româneşti, Partidul Comunist Român a înălţat cu bărbăţie steagul luptei pentru eliberarea ţării de sub dominaţia străină şi jaful imperialist, pentru întărirea necontenită a independenţei şi suveranităţii naţionale. Comuniştii au fost eroii organizării maselor muncitoare în aprigele bătălii pentru cucerirea de drepturi politice şi economice, pentru apărarea intereselor vitale ale maselor muncitoare. Luptele muncitoreşti din 1929 şi 1933, răscoalele ţăranilor din Valea Ghimeşului din 1934 sînt numai cîteva din momentele de referinţă din lungul şir al viguroaselor încleştări de clasă desfăşurate sub conducerea comuniştilor.

De un eroism legendar a fost lupta Partidului Comunist Român împotriva fascismului, care a pricinuit omenirii, în cel de al II-lea război mondial, imense pagube materiale şi spirituale, cît şi peste 50.000.000 de victime. „În istoria patriei — arată secretarul general al partidului nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu — va rămîne ca un simbol strălucit al spiritului revoluţionar al comuniştilor, al dăruirii lor pînă la sacrificiu pentru cauza libertăţii poporului, lupta împotriva fascismului şi a ocupaţiei naziste, pentru eliberarea României şi recîştigarea independenţei naţionale."

După instaurarea dictaturii militaro-fasciste în septembrie 1940 şi subordonarea ţării Reichului nazist, prin intrarea trupelor hitleriste în ţară, în octombrie acelaşi an şi, mai cu seamă, după tîrîrea României, împotriva voinţei majorităţii covîrşitoare a poporului, în războiul hitlerist, care risca să se transforme într-o adevărată catastrofă naţională pentru ţara noastră, comuniştii au trecut imediat la organizarea unei puternice şi ample mişcări de rezistenţă.

Prin „Platforma — program din 6 septembrie 1941" au fost stabilite principalele obiective ale luptei: răsturnarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene, formarea unui guvern al independenţei naţionale, încetarea războiului împotriva Uniunii Sovietice, alungarea hitleriştilor din ţară, eliberarea părţii de Nord a Transilvaniei de sub ocupaţia hitleristo-horthystă, participarea alături de coaliţia Naţiunilor Unite la înfrîngerea Germaniei naziste.

Obiectivele fixate de partidul comunist au devenit programul de luptă al mişcării de rezistenţă desfăşurată cu tot mai multă vigoare pe întreg cuprinsul ţării. Muncitorimea s-a impus prin numeroase acţiuni de răsunet naţional pe care le-a declanşat împotriva dictaturii antonesciene şi a războiului hitlerist. Nenumărate greve şi conflicte de muncă, deseori însoţite de manifestaţii de masă, au fost organizate într-o serie de întreprinderi ca: „Lemaître", „Wolf", „Arsenalul Armatei" din Bucureşti, „Concordia"-Ploieşti, „Astra"—Arad ş.a.

În frontul larg al rezistenţei antifasciste a poporului român, remarcabile contribuţii au fost aduse de ţărănime: nesupunerea faţă de autorităţile dictaturii, sustragerea de la rechi-

zilii, refuzul de a executa diferite corvezi, au fost numai cîteva din formele cele mai frecvente prin care truditorii ogoarelor, atît de greu loviți de nenorocirile războiului, s-au înrolat cu speranțele lor de libertate, în mișcarea națională de rezistență. La rîndul lor, cei mai reprezentativi intelectuali—savanți, profesori universitari, scriitori, artiști, învățători ș.a. — s-au ridicat deschis împotriva ideologiei fasciste și îndeosebi a psihozei războiului, înscriind, astfel, remarcabile contribuții în consolidarea continuă a stării de spirit antihitleriste a poporului și a mișcării de rezistență a maselor largi populare din țara noastră. Este deosebit de grăitor faptul că numai

în perioada 22 iunie 1941 — iunie 1944 peste 108 000 muncitori, țărani, intelectuali au compărut în fața tribunalelor militare pentru neexecutarea unor ordine ce contraveneau intereselor lor și ale țării. Ura față de hitleriști a determinat o puternică stare de împotrivire în rîndurile armatei române, atît în rîndul ostașilor, cît și al ofițerilor superiori. După cum arată fostul șef al Marelui Stat Major din perioada 20 ianuarie 1942 — 23 august 1944, generalul de corp de armată Ilie Șteflea, urmărindu-se cruțarea armatei române și sustragerea ei de la dezastrul spre care era împinsă în războiul hitlerist antisovietic, numeroase unități militare românești nu au mai fost trimise în luptă, altele au fost retrase de pe front sau transferate în spatele frontului, sub pretextul refacerii. „Am ascuns tot timpul Comandamentului german — relatează fostul șef al Marelui Stat Major Român — adevărata situație a armatei române... Am avut totdeauna două serii de tabele cu situația materială a armatei române; o serie de tabele cu adevărata situație care se păstra strict-secret și nu era arătată autorităților germane și o altă serie cu situația materială mult redusă, special întocmită pentru autoritățile germane". Astfel, prin cele mai felurite căi și mijloace, pierderile armatei române au fost mult diminuate. „În realitate — arată același general — timp de trei ani și două luni (cît a durat participarea armatei române la războiul hitlerist antisovietic — n.n.) noi am pierdut... 62 871 morți".

Puternica stare de spirit antihitleristă, caracteristică tuturor categoriilor de cetățeni ai țării noastre, cît și împrejurările externe în continuă și rapidă modificare, au impus cu necesitate măsuri dintre cele mai hotărîte pentru scoaterea țării din războiul hitlerist. În acest sens, o direcție principală a activității P.C.R. a constituit-o preocuparea consecventă pentru coalizarea tuturor forțelor naționale, cu stare de spirit antihitleristă, la lupta pentru salvarea țării de la prăbușirea națională. Dovedind o înaltă capacitate de orientare în situația complexă internă și internațională a momentului respectiv, în a stabili în mod amănunțit și realist planul insurecției, P.C.R. a trecut în ziua de 23 August 1944 la înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, antihitleristă și antiimperialistă.

Cum s-au derulat evenimentele în acea zi istorică de miercuri, 23 August, merită, credem, să reamintim, fie și pe scurt. Așadar, 23 August 1944... Soarele a răsărit la ora 5,29. Dimineața, temperatura a fost de 21 de grade. Cerul senin.

Ora 7,30. Răsună semnalul posturilor de radio românești, alcătuit din primele note ale marșului „Deșteaptă-te române!" Apoi vocea crainicului anunță programul zilei: ora 9 — Muzică imitativă; ora 10 — Fanfara regimentului Dorobanți de Gardă „Mihai Viteazul", condusă de maiorul Giugaru. Concert de promenadă...; ora 13,30 — Ora ostașului...; ora 14 — Radio jurnal. Publicitate...

Din timp în timp, același anunț lapidar: „Aici Radio România, București. În spațiul aerian al României domnește liniștea deplină". Era o liniște apăsătoare, răscolită dis-de-dimineață numai de strigătele vînzătorilor de ziare: „La ziaru'... 'Diție spicială... Universuu... Tim-

puu... Curentuu... Are comunicat! Ia Monitoru! Are condamnări la moarte"...

La rubrica Deciziuni ale Curții Marțiale, Monitorul Oficial din ziua de 23 August publica sentințele a 13 condamnări la moarte, a 12 condamnări la muncă silnică pe viață, a 3 condamnări la 5 ani muncă silnică...

Cu prețul vieții, netemători și de neînfrînt, încă din zorii zilei comuniștii pun temelia începutului de eră nouă în istoria României. Întregul sistem al forțelor naționale insurecționale organizat și condus de Partidul Comunist Român, este alarmat și intră în acțiune. **La ora 17 a fost arestat Ion Antonescu. La ora 18 se transmite către toate unitățile militare din București ordinul „Pajura".** Prin sunete de goarne și trompete ostașii se adună înarmați „în front". **Peste o jumătate de oră, al doilea ordin: „Stejar — extremă urgență" face ca trupele românești și formațiunile patriotice de luptă să ocupe pozițiile dinainte stabilite...**

În seara zilei de 23 August se constituie un nou guvern, în care, după 20 de ani de ilegalitate, pentru prima dată în istoria sa, Partidul Comunist Român devine participant la guvernarea țării. La ora 23, printr-o directivă operativă a șefului Marelui Stat Major, armata română încetează imediat ostilitățile împotriva armatei sovietice și a Națiunilor Unite. Întreaga armată română întoarce armele — caz unic în istorie — împotriva aliatului de pînă atunci, armata hitleristă, adevăratul dușman.

Încă din primele ore, evenimentele insurecționale petrecute în România au avut un răsunător ecou în opinia publică mondială, bucurîndu-se de elogioase aprecieri. În același timp, deruta produsă în rîndurile căpeteniilor naziste a fost catastrofală. **„Raportez însă** — transmitea generalul Hansen din București, la Berlin — **că nu este vorba de un puci al camarilei de la curte, ci de o lovitură de stat, bine pregătită de popor și trupă, informate prin radio. Măsura se bucură de cea mai largă încuviințare. Impotriva regelui și a noului guvern nu poate fi găsit nici un general pentru contraguvern..."**

La capătul a nouă zile de lupte înverșunate, cei peste 465 000 de luptători români încadrați în forțele armate și formațiunile patriotice, încheiau cu succes operațiunile insurecționale de curățire de hitleriști a celei mai mari părți a teritoriului țării. **Au fost capturați: 56 455 militari, între care 14 generali și 1 421 ofițeri. Inamicul a pierdut în același timp: 282 avioane, 498 nave, și mari cantități de armament.**

„Dezastrul german din România — sublinia la 18 septembrie 1944 postul de radio New York — **a pecetluit soarta armatelor Reichului din Balcani.** Prin trecerea României de partea aliaților drumul de sud-est, care duce la Budapesta, Praga și Viena, este deschis..."

Insurecția română triumfa...

„23 August — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — va rămîne veșnic în conștiința poporului, amintirea sa transmițîndu-se din generație în generație ca un simbol strălucit al eroismului maselor populare, al spiritul revoluționar al comuniștilor, al tuturor militanților progresiști din patria noastră".

Istoricul act de la 23 August 1944 a avut urmări politice naționale și sociale dintre cele mai importante pentru soarta țării. El a marcat începutul revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă a poporului român. Desfășurarea evenimentelor a pus, odată în plus, în evidență rolul conducător al Partidului Comunist Român, coeziunea întregului popor și devotamentul fără margini al tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, față de soarta patriei. **Acțiunea rapidă și victorioasă a forțelor insurecționale române a dat la iveală încă odată marile capacități și resurse de energie și cutezanță de care a fost și este capabil poporul român în momentele cruciale ale existenței sale.** Insurecția a asigurat condițiile necesare participării poporului român, cu toate forțele, alături de Națiunile Unite, la înfrîngerea Germaniei naziste.

În același timp, **insurecția română a avut consecințe determinante pentru soarta războiului. Ea a antrenat unul dintre cele mai mari dezastre pentru frontul hitlerist. Practic, întregul dispozitiv strategic hitlerist din sud-estul Europei s-a prăbușit ca urmare a loviturii necruțătoare primite prin înfăptuirea de către poporul român a insurecției sale victorioase.** Paralel cu efectele militare covîrșitoare pe care le-a determinat, **actul istoric de la 23 August a exercitat o profundă influență asupra evoluției situației politice din o serie de țări, a contribuit la accentuarea crizei regimurilor din Bulgaria, Ungaria și chiar Germania hitleristă, a stimulat intensificarea rezistenței populare antifasciste în Bulgaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Polonia, Grecia și în alte țări.**

Condus de Partidul Comunist Român, întregul popor și-a adus, în continuare, o prețioasă contribuție la zdrobirea Germaniei hitleriste, la eliberarea din jugul fascist a altor popoare, înscriind, astfel, încă o pagină de nepieritor eroism în glorioasa sa istorie. Împreună cu armata sovietică, armata română s-a angajat în grele lupte pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei, participînd apoi activ, timp de 260 de zile, la bătăliile pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei. Un drum lung de peste 1 000 de kilometri a fost stropit cu sînge de ostașii români și presărat cu aproape 170 000 de jertfe, 300 000 din cei peste o jumătate de milion de militari români participanți la războiul antihitlerist au fost distinși, pentru faptele lor de vitejie și eroism, cu ordine și medalii sovietice, ungare, cehoslovace, românești. În același timp, eforturile materiale făcute de întregul popor român, de la 23 August 1944 pînă în vara anului 1945, au însumat cu mult peste un miliard de dolari (cursul din 1938). Acest efort, raportat la numărul populației, la posibilitățile

(continuare în pag. 12)

Prof. univ. dr. ION SPĂLĂȚELU

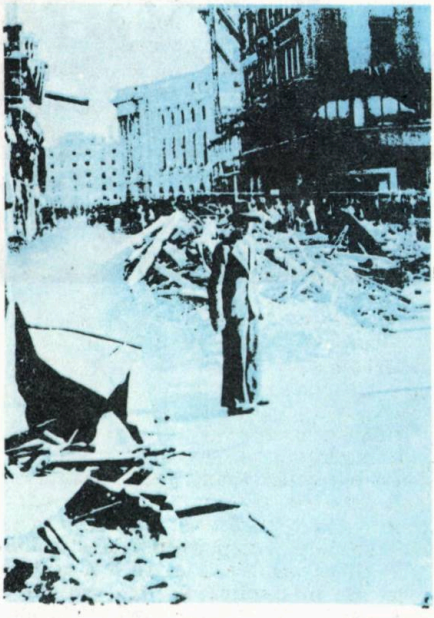

arc peste timp

Procesul revoluționar din România, început la 23 August 1944, odată cu insurecția națională, a cunoscut o desfășurare ascendentă, în etape istorice succesive, fără întrerupere între ele. Răsturnînd regimul politic al dictaturii militaro-fasciste și lichidînd dependența de imperialismul german, de orice imperialism, insurecția din august 1944 a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Roata istoriei milenare a poporului român n-a putut fi dată înapoi, de nici o forță din lume. Era mînată de legi obiective implacabile. Vremii i se făcuse lehamite de hitlerism și de acoliții lui din interior. Încununare a luptei eroice a maselor populare, a forțelor înaintate ale societății românești, în frunte cu Partidul Comunist Român, împotriva fascismului și dominației imperialiste, insurecția reprezintă, totodată, începutul unei ere noi în istoria poporului român. „Aceasta a inaugurat epoca unor profunde transformări revoluționar-democratice în societatea românească, a cuceririi puterii de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu masele largi populare. Epoca ce a urmat a marcat începutul unei noi istorii a patriei noastre — istoria împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională, pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale a României, a dreptului sacru al poporului român de a fi stăpîn în propria sa țară"[1]. Se înfăptuia începutul nădejdilor pentru care a luptat poporul nostru secole de-a rîndul. Pe locuitorii acestui pămînt străbun îi chema vocea unei ere noi.

40 de ani în viața unui popor ca al nostru, cu o istorie de patru ori milenară, ca o fîntînă abisală care-și dezvăluie întreaga sa adîncime nemăsurabilă, înseamnă o perioadă scurtă, dar jalonează o epocă de mari transformări revoluționare, în care roata istoriei a pornit să se învîrtească cu repeziciune, poate pentru a mai recupera din întîrzierile trecutului nemilos. Apăruse un cîrmaci ce-i studiase mersul timp de două decenii și acum îi stăpînea mecanismul. Era partidul nostru comunist, conducător al poporului român, care croise cu clarviziune drumul de luptă și de victorii.

[1] Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura politică, București 1975, pag. 52.

cum arăta România, imediat după 23 August 1944?

Răspunsul la întrebare ne luminează şi mai mai bine drumul glorios parcurs de patria noastră, în făurirea noii orînduiri sociale. În ajunul celui de-al doilea război mondial — adică după mai mult de 80 de ani de dezvoltare capitalistă — situaţia era mult înrăutăţită. România era o ţară cu industrie slab dezvoltată şi o agricultură înapoiată. În anul 1938, agricultura deţinea o pondere de 76,4 la sută din populaţia ocupată, iar industria 9,2 la sută. Din punct de vedere al producţiei industriale pe cap de locuitor, România se situa în acel an pe unul din ultimele locuri între ţările europene.

În 1945, nivelul producţiei industriale se afla cu mult sub cel de dinainte de război. **În 1950 venitul României pe cap de locuitor era de circa 100 dolari — de 15-20 ori mai mic, în comparaţie cu ţările mediu dezvoltate** — aflîndu-se atunci în prima grupă a ţărilor în curs de dezvoltare. Analfabetismul, moştenit de la regimurile trecute, cuprindea în perioada de după eliberarea patriei aproximativ 33 la sută din populaţia ţării — în special în mediul rural. Aceste date şi fapte arată că peisajul economico-social al ţării era sumbru, impunînd eforturi mari pentru schimbarea lui.

pentru refacerea şi dezvoltarea economiei româneşti

Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român — prima reuniune pe ţară a comuniştilor români, ţinută în condiţiile deplinei libertăţi politice — din octombrie 1945 a analizat situaţia economică şi politică a ţării şi a stabilit obiectivele strategice şi tactice, direcţiile fundamentale ale activităţii de viitor. **În centrul lucrărilor Conferinţei au stat problemele economice, ale refacerii şi dezvoltării economiei româneşti.** Relevînd necesitatea aplicării creatoare a teoriei revoluţionare a clasei muncitoare, P.C.R. a înscris în primul său statut, după eliberare, teza că **ideile socialismului ştiinţific nu trebuie privite ca o dogmă, ci ca o călăuză în acţiune. Partidul Comunist Român are meritul de a fi dezvoltat creator teoria despre industrializare, ţinînd seama de particularităţile specifice României,** de stadiul său de dezvoltare economico-socială. Această opţiune esenţială a stat la baza strategiei social-economice stabilite de Conferinţa Naţională a Partidului, din anul 1945, creînd condiţii pentru lichidarea pesimismului

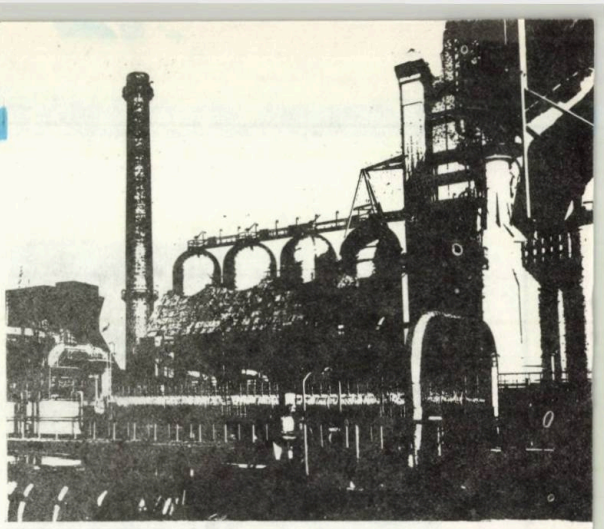

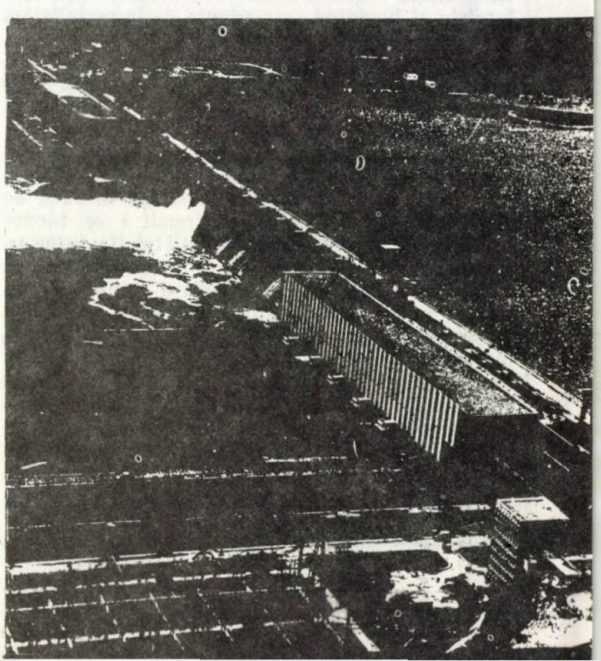

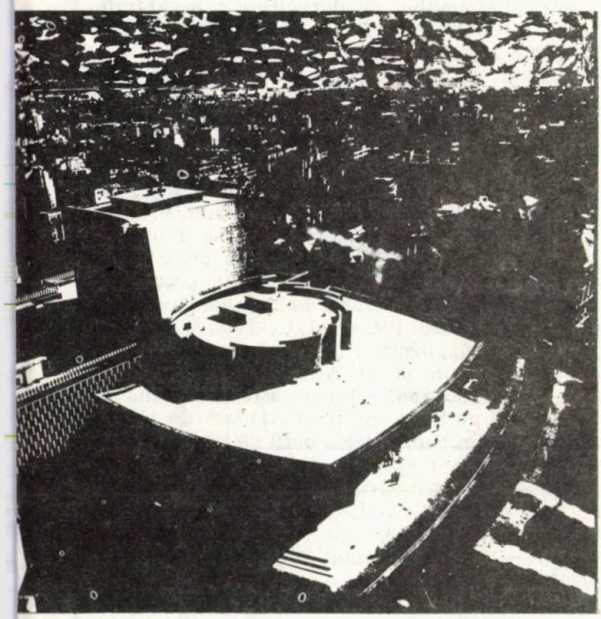

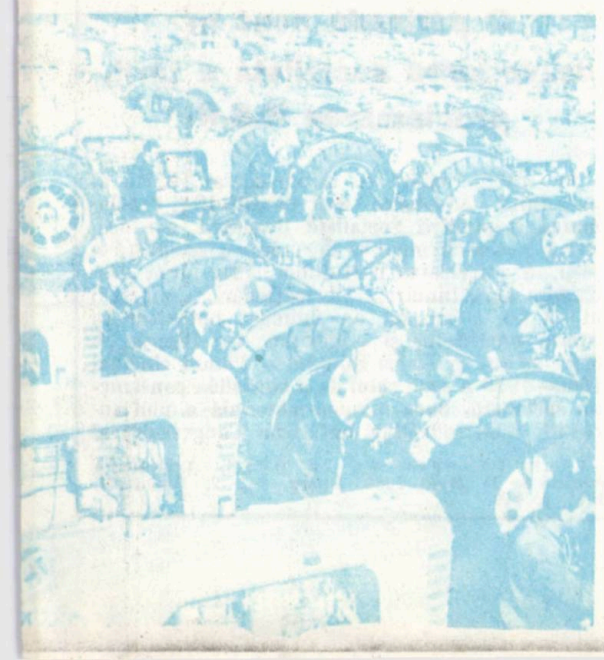

dominant din gîndirea economică din acea vreme. Se realiza visul unor personalităţi de frunte ale învăţămîntului. În 1901, Spiru Haret scria: „să creăm un curent spre industrie, pentru ca atunci cînd va veni vremea să fondăm industria cea mare, să găsim terenul pregătit chiar în ţară“[2]. Vremea prevăzută de Spiru Haret venise. Combătînd cu îndîrjire pe autorii tezei imposibilităţii dezvoltării industriale a României, el replica scepticismului: „Ei zic că România, neavînd aptitudini pentru comerţ şi industrie, este logic ca munca socială să o împartă cu străinii, lăsînd acestora partea la care sînt mai proprii decît Românii. O asemenea teorie ar însemna renunţarea noastră la dreptul de a trăi ca popor neatîrnat, căci un popor care nu găseşte în sine însuşi toate elementele necesare propriei sale dezvoltări, nici nu merită acest nume“[3].

Aceasta explică de ce P.C.R. a mobilizat toate forţele în realizarea acestui obiectiv şi de ce poporul a urmat cu credinţă conducătorul. El ştia că de industrializare depindea dezvoltarea tuturor sectoarelor, inclusiv a învăţămîntului.

Istoria a confirmat că marea opţiune a poporului, din acele momente de cumpănă, era singura recomandabilă.

Un loc important în programul de refacere a economiei l-a ocupat agricultura, prevăzîndu-se desăvîrşirea reformei agrare. A fost infirmată, în teorie şi în practică, teza promovată sub influenţa monopolurilor imperialiste, după care România ar fi trebuit să rămînă o ţară eminamente agrară — teză care a făcut ca ţara noastră să fie multă vreme o ţară **subdezvoltată,** cu un nivel de viaţă foarte scăzut.

Reforma agrară a dus la **desfiinţarea moşierimii ca clasă,** realizînd astfel principala sarcină social-economică a desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice.

La sfîrşitul anului 1946, situaţia economică a României continua să fie extrem de grea. Nivelul scăzut al producţiei industriale şi agricole, cu mult sub cel antebelic, **influenţa negativ** condiţiile de trai ale maselor muncitoare. Efectele perturbatoare din viaţa economico-socială, generate de război şi de obligaţiile internaţionale **(la 1 decembrie 1946 datoria publică externă a României era evaluată la peste 400 de mii de kilograme aur),** urmările secetei pustiitoare etc. erau agravate de **speculă şi sabotaj, evaziune fiscală şi exportul de valută practicate de cercurile reacţionare ale burgheziei.**

În aceste împrejurări, Partidul Comunist Român a conceput un ansamblu de reforme economice, menite să asigure scoaterea ţării din situaţia precară în care se afla, intensificarea luptei pentru redresarea economiei, consolidarea regimului democratic şi a independenţei naţionale. Noile măsuri au avut un pronunţat conţinut anticapitalist şi au cuprins, practic,

[2] **Operele lui Spiru Haret,** Bucureşti, Cartea Românească, vol. V., Parlamentare, 1901—1904, p. 33.
[3] Ibidem, Oficiale, 1901—1904, p. 210.

toate domeniile economiei. Privite în ansamblu, **reformele economice înfăptuite în anul 1947 au întărit poziţiile forţelor revoluţionare şi au îngrădit exploatarea capitalistă.** Roadele politicii P.C.R. de redresare şi dezvoltare a economiei naţionale au început să se arate. Sub lozinca „Cu faţa spre producţie!", oamenii muncii au repus în funcţiune uzine şi fabrici şi au asigurat utilizarea mai eficientă a capacităţilor de producţie. În agricultură, după doi ani de secetă, s-au obţinut rezultate mai bune. Agricultura a fost înzestrată cu primele tractoare româneşti. Dacă ar fi trăit să le vadă iniţiatorul învăţămîntului superior al ştiinţelor agricole şi primul pedagog român în acest domeniu! El găsea cauza înapoierii agriculturii româneşti în lipsa bazei materiale.

o nouă etapă istorică în dezvoltarea ţării

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea muncitoare şi celelalte categorii de oameni ai muncii, odată cu proclamarea Republicii, la 30 Decembrie 1947, a deschis o etapă istorică, hotărîtoare în dezvoltarea României, etapa înfăptuirii sarcinilor revoluţiei socialiste. Trecerea la realizarea acestor măreţe opere în ţara noastră a fost condiţionată de unificarea deplină a mişcării muncitoreşti, de făurirea partidului unic al clasei muncitoare, pe baza concepţiei revoluţionare materialist-dialectice. Acest măreţ obiectiv s-a realizat în februarie 1948 prin Unificarea Partidului Comunist cu Partidul Social Democrat, pe baza socialismului ştiinţific. Platforma partidului unic muncitoresc a cuprins punctele de vedere unitare ale celor două partide în problemele fundamentale ale mersului spre socialism. S-a căzut de acord ca **partidul rezultat din unificare să poarte denumirea de Partidul Muncitoresc Român,** care s-a păstrat pînă la Congresul al IX-lea din 1965.

La 11 iunie 1948 — dată memorabilă de la care se împlinesc anul acesta 36 de ani — s-a înfăptuit naţionalizarea principalelor mijloace de producţie, act de covîrşitoare importanţă pentru devenirea socialistă a ţării şi desfăşurarea cu succes a procesului revoluţionar. Prin naţionalizare, clasa muncitoare şi-a întregit puterea politică, cu cea economică, devenind astfel cu adevărat clasa conducătoare a orînduirii noastre. Odată cu naţionalizarea a luat naştere sectorul socialist, cu rol conducător, creîndu-se astfel cadrul obiectiv pentru trecerea la dezvoltarea planificată a economiei, la înfăptuirea principiilor socialismului ştiinţific.

Concomitent cu măsurile luate pentru industrializarea socialistă a ţării, partidul comunist s-a preocupat pentru elaborarea şi aplicarea politicii de transformare socialistă a agriculturii, condiţie indispensabilă a făuririi unei economii socialiste unitare.

Procesul făuririi şi dezvoltării proprietăţii socialiste în industrie şi agricultură cuprinde o lungă perioadă. **Planurile cincinale 1951—1955, 1956—1960, 1961—1965 au asigurat crearea bazei tehnico-materiale a societăţii socialiste în industrie şi agricultură.** Acest obiectiv a fost realizat odată cu încheierea cooperativizării şi a organizării activităţii cooperativelor agricole de producţie. **În cursul cincinalului 1961—1965 în România s-a realizat economia socialistă unitară, care a marcat victoria deplină a socialismului, lichidarea pentru totdeauna a claselor exploatatoare, abolirea exploatării omului de către om, afirmarea principiilor socialiste în viaţa socială.**

Un rol important în opera de edificare a socialismului l-a avut politica partidului de lichidare a analfabetismului, de dezvoltare a învăţămîntului de toate gradele. Această etapă de construire a bazelor socialismului a durat mai bine de 15 ani. **În martie 1962, procesul de transformare socialistă a agriculturii s-a încheiat.** S-a găsit răspuns şi la întrebarea pe care şi-o punea, cu tristeţe, întemeietorul ştiinţelor agricole româneşti: „Clăcaşul a scăpat din servitudinea pămîntului, s-a emancipat şi proprietărit, are astăzi pămîntul său; dar neavînd bani, neavînd de unde să-i ia, robeşte de bună voie munca sa banului. Cînd or scăpa oare şi de această robie?"[4] Evenimentul de însemnătate crucială în viaţa ţărănimii şi în istoria patriei noastre a fost dezbătut în cadrul Plenarei C.C. al P.C.R. din 23—25 aprilie 1962, urmată la cîteva zile de Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naţionale din 27—30 aprilie 1962. La aceasta din urmă au participat, pe lîngă deputaţi, 11 000 de ţărani, număr ce simboliza jertfa dată de ţărănimea română în marea răscoală din 1907. În întreaga perioadă a cooperativizării, s-a angajat — alături de activiştii partidului, de muncitori şi ţărani, pentru a face să triumfe socialismul în lumea satelor — un impresionant număr de cadre didactice de la sate.

O perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a ţării. proclamarea R.S.R.

În 1965, odată cu Congresul al IX-lea al partidului, **adoptarea noii Constituţii şi Proclamarea Republicii Socialiste România,** s-a deschis o perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a ţării, în activitatea partidului. Prin larga deschidere spre înnoiri şi perfecţionări, Congresul al IX-lea a marcat un moment hotărîtor în istoria partidului şi poporului, s-a înscris cu litere de aur în istoria României. **Planul cincinal 1966—1970 a avut rolul de a consolida construcţia socialistă, baza tehnico-materială a noii societăţi. S-au îndeplinit hotărîrile Congresului al**

[4] Ion Ionescu de la Brad, **Agricultura română de la Brad,** 1886, Opere, vol. 2, Bucureşti, 1944, p. 149.

IX-lea privind dezvoltarea industriei — factor hotărîtor al progresului general al țării, al creșterii bunăstării poporului, al consolidării independenței naționale a țării — **s-a deschis drum larg adevăratei democrații socialiste.**

Congresul al X-lea, din 1969, a apreciat că s-au creat condițiile necesare pentru **trecerea la o etapă nouă a dezvoltării socialiste a țării, etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.** Această etapă se va întinde, după cum s-a subliniat la Congresul al X-lea, pe o perioadă de cîteva cincinale.

Congresul al XI-lea, din 1974, a aprobat în unanimitate Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Charta de bază, ideologică, teoretică și politică a partidului, care stabilește într-o perspectivă corespunzătoare și unitară strategia generală și orientările tactice ale politicii interne și externe a partidului și statului, pentru o perioadă de 20 pînă la 25 de ani, direcțiile fundamentale ale dezvoltării societății românești pe drumul socialismului.

Congresul al XII-lea al P.C.R., din noiembrie 1979, a stabilit obiectivul fundamental și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a țării în perioada 1981—1985, în vederea înfăptuirii neabătute a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

La trei ani de la Congresul al XII-lea al partidului, care a trasat obiectivul fundamental al celui de-al șaptelea cincinal: trecerea României la un nou stadiu de dezvoltare, realizarea unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate, plenara Comitetului Central din iunie 1982 a analizat stadiul actual al societății socialiste românești și a trasat perspectivele dezvoltării viitoare, probleme ce au fost dezbătute și adoptate ca orientări programatice de Conferința Națională a partidului din decembrie 1982. Conferința Națională, marele forum al comuniștilor, a dezbătut programe de importanță deosebită pentru dezvoltarea economico-socială și înfăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al XII-lea al partidului.

Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la plenară și Raportul la Conferința Națională a partidului conțin analize profunde ale impetuoasei dezvoltări economico-sociale. **Realizările istorice obținute de poporul român în anii construcției socialiste sînt motive temeinice de mîndrie patriotică a tuturor oamenilor muncii, de educare revoluționară a tineretului.** În anii construcției socialiste, **producția industrială a crescut de 54 de ori,** iar **producția agricolă de 3,5 ori. Aceasta a asigurat creșterea venitului național — pe cap de locuitor — de 14 ori.**

S-au dezvoltat puternic știința, învățămîntul, cultura — factori primordiali pentru progresul general al patriei. **În perioada 1950—1980 s-au construit peste 4 milioane și jumătate de locuințe, ceea ce înseamnă că aproximativ 70 la sută din populația țării beneficiază de case noi. Durata medie de viață a crescut de la 42 ani în 1932, la 70 de ani în perioada 1976—1980.**

Dinamismul economiei românești în anii socialismului este demonstrat și de **producția care se apropie de cea a țărilor dezvoltate economic, la cîteva articole industriale: tractoare, oțel, autocamioane, vagoane de marfă, frigidere, televizoare, aparate de radio etc.**

Anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R. au fost cei mai rodnici din istoria României, ani de largi perspective, de cînd în fruntea partidului și statului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu. Pe bună dreptate poporul nostru numește această perioadă „Epoca Ceaușescu".

Cum a fost posibil ca într-un răstimp de cîteva decenii, România să cunoască o atît de puternică dezvoltare economico-socială și să devină o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și o agricultură socialistă avansată? Răspunsul îl dă secretarul general al partidului la plenara C.C. din iunie 1982: „Dacă România, trecînd pe calea construcției socialiste, nu ar fi acționat pentru dezvoltarea puternică a forțelor de producție, pentru realizarea unei industrii moderne pe baza tehnicii celei mai avansate, am fi rămas în continuare o țară slab dezvoltată, dependentă de țările industrializate.

Dezvoltarea puternică a industriei socialiste, amplasarea forțelor de producție și progresul industriei în toate județele au constituit și constituie factorul esențial al victoriei socialismului, al trecerii la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism[5]".

Luîndu-se în considerare o serie de factori ce caracterizează stadiul unei țări, în raportul la Conferința Națională s-a apreciat că România a depășit în multe domenii caracteristicile unei țări în curs de dezvoltare.

perspectivele dezvoltării

Învățămîntul românesc de toate gradele s-a dezvoltat, ca parte integrantă a operei de construcție a socialismului. Chiar și o prezentare sumară este edificatoare.

Plecînd de la realitatea că școala reprezintă principalul factor de instruire și educare a tinerei generații, **Partidul Comunist Român a fundamentat școala, prin reforma învățămîntului din 1948, pe noi principii de organizare, imprimînd întregului învățămînt un conținut realist-științific, pe baza concepției materialismului dialectic și istoric, legîndu-l de nevoile mereu crescînde ale construcției socialismului.** În această activitate din domeniul învățămîntului, culturii, științei au fost comise și unele erori. În organizarea învățămîntului și a vieții culturale nu s-a ținut seama suficient de experiența și tradițiile înaintate ale țării noastre, apreciindu-se în mod mecanic forme și metode din alte țări, care nu corespundeau realităților noastre concrete, specificului dezvoltării istorice a poporului, cerin-

[5] Nicolae Ceaușescu, **Expunere la plenara lărgită a C.C. al P.C.R., din 1—2 iunie 1982,** Editura politică, București, 1982, p. 20.

ţelor sale spirituale. Unele neajunsuri şi-au avut punctul de plecare în reforma învăţămîntului din 1948, care a micşorat durata şcolii de cultură generală, de la 12 ani la 11 ani, iar ulterior, în 1951, la 10 ani, în desfiinţarea liceelor industriale, agricole şi comerciale şi crearea liceului unic de cultură generală etc. Istoria ne sfătuieşte să ne amintim de ele, pentru a nu le mai repeta niciodată.

În perioada făuririi bazei tehnico-materiale a socialismului, societatea românească a sporit an de an fondurile acordate învăţămîntului. Numărul şcolilor, al sălilor de clasă, al elevilor, studenţilor şi cadrelor didactice a crescut continuu. Pe baza dezvoltării economiei naţionale, a necesităţii creşterii gradului de cultură au fost luate măsuri de perfecţionare a structurii şi conţinutului învăţămîntului de toate gradele. Începînd cu anul şcolar 1955—1956 s-a generalizat învăţămîntul de 7 ani, iar ca urmare a Congresului al VIII-lea al P.C.R., din anul şcolar 1961—1962 învăţămîntul general obligatoriu şi gratuit a fost prelungit la 8 ani. În toamna anului 1964 s-a încheiat trecerea la învăţămîntul general de 8 ani, eveniment important în revoluţia culturală. Din anul şcolar 1961—1962 au început să primească gratuit manuale elevii din clasele I—VIII, din învăţămîntul de cultură generală, iar începînd din 1965—1966, pe baza hotărîrii Congresului al IX-lea, şi cei din învăţămîntul mediu. O evoluţie importantă a înregistrat învăţămîntul superior. Numărul studenţilor a crescut simţitor. **O deosebită dezvoltare a luat învăţămîntul superior politehnic şi tehnic industrial.** În 1977 s-a încheiat acţiunea de reorganizare a învăţămîntului de toate gradele în strînsă legătură cu cerinţele economico-sociale ale ţării. Congresul al X-lea a hotărît generalizarea învăţămîntului de 10 ani şi perfecţionarea continuă a celui liceal. Pornind de la principiul că şcoala constituie factorul principal de educare şi formare a tinerei generaţii, a omului în general, **Programul partidului aprobat de Congresul al XI-lea, în 1974, a prevăzut generalizarea primei trepte a liceului, în cincinalul 1976—1980.**

Creşterea forţelor de producţie, industrializarea, dezvoltarea celorlalte ramuri economice, progresul puternic al agriculturii au constituit factorii esenţiali ai înfloririi ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, ai lichidării analfabetismului şi înfăptuirii revoluţiei culturale prin generalizarea învăţămîntului obligatoriu de 10 ani şi dezvoltarea unei puternice activităţi culturale în rîndul maselor populare.

Cei 40 de ani care s-au derulat de la eliberare, reprezintă doar un segment din istoria României. Ce înseamnă patru decenii, faţă de patru milenii?! Bilanţul transformărilor politice şi social-economice este însă fără precedent. De aceea, poporul român îşi urmează urcuşul spre piscuri mereu mai înalte ale civilizaţiei socialiste, cu fruntea sus. El ştie acum, nu numai de unde vine, ci şi încotro merge. Ţinteşte, sub conducerea Partidului Comunist Român, un viitor luminos.

EMIL BÂLDESCU

(Urmare din pag. 6)

de atunci ale ţării şi la timpul scurt în care a fost făcut este cu adevărat uriaş.

Prin contribuţia adusă la marea victorie asupra fascismului, poporul român a dat cea mai strălucită expresie a ataşamentului său profund faţă de cauza păcii şi libertăţii. Condus cu înţelepciune şi clarviziune de către partidul comunist, imediat după victoria definitivă asupra hitlerismului a trecut cu hotărîre la reorganizarea radicală, din temelii, a ţării, a întregii sale vieţi politice, economice şi sociale.

Concepută ca un proces istoric complex, de ample dimensiuni, construcţia orînduirii socialiste s-a bazat în permanenţă pe creativitatea, inteligenţa şi hărnicia întregului popor, pe colaborarea reciproc avantajoasă cu toate popoarele lumii, şi în primul rînd cu toate ţările socialiste. Victoria deplină şi definitivă a socialismului în România — prin făurirea industriei socialiste, cooperativizarea agriculturii, asigurarea caracterului unitar al întregii economii naţionale şi generalizarea relaţiilor de producţie socialiste — a reprezentat cea mai mare realizare politică a P.C.R., după cucerirea puterii.

Din bogatul şi cuprinzătorul bilanţ al împlinirilor socialiste, la care ne referim cu îndreptăţită mîndrie acum, la aniversarea jubileului celor 40 de ani de la gloriosul 23 August 1944, să amintim fie şi numai că, producţia industrială a României este azi de peste 50 de ori mai mare decît în anul de dinaintea trecerii la făurirea noii orînduiri, iar producţia agricolă de peste trei ori şi jumătate. Să adăugăm la acestea numeroase oraşe noi care au împînzit ţara dintr-un hotar în celălalt, puternica înflorire a ştiinţei, artei, culturii, învăţămîntului, creşterea nemaiîntîlnită a prestigiului internaţional al României, care are în prezent relaţii diplomatice cu 139 de ţări, iar relaţii comerciale cu 150 de ţări, de pe toate continentele.

Contribuţia esenţială, hotărîtoare în elaborarea şi fundamentarea teoretică şi practică a liniilor directoare ale politicii interne şi externe româneşti, atît de magistral trasate în Programul partidului, a avut-o tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al P.C.R., preşedintele Republicii Socialiste România.

Prevederile documentelor celui de al XII-lea Congres al P.C.R. şi ale Conferinţei Naţionale, care vizează continuarea dezvoltării în ritm susţinut a bazei tehnico-materiale a societăţii, pregătirea forţei de muncă, dezvoltarea învăţămîntului de toate gradele, sporirea contribuţiei cercetării la înfăptuirea revoluţiei tehnico-ştiinţifice în România, ridicarea nivelului de trai material şi spiritual, întărirea continuă a partidului şi statului, perfecţionarea necontenită a democraţiei socialiste, ridicarea pe trepte tot mai înalte a activităţii ideologice reprezintă o nouă şi luminoasă dimensiune a drumului eroic pe care poporul român a păşit în urmă cu patru decenii, în acel început de ev nou socialist, căruia îi este piatră de hotare şi de temelie August 23.

omagiu

La 28 martie 1984 se împlinesc zece ani de cînd, într-o atmosferă de mare și sincer entuziasm, Marea Adunare Națională l-a ales pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în înalta funcție de Președinte al Republicii Socialiste România. Astfel, ziua de 28 martie 1974 a intrat în calendarul istoriei noastre ca o dată memorabilă, încărcată de semnificații. Unanima aprobare a întregii țări vădea, în modul cel mai limpede și mai categoric, că bărbatul ales ca primul președinte al Republicii Socialiste România întruchipa, strălucit și fidel, aspirațiile spre progres ale întregului popor. Că personalitatea sa se bucura de o dragoste și o încredere totale a întregii țări. Că se descifrase, se distinsese prin activitatea neobosită și dragostea de popor și țară, ca omul politic cel mai vrednic a-și asuma răspunderea de a perfecționa activitatea statului nostru socialist, de a o ridica pe trepte tot mai înalte, îmbinînd, conjugînd indisolubil coordonarea muncii de partid și de stat, într-un tot armonic, capabil a înfrunta toate dificultățile, a rezolva toate problemele, oricît de complicate și de dificile, în mersul înainte al țării în economie, în politică, în cultură. Totodată, alegerea secretarului general al Partidului Comunist Român ca președinte al țării se impunea și prin prestigiul dobîndit de România socialistă în planul relațiilor internaționale, plan în care tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost un permanent, consecvent și înflăcărat susținător al năzuințelor noastre de pace, în primul rînd al politicii de prietenie și colaborare cu toate țările socialiste, cu celelalte state și popoare ale lumii, indiferent de orînduirea lor socială, în nobilul scop de apărare a civilizației, a progresiului și culturii umane.

Alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de Președinte al țării, venea în urma propunerii făcută de Plenara C.C. al P.C.R. din 25—26 martie 1974. Ea se afirma ca o dovadă suplimentară și peremptorie a concepției științifice care călăuzește partidul clasei muncitoare — azi partid al întregului popor din România socialistă—factorul călăuzitor, experimentat și înțelept, pentru pregătirea prezentului și a viitorului poporului și țării noastre. Căci nu trebuie să uităm că, în 1983 s-au împlinit 90 de ani de la crearea primului partid politic al clasei muncitoare din România (P.S.D.M.R.). Că Partidul Comunist Român avea o activitate care depășea o jumătate de veac și o experiență de luptă dusă, în condiții de neagră ilegalitate, împotriva burgheziei, a exploatării, a fascismului, a revanșarzilor, a sfîșietorilor de hotare, a provocatorilor de război, a tuturor celor care, în cursul războiului s-au dedat la cele mai oribile crime din cîte a cunoscut istoria. Că această luptă a fost încununată cu victoria obținută de popor, sub conducerea partidului, în revoluția națională armată, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944. Victorie ce a dat posibilitate României să participe, alături de Uniunea Sovietică și de toate celelalte forțe democrate, la nimicirea fascismului internațional, al cărui principal promotor a fost nazismul, ce reprezenta primejdia potențială a civilizației umane, a libertății popoarelor și omeniei oamenilor. Alegerea din 28 martie 1974 venea ca o necesitate logică a hotărîrilor istorice luate în Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român — din 19-24 mai 1965 — care a deschis o etapă nouă în activitatea partidului, sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și în dezvoltarea generală a țării noastre. Și dacă anul 1965 și Congresul al IX-lea au marcat începutul unei noi epoci — care pe drept cuvînt se numește **epoca Nicolae Ceaușescu** — alegerea din 1974 reprezintă o nouă cucerire pe acest drum ascendent al națiunii noastre socialiste. Epoca legată de numele președintelui Nicolae Ceaușescu ilustrează munca harnică a întregului nostru popor. Ilustrează înțelepciunea conducerii partidului nostru. Ilustrează, mai ales, personalitatea secretarului general al P.C.R. și a președintelui republicii. Cei nouăsprezece ani trecuți de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și cei zece ani de președinție, ilustrați prin activitatea constructivă, neobosită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, au înălțat România — prin realizările interne și consecvența politicii ei de pace și colaborare internațională — în rîndul celor mai cunoscute și mai iubite țări de pe glob. Au făcut cunoscută, apoi, munca neprecupețită a întregului popor, unitatea indisolubilă a poporului în jurul politicii partidului, a unității de acțiune dintre conducere și mase, entuziasmul cu care poporul își făurește economia socialistă și își îmbunătățește condițiile vieții materiale și spirituale. România socialistă e iubită, de asemenea, pentru politica sa de armonie internă pe care o promovează, asigurînd fericirea tuturor locuitorilor săi și pentru ajutorul dat altor popoare ca să-și apere libertatea națională și statală. Este iubită și stimată pentru politica ei de înțelegere între țări și popoare, politica de dezarmare, de rezolvare politică a tuturor diferendelor pe calea discuțiilor, de înțelegere umană și pace, cu respectul libertății fiecărei națiuni și a independenței fiecărui stat, în orice colț al lumii s-ar afla.

În cei zece ani de președinție, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dovedit o inepuizabilă putere de muncă, o tenacitate în urmărirea programelor și a planurilor economice și de construcții, în adevăr uimitoare. Istoria noastră nu cunoaște un caz similar. Și încă de pe acum s-a creat o adevărată legendă a omniprezenței sale pe tot cuprinsul țării și în toate domeniile de activitate.

Nu-i vorba numai de o activitate neobosită, ci și de o dăruire ce parcă ține mai mult de miraculos, decît de ceea ce chiar cel mai înzestrat om poate săvîrși. O dăruire și o identificare cu cele mai nobile idealuri și mai stringente necesități ale poporului și ale țării. Și nu-i numai o dăruire totală, ci și o identificare perfectă și totală cu tot ce poporul și țara vor, doresc și au nevoie să fie împlinit. Poate **nici cînd țara și istoria noastră nu au avut parte de un conducător care să le reprezinte cu atîta fidelitate și cu atîta strălucire.** De aceea, cînd muncim să scoatem hrană și energie din pămîntul și din apele țării, cînd înălțăm noi și splendide orașe, cînd construim Transfăgărășanul sau Metroul, cînd ne străduim să ducem o parte din Dunăre direct de la Cernavodă în Mare și cînd cucerim uscat pentru docurile de la Constanța-Agigea, domolind valurile mării cu stîncile scoase din albia canalului, ne simțim călăuziți de chipul președintelui și de steagul îndemnului neobosit înălțat de el întru construirea viitorului patriei, în primul rînd. De aceea, cînd noi, ca dascăli, intrăm în clasă și începem munca de instruire și educare a generațiilor care urcă treptele vieții noi, simțim același freamăt de muncă, aceeași dorință de progres, aceeași voință neînfrîntă în străduința de a forma specialiști, cadrele creatoare și starea de spirit necesară efortului de depășire a tuturor impedimentelor, a tuturor greutăților — tot chipul luminos și izvoditor de încredere al președintelui ne stă înainte ca un far.

Și cred că, dacă vrem un model necesar zămislirii în inima copiilor și a tineretului a dragostei de popor și de țară, tot la chipul președintelui nostru, la neobosita lui activitate trebuie să ne referim, în primul rînd.

Cei zece ani de președinție alcătuiesc decada marilor și istoricelor noastre înfăptuiri. Pe frontispiciul acestei epoci istoria a înscris, cu mîndrie și cu adevăr un nume: **NICOLAE CEAUȘESCU.** Și nu dorim nimic mai mult decît ca lumina acestui frontispiciu să dăinuie și să-și sporească mereu strălucirea, întru fericirea poporului și a țării.

DUMITRU ALMAȘ

Înainte de a pleca din Slatina, de la Inspectoratul școlar al județului Olt, tovarășa prof. dr. Elena Bărbulescu, inspector școlar general adjunct, mi-a recomandat ca la Scorniceşti să-l caut şi pe Ştefan Motcă, profesor cu gradul I şi directorul liceului agroindustrial. Nu mai fusesem la Scorniceşti. Cunoşteam localitatea aşa cum o cunosc toţi oamenii din patria noastră, ea fiind locul unde s-a născut şi unde şi-a petrecut scurta-i copilărie primul preşedinte al ţării, secretarul general al partidului nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Şi mai ştiam Scorniceştiul ca pe una dintre cele mai populare localităţi, vestită pentru oamenii ei harnici şi hotărîţi, pentru rezultatele ei obţinute în agricultură şi în industria locului, pentru realizările gospodăreşti-economice, cultural-sportive şi din învăţămînt.

Ne apropiam cu o „Dacia 1300" condusă de un tînăr electrician, angajat al liceului; mersesem o bucată bună pe şoseaua mare, Craiova—Piteşti, cînd, la un moment dat, am cotit-o spre stînga, în direcţia munţilor. În dreapta şi în stînga asfaltului încă se întindea cîmpia şi numai după alţi chilometri au început să se ivească nişte coline care fac parte din platforma Cotmeana.

Comuna este formată din 14 sate (Scorniceşti, Teiuş, Rusciori, Piscani, Jitaru, Mărgineni-Slobozia, Bălţaţi, Şuica, Negreni, Chiţeasca, Bircii, Constantineşti, Mogoşeşti şi Mihăeşti-Popeşti) iar noi ne apropiam de reşedinţa comunei.

— Iată şi Scorniceştiul, l-am auzit pe tînărul de alături şi în glasul lui am intuit o bucurie reţinută, mîndria că este cetăţean al acelei localităţi, că este născut, crescut şi că munceşte acolo.

Casele se aliniau în ogrăzi înguste, unele sprijinindu-şi streaşinile pe stîlpi de lemn cu încrustături meşteşugite, altele îşi împingeau spre drum ceardacuri ca nişte cutii de chibrituri, iar altele îşi etalau pereţii împodobiţi cu figuri geometrice sau motive florale în diverse culori. Aceasta era marginea localităţii, casele vechi care mai rămăseseră, căci dintr-o dată s-a ivit noul Scorniceşti cu zecile lui de blocuri construite în ultimii ani, cu instituţiile şi unităţile lui economice, culturale şi de sănătate. Întreprinderea de piese şi subansamble auto, Întreprinderea de confecţii, Întreprinderea de producţie şi prestări de servicii, clădirea impunătoare a spitalului, magazinele, noile fabrici în construcţie (fabrica de bere şi fabrica de produse lactate) ca şi celelalte clădiri culturale şi administrative, făbricuţele şi atelierele consiliului unic agroindustrial, ce au schimbat definitiv şi fericit faţa localităţii. Scorniceştiul se arată ochiului şi minţii vizitatorului ca o înfăptuire spectaculoasă, o aşezare modernă şi prosperă, în plină dezvoltare, pe măsura harnicilor ei locuitori.

SCORNICEŞTI

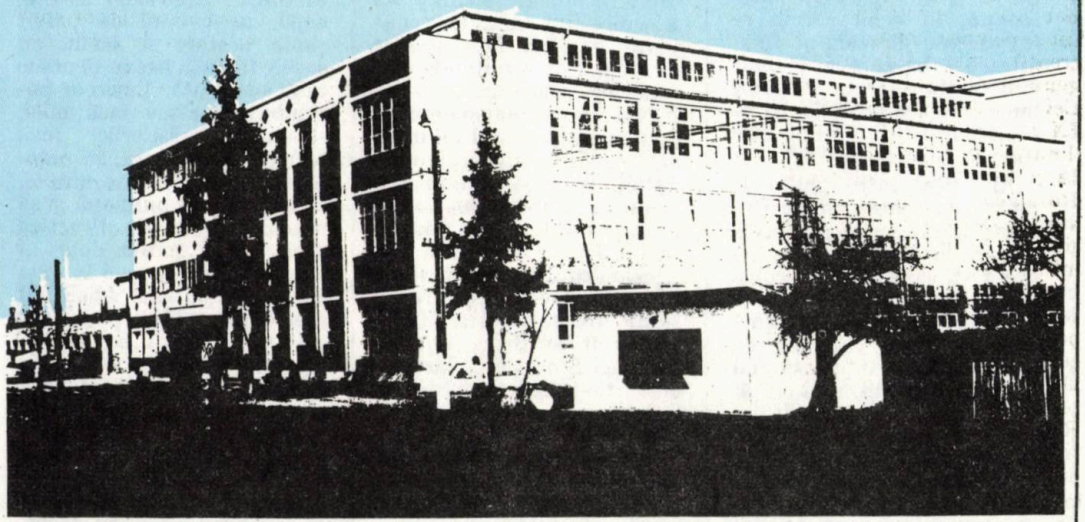

Pe Ştefan Motcă, directorul liceului, nu l-am găsit la şcoală, ni s-a spus că se află dus pe Dealul Teiuşului, cu elevii la practică. Am plecat după dînsul, am străbătut satul spre nord, am urcat drumul prin Teiuş şi ne-am oprit pe culmea de la răsărit, de unde împrejurimile pot fi cercetate cu ochi de linişte. Era într-o dimineaţă de la începutul lunii mai, o zi limpede, calmă ca şi locurile unde ne aflam şi de acolo de sus se vedea că Scorniceştiul este aşezat de o parte şi de alta a pîrîului Plapcea care izvorăşte din pădurea Topanu, că albia rîului destul de îngustă pînă la Poboru se lărgeşte treptat ajungînd destul de întinsă către Potcoava şi Valea Mare- de unde, probabil, şi numele acelei localităţi.

Priveam de pe deal deschiderea văii cu noul Scornicești, cîmpul cu ogoare şi imaşuri şi încercam să-mi închipui cum, altă dată, demult, „chipul luminos al copilului din clasele primare", „copilul pe care mi-l amintesc desculţ, cu capul descoperit... cu o cămaşă curată ca neaua" rătăcea pe locurile acelea, fie admirînd cerul cu soarele şi albastrul lui, fie muncind pămîntul cu roadele şi tăria lui, acel „copil cu o privire ageră, inteligentă, în ochii căruia se întrezăreau dîrzenia şi demnitatea celui care a devenit mai tîrziu marele luptător împotriva nedreptăţilor şi asupririlor de tot felul de care suferea poporul nostru".

Am citat între ghilimele dintr-o scrisoare pe care Dumitra Lăzărescu, fosta învăţătoare la Scornicești a trimis-o tovarăşului Nicolae Ceauşescu de ziua sa de naştere, cuvinte care exprimă adevărul unei copilării de nimeni ştiută şi înţeleasă mai bine ca părinţii şi învăţătorul marelui bărbat. Şi copleşit de imaginea trecutului, iscodind valea pe unde urmele copilului de atunci rămăseseră ca încrustăturile dăltuite în porţi, mă gîndeam că locurile acelea s-au îngreuiat şi mai mult de istorie.

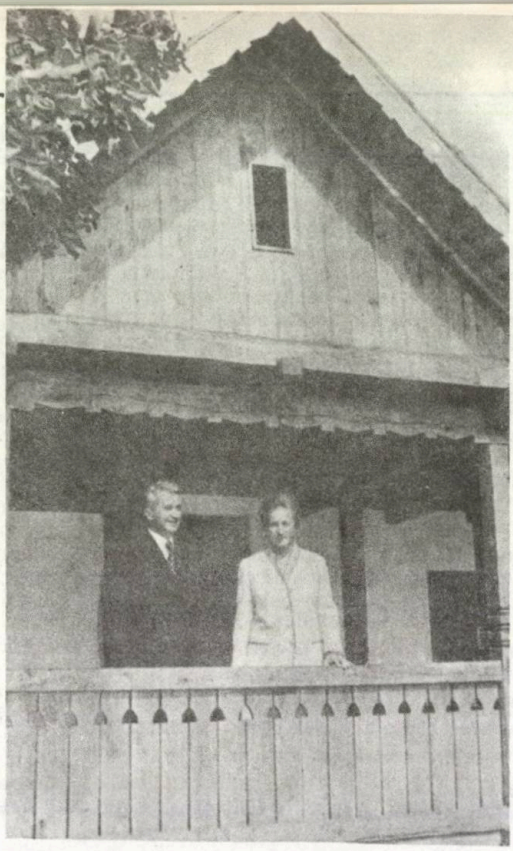

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşa Elena Ceauşescu la casa părintească

Zic şi mai mult pentru că peste cîteva ceasuri aveam să citesc într-o lucrare scrisă de prof. dr. Gh. Bărbulescu, secretar adjunct al Comitetului comunal P.C.R., că Scorniceştiul este o veche vatră istorică, fapt probat nu numai de rezultatele cercetărilor arheologice în această regiune, dar şi de mărturii scrise şi destul de îndepărtate în istoria naţională. Astfel, în 1505, domnitorul Radu cel Mare dă un hrisov prin care întăreşte o răsplată lui Badea din Şuica, iar Alexandru Coconul, în 1624, dă un hrisov în legătură cu satul Mogoşeşti. Atît Mogoşeştii cît şi Şuica aparţin comunei Scornicești, iar mama tovarăşului Nicolae Ceauşescu, Alexandra, se trăgea din familia Badea din Şuica, avîndu-l ascendent pe acel Badea răsplătit de Radu cel Mare pentru serviciile aduse ţării.

După alte căutări pe după perdelele de copaci şi colnicele de deasupra Teiuşului, am zărit în cele din urmă elevii liceului agroindustrial înşiruiţi în capătul unui lan de porumb al C.A.P. Erau cam 900 de copii, isprăviseră de prăşit şapte hectare şi acum, cu sapele în linie, aveau să atace altă suprafaţă. Lujerele porumbului arătau încă mici, străduania prăşitorilor însă tocmai aceasta era, să ocrotească lujerele tinere, firave, să le scape de buruiană şi să afîneze pămîntul. Practica agricolă nu consta doar în efectuarea lucrării, ci în executarea ei optimă. Abordînd asemenea probleme, l-am cunoscut în sfîrşit pe Ştefan Motcă, un bărbat suplu şi mai mult smolit, poate din cauza soarelui şi a vîntului.

Înainte de a pleca îndărăt, spre sat, a rămas la sfat cu colectivul său de profesori, însoţitori şi copărtaşi la cele ce se lucrau acolo, au discu-

tat despre masa şi despre odihna de prînz a copiilor, despre întoarcerea lor care avea să se petreacă la ora şase, sub seară.

Şi iată-ne din nou pe vale, în susul satului, cînd directorul liceului îmi arată panta dinspre apus unde, uitîndu-mă văd un mic cimitir. Urcăm cîteva sute de metri şi intrăm pe o poartă monumentală din lemn dăltuit, apoi ne oprim în faţa a două morminte, două plăci simple de marmoră, alăturate într-un spaţiu mai larg şi delimitat de un gard mic, de fier împletit. Sînt mormintele a doi soţi, doi părinţi — Alexandra Ceauşescu (1889—1977) şi Andruţă Ceauşescu (1890—1972) — şi pentru ei oricine trece pe acolo depune o floare şi pe ei oricine i-a cunoscut îi cinsteşte şi dacă nu i-a cunoscut îi cinsteşte pentru destinul lor unic, acela de a fi dat viaţă, de a fi trimis în viaţă pe cel mai important om al acestui popor, făuritorul binelui acestui popor.

Poate că cei doi părinţi din micul cimitir de la Scorniceşti au fost cei mai fericiţi dintre muritori, nu pentru că au avut o viaţă îndestulătoare şi lipsită de griji, nu pentru că au cunoscut bunăstarea materială şi spirituală căutată de omul obişnuit, ci pentru că istoria i-a ales pe ei să-l aibă pe cel care avea să transforme vremea noastră, în vreme bună pentru toate vremurile. Şi au fost fericiţi pentru că au apucat să vadă cu ochii o bună parte din faptele fiului lor. În cimitir sînt şi alte morminte ale oamenilor din sat, cu care au trăit şi au muncit împreună, care azi nu mai sînt, nu mai e nimeni dintre cei cu monumente în micul cimitir, în schimb e soare peste tot, valea Plopcei e liniştită, pe dealul Teiuşului 900 de copii ajută porumbul să crească, în Fabrica de textile se lucrează, la Iaşi, la Cluj şi la Bucureşti oamenii îşi văd liniştiţi de treburi.

Coborîm în sat şi ne oprim în faţa casei bătrîneşti, acolo unde au trăit şi muncit Alexandra şi Andruţă Ceauşescu. La stradă e un gard nu prea înalt încît se poate privi în voie în curtea bătătorită altădată de copii mulţi, intrăm pe o portiţă la fel de primitoare şi ne întîmpină liniştea. Părinţii nu mai sînt, copiii nu mai bătătoresc ograda, în locul lor s-au ivit o sumedenie de brazi, dintre copacii de altă dată a rămas doar un nuc bătrîn, un nuc uriaş care predomină spaţiul dintre gardul de la drum şi pînă în coasta casei cu ceardac, acoperită cu şindrilă, aşa cum a fost întotdeauna. Nucul acela cu scorburile adîncite şi acoperite cu ciment e atît de vechi şi atît de măreţ încît s-ar putea să fie inima satului care bate dinspre trecut către viitor la împletirea şi împlinirea vremii de azi şi de mîine pentru care oamenii din Scorniceşti stăruie lună de lună.

*

Oamenii din Scorniceşti stăruie lună de lună şi zi de zi în munca lor din fabricile existente acolo, în munca de pe ogoare. Pe raza comunei se află patru cooperative agricole de producţie. Am stat de vorbă aici cu preşedintele C.A.P. din Scorniceşti, satul de reşedinţă al comunei, cu tovarăşul Petre Enăchioaia. Am înţeles de la dînsul că factorul hotărîtor în dezvoltarea localităţii a fost dezvoltarea intensivă a agriculturii, modernizarea şi industrializarea ei. C.A.P. Scorniceşti a primit de trei ori titlul de „Erou al muncii socialiste", ultima oară, în 1982, acordîndu-i-se acest titlu pentru ocuparea locului I, patru ani consecutiv, în întrecerea socialistă dintre unităţile cooperatiste. Anul acesta, 1983, în luna mai, a primit a cincea oară drapelul de unitate fruntaşă pe ţară. Iată cîteva date din producţia anului 1982: 6656 kg. grîu şi 14.325 kg. porumb obţinute la hectar, 3950 litri lapte, producţie medie pe cap de vacă furajată, 12000 tone cereale şi 3908 tone de carne livrate la fondul de stat. Averea obştească a C.A.P. Scorniceşti în 1982 ajunsese la 718.000.000 lei. C.A.P. a

construit un abator propriu cu două linii (una pentru păsări, alta pentru vite mari), s-a creat o fabrică de conserve, în cadrul micii industrii s-au extins o seamă de activități cu caracter local prin folosirea răchitei, s-au organizat ateliere de croitorie, de războaie manuale, tricotaje etc. Sînt numai cîteva date ce le trec pe hîrtie din discuția avută cu tovarășul Petre Enăchioaia care, văzîndu-l alături pe Ștefan Motcă, continuă:

— Da, cu liceul agroindustrial colaborăm perfect, iar colaborarea ne este utilă și nouă și școlii.

Directorul școlii aprobă cu o înclinare a capului.

*

Toți cei 1200 de elevi ai liceului industrial agricol, treptele I și a II-a, își fac practica în cadrul C.A.P. Scornicești, în atelierele și serele liceului și în secția S.M.A.-Scornicești. Astfel, cei cu profilul industrie alimentară își desfășoară practica în abatorul și în fabrica de conserve ale C.A.P., horticultorii în serele liceului sau ale C.A.P., profilele cu specific agricol în fermele zootehnice, pe ogoarele C.A.P. sau pe cîmpul experimental care are 15 ha. și unde se lucrează în colaborare cu Stațiunea experimentală Caracal. Integrarea învățămînt-cercetare-producție se realizează și prin efectuarea unor teme de cercetare, unele din ele reprezentînd tematica lucrărilor de diplomă ale elevilor, iar altele fiind expuse în sesiunile de referate și comunicări ce au loc anual, pornind din faza pe școală pînă în faza națională. În ultimii doi ani școlari, două dintre elevele liceului (Drîstaru Lucreția și Ifrim Petra) au ocupat locul I pe țară cu teme de cercetare legate de eficiența dozelor de îngrășăminte la diferite lucrări.

Rezultatele obținute și buna desfășurare a procesului de învățămînt sînt urmarea modernizării metodelor de predare și de practică a elevilor, a mijloacelor de învățămînt.

Dezvoltarea liceului industrial agricol se datorează faptului că între anii 1950—1982, la Scorniceşti a funcționat la catedră prof. dr. Elena Bărbulescu, care între anii 1974—1982 a fost și directoarea liceului. În acest interval de timp, inițiind și perseverînd alături de colectivul de cadre didactice, domnia sa a muncit permanent pentru înzestrarea școlii, pentru modernizare, a creat mai întîi primul cabinet (de istorie), apoi încă 8 cabinete (tractoare, industrie alimentară, desen, agrotehnică, limba și literatura română, limbi străine, matematică, științe sociale) și 7 laboratoare (biologie, microbiologie, trei de fizică, două de chimie).

În procesul de înzestrare și îmbogățire a cabinetelor și laboratoarelor, directoarea școlii a insistat pentru ca în general mijloacele de învățămînt să fie realizate, confecționate de profesorul catedrei și de elevi, să fie originale, adaptate metodelor de muncă didactică și cu o eficiență maximă. Prof. dr. Elena Bărbulescu a fost preocupată de problemele de conducere științifică a școlii, realizînd un colectiv de cadre didactice unit, idei care au fost expuse și în volumul „Conducerea științifică a școlii", apărut în 1977, la Craiova. A insistat, de asemenea, pentru asigurarea și dezvoltarea bazei proprii de instruire practică a elevilor, pentru asigurarea autoaprovizionării și autogospodăririi. Anul acesta va fi dată în folosință o nouă clădire a școlii, cu 16 săli de clasă.

Cele 41 de cadre didactice, așa cum au fost ajutate și conduse de prof. dr. Elena Bărbulescu, ca și de actualul director, nu se află între elevii lor doar la clasă și la orele de practică, ci împreună se găsesc la muncă patriotică, la acțiuni obștești sau în viața culturală și artistică a comunei. Profesorii activizează formațiile de teatru și cor ale căminului cultural.

*

Este cunoscută întreaga activitate cultural-artistică a comunei Scornicești, mai cu seamă a celebrului ansamblu „Călușul" care, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" a fost laureat de trei ori cu premiul I. Dar iată și premii obținute peste hotare: „Premiul special al juriului" — Suedia, „Zeița de aur" — Efes (Asia Mică), „Talerul de argint" — Cipru, „Marele premiu al festivalului" — Italia, „Medalia de aur" — Franța „Cupa de platină" — Franța, „Săgetătorul de aur" — Italia, „Medalia de aur" — Portugalia, „Cupa de aur" — Franța și altele.

Se poate scrie mult despre viața și faptele oamenilor din Scornicești, despre echipa F.C. Olt de pildă, care, se spune că are terenul cu cel mai bun gazon din țară, despre cercetările științifice ale elevilor de liceu, despre munca pe ogoare sau în fabricile care există și care urmează să-și deschidă porțile, se poate scrie despre spectacolele ce au loc la căminul cultural, despre blocurile care au schimbat fața satului, despre registrul din care președintele C.A.P. mi-a dictat niște cifre, se poate scrie despre foarte multe lucruri. Nimeni însă nu va putea cuprinde în scris viața, întîmplările și rezultatele activității umane, mereu altele, mereu mai multe. Locuitorii comunei sînt mîndri că s-au născut pe același meleag cu primul președinte al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se întrec să-i cinstească marele său nume, munca dăruită poporului, izbînzile cucerite întru gloria Patriei. Scorniceștiul de azi e altul decît cel de anul trecut, iar cel de mîine va fi de asemenea altul față de cel actual așa cum se petrec lucrurile și cu noi oamenii și cu întreaga față a țării.

GEORGE NESTOR

promotor de frunte al ştiinţei şi învăţămîntului românesc

Femeia, aşa cum este caracterizată în Programul partidului, constituie „o forţă remarcabilă a construcţiei socialiste şi comuniste“ iar contribuţia ei în producţia materială şi spirituală este calificată, în acelaşi document, ca „esenţială“.

Încrederea pe care Partidul i-a acordat-o femeii, n-a fost dezminţită. Acolo unde ea munceşte dă dovadă de perseverenţă, abnegaţie, dăruire, inteligenţă, creativitate.

Un vibrant şi însufleţitor exemplu al potenţialului feminin, cea care sintetizează în mod fericit în personalitatea sa demnitatea omului ce şi-a înălţat mîndru fruntea spre o viaţă liberă, ce a întrevăzut viitorul încă din anii primei adolescenţe, ca o realizare posibilă a unei lumi drepte, eliberată de apăsarea inechităţii şi a exploatării, este tovarăşa Elena Ceauşescu.

Luptătoare pentru eliberarea semenilor ei, tovarăşa Elena Ceauşescu întruchipează pentru noi femeile, un exemplu mobilizator de dăruire pînă la sacrificiu, de muncă fără preget, de înalt spirit civic pentru atingerea idealului de libertate şi progres social, năzuinţe milenare ale poporului nostru.

Nu putem să nu ne manifestăm recunoştinţa faţă de forţa şi consecvenţa cu care secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, tovarăşa Elena Ceauşescu, au militat şi militează pentru ca noi femeile să ne realizăm plenar prin capacitatea noastră de muncă şi creaţie.

Pentru noi femeile, tovarășa Elena Ceaușescu constituie acea îmbinare fericită, acea sinteză luminoasă a omului politic de clarviziune și valoare, a cercetătorului cutezător și inspirat dar și a soției exemplare și a mamei plină de duioșie și dragoste.

Revoluționară prin vocație, prima femeie a țării și-a dăruit cei mai frumoși ani ai tinereții luptei pentru eliberarea clasei muncitoare.

Remarcabil om politic și prestigios om de știință, tovarășa Elena Ceaușescu s-a impus prin contribuții de prim rang în viața științifică și socială a României. Strategiile politicii de dezvoltare economică socială a țării, adoptate cu începere de la Congresul al IX-lea al partidului și dezvoltate și perfecționate la nivelul cerințelor actuale în hotărîrile Congresului al XII-lea, au imprimat științei din țara noastră un tumultuos ritm de desfășurare.

Un rol determinant în transformarea cercetării științifice românești într-o puternică pîrghie a progresului social îi revine tovarășei Elena Ceaușescu. Printr-o activitate fără preget în domeniul creației științifice, al programelor-directivă de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică, la elaborarea cărora tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu a avut un rol determinant, a dat un strălucit exemplu de clarviziune în trasarea liniilor de dezvoltare ale științei românești în viitor. În calitatea sa de președinte al Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, coordonează întreaga cercetare științifică, organic legată de edificarea socialismului în țara noastră.

În repetate rînduri, cu prilejul unor ample analize pe care le-a efectuat asupra sarcinilor și răspunderilor ce revin științei, tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu s-a oprit și asupra rolului școlii, principal factor de cultură și educație în formarea tinerelor generații, asupra căilor și mijloacelor prin care cadrele didactice de toate gradele pot acționa eficient în formarea convingerilor comuniste ale întregului nostru tineret.

Tovarășa Elena Ceaușescu a pus un deosebit accent pe necesitatea măririi orizontului de cunoștințe științifice, tehnice și culturale în procesul de formare a tinerilor, a însușirii temeinice a tot ce este mai înaintat în tezaurul de cunoștințe al umanității. Așa cum domnia sa a subliniat, nu se va putea ajunge la făurirea de puternice personalități fără sădirea în sufletul tinerilor a dragostei de muncă, a spiritului de disciplină și, mai presus de toate, a sentimentului de iubire a patriei, de slujire a cauzei întregului popor.

O înconjurăm cu un deosebit respect și admirație pe tovarășa Elena Ceaușescu pentru strălucita sa activitate de cercetător științific în domeniul chimiei și tehnologiilor combinațiilor macromoleculare. Pe baza rezultatelor a numeroase analize privind procesele de polimerizare, îndeosebi a izoprenului — care a făcut de altfel și obiectul tezei sale de doctorat — tovarășa Elena Ceaușescu a adus o seamă de contribuții de o deosebită valoare științifică și tehnologică, finalizate în industria noastră petrochimică. Prima fabrică de cauciuc sintetic o datorăm investigațiilor neobosite ale tovarășei Elena Ceaușescu în domeniul cauciucului poliizoprenic. Este numai un aspect al valoroasei activități de cercetare pe care o efectuează necontenit.

Prodigioasa sa activitate științifică este recunoscută astăzi pe toate meridianele lumii. Lucrările sale din domeniul chimiei constituie în știința mondială, lucrări de referință. A primit cele mai înalte distincții și titluri ca membră activă și de onoare a unor înalte foruri științifice. doctor honoris causa al mai multor universități, academii și institute din Europa, America, Asia și Africa.

Puterea sa exemplară de muncă o dăruiește în egală măsură și construcției socialiste. Membru al Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central, prim viceprim-ministru al guvernului, îmbină în mod creator munca științifică valoroasă cu înaltele răspunderi ce-i revin pe plan politic.

Împreună cu tovarășul său de viață și luptă — — secretarul general al partidului, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu — tovarășa Elena Ceaușescu are o contribuție remarcabilă la elaborarea și transpunerea în practica socială a politicii partidului și statului nostru.

În calitatea sa de președinte al Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea", tovarășa Elena Ceaușescu activează pentru întărirea colaborării dintre oamenii de știință de pretutindeni. Știința, în concepția tovarășei Elena Ceaușescu, trebuie să fie indisolubil legată de idealurile scumpe ale umanității: de pace, destindere și înțelegere între popoare.

„Slujitorii științei — remarca tovarășa Elena Ceaușescu — trebuie să se afirme ca o forță activă în lupta pentru progres și pace, consacrîndu-și eforturile servirii nobilelor idealuri umaniste, aspirațiilor popoarelor de libertate și independență, de făurire a unei vieți demne, civilizate. Numai astfel știința va putea servi cu adevărat omului, bunăstării și fericirii sale, își va putea realiza adevărata sa menire".

Primei femei a țării, aceea care și-a dăruit întreaga viață nobilelor țeluri de libertate și progres ale poporului nostru, îi aducem din toată inima un cald și respectuos omagiu.

Prof. univ. dr.
SANDA GHIMPU

eroi au fost, eroi sînt încă

Slăvind faptele memorabile — în expunerea la adunarea solemnă din Capitală, închinată gloriosului semicentenar al Partidului Comunist Român — tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „...aducem un fierbinte omagiu și prinosul recunoștinței întregului nostru popor, fiilor patriei care au săvîrșit fapte de vitejie, au dat dovadă de înalt devotament, neprecupețindu-și nici viața pentru eliberarea țării și înfrîngerea fascismului".

Sînt cunoscute — pe baza repetatelor și pioaselor evocări — actele de patriotism înscrise cu sînge în cartea de aur a istoriei neamului, realizate de cetățenii țării, militari sau civili, acte care își au izvorul nesecat în dragostea de patrie și față de pămîntul românesc. Mobilizați la un loc cu „tot ce mișcă în țara asta" cu „rîul, cu ramul", la chemarea P.C.R. pentru înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, militarii, gărzile patriotice, cetățenii de vîrste, rase și convingeri politice diferite au pus mîna pe armă și s-au dăruit cu totul îndeplinirii misiunii: înfrîngerea fascismului, odiosul dușman al libertății și al vieții, eliberarea țării și construirea unei vieți noi, libere și independente.

Printre cei care au spus prezent atunci, mulți au fost ofițeri de rezervă — cadre didactice sau studenți — care au schimbat condeiul cu arma pentru ca poporul român să continue să existe, pentru ca numele și drapelul țării românești să fie nepătate, pentru ca în limba română atît de dulce și de melodioasă să se poată vorbi liber și să se cînte aleanul neamului nostru atît de viteaz, dar și atît de încercat în îndelungata sa istorie.

Grupul patriotic antifascist adresîndu-se intelectualilor spunea: „Facem apel la curajul, talentul și onestitatea voastră. Faceți lumină în jurul vostru explicînd sensul măreț al evenimentelor și încadrați-vă în organizațiile patriotice și sprijiniți sistematic cu pregătirea voastră marea acțiune de eliberare".

În chemarea C.C. al U.T.C. din octombrie 1944, adresată studenților, se arăta printre altele: „Tineretul studios trebuie să îndepărteze toate elementele care ar propaga neparticiparea României la războiul de eliberare. El e chemat să lupte în F.N.D. pentru ca alături de tineretul muncitoresc și țărănesc să clădească o Românie liberă și democrată".

Sînt multe dovezi ale modului în care partidul, poporul și țara își cinstesc eroii. Și această afirmație se bazează pe acte și fapte concrete: monumente istorice, creații literare în proză și versuri, filme, piese de teatru. Aniversarea a 40 de ani de la istoricul act de la 23 August 1944 este o nouă ocazie de a rememora faptele cîtorva participanți la marele eveniment — fapte în lumina cărora urmașii construiesc trainic și liber socialismul.

să fii mereu în frunte

În anul fierbinte 1944, locotenentul Marin Năstase era practicant, ca student în anul IV al Politehnicii din București, la uzinele „Rogifer" — Tohanu. În această calitate, la chemarea Comandamentului corpului vînătorilor de munte din Brașov, adresată muncitorilor uzinei, a organizat și comandat o baterie constituită ad-hoc, din cîteva tunuri și din muniția existentă la uzină, încadrată cu muncitori, numită „Bateria albastră", cu care a acționat cu succes împotriva înaintării trupelor germane din direcția orașului Sf. Gheorghe, pînă la venirea diviziei Tudor Vladimirescu. Acțiunile de luptă au fost deosebit de utile, cunoscute și citate prin ordin de zi pe întreaga armată, iar eroii care le-au purtat au fost decorați.

Locotenentul Năstase și-a terminat studiile după război, a devenit inginer, a contribuit direct, ca specialist, la transformarea industrială a țării și perfecționîndu-și pregătirea în condițiile minunate create de regimul nou, la a cărui instaurare a participat direct, a devenit doctor inginer, calitate în care s-a ocupat și de pregătirea tinerelor cadre necesare noii societăți. Nu și-a uitat niciodată tovarășii de luptă și într-un articol publicat în „Scînteia" din 22 August 1969, vorbind despre „Bateria albastră" spunea: **„Azi cînd gîndurile mă poartă către acele zile fierbinți de august, încerc un sentiment de profundă admirație pentru muncitorii care au făcut parte din această baterie și care au dat dovadă de un deosebit patriotism, dăruire și abnegație".**

catalogul profesorului Ioan Stancu nu s-a mai deschis

Printre cei 170.000 de eroi care s-au jertfit pentru eliberarea țării, se numără și profesorul de liceu Ioan Stancu, despre care arhivele păstrează — în emoționante cronici — amintiri care nu se pot uita pentru că ele fac parte din lupta noastră, din ființa noastră, din voința noastră perpetuă și niciodată slăbită de a trăi liberi și independenți. Iată cum îl prezintă pe acest erou cronica:

„Batalionul 3 din Regimentul 2 infanterie al Diviziei Tudor Vladimirescu se bucura de o faimă deosebită, însemnată pe războiul luptelor. În Transilvania s-a distins printr-un înalt spirit ofensiv, făcînd numeroase breșe în pozițiile adversarului, căzînd în spatele trupelor fasciste, capturînd prin surprindere numeroși prizonieri și materiale de luptă. Cum s-a întîmplat la trecerea peste Criș, bunăoară. Acolo, la un moment dat, situația devenise deosebit de critică."

„...Inamicul, dispunînd atît de forțe mult superioare numericește, cît și de numeroase grupări de foc și armament de infanterie, era pe punctul nu numai de a da peste cap poziția batalionului, obligîndu-l la o retragere precipitată, ci și de a-i învălui flancurile, căzîndu-i în spate și a-l încercui. Cei care au fost martorii acelor lupte povestesc că succesul batalionului s-a datorat, în mod decisiv, elanului care-i însuflețea pe ostași."

Apoi, în zilele sîngeroase ale luptelor de la Berekböszörmeny, de pe teritoriul ungar, același batalion, printr-o acțiune viguroasă, a reușit nu numai să zdrobească un puternic contraatac, dar și să-l deruteze pe dușman în așa măsură, încît acesta a fost nevoit să lase pe cîmpul de luptă mulți prizonieri și tehnică de luptă.

O parte din meritul acestor succese ale batalionului reveneau, fără îndoială, și locțiitorului politic al comandantului, locotenentul Ioan Stancu. Fostul profesor de liceu era un pedagog pasionat. Cuvîntul lui — alături de ordinele date de comandant — știa întotdeauna să cheme, să însuflețească, să alunge clipele de ezitare. Ostașii îl iubeau, îl respectau și-l urmau cu încredere.

Cronica de război a consemnat că în zona Debrețin batalionul a dat iarăși un înalt exemplu de combativitate și fermitate. Și din nou, printre imaginile celor mai bravi găsim chipul locțiitorului politic.

„...Pe rambelul căii ferate inamicul se opunea cu îndîrjire și desperare. Un foc violent, neîntrerupt, a reușit să pună stavilă înaintării batalionului 3. Nimeni n-avea curajul să se ridice de la pămînt. Cineva trebuia să o facă, totuși. Un asemenea gest, act de curaj, putea hotărî soarta luptei în acel sector.

Și doi bravi ostași s-au ridicat atunci, pornind în întîmpinarea gloanțelor: comandantul batalionului și locțiitorul său politic.

Batalionul a pornit la asalt, într-un avînt ce nu putea fi curmat de gloanțe.

...A fost ultima luptă la care a participat locotenentul Stancu, al cărui glas și faptă au constituit un puternic imbold pentru tot batalionul. În timpul atacului, un snop de gloanțe i-au retezat picioarele. S-a stins din viață în timp ce brancardierii îl transportau spre postul de prim-ajutor".

Multe atacuri a dat batalionul 3 și după aceea. La fiecare atac, în inima ostașilor sunau cuvintele: „Haideți băieți! Pentru viitorul țării ne batem!..."

Cu aceste cuvinte îi îmbărbătase în atîtea rînduri locotenentul Ioan Stancu, locțiitorul politic al comandantului de batalion.

învățătorul n-a mai răspuns prezent

Oameni ieșiți din popor, formați în spiritul de dragoste față de patrie, pînă la sacrificiul

suprem — învățătorii — ofițeri de rezervă, au înscris în timpul războiului pagini de vitejie, luptînd în fruntea ostașilor — mulți, foștii lor elevi. Din șirul lung de oameni aflați în această categorie cronicele au reținut și faptele a doi învățători. Iată ce povestesc ele:

„La multe examene participaseră învățătorii Ion Anghel și Constantin Condruz în îndelungata lor carieră. Unele le susținuseră ei înșiși, altele, elevii lor. Dar nici unul din ele nu fusese atît de greu ca examenul pe care urmau să-l dea împreună cu o parte din foștii lor elevi, în acele zile de sfîrșit de august, la Gemenele — sat de lîngă Brăila.

Pe atunci staționa în localitate o mică subunitate de ostași români. Comandantul acesteia, maiorul Iustinian Oculeanu își rînduise oamenii la intrările principale ale localității și timp de trei zile la rînd izbutise să țină o serie de grupuri izolate de soldați germani ce se retrăgeau de pe frontul din Moldova. La 27 august însă cineva îi aduse vestea că dinspre trecerile de peste Siret se apropiau autovehicule inamice. Rîndurile subunității se întăriră atunci cu noi luptători care, ce-i drept, nu aveau experiența militarilor, dar, oricum, puteau fi de mare ajutor. Cei mai mulți erau tineri între optusprezece și douăzeci de ani. De aceea ei ascultară cu luare aminte sfaturile fostului lor învățător, ofițerul de rezervă Ion Anghel, care își asumase obligația de a organiza rezistența populației.

Către seară, voluntarii, împărțiți pe grupe, în fruntea cărora se aflau și oameni mai vîrstnici, cu oarecare experiență în mînuirea armelor, ocupară poziții de apărare la intrările în sat.

Locuitorul Marin Olteanu se afla în concediu medical. Ca unul care luptase pe front, socoti că locul lui nu putea fi decît în rîndurile apărătorilor comunei. „*Uită*“ de boală și se prezentă printre primii la dascălul Ion Anghel. Acesta îl primi bucuros și-i încredință în grupă pe tinerii Vasile și Ștefan Plopeanu, pe Mihai Voiculeț și Ilie Negru.

Pe drumul prăfuit gonea cu toată viteza, în direcția satului, o motocicletă cu ataș. La îndemnul lui Olteanu se ascunseră cu toții într-un șanț și așteptară cu emoție prima lor înfruntare cu hitleriștii. Cînd motocicleta ajunse în dreptul grupei, tînărul Vasile Plopeanu sări primul în picioare cu pușca ridicată. Ceilalți îl urmară aproape simultan. Frînele scrîșniră și motocicleta se opri într-un nor de colb. Conducătorul și un alt militar, aflat în ataș, abia avură timp să înțeleagă că erau prizonieri, atît de repede îi luaseră cei cinci.

Mai tîrziu, cînd începuse să se întunece, liniștea a fost tulburată din nou de vuiet de motor. Și iarăși mîinile se încleștară puternic pe arme iar inimile galopară nebunește. Era un autoturism. Îi ațînură calea Ion Anghel, Neagu Bajno, Radu Mirică, Radu Drăghia și alții. Învățătorul făcu semn celor din mașină să coboare. Se dădură jos: un soldat — șoferul — trei ofițeri și un general! Însă mașina nu era din cele obișnuite, ci una de transmisiuni, întîlnită de obicei la înaltele comandamente germane.

Dimineața, forțele luptătorilor din Gemenele crescură simțitor. De la Gurguieți, un sat vecin, sosise în zori, cu un alt grup de flăcăi, învățătorul Constantin Condruz. Voluntarii veniseră la vreme. În comună tocmai se aflase că dinspre Scorțaru Nou se apropia un mare convoi de trupe inamice.

O răbufnire furioasă de mitraliere și de puști dădu de știre că importante forțe dușmane se găseau în preajma intrării în sat.

Hitleriștii deschiseră însă focul și intrară cu viteză în localitate. Șosite din urmă, alte motociclete și mașini făcură aceeași încercare, dar ai noștri le barară drumul. Pe neașteptate se auziră împușcături chiar în mijlocul satului. Curînd se află că o parte a coloanei se strecurase în localitate pe drumul ce venea de la Rîmnicelu. Amenințați să fie prinși între două focuri, apărătorii se văzură nevoiți să se retragă. Părăseau însă terenul luptînd pas cu pas pe ulițele năpădite de mașini și de infanteriști în uniforme cenușii. Se trăgea de pretutindeni, din pivnițe și poduri, de după garduri și din culturi.

Înfuriați că luptătorii români le opun o astfel de rezistență, hitleriștii au pornit o vînătoare necruțătoare de oameni, folosindu-se, fără alegere, de grenade și arme automate.

În apriga ciocnire cu hitleriștii a căzut răpus de gloanțele dușmane, acolo, la școală, și învățătorul Constantin Condruz.

Jertfa lui se adăuga tributului de sînge al altor doisprezece luptători români.

Examenul — pentru unii, cel din urmă — fusese greu. Îl trecuseră însă toți, cu cinste.

Privind aceste fapte în perspectiva istoriei îți dai seama de admirabila capacitate a poporului nostru de a se opune ferm și eficace năvălitorilor și cotropitorilor — din orice parte ar fi venit — de a depăși momentele de vitregie și de cumpănă pe care istoria le-a înregistrat în această grea încercată parte a Europei.

Sintetizînd această capacitate de rezistență, marele istoric N. Iorga spunea **„Oricare alții s-ar fi risipit în lume... Noi am rămas cu sabia în mînă, de strajă în toate zările, iar cînd s-a frînt pentru o clipă, ca să se lege din nou tainic oțelul, am întins brutalității arma subțire a inteligenței noastre și iată că sîntem tot acasă la noi“.**

Prof. univ. dr. inginer
General-Maior
ȘTEFAN ISPAS

învățătorii și-au făcut datoria

Era în primele zile ale lunii septembrie 1944. În timp ce armata noastră se angajase în marea bătălie pentru eliberarea Ardealului de Nord, în partea de vest a țării se produsese invazia armatelor hitleriste și horthiste care urmăreau ocuparea zonei industriale a Banatului și organizarea rezistenței naziste în Carpați, pentru a nu permite trecerea forțelor române și sovietice prin lanțul carpatic.

Printre unitățile militare române care au avut misiunea de a opri înaintarea forțelor germano-horthiste, se aflau și școlile de ofițeri și subofițeri rezervă din Păuliș (Radna), Ineu și Beiuș.

Școala de ofițeri rezervă nr. 6 din Ineu, județul Arad, din care făceam și eu parte — școală în care eram instruiți numai tineri învățători—a fost constituită în batalion de luptă, în cadrul Diviziei I instrucție, avînd misiunea ca, împreună cu Școala de ofițeri rezervă nr. 2 din Bacău, să oprească înaintarea inamicului pe Valea Crișului Alb. Nouă ni s-a repartizat sectorul Ineu-Mocrea-Șilindia, iar celor din Bacău sectorul Sebiș-Prunișor. Între noi, în fața Ineului era instalat regimentul 85 infanterie.

Ne-am organizat repede linia de rezistență, prin săparea șanțurilor de protecție. Compania noastră, a 3-a, aflîndu-se la poalele înălțimilor Mocrea, în spatele localității cu același nume, în dreapta și stînga șoselei care ducea la Șilindia.

Intrat pe teritoriul țării noastre, inamicul a înaintat destul de repede. Așa numitele batalioane fixe de pe graniță, formate din oameni bătrîni, n-au putut opune decît o slabă rezistență. În timp ce noi săpam tranșeele, pe șosea se scurgeau spre munți convoaie de care și căruțe ce veneau dinspre zona de frontieră, încărcate cu copii, femei, bătrîni și cu lucruri de primă necesitate: pături, alimente etc, ce putuseră fi luate în grabă.

— Să nu-i lăsați să treacă fraților, să nu-i lăsați că distrug tot în calea lor, ne implorau în disperarea lor femeile pornite pe drumul bejeniei. Ce învățaserăm noi la istorie despre vremurile de restriște din trecut trăiam acum din plin: **o lume părăsindu-și casele și ogoarele, pentru a-și căuta adăpost în munți.**

În fața unei asemenea priveliști hotărîrea noastră de a bara drumul invadatorilor devenea și mai fermă.

În seara dinaintea zilei în care urma să intrăm în luptă, de pe înălțimile Mocrea se putea vedea **un spectacol înfiorător. Satele din fața noastră — Sicula, Seleuș, Zărand, erau în flăcări iar linia Crișului Alb era supusă unui bombardament infernal, ce prevestea atacul asupra localităților Mocrea și Ineu din ziua următoare.** În depărtare, în dreapta, spre Prunișor și Sebiș se auzeau intense schimburi de focuri de arme automate iar exploziile de grenade aruncau limbi de foc ce se vedeau pînă la noi. Colegii din Școala Nr. 2 primiseră, deci, botezul focului, înaintea noastră. A doua zi, pe la orele 11, ne-a venit și nouă rîndul. Am primit ordin să ne strecurăm prin satul Mocrea și să ajungem în cel mai scurt timp la liziera sa dinspre apus, unde se afla și gara. Porneam la luptă, deci. Asupra noastră nu avem decît arma și sacul cu cartușe, iar în minte chipurile părinților, fraților și surorilor, imaginile satului natal, pe care nu știam dacă le vom mai revedea. În suflet se amesteca teama tînărului elev sergent care se afla în linia I, după o scurtă perioadă de instrucție, cu curajul și dîrzenia ce-și aveau izvorul în sentimentul robust al luptei pentru o cauză dreaptă, **pentru apărarea pămîntului strămoșesc.**

Ajunși la liziera satului, am stat cîteva clipe în așteptare. Deodată, prin lanul de porumb din față am deslușit siluete de soldați. Inamicul se apropia de sat. Cînd au apărut la marginea lanului — la cca 150 m. de noi — pregătindu-se să treacă la saltul pentru ocuparea liniei ferate și a gării, am deschis focul. Din spate a fost declanșată și acțiunea aruncătoarelor noastre de 81,4 mm. Focul lor ucigător, luînd inamicul prin surprindere, a impus retragerea în panică a dușmanului, cu pierderi grele pentru el. Replica noastră fusese perfect organizată. N-am avut nici o pierdere de vieți omenești. Trăiam sentimentul unei comportări ireproșabile și mîndria că am avut comandanți care au știut să asigure elementul surpriză, hotărîtor în acest prim contact cu inamicul. Desigur, faptul că stăpîneam înălțimile Mocrea ne dăduse atu-ul de a putea observa și controla, prin focul armelor, situația. „Își vor aminti cu groază de **ostașii cu galben la capelă**“ — ne îmbărbătau comandanții noștri.

Cînd fumul exploziilor de proiectile s-a împrăștiat în văzduh, în sufletul nostru își făcea loc bucuria primei victorii din viața de luptători pe front, în linia I, mîndria că, așa cum făcuseră colegii noștri de la Păuliș și Prunișor, am reușit totuși și noi, barînd drumul inamicului spre defileul munților. Ne dă-

deam, seama că vor urma, curînd, noi confruntări. Neam organizat în continuare terenul pe locurile unde ajunsesem, aşteptînd noile acţiuni. Spre seară, un bătrîn care rămăsese întruna din casele apropiate s-a strecurat spre cîţiva dintre noi aducîndu-ne cîte o strachină cu lapte şi pîine. Aceasta ne-a fost hrana pînă a treia zi. Gestul ne-a impresionat profund. Riscîndu-şi viaţa, s-a aflat şi el alături de noi în suprema încleştare, cu tot ce a mai putut face la anii lui. A rămas anonim pentru noi dar pilda gestului său nobil va dăinui neştearsă în amintirile noastre ale tuturor.

Încet-încet, s-a lăsat noaptea. Prima noapte din viaţa noastră în linia I. Ecoul izbînzii din cursul zilei se amesteca cu fiorii neprevăzutului. Va urma un atac nocturn sau vom fi asaltaţi din nou în zorii zilei următoare? Punctele de observaţie de pe înălţimile Mocrea nu ne mai puteau da nici o informaţie. Trebuia ca noi, cei din imediata apropiere a inamicului, să încercăm a afla ceva despre intenţiile acestuia.

La ora 24, grupa I din plutonul II — din care făceam şi eu parte — a primit ordin să se furişeze spre poziţiile inamice, spre a sonda eventualele pregătiri pentru noi acţiuni. Am înaintat pe brînci pe cîmpul deschis din faţa noastră pe o distanţă de 100—120 m. Aveam armele încărcate cu cartuşe-trasoare. La o comandă, toţi am apăsat pe trăgaci. Zece detunături şi zece traiectorii luminoase au străpuns liniştea şi întunericul nopţii. Scontam pe o reacţie a inamicului. Dar... nici o mişcare, nici un zgomot. Ne-am întors în cea mai deplină tăcere pe poziţie. Incertitudinea ne apăsa tot mai mult. S-o fi retras inamicul din zona Mocrea sau, abil, nu s-a lăsat descoperit la provocarea noastră? În aceste frămîntări am stat de veghe toată noaptea. Întunericul ne amplifica considerabil emoţiile. În zorii zilei situaţia se clarificase. În faţa replicii noastre prompte şi energice, inamicul renunţase la tentativa de a cuceri localitatea, gara şi înălţimile Mocrea, concentrîndu-şi forţele spre Ineu şi Bocsig, unde regimentul 85 infanterie, în faţa superiorităţii forţei de foc a duşmanului, a fost obligat să cedeze. Încercuirea ne ameninţa acum atît pe noi, cît şi pe colegii din Prunişor. Pe la orele 12 am primit ordin de deplasare pe aliniamentul Şilindia. În timp ce coloana înainta grăbită pe şoseaua Mocrea-Şilindia, o formaţie de 7 avioane ne-a surprins, obligîndu-ne să ne împrăştiem în dreapta şi stînga şoselei, aruncîndu-ne la pămînt. Erau avioane inamice de recunoaştere. După trecerea lor ne-am regrupat şi am continuat deplasarea. Înainte de a intra în Şilindia am primit ordin de a ataca peste deal, în stînga, spre a veni în sprijinul regimentului 85 infanterie. În scurt timp, însă, ordinul a fost contramandat, dîndu-ni-se în schimb misiunea de a apăra localitatea Şilindia şi căile de acces spre Valea Mureşului, care aveau o deosebită importanţă strategică. Pierderea lor ar fi pus în pericol trupele de la Păuliş. Ne-am organizat poziţia în faţa localităţii. La Prunişor colegii noştri reuşiseră să iasă din încercuire şi să oprească înaintarea inamicului. Lupta lor eroică s-a soldat cu moartea a 8 dintre ei şi a căpitanilor Andreica şi Dobrilă. Sublocotenentul Vasile Andreian, care fusese luat prinzonier de fascişti, a fost găsit ulterior mort, cu o baionetă înfiptă în ochi.

Înaintarea armatelor hitleriste şi horthiste a fost însă

oprită și Defileul Crișului Alb a rămas în mîinile noastre. Peste cîteva zile, prin el, ca și prin alte căi de acces, aveau să treacă spre cîmpia ungară unități ale armatei sovietice și ale diviziei „Tudor Vladimirescu". Trupele invadatoare făceau calea întoarsă. Un nou „pe aici nu se trece" se scria în zbuciumata istorie a poporului nostru, de data asta însă pe defileele Munților Apuseni și în Banat. Misiunea armatei române din vestul țării, din care făceau parte și elevii școlii de ofițeri și subofițeri rezervă din Radna, Ineu și Beiuș, fusese îndeplinită, apărînd aproape trei săptămîni frontiera împotriva atacurilor inamice. Faptele ei au rămas înscrise cu litere de aur în Cronica războiului. În Ordinul de zi nr. 346 din 23 septembrie 1944, dat de Comandamentul sovietic, se scria: „unitățile române care au acționat sub ordinele Grupului de armate, apărînd năvala forțelor germano-horthiste, au acoperit mișcarea trupelor roșii spre cîmpia Ungariei. În aceste lupte unitățile și subunitățile române, în condiții grele de regrupare, au dovedit bărbăție și dîrzenie și au îndeplinit cu cinste misiunea înaltă ce li s-a încredințat" (cum avea să se precizeze și în lucrarea „Contribuția României în războiul antihitlerist, apărută în Editura militară, 1958).

După evenimentele din acele zile fierbinți, școala noastră a primit misiunea de a se organiza pentru apărarea zonei din fața localității Ineu, pînă spre sfîrșitul lunii octombrie. Ecoul luptelor ce se dădeau de către armatele române și sovietice, în urmărirea inamicului spre graniță, se auzea cînd mai tare, cînd mai încet. Luptele erau înverșunate. Unele localități ocupate erau pierdute pentru ca apoi să fie recucerite și înaintarea să continue.

După eliberarea întregului teritoriu al Transilvaniei de Nord, am revenit în cazarmă, continuîndu-ne instrucția pînă spre sfîrșitul anului, cînd am fost repartizați la diferite regimente, încadrîndu-ne în activitatea acestora pînă la terminarea războiului.

Tinerii învățători de atunci, răspîndiți apoi pentru a-și desfășura activitatea la catedră, în diferite puncte ale țării, sînt acum în pragul pensiei. Rememorîndu-și evenimentele vieții, ei trăiesc mîndria de a fi participat cu arma în mînă la memorabilele încleștări ce au urmat mărețului 23 August și de a se fi înscris, apoi, cu realizări deosebite pe noul front al marii construcții a societății socialiste. De aceea, pentru ei — cei mai tineri învățători-luptători pe frontul antifascist — aniversarea din fiecare an a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă are ecouri infinit mai profunde, mai vibrante.

Conf. univ. dr.
ILIE RÂMNICEANU

epopeea țării moților

în toamna lui 1944 rezerviștii și voluntarii români au rezistat ofensivei germano-horthyste și, în final, au zdrobit-o

Vatră originară, pămînt încărcat de istorie — leagăn al răscoalei lui Horea, funcție de cetate a revoluționarilor lui Iancu, tărîm ce poartă în magmele trăirii sale urmele pașilor celui mai înalt spirit pașoptist, Bălcescu, tumult revărsat în Alba-Iulia la Unirea cea Mare — Țara Moților, veritabil cuib de vulturi aprigi, semeți și dîrji, intrată de mult în legendă prin acțiunile temerare întreprinse de oamenii ei, în încleștarea cu trupele hitleristo-horthyste din toamna anului 1944, înscrie noi pagini de epopee ce se adaugă, firesc, celor ale palmaresului înaintașilor.

Acum cînd, după patruzeci de ani de la luptele purtate pe aceste meleaguri, rememorăm evenimentele, unii dintre cei despre care scriem aci, își dorm în liniștea mormîntului, somnul de veci. Alții, încărcați de ani, în viață fiind, își poartă, printre noi, delicat și sfios modestia. Nu e greu să-i recunoști. Adesea îi se văd urmele rănilor și au un fel de lumină blîndă în ochi, împrăștiind în jurul lor ceva din aerul și bucuria de a fi luptat și de a fi ajuns la anii împlinirilor. Dar, să lăsăm să vorbească faptele. Sînt singurele care conving.

Executînd ordinul Comandamentului suprem al forțelor armate române, dat la numai două ore după proclamarea actului de la 23 August 1944, Comandantul Armatei I, prin ordinul nr. 33700 din 26 august, și Grupul „Ardealul" prin ordinul nr. 678 au ordonat unităților de grăniceri și batalioanelor fixe regionale — îndeobște constituite din localnici și comandate de ofițeri de rezervă, învățători din partea locului — **zădărnicirea planului urzit de comandamentul trupelor hitleristo-horthyste de a pătrunde în cetatea naturală a Munților Apuseni.**

Pentru ca, cititorul să-și poată da seama de însemnătatea acțiunilor întreprinse de subunitățile la care ne vom referi în

cele ce urmează, precizăm că, **armatele fasciste aflate în podişul transilvan intenţionau ocuparea părţii de sud a Transilvaniei şi consolidarea poziţiilor lor în Carpaţi, urmărind ca prin aceasta să stînjenească ofensiva armatelor româno-sovietice spre Cîmpia Tisei.**

Unul din obiectivele importante ale planului strategic al inamicului, în cadrul ofensivei pe care o declanşează la 5 septembrie 1944, îl constituia pătrunderea în inima Munţilor Apuseni, urmînd cursul Crişului repede, a celor două Someşuri — Cald şi Rece — şi a văii Arieşului.

Misiunea de a zădărnici pătrunderea trupelor duşmane pe valea Crişului Repede este încredinţată locotenentului de rezervă, învăţător, Homescu Gheorghe, comandant al companiei a 3-a **„Călăţele"**, aparţinătoare batalionului fix regional **„Someş"**, care îşi avea sediul la Beliş, jud. Cluj şi era comandat de lt. colonel Bocca Ambrozie. Avînd de apărat un front larg, de cca 35 km, cu cei 287 ostaşi, ţinînd seama că batalionul căruia îi aparţine trebuia să facă siguranţa vremelnicei frontiere la N. şi N.V., Homescu îşi organizează în aşa fel forţele de care dispune, încît să poată interveni cu maximă eficienţă pentru a împiedica orice încercare de pătrundere a inamicului pe şoseaua Huedin—Călata, Huedin — Horlacea — Văleni, Valea lui Băr, Valea Săcueului şi Valea Drăganului. Avînd în dreapta compania a 2-a **„Mănăstireni"**, din acelaşi batalion, iar în stînga subunităţi din batalionul fix regional **„Codru"**, dispune plutonului 1 **„Călata"**, comandat de slt. G. Foia ca împreună cu grupa formată din pichetul de grăniceri nr. 64 şi cu plutonul de mitraliere comandat de serg. t.r. Lungu, să organizeze un punct de sprijin în faţa localităţii Călata, cu misiunea de a bara orice încercare de pătrundere a inamicului pe şoseaua Huedin—Călata. Plutonul 2 **„Săcueu"**, comandat de serg. t.r. Merca Teodor, în colaborare cu trei grupe formate din pichetele de grăniceri nr. 66, 67, 68, de sub comanda lt. Cazacu, executînd ordinul primit, organizează un punct de sprijin în faţa localităţilor Săcueu şi Vişag, cu misiunea de a bara orice încercare de pătrundere a inamicului pe şoseaua Aluniş—Săcueu, Valea Săcueului spre Bologa, Vişag, Valea Drăganului, Traniş.

Plutonul de voluntari, de sub comanda serg. t.r. Tămaş Alexandru, împreună cu grănicerii pichetelor nr. 69, 70, în executarea ordinului operativ al companiei, organizează şi apără intrarea spre Lunca Vişagului şi Valea Drăganului.

Trei grupe de puşcaşi şi grupa de tunuri de sub comanda plut. Moraru, în executarea ordinului operativ, supraveghează Dealul Dijmal, cota 707 pînă le prelungirea Dealul Criptei, cota 676, organizează şi apără cotele 758,805 — dealurile din faţa localităţii Văleni spre Horlacea şi Valea Agrişului. Grupa specială, comandantă de serg. t.r. Tonca G., organizează două cuiburi de rezistenţă pe Dealul Tanici, cota 884 şi 775 în prelungire Dealului Criptei fiind încadrată la dreapta de plutonul I, iar la stînga supraveghind Dealul Horaiţa cu o grupă compusă din ostaşii pichetului de grăniceri nr. 65.

Plutonul de branduri, de sub comanda slt. rez. Peter este menţinut în rezerva companiei. Legăturile se realizează, după caz, prin patrule, telefon, curieri, releu de curieri.

La data de 4 septembrie, sectorul încredinţat spre apărare lt. rez. Homescu este consolidat prin intrarea în dispozitiv a batalionului 22 vînători de munte. În acest fel, ofensiva trupelor hitleristo-horthyste, întîmpină o dîrză rezistenţă din partea ostaşilor români. Cu toate acestea, mult superior numericeşte, inamicul izbuteşte să străpungă linia de apărare ajungînd să ocupe localitatea Călata şi să-şi

continue înaintarea spre Văleni. După două ore de lupte crîncene, ostaşii români stăvilesc ofensiva în sectorul respectiv, contraatacă cu vigoare şi reocupă poziţiile iniţiale. Bombardînd cu furie Călata, inamicul scontează pe o slăbire a poziţiilor apărate de ostaşii români. Dar aceştia nu cedează. Atacul reluat de cotropitori la 6 septembrie se soldează şi el cu un eşec. Numai că, înaintarea lor, pe de o parte spre Turda, pe de alta spre Beiuş, ameninţa cu încercuirea sectorului pe flancuri. Luptînd cu dîrzenie şi curaj ostaşii români izbutesc să demobilizeze duşmanul, determinîndu-l să-şi mute efortul pe valea Someşului Rece.

Atacul executat de forţele inamice pe versantele de est şi vest ale Munţilor Apuseni, între 5—12 septembrie, măreşte primejdia încercuirii — mai cu seamă că batalionul 22 v.m. este dislocat şi trimis spre Beiuş, unde trupele inamice pătrunseseră adînc înspre Vaşcău. În aceste condiţii deosebit de dificile, comandantul Armatei I dispune replierea subunităţii comandată de Homescu în interiorul munţilor, întrucît nu i se mai pot asigura nici aprovizionarea cu armamentul şi muniţiile necesare, nici hrana trupei. În pofida acestor dificultăţi, efectivul companiei creşte, ajungînd la 14 septembrie la 342 de luptători, dat fiind că zilnic soseau noi şi noi voluntari din satele din jur şi din teritoriul ocupat.

Manifestîndu-şi voinţa de a păstra, cu orice preţ, poziţiile şi a respinge încercarea de înaintare a trupelor vrăjmaşe, subunitatea rămîne pe loc, făcîndu-şi aprovizionarea cu alimente prin ostaşii din satele din apropiere, iar în procurarea muniţiilor servindu-se şi de numeroşii civili ce îşi ofereau ajutorul necondiţionat, făcîndu-şi din aceasta o onoare.

Pentru a face faţă inamicului, mult superior numericeşte, comandantul subunităţii adoptă tactica hărţuielii utilizînd, cu multă abilitate, armamentul automat de care dispune, lăsînd duşmanului impresia falsă că se află în faţa unor forţe armate puternice şi bine dotate cu armament automat.

La 15 septembrie, ora 15, trupele horthyste atacă puternic ultimele pichete ale reg. 4 grăniceri, din flancul stîng al companiei lui Homescu, pătrunzînd cca 7 km. în poziţiile românilor. Contraatacă serg. t.r. Tămaş cu plutonul de voluntari **„Lunca Vişagului"**. Înzestrat cu un admirabil spirit de sacrificiu, dublat de un curaj rar întîlnit, şi fiind, în plus, un bun cunoscător al tehnicii şi tacticii militare, Tămaş se bucura de o mare afecţiune din partea ostaşilor pe care îi comanda. Atacînd, el izbuteşte să ocupe, cu oamenii săi, încă în seara zilei de 15 septembrie, cele două pichete de grăniceri Pipirigele şi Remeţi respingînd duşmanul peste frontiera vremelnică.

În noaptea de 15/16 septembrie, sub protecţia unui puternic foc de arme automate, concentrat asupra sectorului Călata, inamicul se infiltrează pe Valea Agrişului şi cade, prin surprindere, în spatele poziţiei sergentului Cozea I., unde se produce o învălmăşeală de luptă în timpul căreia sînt răniţi serg. Cozea, serg. Crişan şi cap. Roşca Iosif.

În dimineaţa zilei de 16 septembrie, lt. Homescu trimite, în sprijinul plutonului de voluntari, plutonul **„Săcueu"**, comandat de serg. t.r. Merca Teodor, căruia i se afectează şi un aruncător brand de 50 mm.

În 17 septembrie, inamicul atacă pe direcţia Vişag—Vîrful Caprei — Pipirigele, dar este respins. Mai mult, în 21 septembrie, temerarul pluton de voluntari al lui Tămaş pune stăpînire pe Stîna de Vale şi barează şoseaua Beiuş—Stîna de Vale la punctul Remeţi. În 30 septembrie, acelaşi pluton, atacă din flanc, pe direcţia Pipirigele, inamicul care se infiltrase în sectorul reg. 4 grăniceri, punîndu-l pe fugă. Tot atunci, serg. t.r. Merca Teodor, respinge atacul unui pluton de jandarmi horthyşti, în acelaşi sector.

La 4 octombrie, ora 15, pe şoseaua Zam-Sîncrai—Călata, apar blindate germane a căror înaintare este sprijinită de tiruri ale artileriei uşoare şi de focul intens al armamentului greu. Acestea încearcă să străpungă poziţiile companiei lui Homescu dar, în faţa focului bine dirijat al ostaşilor noştri sînt silite să se retragă. O încercare similară este respinsă în sectorul Săcueu, de ostaşii lui Merca.

În ziua de 5 octombrie, inamicul atacă puternic la Vişag şi Lunca Vişagului, dar este respins peste tot. De asemenea, sînt zădărnicite şi încercările pe care le face în zilele de 6—9 octombrie.

Ofensiva victorioasă a trupelor româno-sovietice din centrul Podişului transilvan, crează şi companiei **„Călăţele"** condiţii prielnice trecerii la atac. Planul, întocmit de lt. rez. Homescu, este elaborat în ideea unui atac general, dezlănţuit cu toate forţele de care dispune şi pe întregul front al sectorului său.

Primul care atacă este plutonul de voluntari **„Lunca-Vişagului"** de sub comanda lui Tămaş. Acţionînd pe direcţia Valea Drăganului, pînă la înălţimea şcolii nr. 2, unde intervine operaţia de salvare a podului minat de fascişti cu cca 300 kg explozibil, dar pe care n-au mai apucat să-l arunce în aer. Pătrunde 15 km în dispozitivul inamic.

Plutonul **„Săcueu"**, de sub comanda lui Merca, atacă pe direcţia Traniş, în timp ce plutonul alcătuit din **grupe speciale,** de sub comanda slt. Iosif Mecu, atacă pe direcţia Aluniş cu învăluire spre Sîncrai, iar plutonul **„Călata"**, comandat de slt. Foia atacă pe direcţia cota 707, depozitul de muniţii. Plutonul de **aruncătoare,** de sub comanda slt. rez. Peter, atacă pe direcţia Zam-Sîncrai şi Horlacea, Domoş. Tunurile şi mitralierele susţin atacul — iniţial, de pe Dealul Criptei.

În ziua de 12 octombrie plutonul comandat de serg. t.r. Merca ocupă localitatea Traniş, iar plutonul de voluntari al serg. t.r. Tămaş pătrunde încă 6 km în dispozitivul inamic, pe un front larg de 10 km, punînd stăpînire pe calea ferată şi pe şoseaua Ciucea—Huedin. Ajuns la gara Poieni, eliberează 300 de oameni folosiţi de comandamentul fascist la executarea unor lucrări genistice.

În dimineața zilei de 13 octombrie 1944, toate obiectivele stabilite sînt atinse, localitățile Zam-Sîncrai, Aluniș, Bologa, Morlaca, Brăișoru, Horlacea și Poieni se află în stăpînirea ostașilor companiei a 3-a „**Călățele**“ de sub comanda lt. rez. învățător Homescu Gheorghe, după ce, în ziua precedentă, fuseseră ocupate localitățile Traniș și Valea Drăganului.

Toate încercările inamicului de a recuceri zona Poieni, deținută de plutonul de voluntari comandat de serg. t.r. Alexandru Tămaș, căruia, între timp, i se mai alăturaseră 100 de civili refugiați din teritoriul ocupat de fasciști, au fost zadarnice. Mai mult, printr-o ambuscadă, abil organizată, Tămaș izbutește să lichideze și elementele inamice motorizate care făceau legătura între Ciucea și Huedin. În lipsa informațiilor, trupele hitleristo-horthyste aflate la Ciucea sînt surprinse în după amiaza zilei de 13 octombrie 1944, de primele elemente înaintate ale coloanei de blindate sovietice care se îndreptau spre Oradea, fiind nevoite a se preda acestora, fără a mai schița vreo împotrivire.

În aceeași zi de 13 octombrie 1944 a.m., sosesc în zonă și primele eșaloane ale Diviziei a II-a vînători de munte, venind dinspre Someș.

În afara detașamentului capturat, de care am amintit, compania comandată de lt. rez. Gheorghe Homescu a mai luat 57 prizonieri, două aruncătoare de 80 mm, numeroase arme și armament automat, precum și 16 căruțe cu muniții. Odată cu sosirea vînătorilor de munte români și a blindatelor sovietice în Ciucea, inamicul aflat în această zonă a depus armele.

La 14 octombrie, după acțiunile eroice menționate, misiunea companiei „**Călățele**“, de sub comanda lui Homescu, se încheie. Atît ostașii, cît și civilii participanți la lupte, gradații, subofițerii și ofițerii, în frunte cu comandantul lor, au îndeplinit cu spirit de sacrificiu și eroism, toate sarcinele ce le-au revenit în apărarea vetrei străbune.

Pentru faptele de arme săvîrșite împotriva cotropitorilor fasciști, locotenentului de rezervă învățător Gheorghe Homescu i se conferă Ordinul „Steaua României“ cu spade, în grad de cavaler, și este propus la Ordinul „Steaua României“ cu spade, în grad de ofițer, iar sergentului t.r. Teodor Merca i s-a conferit Medalia „Bărbăție și Credință“ cu spade, clasa a III-a.

Sergentul t.r. Alexandru Tămaș a fost citat, pentru faptele sale de arme, prin ordinul de zi nr. 16 din 20 octombrie 1944 al grupării „Bihor“.

În aceeași perioadă istorică, cu același spirit de sacrificiu și eroism acționează pe valea Someșului Cald și a Someșului Rece, slt. rez. Gheorghe Drînda învățător din partea locului, comandant al companiei „**Măguri**“ din batalionul fix, regional, „Someș“, avînd alături pe serg. t.r., învățător Cosmulescu Petre, serg. t.r. învățător Mariș Iosif, cap. t.r., învățător Ghic Ioan ș.a. iar pe Valea Arieșului temerarii moți voluntari din Hășdate, de sub comanda învățătorului lor serg. t.r. Dumitru Tăuțan, lt. rez. Todea Enea Ludovic din Sălciua, învățător care se angajează voluntar în acțiunea armată, conducîndu-și cu vitejie plutonul „**Sălciua de Sus**“ — fiind decorat pentru faptele sale de arme, cu Ordinul „Mihai Viteazul“ cu spade — slt. Gheorghe Țaica învățător în Sartăș, plut t.r. Tătaru Vasile învățător în Sălciua, decorat pentru faptele sale de arme în bătăliile din munții Apuseni, cu „Virtutea militară“, ș.a.

Faptele de arme ale celor pe care i-am numit, ca și ale multora pe care nu i-am amintit aci, dobîndind, alături de celelalte fapte de eroism ale ostașilor români, din războiul antihitlerist, **statut de fapte nemuritoare,** se înscriu, pentru neuitare, în Istoria românilor, la capitolul **Apărarea ființei neamului — Epopeea Țării Moților.**

GH. NEAMȚU,

A. FARCAȘ

Făt-Frumos

Tînără, mireasa
i-a murit ast'vară,
Făt-Frumos o plînge
pînă ce însară.

Adică, ce lege-i
moartea cea nătîngă
ca pe-un fir de iarbă
dragostea s-o frîngă?

Ce-i judecătorul
care jale-mparte?
Plînsu-și-a iubita
și-a plecat departe.

Dar din lăcrămariu
ca un semn ce doare
a crescut un lujer,
a crescut o floare.

Floare ce-nflorește
primăvara toată
și-amiroase gingaș
și cînd e uscată.

Fete-n sîn o poartă
să le stingă focul
ba o pun și-n poartă,
amăgind norocul.

Crește și în piatră
crește pe morminturi, —
dorului pereche
ne-a intrat și-n cînturi.

Făt-Frumos cînd vede
busuioc prin țară
plînge și se duce
și se-ntoarce iară.

TIBERIU UTAN

După „Gînditorul" de la Hamangia

„Fetița" de la Hotărani o bijuterie a artei neolitice

Reprezentările plastice, feminine, din perioada neoliticului timpuriu reflectau, schematic, conceptul magico-religios al fertilității și fecundității. Odată cu neoliticul dezvoltat, în mileniul IV î.e.n., pe teritoriul țării noastre înfloresc civilizațiile: Hamangia (Dobrogea), Boian (Muntenia, Transilvania de sud-est și sudul Moldovei), Vădastra (sud-estul Olteniei), Vinca-Dudești (Valea Jiului), Vinca-Turdaș (Transilvania) etc. Schimbările de ordin economic și social din această perioadă, determinate de începuturile bronzului Mediteranei orientale, se răsfrîng pozitiv și în suprastructura spirituală a comunităților neolitice din zona Dunării de Jos. Această situație se reflectă mai cu seamă în redarea plastică, realistă, în diferite ipostaze ale omului neolitic, fără să se renunțe, însă, definitiv, la schematismul de tradiție, respectîndu-se în parte canoanele rigide ale artei neoliticului timpuriu. Este perioada în care meșterii sau artiștii neolitici ai culturii Hamangia de la Cernavoda au creat „Gînditorul" și perechea lui, adevărate capodopere ale lumii artistice neolitice care s-au impus deja ca unicate în literatura arheologică mondială.

Pînă nu de mult, reprezentările plastice descoperite în așezările din aria culturilor Vinca-Turdaș și Hamangia erau apreciate ca cele mai numeroase și reprezentative. Săpăturile arheologice efectuate în așezările de tip Vădastra, de pe teritoriul județului Olt (Hotărani-Fărcașele, Vlădila, Vădastra și Slatina) au scos la iveală peste 200 de reprezentări plastice dintre care majoritatea fragmentare.

Deși răspîndită pe o arie restrînsă (sud-estul Olteniei) **purtătorii culturii Vădastra au creat o plastică bogată și originală, cu o exprimare artistică uneori ieșită din comun, nemaiîntîlnită în alte culturi neolitice europene.** Majoritatea pieselor se aflau printre resturile vetrelor răvășite și mai rar pe lîngă pereții locuințelor. Prezentarea cîtorva piese mai reprezentative este cu atît mai necesară, cu cît despre viața spirituală a acestor comunități omenești s-a scris puțin în literatura de specialitate.

O frumoasă statuetă cu capul rupt încă din antichitate (fig. **1/1a, 1b, 1c**), era depusă pe lîngă peretele unei gropi rituale. **Pe fundul neted al acesteia se afla, de asemenea, depus intenționat, ca însemn al puterii și virilității, un corn de bour.** Forma circulară a gropii, împreună cu inventarul ei, constituie elemente sigure ale unui **complex de cult.** Statueta intrată în literatura de specialitate cu numele de **„Fetița" de la Hotărani, se remarcă în mod deosebit prin tehnica modelării, dar mai cu seamă prin ornamentică.** Modelată dintr-o pastă de lut fin și lustruită cu multă grijă, statueta a căpătat prin ardere o culoare neagră-cenușie cu nuanță metalică. Meșterul a pus în evidență formele feminine, mai puțin pieptul. Brațele sînt redate sumar (fig. 1a) prin două proeminențe conice ornamentate cu motive circulare, excizate și umplute cu substanță albă. Baza de susținere în formă de clopot, amintindu-ne parcă de statuetele din necropola epocii bronzului de la Cîrna, este lărgită la partea inferioară și colorată cu substanță roșie, crudă. La prima vedere se poate constata lipsa de interes a modelatorului în reprezentarea detaliilor anatomice. Lipsa acestora a fost însă suplinită de ornamentica prin care s-a urmărit în mod special sugerarea unor piese de port. Pe un corp lipsit de zvelțețe, mai cu seamă cînd statueta este privită din profil, (fig. 1 b) se desfășoară motivele meandrice și liniare de tip Dudești, realizate în maniera și tehnica nouă a purtătorilor culturii Vădastra. Spațiul excizat, umplut cu substanță albă, delimitează clar două piese de îmbrăcăminte și anume: pieptarul și brîul care încinge pîntecele unei femei însărcinate (fig. **1/1 a, 1b, 1c**). Două șiruri de romburețe paralele, excizate în special pe spate la baza figurinei delimitează catrința. Modul în care artistul a executat motivele ornamentale marcînd, mai de grabă, ele-

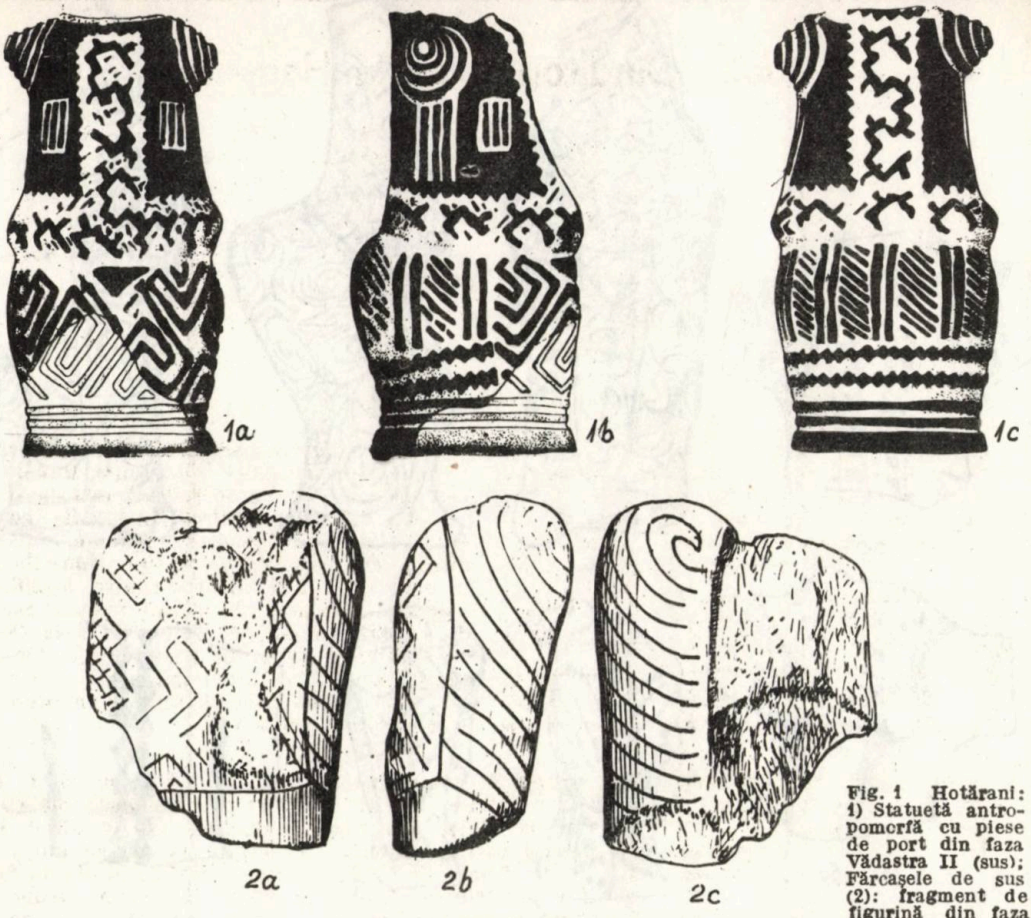

Fig. 1 Hotărani: 1) Statuetă antropomorfă cu piese de port din faza Vădastra II (sus); Fărcașele de sus (2): fragment de figurină din faza Dudești II (jos)

mente de costume și mai puțin detalii anatomice reprezintă dovada unei **realizări artistice, unice în cadrul creațiilor plastice ale civilizațiilor neoliticului dezvoltat.** Ceea ce impresionează în mod deosebit este redarea amănunțită a fiecărei piese de port împreună cu motivele ornamentale, dintre care unele foarte apropiate de cele actuale. Cele două părți ale pieptarului, fața și spatele, sînt clar delimitate prin motive liniare excizate și încrustate cu substanță albă care coboară de la subsuoară (fig. **1/1b**). Buzunarele, situate spre poale, sînt indicate, de asemenea, prin aceleași motive încadrate într-un dreptunghi umplut cu substanță albă (fig. **1/1a, 1b).** Triunghiurile mici **(dinții de lup)** excizate și încrustate, conturează pieptarul pe bustul statuetei aidoma curelușei de meșină (iră zimțată) cu care cojocarii actuali ornamentează marginea pieptarelor noastre și astăzi. Motivul meandric, **de tratație Dudești,** scos în evidență de albul incrustației, ornamentează fața și spatele și ar putea sugera iia înflorată acoperită în cea mai mare parte de pieptar. Brîul sugerat prin aceleași tehnici ornamentale (excizia și incrustația, marchează în mod obișnuit pîntecele. Cele două tehnici pot avea, după arheologul VI. Dumitrescu, ca izvor de inspirație tehnica sculpturii în lemn cît și pe cea legată de înfloriturile cusăturilor (Vl. Dumitrescu, **Arta preistorică în România,** București 1974, p. 59).

Brîul și cele două șiruri de rombulețe delimitează clar catrința din spate. Ea este sugerată prin succesiunea motivelor liniare verticale și oblice, amintindu-ne parcă de tehnica ornamentării cu vergi și alesături folosite în zilele noastre, pentru împodobirea costumelor oltenești (fig. **1/1c**). Sînt piesele de port cel mai frecvent reprezentate în figurinele neolitice încă din perioada culturii Dudești. Astfel, pe un fragment de idol descoperit la Fărcașele de Sus (jud. Olt) liniile incizate vertical și orizontal delimitează clar două catrințe (fig. **1/2 a, 2c).** Cea din față, ornamentată cu meandre incizate, în tehnica

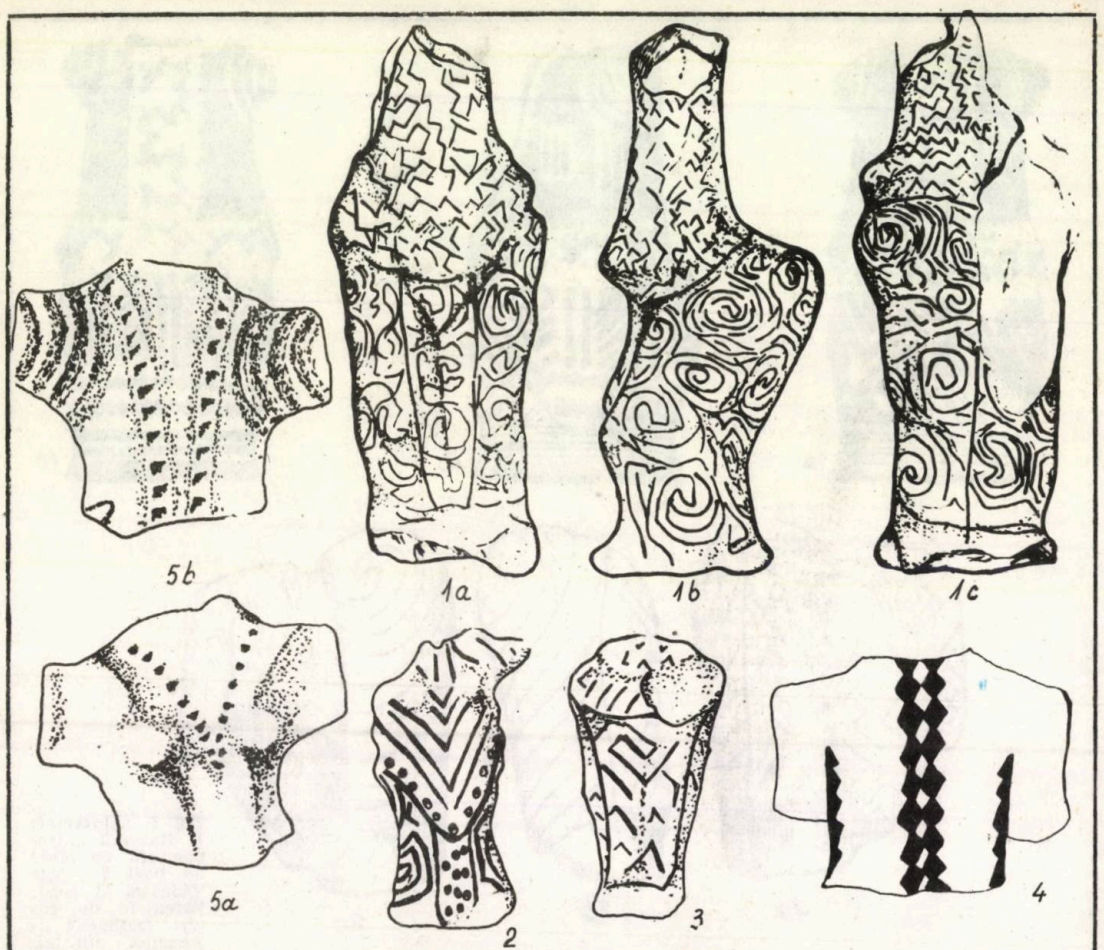

Fig. 2—Slatina: 1,2,3,5 — fragmente de figurine din faza Vădastra II; Vlădila: 4—fragmente de figurine din faza Vădastra IV

Culturii Dudești, depășește cu puțin în lungime linia genunchilor. Catrința din spate este sugerată prin motivul spiralic, fin incizat. Pe două fragmente de idoli descoperite la Slatina, liniile incizate continuate cu motive meandrice și puncte, delimitează ca piesă de port prestelca (fig. **2/1a, 1b, 1c**). Cămașa, piesă de îmbrăcăminte indispensabilă omului neolitic o întîlnim reprezentată frecvent în figurinele Culturii Vădastra, mult mai simplu prin șiruri de romburi și triunghiuri excizate dispuse paralel sau în unghi pe bustul figurinei de formă plată (fig. **2/4, 5a, 5b**).

Majoritatea figurinelor descoperite pînă în prezent în așezările Culturii Vădastra sînt ornamentate cu motive pe care le întîlnim și pe ceramică, în cazul în care pe toată suprafața figurinei se desfășoară motivele spiralice și meandrice fin incizate, sugerînd parcă tatuajul, artistul nu uită a adăuga în față ca element de port prestelca (fig. **2/1a; 1b; 1c**). Interpretarea acestora ca piese de port trebuie făcută cu multă atenție. Atunci cînd motivele marchează detalii anatomice ele mai pot simboliza și elemente de tatuaj. În cazul statuetei noastre „Fetița" de la Hotărani, interpretarea pieselor de port nu mai poate fi pusă la îndoială. Acoperirea sînilor de pieptarul descris mai sus este prea evidentă. Astfel, sînii ca principal element al formelor feminine, așa cum de altfel pot fi observați pe toate figurile feminine descoperite, ar fi trebuit să fie reprezentați. Forma de clopot a părții inferioare va fi preluată mai tîrziu de purtătorii culturii epocii bronzului mijlociu de la Cîrna, formă pe care elementele de port sînt mai clar reprezentate.

Elementele de mare vechime ale portului românesc de astăzi pot fi astfel împinse în timp pînă în perioada neoliticului dezvoltat, cînd realismul în arta plastică începe să se manifeste timid, dar convingător.

cercetător științific

MARIN NICA

Suferințele lui David Copperfield continuă și în 1983

Tineret fără speranțe, copii lipsiți de viitor

Creșterea și educarea copiilor, pregătirea pentru muncă și viață a tinerilor constituie obligații din cele mai nobile, de îndeplinirea cărora depinde, în mare măsură, viitorul fiecărei țări. Nu peste tot în lume, însă, copiii și tinerii beneficiază de condiții propice de dezvoltare, de viață. Decalajele izbitoare ale contemporaneității, realitatea tragică a împărțirii lumii în săraci și bogați, cu toate consecințele ce decurg din acest fapt, adevărata față a așa-zisei societăți de consum, inechitățile sociale care diferențiază încă din start șansele în viață, proliferarea violenței și a obscurantismului, toate acestea impun ca o mare parte a copiilor și tinerilor lumii să pășească în viață cu perspective din cele mai sumbre, la care se adaugă spectrul războiului nuclear ce planează asupra omenirii, înnegurînd și mai mult viitorul celor mai tinere vlăstare.

„Tineret fără speranțe", „tineret fără viitor", „generația celor de prisos", sînt formule utilizate tot mai frecvent de mijloacele de informare în masă din țările occidentale, pentru a caracteriza situația tinerei generații, în acești ani în care lumea capitalistă traversează cea mai gravă criză economică din ultimii 50 de ani. Pe pancartele cu care tinerii demonstrează, revendicîndu-și drepturile economice și sociale, este exprimată și mai concis nemulțumirea față de imposibilitatea societății „tuturor posibilităților" de a răspunde aspirațiilor și dorințelor legitime ale celor aflați la vîrsta marilor speranțe. „Cea mai gravă condamnare pentru o societate este să nu poată folosi energia și aspirațiile tinerilor săi", scria un săptămînal britanic, într-un articol consacrat șomajului în rîndul tineretului din Marea Britanie. Iar revista franceză „Le Monde diplomatique" comenta astfel: „Din felul în care sînt tratați tinerii — care reprezintă viitorul — rezultă modul în care o societate sau alta își proiectează conștient mersul înainte, progresul economico-social. Dacă ar fi să judecăm acest aspect al lucrurilor — respectiv, după modul în care este tratat și

considerat tineretul în țările industrializate occidentale — atunci înseamnă că societatea occidentală își sabotează pur și simplu viitorul".

Mai înainte de orice, însă, sînt sabotate viețile a numeroși copii care trăiesc în țările unde sînt deschise „toate porțile" pentru realizarea și afirmarea personalității fiecărui individ, porți care duc, în multe cazuri, spre abandonarea școlii și efectuarea unor munci grele necesare asigurării existenței. Sau spre refugierea în drog și alcoolism, cale aleasă de adolescenți, de tinerii care se văd frustrați de dreptul de a munci, de a se înscrie, cu toată energia caracteristică vîrstei, în viața activă a societății. Paradoxul care ia naștere din prezentarea acestor două situații este doar aparent, fiind vorba mai curînd de un cerc vicios, expresie a legii profitului maxim obținut din exploatarea muncii copiilor.

Drama copiilor din țările dezvoltate

Proporția pe care o dețin, în unele țări, copiii trecuți în rîndurile populației active, subliniază cu claritate faptul că, **în majoritatea cazurilor, un copil care lucrează înseamnă un adult care șomează.** Deși pare incredibil, statistici ale Organizației Internaționale a Muncii arată că **97 la sută dintre copiii care muncesc fac asta în țările dezvoltate.**

„Fața lor — scrie revista belgiană „Pourquoi pas?" — nu exprimă nici groază și nici ură. Muncesc pur și simplu pentru a supraviețui. Nefericiți, ignoranți, lipsiți de apărare, sînt victime ale cinicei exploatări zilnice".

În Marea Britanie lucrează peste un milion de copii, în timp ce în Italia, Spania și R.F. Germania — luate împreună — un alt milion de copii s-au lansat pe piața muncii înainte de a fi împlinit 14 ani. În localitatea Altamira, în fiecare an, la 15 august se desfășoară un „tîrg" în care marii proprietari sau industriași pot alege băieți între 12—14 ani pentru a munci cîte 15 ore pe zi în condiții grele: în construcții, în industria textilă, în ateliere de tăbăcărie, în agricultură. Într-un amplu reportaj intitulat "Adulți la nouă ani", agenția „France Presse" arăta că în orașul italian Napoli există o armată de peste 100 000 de muncitori-copii, între 8 și 15 ani. Edificatoare pentru proporția pe care o reprezintă munca acestor vlăstare umane este declarația unui ziarist italian care a făcut o anchetă asupra folosirii ilegale a muncii copiilor: „Dacă într-o zi toți acești copii ar putea

hotărî să-şi întrerupă munca, Napoli ar fi paralizat".

Copiii-muncitori reprezintă pentru exploatatorii lor din lumea capitalistă o multitudine de avantaje, dintre care cel mai important este acela că, în cazul muncilor necalificate, produc la fel de mult ca adulţii, dar sînt plătiţi mult mai prost. David Copperfield trăieşte încă în atelierele întunecoase ale patronilor, la mai bine de un secol de cînd a fost imaginat de marele Dickens. Şi nimeni nu se aventurează să fixeze un termen-limită acestei triste situaţii, în care **copii de numai opt ani primesc pensie de invaliditate,** în urma accidentelor de muncă, inevitabile la această vîrstă.

Autorităţile dintr-o serie de ţări occidentale nu numai că se feresc să ia măsuri drastice care să pună capăt exploatării nemiloase, ilegale, a muncitorilor în pantaloni scurţi, dar încearcă să extindă aria slujbelor care să fie permise copiilor, pentru ca aceştia să-şi poată cîştiga existenţa de la o zi la alta. În aceste condiţii, copilul este socotit un „capital" care trebuie să devină rentabil cît mai curînd posibil, remediile legale nefiind suficiente pentru a rezolva un rău ale cărui rădăcini merg în profunzimea structurilor sociale.

... Copii care ar vrea să se afle pe băncile şcolii sînt nevoiţi să muncească pentru a supravieţui sau a-şi ajuta familia aflată la limita sărăciei — în multe cazuri familii de imigranţi, sosiţi în ţările industrializate cu speranţa unui trai mai bun. Pe de altă parte, tineri care ar vrea să muncească, dar sînt nevoiţi să aştepte luni, ani de zile, în faţa ghişeelor agenţiilor de plasare a forţei de muncă. **Respinşi de societate, fiind de prisos pe o piaţă a muncii mereu mai îngustă, tinerii care nu găsesc de lucru se simt repudiaţi, marginalizaţi, frustraţi de posibilitatea de a-şi făuri un cămin, o familie, de a avea un cuvînt de spus în procesul deciziei sociale.** În afară de aceasta apare o ruptură bruscă între viaţa dusă de tineri în mediul şcolar şi izolarea ce urmează: **viaţa plină de deziluzii din momentul păşirii în viaţa activă, care determină, de cele mai multe ori, sentimente de insecuritate şi inutilitate, împingîndu-i spre forme violente de manifestare sau evazionism social.**

Descompunerea morală a tineretului

Ziarul britanic „The Daily Mail", scriind despre descompunerea morală a tineretului, ca urmare a disperării şi debusolării, arată că **niciodată înainte „tinerii n-au fost manipulaţi atît de vicios şi nu au fost atît de mult împinşi să-şi ruineze propriile vieţi".** Deşi nu întotdeauna, presa occidentală, atunci cînd se ocupă de problemele cu care este confruntat tineretul din aceste ţări, merge pînă la rădăcina răului,

reliefînd, totuşi, cauzele crizei moral-politice din rîndul tinerei generaţii şi trăgînd semnalul de alarmă asupra tendinţei de adîncire a stării de deprimare a tinerilor.

În confruntare cu realităţile dure ale societăţii de consum, miturile create de propaganda occidentală se spulberă. Mai cu seamă în actualele condiţii de agravare a crizei economice mondiale, cînd **tinerii sînt primii care îngroaşă rîndurile şomerilor. Mulţi dintre ei, la absolvirea şcolii se găsesc în faţa porţilor închise, neputînd să-şi împlinească dorinţa firească de a munci, de a-şi face un rost în viaţă.** La fiecare pas aceştia se izbesc de tot felul de îngrădiri şi discriminări şi nu puţini sînt cei care se lasă pradă deznădejdii, căutînd o iluzorie cale de ieşire în lumea de himere a drogurilor sau alunecînd pe panta delincvenţei, a actelor de violenţă.

Efectele şomajului

Cît de distructiv este efectul şomajului o demonstrează **un studiu elaborat în SUA,** care **arată că la o creştere cu 1 la sută a şomajului, consecinţele pe plan social sînt: sporirea cu 3,4 la sută a internărilor în clinicile de psihiatrie, cu 4 la sută a numărului de sinucideri, cu 2 la sută a numărului deţinuţilor, cu 3,8 a numărului crimelor, cu 5,7 la sută a atacurilor banditeşti şi cu 8,7 la sută a arestărilor pentru delicte comise în sfera drogurilor.**

Ce reprezintă aceste statistici pentru viitorul tinerei generaţii din societatea capitalistă o subliniază şi cifrele care indică procentajul pe care îl reprezintă tinerii şomeri, din totalul tinerilor apţi de muncă: 22,2 la sută în Marea Britanie, 32,5 la sută în Italia, 14 la sută în SUA, 18,7 la sută în Franţa, 14,5 la sută în Canada, 14 la sută în Japonia etc.

Pentru o imagine de ansamblu, amintim că **din cei aproximativ 30 de milioane de şomeri înregistraţi în ţările membre ale Organizaţiei pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare (O.E.C.D.), care grupează 24 de ţări industrializate, peste 12 milioane sînt tineri sub 25 de ani,** iar **în cadrul Pieţei Comune, deşi în totalul populaţiei apte de muncă tineretul are o pondere de 17 la sută, el reprezintă totuşi 40 la sută din numărul şomerilor, adică fiecare al zecelea om al muncii, care nu a împlinit 25 de ani.**

„Tragedia generaţiei tinere din ţările occidentale — declara istoricul american Thommas R. Forstenzer — este că în zilele noastre nici nu i se dă, dar nici nu se vrea să i se ceară ceva. Mai exact, se încearcă cea mai simplă formulă pentru a o ignora". Secretarul general al O.N.U., **Javier Perez de Cuellar releva, în raportul întocmit asupra situaţiei tinerei generaţii din acest deceniu, că cea mai largă răspîndire în rîndul tineretului anilor '80 au dobîndit-o cuvintele: „penurie", „şomaj", „ocupare incompletă a forţei de muncă", „nelinişte", „supravieţuire", ceea ce este de ajuns pentru a caracteriza preocupările celor aflaţi la vîrsta elanului creator şi al energiei nestăvilite.**

Tentativele disperate de a căpăta o anumită autoritate, cel puţin asupra sferei limitate a propriei existenţe, îi **determină pe mulţi tineri să-şi creeze o lume aparte, în afara vieţii sociale** instituţionalizate. Este motivul pentru care **în ultimii ani proliferează o sumedenie de „mişcări" muzicale sau religioase,** născute din dorinţa de a depăşi apatia unei vieţi în care predomină drumurile zilnice la agenţiile forţelor de muncă. **Maniera proprie în care aceşti tineri ripostează — vestimentaţie, comportament, mod de a vorbi — este menită să şocheze cu orice preţ, să îndigneze „lumea normală", de la care nu mai aşteaptă nimic.** Ceea ce îi preocupă tot mai mult pe cercetătorii occidentali este **accentuarea procesului dezumanizării indivizilor, a îndepărtării lor, într-un număr şi într-un mod alarmant, de ceea ce se consideră reprezentativ pentru un comportament conform normelor morale cunoscute. Formele de manifestare ale acestei dezumanizări merg de la dezinteresul faţă de principiile morale,** pînă la **dispreţul faţă de om, faţă de propria persoană; de la consumul de droguri** pînă la **violenţă şi criminalitate.**

Opţiunea pentru droguri...

Tragica opţiune pentru droguri a multor tineri ce încearcă în acest fel să se replieze din faţa unei realităţi neprimitoare, a devenit un adevărat flagel al lumii capitaliste, atingînd cote alarmante. Practic, **nici o ţară occidentală nu este ferită de toxicomanie.** Potrivit unui studiu efectuat de Oficiul pentru aplicarea legislaţiei împotriva consumului de stupefiante, **16 milioane de americani folosesc cu regularitate marijuana, iar alte 44 de milioane din cînd în cînd.** Ceea ce

dă de gîndit este faptul că **scade media de vîrstă a celor ce consumă narcotice, fiind des semnalate în presa occidentală cazuri cînd copii între 12 şi 14 ani mor din cauza unor doze prea mari de drog.**

În Europa, **„recordul" în privinţa consumului de stupefiante de către tineri îl deţine R.F. Germania,** unde şi-au pierdut viaţa, în cursul anului trecut, 410 persoane. În numeroase cazuri trecerea de la infernul vieţii cotidiene spre „paradisul" oferit de „beţia albă" este fără întoarcere. Autorităţile din ţările occidentale nu stau inactive, încercînd să stăvilească proliferarea consumului de droguri, acţiunea sa nefastă asupra tineretului. Însă, după cum declara şeful brigăzii antidrog din Amsterdam, „împotriva toxicomaniei poliţia este neputincioasă, deoarece atîta timp cît există mizerie socială, vor exista şi toxicomani".

...şi alcool

„Un alt drog a fost descoperit de adolescenţi — scrie France Presse — în alcool." După un raport întocmit de Institutul american privind abuzul de alcool şi alcoolismul, 19 la sută dintre tinerii americani sînt consideraţi de autorităţi ca fiind alcoolici — adică, circa 3 300 000 de adolescenţi între 14 şi 17 ani. Strîns legate de folosirea drogurilor şi a alcoolului sînt problemele criminalităţii şi delincvenţei juvenile. Presa occidentală face legătura şi între marginalizarea tinerilor

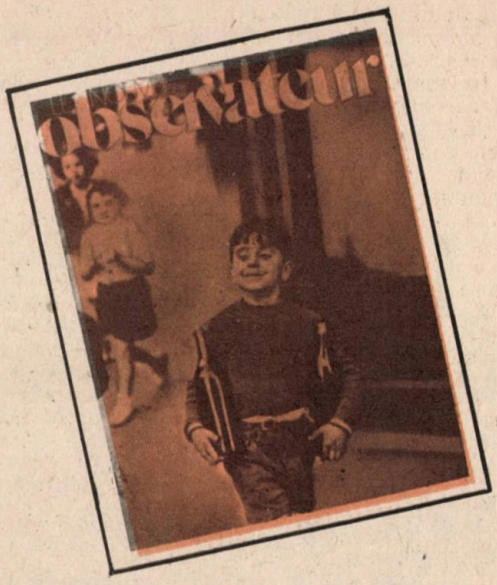

din cauza dificultăţilor pe care le întîmpină, şi sinuciderile înregistrate. „În Austria — scrie ziarul italian „Corriere della Sera" — se vorbeşte puţin despre acest lucru, „dar fenomenul capătă dimensiuni îngrijorătoare: sinuciderea tinerilor în această ţară reprezintă o realitate cotidiană, şase sau şapte cazuri pe zi, peste 2 000 pe an, situînd-o pe primul loc în cadrul acestei tragice clasificări. Principalele cauze: teama de viitor şi izolarea".

Toate aceste **realităţi dramatice,** ale căror victime sînt tinerii, nu mai pot fi ignorate nici de către cei care încercau să prezinte fără nici o fisură „cortina de aur" a societăţii de consum. De aceea se acreditează ideea că, în condiţiile agravării crizei economice, creşterea rapidă a numărului tinerilor şomeri sau delincvenţi, ar fi doar „un simplu accident." **Avînd însă în vedere că şi în perioadele de avînt economic din anii postbelici a existat un mare număr de oameni fără locuri de muncă, întrucît şomajul a fost şi este un însoţitor permanent al capitalismului, marea armată a şomerilor tineri nu mai constituie o întîmplare; mai ales că patronii preferă să angajeze muncitori formaţi, nu tineri cu mai puţină experienţă.**

În general, se apreciază că, în situaţia în care proiecţiile statistice ale pieţei muncii pentru tineri prevăd o creştere a şomajului în continuare, în paralel cu degradarea conjuncturii economice internaţionale, **anii care urmează vor fi un izvor de nelinişte şi nemulţumire, pe fondul inegalităţilor sociale profunde.** Nu întîmplător un tînăr din oraşul vest-german Dortmund, participant la o mare demonstraţie împotriva şomajului, purta o pancartă pe care scria: **„Acordaţi-ne măcar dreptul la speranţă!"**

RODICA AVRAM

flacăra fără sfîrşit a limbii noastre

„Limba română e patria mea.“ Ea este armonia, ritmul, mîngîierea şi nostalgia fiecăruia, bucuria şi speranţa tuturor, chemarea mamei, cîntecul de leagăn şi doina doinelor noastre, poezia şi istoria acestui neam, modul său de a fi şi de a gîndi. **Cu o piatră** — spuneau bătrînii — **poţi împiedica alunecarea la vale a unui vehicul ori, dimpotrivă, să-l opreşti cînd urcă.** Tot aşa, cu un cuvînt spus cînd şi cum trebuie, poţi să-ţi deschizi perspective nebănuite ori să ţi le blochezi pentru totdeauna. Învăţaţii au mai sesizat că felul de a folosi limba influenţează intelectul vorbitorului, însăşi dezvoltarea sa.

Cine vorbeşte şi reuşeşte să-şi aştearnă pe hîrtie gîndurile, acela depăşeşte hotarele exprimării obişnuite, merge înainte. Dar, a trăi nu înseamnă doar a vorbi, ci şi a asculta. A şti să asculţi, să pricepi ceea ce ţi se comunică, fără a rămîne cîtuşi de puţin în urmă, echivalează cu a-ţi **stăpîni limba.**

Atingerea acestei performanţe înseamnă să poţi gîndi, memora, recunoaşte şi reproduce un cuvînt sau mai multe, să cunoşti o limbă şi, mai presus de toate, să poţi traduce în cuvinte reprezentările şi visurile, să le comunici şi să le proiectezi, concomitent, în perspectiva timpului, ajutîndu-le, nemijlocit, să exprime esenţa, deoarece, **cum vorbeşti aşa gîndeşti.** Forţa cu care spui acea „mare de idei într-un pumn de cuvinte“ rezidă în puterea de a gîndi. Amîndouă, laolaltă, revelează starea noastră de existenţă, fiinţa noastră cea de toate zilele, componentă integrantă a stării de existenţă a părinţilor, a familiei, a vetrei străbune şi a satului, a poporului care a fost, este şi va fi de-a pururi prin vorbele şi faptele noastre, prin noi toţi.

Cuvintele — limbajul — presupun locutorul şi interlocutorul, impactul lor, mesajul care-i apropie sau îi desparte diacronic, secundă de secundă, oră de oră, an de an, secol de secol, mileniu de mileniu, foarte de departe, dintotdeauna, din noaptea cea adîncă a unui „ieri“ în care ele nu se mai pot distinge, fiindcă nu mai sînt. Limbajul îndeplineşte multe funcţii, urmăreşte multe scopuri, foloseşte multe stiluri. „Cu totul extraordinar este faptul — sublinia J.S. Bruner — că el, în acelaşi timp comandă, indică, descrie şi face poezie, judecă şi exprimă, creează frumuseţi, lămureşte lucrurile, serveşte oamenilor şi menţine contactul dintre ei, îi uneşte ori îi îndepărtează, îi apropie sau îi separă, îi înalţă ori îi coboară, îi ajută să fie ei înşişi, capabili să încuie şi să descuie nu doar o simplă uşă, ci însăşi poarta sufletului.“

„Limba noastră-i o comoară“. De fapt tot ceea ce ne-a ajutat să fim, ca să ne menţinem odinioară, să continuăm acum şi în veacul vecilor. Ea este marea comoară pe care **n-au descoperit-o şi n-au bănuit-o niciodată duşmanii,** deşi ne-au invadat şi ne-au furat sistematic atîta avere, dominaţi de ură şi dorinţe nesăbuite. Poate că nu au reuşit să ne-o înstrăineze, pentru că **nu i-au sesizat valoarea, forţa şi frumuseţea, nu iau putut înţelege muzica şi poezia, farmecul ei inepuizabil.** În foarte multele momente de mari încercări nu am rămas decît cu ea — dar am rezistat, cu ea şi prin ea — aidoma codrilor. Chiar şi atunci cînd furia şi nebunia duşmanilor ne-au aprins casele şi grădinile, pămîntul de sub picioare, ca să ardem odată cu el. Flăcările au devenit un „de profundis clamavi“ — doine şi cîntece, balade şi poveşti care s-au scurs cu „Meşterul Manole“, „Făt Frumos“, „Ion Năzdrăvanul“ şi „Ileana Cosînzeana“ — pîrîuri sau rîuri în fluviul nostru cel mare: „Eminescu“. Acesta s-a vărsat la rîndul său în Marea sau Oceanul visurilor, păstrîndu-şi identitatea pe cît de distinctă pe atît de românească.

Nici atunci şi nici acum noi nu ne-am jucat cu soarta noastră sau a altora, nu ne-am jucat niciodată de-a cuvintele. Ele şi-au păstrat pentru noi sobrietatea, frumuseţea şi strălucirea. Noi nu ne-am jucat niciodată de-a ţara. Dacă ne-am jucat totuşi... jocul nostru a fost al dragostei, al firii noastre, străine de orice animozităţi, avide de a fi, de a recupera tot ceea ce am pierdut ori pur şi simplu ni s-a luat, ca şi cînd n-ar fi fost nicicînd al nostru, al acestui pămînt din care am răsărit şi am curs cu greu sub roata cea mare a istoriei, ce a măcinat oameni, speranţe şi visuri, necazuri şi umilinţe pentru ca limba română să-şi păstreze fiinţa. Din substanţa ei dumnezeiască ne-am format noi — Carpaţii, Bucureştenii, Ieşenii, Timişorenii, Mureşenii, Craiovenii, Dobrogenii, Românii într-un cuvînt. Poporul cu fiii săi de astăzi şi de totdeauna, stăpînii acestui pămînt, oameni cu gîndul la stele şi sori, la zile fără nori, pentru care singura licărire a minţii, devenită cu timpul flacără în Panteonul lumii, a fost limba română, alături de norocul nostru de a ne fi născut români.

Ca părinţi ştim cu toţii că între tăcere şi cuvînt, tăcerea e de aur. Şi cu toate acestea, arma noastră a tuturor rămîne cuvîntul, limba. Ca să o putem utiliza în cele mai bune condiţii, e nevoie să o cunoaştem cît se poate de bine, să-i stăpînim mecanismele şi să-i păstrăm cu sfinţenie puritatea, urmărindu-i, continuu, perfecţinarea.

Însușirea cuvîntului — transformarea lui într-o armă de apărare sau de ofensivă — utilizarea lui corectă necesită, mai ales din partea părinților, răbdare și solicitudine, mult tact, de la gîngurirea primelor silabe de către copiii noștri și pînă la însușirea propriu-zisă a limbii, deoarece — cu toții o știm — faptele bune urmează, de regulă, vorbelor bune.

În calitate de părinți sîntem datori să oferim copilului nu doar modelul de a fi, ci și pe acela de a vorbi corect, concis, coerent, limpede, clar, în spiritul cerințelor limbii române literare. De aceea trebuie să luați seama ca în modul dumneavoastră de a vorbi să nu lăsați loc cuvintelor de prisos, imprecației sau injuriei, pentru că vorbele urîte odată învățate sînt greu de asanat în limbajul copilului. În eventualitatea că — supărați de copii — vreți să-i certați și nu găsiți cuvîntul ori cuvintele potrivite care să-i mustre, e preferabil să tăceți. **Nimic nu-l doare pe copil mai mult decît cuvîntul urît.** În plus, îl și reține.

Așadar, **să nu uităm niciodată că familia este locul unde se naște și se formează limba, că ea este templul în care se păstrează puritatea ei,** școala în care se învață întîi și întîi, iar apoi se dezvoltă și se cultivă, se îmbogățește și se consolidează limba — dacă vreți **naționalitatea și inteligența fiilor de azi și de mîine ai poporului.**

Sigur că, ceea ce s-a realizat în familie pînă la trei ani și apoi pînă la șase în grădiniță, se desăvîrșește în școală, alături de care familia trebuie să se afle în permanență. Aceasta și pentru că în perioada antepreșcolară și preșcolară se dezvoltă, într-un ritm rapid, toate facultățile. Ca urmare, sîntem datori să-l punem pe copil în situații care să-l solicite și să-i favorizeze la maximum **dezvoltarea fizică și psihică.** Și totuși, zelul prea mare al unor părinți poate dăuna copilului, în primii ani. Cu toate acestea, parafrazîndu-l pe Claparède, părinții nu trebuie să împiedice un copil precoce să învețe să citească și să povestească, să se exprime într-un limbaj ales, să deseneze ori să cînte la un instrument, deoarece, nu trăgînd de coada mormolocului îl ajutăm pe acesta să devină mai repede broască, ci creîndu-i toate condițiile ca să se dezvolte firesc. Utilizarea mass-mediei constituie un ajutor deosebit în învățarea și îmbogățirea limbii, implicit în formarea copilului.

Părinții trebuie să fie foarte atenți la tot ceea ce fac pentru copilul lor. Pregătirea pentru această calitate fiind de cele mai multe ori insuficientă, poate crea credința că funcțiile de mamă sau tată ar fi ușoare și bine cunoscute. Nu-i nici o rușine ca în calitate de părinte să întrebi, să consulți educatoarea, învățătorul, profesorul sau medicul, dimpotrivă, toți acei care înțeleg să o facă fără nici o sfială, toți acei care consultă cu rigurozitate documentația pusă la dispoziție, contribuie la dezvoltarea normală a fiului sau fiicei lor, inclusiv la însușirea corectă a limbii române.

Copilul care și-a însușit corect limba, acela va acționa mai degajat, mai liber, în toate circumstanțele. În acest sens se impune conjugarea eforturilor familiei cu acelea ale școlii și ale tuturor factorilor cu care colaborează, în vederea cultivării dialogului, exprimării orale — cu precădere — și scrise.

PAVEL PETROMAN

împăcarea

Mi-aduc aminte că într-o toamnă, odată cu noua promoție a clasei I primară, mi-a intrat în școală un copil firav și neîngrijit, cu mîinile murdare și netuns. Aspectul său exterior nu era, însă, singurul neajuns care mă îngrijora. În zilele următoare, copilul s-a dovedit a fi neastîmpărat, intra și ieșea din clasă cînd i se năzărea, își insulta sau își lovea colegii, nu-și făcea temele mai niciodată. Ce era de făcut?

Bineînțeles că la început am căutat să-i aflu condițiile de viață de acasă, să-i cunosc părinții și eventual alți factori care ar fi putut exercita influențe asupra lui. Spre marea mea părere de rău, am aflat că părinții lui Felix — căci Felix îl chema pe copil — erau despărțiți de cîțiva ani, că tatăl lucra în București, mama în altă parte, iar băiatul era crescut de bunici. Stînd de vorbă cu bunicii, am înțeles că ei țin mult la nepot și ar fi vrut să exercite asupra lui o bună influență și autoritate, însă nu izbuteau mare lucru.

M-am convins că în îndreptarea lui Felix, rolul cel mai important va trebui să-l am eu. Pentru a-l supraveghea mai ușor, dar și din alte motive potrivite planului meu, am instalat lîngă catedră o măsuță cu un scăunel și l-am așezat acolo pe Felix, spunîndu-i că acela va fi locul lui pe viitor.

O vreme copilul a stat cuminte, apoi a început să se strîmbe la colegi, să facă diferite gesturi pentru a le provoca rîsul. Uneori mă făceam că nu observ obrăznicille lui, alteori, îi făceam observații, oricum arătam multă răbdare. Adeseori îl întrebam dacă elevul scos la tablă a scris bine sau nu și-mi exprimam de mai înainte convingerea că el va observa eventualele greșeli. Această încredere pe care i-o acordam l-a făcut să devină atent, să urmărească și să participe activ la desfășurarea lecțiilor. De cîteva ori i-am adus laude, i-am arătat că poate deveni un elev bun, că are toate calitățile.

În adevăr, Felix al meu a început să o rărească cu obrăznicille, cu teribilismele lui; acum își făcea temele și-și pregătea lecțiile în fiecare zi. Bunicii lui, cu care țineam legătura permanentă, mă sprijineau și ei, îi încurajau bunele comportări se străduiau să-l îngrijească mai bine.

Progresele copilului au făcut pe cei doi părinți să vină pe la copil mai des, să-i aducă haine și jucării.

La școală am început să-i acord lui Felix tot mai multă încredere. Într-una din zile i-am cerut să țină evidența prezenței în clasă a elevilor, sarcină pe care a dus-o la bun sfîrșit o bucată de vreme. Întrebîndu-l dacă are vreo dorință, mi-a spus că vrea să stea și el în bancă, în rînd cu colegii lui. Fără îndoială că dorința i-a fost îndeplinită și însoțită de vorbe bune.

Tatăl său venea mai des la școală, progresele fiului îl bucurau mult. Într-o zi mi l-a cerut pe Felix să meargă împreună și s-o aducă pe mama acasă. La serbarea de sfîrșit de an, cînd Felix primea un pachețel de cărți pentru că obținuse premiul III, atît bunicii cît și părinții lui, împăcați, se aflau în școală.

ION ZIGHIȘANU

Egalitatea deplină în drepturi şi îndatoriri a tuturor cetăţenilor ţării fără deosebire de naţionalitate

În Republica Socialistă România, patria comună a românilor, maghiarilor, germanilor, sîrbilor şi a altor naţionalităţi, egalitatea în drepturi şi îndatoriri face parte din conţinutul vieţii, fiind un determinant de seamă al condiţiei umane pentru toţi fiii ţării. Această idee s-a evidenţiat cu pregnanţă şi cu prilejul ultimei şedinţe comune a Consiliilor oamenilor muncii de naţionalitate maghiară şi germană care a avut loc în prezenţa tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretar general al partidului, preşedintele republicii.

Ca participant la această ședință am reținut cu satisfacție că **toți cei care au urcat la tribună, în numele tuturor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, au exprimat sentimentele de înaltă stimă, de profundă prețuire și recunoștință pe care le nutresc față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru condițiile de deplină egalitate asigurate tuturor locuitorilor țării. Ei au relatat despre activitatea rodnică a colectivelor lor de oameni ai muncii, depusă în vederea îndeplinirii integrale a obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea, de Conferința Națională a partidului, despre preocupările tuturor cetățenilor României, fără deosebire de naționalitate, de a trece în actualul cincinal la un nou stadiu de dezvoltare a patriei comune și la dobîndirea unei noi calități a muncii și vieții, în toate domeniile de activitate.**

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, urmărită cu deosebită atenție, legitim interes și cu emoție de participanți, a schițat sintetic și convingător marile realizări obținute în construirea socialismului, în dezvoltarea economico-socială a patriei, a formulat noi cerințe și orientări de perspectivă pentru creșterea rolului și eficienței eforturilor oamenilor muncii maghiari și germani și de alte naționalități, contribuției lor active, conștiente și în strînsă unitate cu oamenii muncii români, la edificarea noii societăți socialiste. Au fost subliniate aspectele fundamentale ale soluționării problemei naționale.

Așa cum a menționat secretarul general al partidului în Cuvîntarea rostită la Consfătuirea de lucru pe problemele muncii organizatorice și politico-educative de la Mangalia, se impune „**Să punem cu putere în evidență rezolvarea justă a problemei naționale în România, asigurarea deplinei egalități în drepturi între toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Avem asemenea realizări, avem asemenea realități care produc mîndrie partidului și poporului nostru, care sînt cunoscute și admirate de prietenii noștri și recunoscute — chiar dacă nu le plac — de dușmanii noștri. Trebuie să acționăm în așa fel încît fiecare cetățean al patriei noastre să înțeleagă că numai și numai unindu-și forțele, indiferent de naționalitate — în uzină, în sat, în unitatea în care-și desfășoară activitatea — înfăptuim neabătut politica partidului, asigurăm dezvoltarea și ridicarea bunăstării generale a poporului**".

„Am menționat și în alte împrejurări, și la Conferința națională din decembrie, faptul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la ședință — că partidul nostru a rezolvat problema națională pornind de la principiile socialismului științific, de la concepția marxist-leninistă, într-un mod democratic, realizînd adevărata egalitate în drepturi, care, într-adevăr, constituie o mîndrie pentru partidul, pentru statul nostru socialist, demonstrînd, și în această privință, superioritatea socialismului, a concepției socialismului științific, privind înfăptuirea relațiilor noi, de prietenie, de frăție, de egalitate între oameni".

Baza obiectivă a rezolvării problemei naționale a constituit-o revoluția socialistă, care a lichidat proprietatea privată a claselor exploatatoare și exploatarea omului de către om, la fel ca și înapoierea economică, socială și politică a patriei noastre comune. Puternica dezvoltare economico-socială a dus la profunde transformări în structura socială a țării, la creșterea puternică a bazei tehnico-materiale, la dezvoltarea avuției naționale, la sporirea venitului național și, pe această bază, la creșterea continuă a nivelului de trai material și spiritual al tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

Utilizarea venitului național, prin repartizarea unei rate judicioase pentru fondul de dezvoltare, a permis realizarea a mari programe de investiții în toate zonele țării, modernizarea potențialului productiv, amplasarea forțelor de producție cu prioritate în zonele care în trecut erau rămase în urmă, precum și extinderea tuturor activităților sociale. **Fondurile de investiții, numai în perioada 1965—1982, alocate unor județe menținute odinioară în stare de înapoiere economico-socială a sporit de: 22 de ori în județul Sălaj, de aproape 14 ori în Covasna, de aproape 7 ori în Satu Mare, de 7 ori în Harghita, față de media de 5 ori pe țară.**

Într-o perioadă istorică relativ scurtă România a devenit un stat cu o economie industrial-agrară puternică, cu însemnate schimbări în geografia economică a țării și chiar în mentalitatea oamenilor. Constructorii socialismului, fără deosebire de naționalitate, au devenit mai instruiți și mai conștienți de rolul lor, de necesitatea de a da mai mult muncii pașnice, demnității umane, libertății naționale și sociale.

Socialismul a putut și poate asigura condiții pentru manifestarea deplină a personalității fiecărui cetățean, creînd adevărata egalitate a tuturor locuitorilor României, în toate domeniile de activitate. Este asigurat în mod real dreptul la muncă și la retribuție egală, în raport cu munca și rezultatul muncii depuse de fiecare cetățean al patriei noastre. De asemenea, **sînt asigurate condiții pentru desfășurarea optimă și gratuită a procesului de învățămînt de toate gradele, sînt create posibilități ca tinerii proveniți din rîndul naționalităților conlocuitoare să poată învăța și în limba lor maternă.** Astfel, **în anul școlar 1982/1983, din totalul de 29 181 de unități preșcolare, primare, gimnaziale, liceale și profesionale din R.S. România, 3 216 — adică 11,0% — sînt unități sau secții cu predarea în limbile naționalităților conlocuitoare (1 390 grădinițe, 1 648 școli primare și gimnaziale, 173 licee și 5 școli profesionale).**

Pe limbi de predare, aceasta se repartizează astfel: 2 480 unități și secții cu predarea în limba maghiară, 638 în limba germană, 41 în limba sîrbocroată, 38 în limba slovacă, 9 în limba ucraineană, 8 în limba cehă, și 2 în limba bulgară.

În învățămîntul preuniversitar sînt cuprinși la învățămîntul de zi 492 814 copii și elevi aparținînd naționalităților conlocuitoare, din care 68,3% învață în limba maternă, iar celorlalți li se asigură, la cerere, condiții pentru a învăța limba maternă ca obiect de studiu.

În învățămîntul superior studiază un număr de 11 996 studenți maghiari, germani, sîrbi, slovaci, ucraineni și de alte naționalități.

Folosirea liberă a limbii materne reprezintă unul din drepturile fundamentale ale naționalităților conlocuitoare din România. De aceea, în contextul general al realităților socialiste **ele dispun, în afară de școli, de teatre și de alte instituții de cultură, participă la Festivalul „Cîntarea României", au ziare și reviste, emisiuni de radio și televiziune, iar din rîndul lor s-au afirmat numeroși scriitori, pictori, sculptori și muzicieni, se dezvoltă folclorul și alte genuri ale creației populare. Anual se editează 293 de titluri de cărți, cu un tiraj de 2 263 000 exemplare în limbile naționalităților conlocuitoare, iar cele 53 de publicații, apar cu un tiraj anual de 133 426 538 exemplare.**

În artă și literatura s-au afirmat mulți artiști și scriitori din rîndul naționalităților conlocuitoare, cu o mare varietate de stiluri și forme. Ei, indiferent în ce limbă se exprimă, nu au voie să ignore ce a fost bun în trecut și ce este valoros în prezent, că este necesar să exprime mai activ viața și munca unită a constructorilor socialismului, a poporului muncitor, condusă de Partidul Comunist Român.

Epoca noastră, veac al trezirii și conștientizării națiunilor și popoarelor, a cerut un cadru tot mai prielnic în privința conducerii societății. Și, în România, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, s-au luat măsuri pentru lărgirea și adîncirea democrației socialiste, pentru perfecționarea funcționării ei. În acest cadru general se asigură condiții optime pentru reprezentarea corespunzătoare a naționalităților conlocuitoare în forurile supreme de conducere ale partidului și statului. **În Marea Adunare Națională sînt 41 deputați din rîndul naționalităților conlocuitoare, iar în consiliile populare 6 340. Peste 11 la sută din cadrele ce își desfășoară activitatea în organele și în aparatul de partid, în organizațiile de masă și obștești, în presă, provin din rîndul naționalităților conlocuitoare. Numeroși cetățeni, de toate naționalitățile, participă și activează în cadrul organismelor puterii centrale și locale. Toate legile și hotărîrile importante sînt, înainte de a fi aprobate, supuse dezbaterii largi a maselor de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate.**

Se poate afirma că definitorie pentru democrația noastră socialistă este instituirea și realizarea unor forme de participare directă a maselor la conducerea treburilor țării, la viața socială, de la adunările generale și consiliile oamenilor muncii, pînă la congresele și conferințele naționale, legate de activitatea economică, socială, științifică, culturală și politică. Această extindere a cadrului democratic este legată de sporirea responsabilității și de afirmarea plenară a personalității fiecărui membru al societății noastre.

Făurirea noii societăți, a societății socialiste multilateral dezvoltate, cere și determină profunde schimbări în concepția și în conștiința socială și politică ale fiecărui locuitor al țării noastre, fără deosebire de naționalitate. Acționînd în unitate, folosind toată capacitatea noastră de muncă pentru a făuri o societate tot mai bună, tot mai demnă, care să asigure oamenilor cele mai bune condiții de viață și de muncă, se cere și o poziție mai combativă, intransigentă față de orice concepție retrogradă, mistică, precum și o ripostă hotărîtă oricăror manifestări de naționalism, șovinism, antisemitism și a altor forme de manifestare a concepțiilor claselor exploatatoare, a concepțiilor retrograde ale cercurilor reacționare. Nu trebuie uitat că **forțele reacționare au căutat întotdeauna să învrăjbească oamenii muncii de diferite naționalități pentru a-i putea asupri mai ușor fie pe unii, fie pe alții.** Avem exemplul că **unitatea a constituit și constituie cheia victoriei în lupta revoluționară împotriva asupririi, pentru eliberarea socială și națională, pentru crearea unei orînduiri a oamenilor liberi și stăpîni pe bogățiile patriei lor, pe destinele lor.** De asemenea, **trebuie ajutați și acei puțini cetățeni care, sub influența unor propagande străine, mîncinoase, nu înțeleg îndeajuns de bine că patria lor este aici, „unde au trăit și părinții lor, unde s-au născut, pentru a munci și desfășura o activitate în măsură să asigure realizarea unei vieți bune, demne, libere".** În acest sens, cunoașterea mai plenară a trecutului istoric, a vieții și luptei comune a locuitorilor de pe aceste meleaguri dezvoltă atît conștiința apartenenței la această țară, cît și răspunderea pentru prezentul socialist și încrederea în destinele României socialiste.

Toți locuitorii țării au cu ce se mîndri, fiindcă s-au realizat multe în ultimele decenii. Întreaga realitate a zilelor noastre, rezultatele obținute în sfera materială și spirituală demonstrează cu puterea faptelor de netăgăduit că, unitatea și frăția dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare reprezintă o forță motrică a progresului României contemporane. Imaginea de azi a patriei noastre comune, perspectivele elaborate din inițiativa și cu aportul substanțial al tovarășului Nicolae Ceaușescu, dovedește că România socialistă, prin munca și rezultatele obținute de toți fiii țării, este apreciată și în comunitatea internațională, că politica sa umanistă, revoluționară, consacrată propășirii patriei, bunăstării poporului, cauzei păcii și progresului în lume, are adeziunea a tot mai multe țări de pe toate continentele.

GERGELY LADISLAU

125 de ani de la Unirea Principatelor Române

„unirea-actul energic al întregii naţiuni române“

Nimeni, poate, mai bine decît M. Kogălniceanu, nu a găsit formula cea mai apropiată de spiritul şi de logica timpului, în stare să definească şi să justifice necesitatea Unirii— acest „vis de aur“ al românilor. În Adunarea ad-hoc a Moldovei, la 7 octombrie 1857, ilustrul om politic dădea expresie în următorii termeni cerinţelor obiective care au impus constituirea României moderne: „Unirea Principatelor într-un singur stat, dorinţa cea mai mare, cea mai generală, simţită de toate generaţiile trecute, aceea care este sufletul generaţiei actuale, aceea care, împlinită, va face fericirea generaţiilor viitoare[...] este firească, legitimă şi neapărată, pentru că în Moldova şi în Valahia [...] sîntem acelaşi popor, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem acelaşi început, acelaşi nume, aceeaşi limbă, aceeaşi religie, aceeaşi civilizaţie, aceleaşi speranţe, aceleaşi trebuinţe de îndestulat, aceleaşi hotare de păzit, aceleaşi dureri în trecut, acelaşi viitor de asigurat şi, în sfîrşit, aceeaşi misie de împlinit“[1]

Deşi, din raţiuni politice, cerinţa unirii a trebuit să fie limitată — pentru acel moment istoric — doar la cele două principate, Kogălniceanu afirma limpede, aici, opţiunea fundamentală a întregii naţiuni române. În pofida separării politice a Moldovei şi a Ţării Româneşti, determinată de dominaţia politică a Porţii şi a Rusiei ţariste (sub forma suzeranităţii şi a protectoratului) şi a stăpînirii străine asupra celorlalte teritorii care făceau parte din vechiul trup al Daciei, **naţiunea română s-a dezvoltat puternică şi omogenă.** Constituită în condiţiile schimbării raportului de forţe pe plan internaţional, al agresivităţii imperiilor limitrofe, în luptă pentru supremaţie şi anexiuni, **naţiunea română şi-a afirmat limpede personalitatea. Sentimentul originii comune şi latinitatea au reprezentat elemente esenţiale ale conştiinţei naţionale. În asemenea condiţii, unitatea poli-**

tică nu a fost o simplă aspirație sentimentală, nu doar un produs al nevoii de dezvoltare economică pe cale modernă, capitalistă; era condiția sine qua non **a existenței, rațiunea acesteia.**

În ideologia mișcării politice naționale românești, ideea de unitate era indisolubil legată de independență, de organizarea modernă în raport cu **spiritul veacului.** În prima jumătate a secolului al XIX-lea, manifestată și afirmată în condiții politice deosebite, forța acestei idei devine covîrșitoare. Unitatea românilor este exprimată de răscoala lui Horea și de revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, este cultivată de „Școala Ardeleană", se situează la temelia mișcării culturale și politice care s-a manifestat exploziv după revoluția din 1821. Este, aceasta, perioada în care s-a creat **cultura națională, românească,** s-a organizat mișcarea politică națională, s-a manifestat activ solidaritatea între români, pe fondul unei largi dezvoltări materiale și spirituale, în cuprinsul căreia legăturile multilaterale între provinciile românești s-au amplificat, s-a întărit procesul de **integrare** în economia, în politica dar și în viața spirituală a lumii timpului.

Mișcarea națională a românilor era o parte a mișcării naționale europene care avea drept obiectiv constituirea națiunilor în cuprinsul unor state unitare și independente. Revoluția de la 1848, pe drept numită **primăvară a popoarelor, a dat expresie acestei necesități** generale care, în final, trebuia să ducă la modificarea hărții Europei, la prăbușirea imperiilor reacționare și la constituirea și organizarea de state libere. În fața acestei **primejdii,** imperiile multinaționale s-au coalizat și au înfrînt — prin intervenții armate — lupta popoarelor pentru libertate. **Revoluția română** — care a afirmat, cu atîta forță, unitatea națională — **a fost înăbușită prin acțiunea combinată a celor trei imperii limitrofe, care stăpîneau sau „apărau" teritorii românești dar se simțeau direct amenințate de mișcarea națională a românilor, ale cărei obiective pandacice le-au condamnat cu violență.**

Experiența revoluției a arătat că frontul alianței reacționare nu poate fi înfrînt prin combinații diplomatice. Dramatica confruntare de la 1848 a subliniat nevoia sprijinirii pe forțele vii ale națiunii, pe solidaritatea popoarelor oprimate în lupta împotriva celor trei imperii multinaționale (țarist, otoman și habsburgic) care le țineau încătușate. Sintetizînd această experiență care arăta, limpede, că un popor nu-și poate lăsa soarta pe seama combinațiilor diplomatice și politice, că nu-și poate sprijini libertatea pe promisiunile monarhilor și miniștrilor lor, N. Bălcescu a reliefat programul **revoluțiilor viitoare** în centrul cărora trebuia să se situeze **unitatea și independența națională**[2]. Marele istoric și patriot sublinia lapidar: „Nu poate fi fericire fără libertate, nu poate fi libertate fără putere și noi românii nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni într-unul și același corp politic". „România noastră va exista — își exprima el credința în destinele patriei sale — este orb cine n-o vede"[3].

Unitatea — cimentată atît de puternic în timpul anu-

lui 1848 — a fost cea mai prețioasă moștenire pe care revoluția a lăsat-o posterității. Sub semnul împlinirii sale în perioada care a urmat, avea să se concentreze lupta întregii națiuni, într-un exemplar efort de voință.

După 1848, lupta popoarelor europene pentru libertate, pentru constituirea de state unitare și independente s-a intensificat. Se sconta pe o revoluție generală, europeană, „simphonă și sincronă". În acest sens, a fost organizat un **comitet democratic** menit să asigure conducerea mișcării insurecționale generale. Mișcarea națională a românilor s-a încadrat în cuprinsul acestor eforturi, afirmîndu-se ca o parte componentă importantă a mișcării europene pentru libertate, progres și unitate.

Previziunile inițiale nu s-au adeverit, însă. Revoluția generală nu a mai fost posibilă în condițiile care au urmat revoluției de la 1848. În schimb, războiul Crimeii, nou episod al **problemei orientale,** a modificat raportul de forțe de pe continent, a solicitat un nou echilibru politic și strategic, creînd condiții favorabile pentru dezvoltarea mișcărilor naționale. În noile împrejurări, **problema românească,** lupta pentru constituirea unui stat unitar, modern, românesc, s-a situat în centrul preocupărilor politice ale marilor puteri, devenind, așa cum s-a apreciat, „nodul gordian" al **problemei orientale**[4].

Înfrîntă în război de coaliția Puterilor europene, Rusia țaristă și-a modificat radical orientarea politică. Pentru a sfărîma frontul european, ea a făcut cauză comună cu Franța, al cărei împărat, Napoleon al III-lea — pentru a reface prestigiul pierdut al Franței primului Napoleon — a îmbrățișat principiul naționalităților. În **problema românească,** Franța, secondată de Rusia, s-a pronunțat deschis în favoarea Unirii Principatelor, al căror viitor statut politic — din cauza poziției strategice pe care o dețineau — forma obiectul discuțiilor dar și al contradicțiilor dintre puteri. Modificarea radicală a poziției politice a Rusiei crea noi perspective luptei naționale a românilor. Izolarea politică a Austriei, ca urmare a atitudinii am-

bigue adoptate de Imperiu în timpul războiului Crimeii şi slăbiciunea Turciei, au deteriorat considerabil frontul puterilor reacţionare ostile unirii Principatelor. Sardinia şi Prusia, la rîndul lor, acţionînd pentru constituirea propriilor lor state naţionale — în calea cărora se situau interesele Austriei — au făcut cauză comună cu Franţa şi Rusia, sprijinind poziţia favorabilă unirii Principatelor.

Ca urmare a dezbaterilor contradictorii, **Congresul de pace de la Paris a hotărît consultarea populaţiei din Principate cu privire la viitorul statut politic al acestora.** În noile condiţii, renunţînd la calea revoluţionară, care nu era oportună, conducătorii mişcării naţionale româneşti au pus accentul pe **organizarea** în interesul principatelor, a luptei pentru Unire şi pe propaganda în străinătate, în vederea cîştigării sprijinului diplomatic şi pe acel al opiniei publice de pe continent, care se dovedise o apreciabilă forţă.

Forţele antiunioniste externe, la rîndul lor, pierzînd poziţii pe plan politic şi diplomatic, şi-au deplasat eforturile spre slăbirea frontului unionist din Principate, acţionînd cu scopul de a-i împiedica pe români să-şi rostească în libertate opţiunile naţionale. În calculele lor, Austria şi Turcia, principalele puteri ostile Unirii, scontau pe faptul că ţăranii şi stăpînii de pămînt din Principate, despărţiţi prin interese atît de deosebite, nu vor putea găsi un limbaj comun nici pe terenul naţional. De asemenea, se sconta pe conservatorismul boierilor moldoveni, ameninţaţi că, în urma Unirii, îşi vor pierde privilegiile de care dispuneau în condiţiile în care Iaşul avea funcţia de capitală. Calculele aveau în vedere, în egală măsură, opoziţia populaţiei din Iaşi. **Acţiunea antiunionistă s-a concentrat asupra lumii satelor şi asupra Moldovei, în special, aflată mai departe de sediul Comisiei europene, stabilit la Bucureşti.**

În vara anului 1857, disputa internaţională în jurul **problemei Principatelor,** în legătură şi cu ingerinţele în alegerile pentru adunările ad-hoc — organe reprezentative în care urmau să fie definite dorinţele românilor — au îmbrăcat un caracter dramatic. Unirea Principatelor, veritabil „măr al discordiei", reprezenta o adevărată piatră de încercare în funcţie de care cabinetele europene şi-au afirmat, reciproc, sentimentele, unele faţă de celelalte, în raport de care a fost stabilit noul raport de forţe şi noul echilibru european[*5*]. Lumea diplomatică europeană era împărţită în **unionistă** şi **antiunionistă.** La Constantinopol, principalul centru diplomatic al disputei, în jurul protagoniştilor celor două tabere, alcătuite din reprezentanţii puterilor de rang secundar., împărţiţi, şi ei, în două tabere, după aceleaşi criterii. În jurul ambasadorului francez, Thouvenel, care conducea, necontestat, tabăra unionistă, se grupau reprezentanţii diplomatici ai S.U.A., Greciei, Spaniei şi Suediei, în timp ce reprezentantul Neapolului se solidariza cu Prokesch—Osten, internunţiul austriac în capitala Imperiului otoman. Reprezentanţii Belgiei, Olandei şi Danemarcei, cu toate eforturile de a rămîne neutri nu au putut păstra, pînă la capăt, o poziţie în afara celor două curente [*6*]. La rîndul lor, reprezentanţii **Comisiei de informare** de la Bucureşti erau împărţiţi în două tabere după aceleaşi criterii.

În vara anului 1857, disputa politică şi diplomatică în jurul **problemei Principatelor** a dus Europa în pragul unui nou război. În cele din urmă, după tratativele purtate între Anglia şi Franţa s-a ajuns la aplanarea conflictului internaţional. **Împăcarea între Puteri** — care şi-a găsit expresie în actul internaţional cunoscut sub denumirea de **Convenţia de la Paris** (1858) **— s-a efectuat pe seama Principatelor. Fără să ţină seama de dorinţa atît de categoric formulată de români în cele două adunări reprezentative ad-hoc, cu privire la Unirea Principatelor sub conducerea unui principe străin, Convenţia acorda o soluţia hibridă care, după expresia unui om politic, reprezenta doar „un omagiu adus unirii"; crea doar o vagă perspectivă de viitor, dezamăgind profund aşteptările românilor.** Se verifica, din nou, adevărul experienţei revoluţiei de la 1848. Românii nu puteau să aştepte ca unitatea să le fie oferită prin bunăvoinţa Puterilor. Acestea erau incapabile de un asemenea gest. **Unirea trebuia să fie impusă. Aceasta a fost concluzia şi în aceast sens au fost îndreptate eforturile în perioada care a urmat.**

În vara anului 1857, cînd criza politică europeană ajunsese la un punct critic, lupta naţională a românilor a îmbrăcat forme înalte de expresie. Riposta dată uneltirilor separatiste, calmul şi maturitatea politică manifestate, forţa cu care a fost exprimată ideea de unitate au impresionat puternic pe contemporani, au cîştigat sufragiile opiniei publice europene. Încă din 1856, în cuprinsul unei broşuri apărute la Bruxelles, Edgar Quinet îşi sintetiza în următorii termeni adeziunea la cauza luptei naţionale a românilor: **„Occidentul întreg este mişcat de soarta voastră; nevoile voastre, drepturile voastre fac de acum înainte parte din dorinţele, drepturile societăţii europene. Problema voastră a devenit o problemă de interes şi de onoare pentru Europa. Va fi o Românie sau nu va mai fi nici onoare, nici libertate, nici garanţii, nici un fel de credinţă în Europa"**[*7*].

Peste interesele deosebite, clasele societăţii româneşti din cele două Principate au manifestat o admirabilă solidaritate pe terenul intereselor naţionale. O naţiune tînără, alcătuită, în marea ei majoritate, din ţărani fără ştiinţă de carte, a oferit Europei o înaltă lecţie de patriotism, de ţinută civică demnă. **Ţăranii, mai cu seamă** — de care depindea **testul** internaţional la care au fost supuşi acum românii — **au dovedit o înţelepciune, un instinct politic, un atît de puternic ataşament la cauza Unirii, încît i-au impresionat profund pe contemporani.** Prezentîndu-şi — cu demnitate, dar şi cu hotărîre, — **păsurile** şi afirmîndu-şi dorinţa de a **avea şi ei o ţară, de a fi numai ai ţării, oamenii pămîntului nu s-au lăsat ademeniţi de cîntecele de sirenă ale duşmanilor Unirii.** Ideea de unitate — moştenită din adîncurile istoriei, — a fost mai puternică, a copleşit prin forţa ei şi a înfrînt toate uneltirile. În accepţia ţăranilor, Unirea trebuia să însemne chezăşia unei epoci de transformare şi progres. Ea nu reprezenta un scop în sine, ci un mijloc, singurul mijloc capabil să asigure dezvoltarea societăţii româneşti, intrarea naţiuii române în plenitudinea drepturilor sale.

Dezamăgite de **reculul** Puterilor în privinţa Unirii, forţele politice româneşti, sprijinindu-se pe popor, au hotărît să treacă singure la înfăptuirea actului unirii, uzînd de **politica faptului împlinit.** Primul pas al acestei politici a fost dubla alegere a lui Alexandru Ion Cuza, la 5 şi 24 ianuarie 1859, ca Domn şi al Moldovei şi al Ţării Româneşti. Folosind, cu inteligenţă, lipsa de precizie a Convenţiei din 1858, forţele unioniste l-au ales pe Al. I. Cuza ca Domn al ambelor Principate. Se realiza, în acest fel, o **uniune personală** care reprezenta un prim şi important pas pe calea unităţii naţionale. Divizate pe acest teren, puterile — aflate în conflict armat în Italia (Franţa împreună cu Sardinia luptau împotriva Austriei) au trebuit să accepte actul înfăptuit de români.

În accepţiunea curentă a diplomaţiei timpului, **actul de la 24 ianuarie a fost interpretat drept o energică afirmare a tendinţei de independenţă. Unirea celor două Principate** — aceasta era opinia unanimă — **reprezenta începutul destrămării Imperiului otoman, prima fază a independenţei noului stat, spre care, firesc, urmau să graviteze speranţele şi interesele românilor care se mai aflau, încă, sub suzeranitatea celor două imperii limitrofe.**

Referindu-se la reacţia românilor din Transilvania faţă de actul săvîrşit de fraţii din „Ţară", Al. Papiu-Ilarian nota: că „aceştia, în împrejurările de faţă, numai la Principate privesc, numai de aici aşteaptă semnul, numai de aici îşi văd scăparea". Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii Transilvaniei era poate mai mare decît în Principate.

Domn nou al unei ere noi, lui Alexandru I. Cuza îi revenea sarcina de a desăvîrşi Unirea, de a o consolida prin reformele cerute de nevoile presante sociale şi naţionale. **Cei 7 ani ai domniei sale au fost ani de mare densitate, în cursul cărora a fost înfăptuită o adevărată revoluţie, în desfăşurarea căreia au fost puse temeliile solide ale României moderne.**

La 24 ianuarie 1862, justificînd încrederea cu care naţiunea l-a învestit, Al. I. Cuza, cu sprijinul Puterilor favorabile Unirii, a desăvîrşit uniunea personală din 1859. Prin o nouă încălcare a Convenţiei de la Paris, s-a ajuns la unificarea administrativă şi politică. **România** devenise o realitate. În opera de modernizare a ţării, a fost desfăşurată o uriaşă activitate creatoare. De la reformarea sistemului de măsuri şi greutăţi la adoptarea codului lui Napoleon, la decretarea învăţămîntului primar gratuit şi obligatoriu, la înfiinţarea celor două universităţi româneşti, la crearea instituţiilor moderne de credit, secularizarea averilor mînăstireşti şi legea electorală — care modifica sensibil componenţa Adunării legislative — la reforma agrară, întregul sistem economic, financiar, social şi politic a fost modificat, deschizîndu-se larg porţile progresului. În politica externă, consecvent mandatului ce i-a fost încredinţat, Domnitorul Unirii a urmărit, cu consecvenţă, calea lărgirii autonomiei, a pregătirii condiţiilor pentru independenţa ţării, desfăşurînd o politică plină de demnitate. Totodată, în obiectivele acţiunilor sale externe s-a situat, continuu, problema românilor aflaţi sub stăpînire străină, a sprijinirii luptei popoarelor vecine pentru eliberare şi unitate politică naţională.

În realizarea multiplelor sale acte politice, Domnitorul a avut de întîmpinat puternice adversităţi interne şi externe. De acord cu măsurile care vizau desăvîrşirea Unirii şi întărirea autonomiei ţării, boierii proprietari de pămînt — care deţineau o excepţională forţă economică şi politică — s-au împotrivit cu înverşunare acelor reforme care urmau să ducă la diminuarea privilegiilor lor. Legea rurală şi cea electorală, indispensabile pentru progresul ţării, au putut fi adoptate numai în urma loviturii de stat din 2/15 mai 1864. În măsură egală, opoziţia Puterilor garante împotriva actelor de politică internă şi a celor de suveranitate care, chipurile, lezau statutul suzeranităţii şi atingeau **interesele** multiple ale acestora, fost înfrîntă fie prin persuasiune, fie prin **politica faptului împlinit.**

Împotriva lui Al. I. Cuza s-au manifestat şi liberalii radicali, care nu erau de acord cu politica sa autoritară, fiind nemulţumiţi şi de faptul că tovarăşul lor de idei de

la 1848 nu i-a asociat mai strîns la acţiunea de guvernare.

În opera de legiferare internă, Domnitorul Unirii nu a făcut politică de partid; acţiunile sale s-au înscris pe linia necesităţilor obştiei naţionale. Din raţiuni politice bine determinate, Al. I. Cuza a desfăşurat o politică prudentă, de consolidare a cuceririlor înfăptuite, deja, uzînd de energie şi manifestînd curaj atunci cînd împrejurările au impus-o, fără să supună ţara unor riscuri inutile. Oricît s-ar părea de ciudat, actele sale mari, întărind temeliile şi autoritatea ţării, au şubrezit propriile sale poziţii, au contribuit la consolidarea alianţei politice a „monstruoasei coaliţii"[8] — care l-a înlăturat.

Patriotismul lui Al.I. Cuza trebuie măsurat prin aprecierea manierei în care şi-a îndeplinit mandatul, a curajului civic pe care l-a manifestat, prin **înălţimea sentimentelor şi a caracterului omului şi ale Domnului.** A ştiut, de la început, că domnia sa are un caracter de provizorat, că mandatul său era de a pregăti condiţiile pentru împlinirea dorinţelor naţionale formulate în Adunările ad-hoc, pentru întronarea unui prinţ străin. În Europa monarhică a timpului, prinţul străin trebuia să reprezinte un element indispensabil, capabil să domine rivalităţile interne, să ducă mai departe ţara pe drumul spre independenţă şi unitate deplină. Era limpede faptul că un domnitor pămîntean nu putea merge mai departe decît mersese Al.I. Cuza, pe calea realizării opţiunilor naţionale[9]. Domnitorul Unirii a înţeles acest fapt şi a lucrat pentru înfăptuirea lui, cu pricepere, neabătut, cu o abnegaţie care are puţine precedente. A pus mai presus de interesele sale interesele obşteşti, naţionale, cu o dăruire şi un patriotism care i-au atras stima şi dragostea contemporanilor şi respectul posterităţii; aceasta i-a rezervat un loc aparte în inima poporului şi în pantheonul istoriei naţionale.

Istoria i-a acordat, pe drept, titlul de **Domnitor al Unirii.** În conştiinţa poporului Al.I. Cuza rămîne **domnul eliberării şi al împroprietăririi ţăranilor.** Mulţumindu-i că i-au scăpat de „robia boerescului", locuitorii mai multor sate din judeţul Fălciu îi scriau Domnitorului: „Dumnezeul părinţilor noştri păstreze zilele Măriei Tale ferice, nebîntuite; îl rugăm să ia din zilele

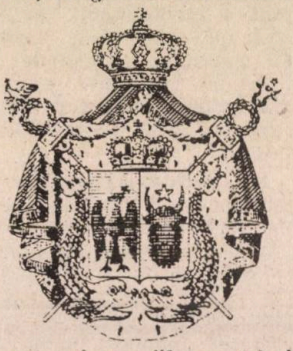

noastre şi a copiilor noştri şi să adauge pe ale Măriei Tale [...] Dorim ca de acum înainte să te numim **părintele cel binevoitor şi slobozitorul neamului ţărănesc".**

Actul din 11/23 februarie 1866 — făcînd abstracţie de maniera în care a fost înlăturat Domnitorul Unirii — cînd pe tronul României a fost adus un prinţ străin, act pe care Al.I. Cuza l-a pregătit conştient, prin întreaga sa operă reformatoare — se înscrie în istoria noastră ca o nouă şi puternică afirmare a independenţei; a fost o veritabilă **revoluţie,** cum au apreciat-o oamenii politici ai timpului[10], care au pus, din nou, puterile garante în faţa **faptului împlinit.**

Situat în rîndul marilor oameni politici ai timpului, în galeria făuritorilor statelor naţionale moderne, Al.I. Cuza şi-a cîştigat, statornic, un loc important în inima poporului român, personalitatea sa fiind strîns, indisolubil asociată cu actul Unirii. **„Cît va avea ţara aceasta o istorie** — se adeveresc astăzi cuvintele rostite de M. Kogălniceanu la mormîntul proaspăt încă al Domnitorului — **cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan I".**

Iată de ce, Unirea, acest „act energic al întregii naţiuni", se înscrie în istoria noastră nu numai ca o înfăptuire importantă pe linia împlinirii, a dezvoltării naţionale, ci, totodată, ca un **act de mare frumuseţe şi demnitate civică, un înalt exemplu pentru vremurile noastre şi pentru cele care vor urma.**

NOTE

1 **Acte şi documente relative la istoria renaşterii României,** vol. VI$_1$, p. 65—66.

2 N. Bălcescu, **Mersul revoluţiei în istoria românilor,** în vol. Cornelia Bodea, **1848 la români. O istorie în date şi mărturii,** Edit. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1982, p. 1189—1194 şi N. Bălcescu, **Opere,** vol. IV, **Corespondenţă,** ediţie critică de G. Zane, Edit. Acad. R.S.R., Bucureşti, 1964, p. 277—278.

3 Idem, **Opere,** IV, p. 288—278.

4 **Acte şi documente relative la istoria renascerii României,** vol. VII, p. 25.

5 Cf. „Messager du Midi", nr. 298, Montpellier, 31 octombrie 1857, în vol., Gheorghe Platon, **Lupta românilor pentru unitate naţională (1855—1859) Ecouri în presa europeană,** Edit. Junimea, Iaşi, 1974, p. 266.

6 Idem, **Reacţii şi atitudini în cercurile diplomatice din Constantinopol faţă de Unirea Principatelor,** în „Revista de istorie, t. 28, 1975, nr. 7, p. 1085—1090.

7 Edgar Quinet, **Les Roumains,** Bruxelles, 1856, p. V—VI.

8 Cf. **Gîndirea social-politică despre Unire,** Editura politică Bucureşti, 1966, p. 374—275. Dind expresie sentimentelor unanime, naţionale, istoricul făcea următoarea urare Domnitorului Unirii: "O Principie şi Domn al românilor! fie ca să vă stee în ajutor geniul naţiei române, ca să răzbunaţi cu înţelepciune moartea şi să fii executorul fericit al planului celui mai mare domn şi român ce a avut vreodată Dacia lui Traian... "(Aluzia la fapta lui Mihai Viteazul era cît se poate de limpede)

9 V. Russu, **„Monstruoasa coaliţie şi detronarea lui Al. I. Cuza,** în vol. **Cuza—Vodă. In memoriam,** Edit. Junimea, Iaşi, 1973, p. 503—550.

10. Paul Henry, **L'abdication du prince Cuza et l'avenement de la dynastie Hohenzollern au trone de Roumanie. Documents diplomatiques,** Paris, 1930.

GH. PLATON

eroi au fost, eroi sînt încă...

sergentul t. r. Nicolae Boeriu

eroul unui „Maraton românesc"

În toamna lui 1944 sergentul t.r. Nicolae Boeriu făcea parte din escadronul de cercetare al Diviziei 18 infanterie.

— Sergent Boeriu, te las la vatră! sună scurt vocea comandantului.

— Domnule căpitan, nu pot pleca acasă de vreme ce o parte din trupul ţării se mai află încă sub cisma cotropitorilor fascişti... Nu uitaţi că, în calitatea mea de dascăl am predat copiilor istoria neamului. Ori că le-am vorbit despre luptele şi jertfele strămoşilor pentru apărarea idealului de libertate naţională şi dreptate socială, că lupta şi jertfele lor rămîn un exemplu de foc şi o obligaţie de onoare pentru orice român, pentru orice cetăţean al ţării. În acest moment de grea încrîncenare pentru Patrie, a-şi putea să plec acasă? Cum m-ar privi elevii mei?

Şi sergentul t.r. Nicolae Boeriu a rămas mai departe sub arme, ca să lupte pentru eliberarea ultimului metru pătrat din pămîntul românesc martirizat.

Soarele abia răsărise. Nu departe de Cluj, la Feiurdeni, încleştarea devenise crîncenă. Se impunea ca o grupă de călăreţi să plece în cercetare şi să aducă date cît mai complete asupra situaţiei frontului. Trebuiau aleşi cei mai îndrăzneţi, dar nu a mai fost nevoie. Învăţătorul sergent t.r. Nicolae Boeriu se oferi voluntar, cu întreaga sa grupă de călăreţi. Cercetarea nu s-a putut face decît printr-o luptă aspră, la care a participat vitejeşte întreaga grupă a învăţătorului Boeriu. Rezultatul acestei acţiuni, în cadrul escadronului, întărit de Divizie, a dus la capturarea a nouăzeci şi şase de militari inamici, o sută patruzeci şi şase de căruţe, nouăsprezece tunuri, două aruncătoare de mine, optsprezece arme automate şi o sută patruzeci de puşti.

*

După numai trei zile, sosi ştirea că în raza satului Ungureşti o grupare hitleristă încearcă să arunce în aer trei poduri, în scopul opririi sau măcar al întîrzierii înaintării trupelor române.

Sergentul Boeriu a primit misiunea ca, împreună cu ostașii ce-i avea sub comandă, să verifice situația și să împiedice inamicul a efectua distrugerile.

Călărașii români s-au strecurat, cu băgare de seamă, pînă la marginea satului. Ascuns în spatele unei movile, Boeriu și-a dat seama de tot ceea ce vroiau să facă hitleriștii. Atunci i-a încolțit în minte un plan: să se strecoare prin curțile sătenilor și să-l surprindă pe inamic în timpul pregătirii acțiunii lui criminale. Călăreții români au ajuns pînă în apropierea podurilor fără a fi simțiți. Din acea parte a satului, ascunși de case și pomi, vedeau totul ca-n palmă. Hitleriștii pregăteau încărcătura de trotil. Un ordin scurt și asupra lor s-a revărsat o ploaie de gloanțe, zădărnicindu-le acțiunea. Puținii dușmani scăpați cu viață, s-au retras în debandadă.

26 octombrie 1944. Sergentul t.r. Nicolae Boeriu a primit misiunea ca împreună cu grupa sa de călărești să afle tăria liniei întîia inamice, să descopere cuiburile de arme automate și pozițiile artileriei din fața localității Nyirvasváry.

Pe cer strălucea un soare blajin, lipsit de putere. Grupul de călărești a pornit spre dispozitivul inamic, ascuns după o coastă de deal. Pe creastă, o perdea de pomi îi ferea de vederile dușmanului. Au descălecat. Sergentul Boeriu și soldatul Vlad s-au tîrît pînă la cea mai înaltă cotă a crestei. De aici, poziția inamicului se vedea perfect. Sergentul trecu pe hartă conturul liniei întîia și însemnă cuiburile de arme automate. În stînga, la dușman, se vedea forfotă mare. La început nu și-a putut da seama bine despre ce este vorba. Pentru a se putea lămuri, o porni pe aleea pomilor, cu intenția de a se apropia cît mai mult posibil de dispozitivul german... „Degeaba nu forfotesc ei acolo", și-a zis Boeriu. Și într-adevăr, așa era. În această parte, hitleriștii instalaseră brand-uri și acum săpau poziții pentru tunuri. Însemnă pe hartă și aceste poziții. Apoi se înapoie la grupa adăpostită în apropiere și le ordonă ostașilor să fie atenți la întoarcere, ca să nu fie descoperiți. El mai rămase o clipă, pentru a-și mai nota cîteva detalii suplimentare ale terenului.

Venea seara. Soarele cobora lin în baia de jar a asfințitului. Sergentul își mîngîie fața aspră și abia acum și-a amintit că nu se bărbierise de trei zile... Dar asta, după atacul de mîine... Tot după atac va trebui să-și ducă și calul la potcovit. Avea o potcoavă ruptă și, pe drum bătut șchiopăta... Și-a întors privirea spre cal. Acesta înțelegîndu-l parcă, îi mirosea haina îmbîcsită de praful drumurilor de luptă. Îl mîngîie ușor pe botul catifelat și-i vorbi ca unui vechi și statornic prieten: „Lasă, c-o trece și ziua de mîine... Poimîine, gata: ne facem amîndoi frumoși". Calul bătu cu copita în pămînt, parcă să-l grăbească. Încălecă și porni la pas domol. Era mulțumit că și astăzi își îndeplinise misiunea... Inamicul va fi bine încolțit...

Îi venea să chiuie ca atunci cînd era adolescent, și pleca de acasă cu caii la păscut... O liniște luminoasă îi cuprinsese inima, iar gîndurile îi erau ușoare, ușoare...

Un piuit de glonte despică liniștea. Și încă unul...

O explozie surdă, înfundată, parcă petrecută pe alt tărîm. Calul, la cîțiva pași, se cabră. Boeriu se frînse lin. Au sărit cei doi ostași martori. „Să vă ducem la postul de prim ajutor". „Nu, răspunse Boeriu, ajutați-mă să-ncalec". Odată suit pe cal, acesta parcă simțind gîndul stăpînului, porni. Boeriu, încovoiat, cu capul plecat pe coama calului, cu o mînă pe gîtul lui iar cu cealaltă la pîntece... rezista, înțelegînd galopul murgului care ar fi vrut parcă să nu-l zdruncine. Totuși, după puțin timp Boeriu duse și cealaltă mînă la pîntece. Picături mari de sînge cald, ca niște mărgele, se scurgeau de pe șa, împrăștiindu-se peste frunzele veștede. Murgul galopa, fără să se ferească de crengi sau de hîrtoapele din cale. Și Boeriu, frînt de mijloc, cu capul lipit pe coama calului părea că-l îmbrățișază. Și murgul, o singură ființă cu sergentul, galopa, galopa. Pentru Boeriu calul călca ușor și nu mai avea nevoie să-l îndemne cu pulpele; știa el unde să-l ducă grabnic pe sergent. Nu-i păsa calului de bufniturile surde ale exploziilor ce se auzeau din ce în ce mai depărtate. Boeriu simțea vulcanul clocotind înlăuntrul ființei sale, gata să erupă. Cu respirația sugrumată, chircit pe șa, copleșit de durere, Boeriu avea totuși încredere în murgul ce gonea, urmărit de țiuituri și explozii.

Iată-i, în sfîrșit, ajunși la ușa postului de comandă. Intrigat de zgomotul galopului, comandantul ieșise afară. Calul se opri și începu să sforăie, bătînd pămîntul cu piciorul. Ostașii îl dădură pe sergent jos de pe cal și-l întinseră pe frunzele veștede ale pămîntului, ce păreau că-l așteaptă.

Cu ochii la comandant, glasul său șoptit rosti raportul:

— Domnule comandant, am îndeplinit misiunea. Inamicul ocupă liziera satului... cam un regiment de infanterie... au și branduri și tunuri... în vestul localității... Le-am însemnat pe hartă. Cred că se pregătesc de atac...

Se auziră glasuri întretăiate: „Să-l ducem urgent la spital, la Carei", „cît mai urgent"... Dar vîntul, cu blînda lui adiere mîngîia și însoțea parcă jertfa bravului învățător, sergentul Boeriu Nicolae, pentru a-l purta spre panteonul nevăzut al strămoșilor.

Memoria octogenarului autor al acestor însemnări, îi reactualizează, pria similitudine, un alt episod petrecut și rămas în istoria lumii: acela de la Marathon, din anul 490 î. e. n., cînd marele Miltiade, învingînd oastea persană a lui Xerxes, trimise de urgență un iscusit ostaș-alergător la Atena, pentru a aduce vestea victoriei. Și acesta, alergînd cei 42 de km ., ajuns în piața Atenei mai putu striga: „Am învins!" și căzu mort.

(Continuare în pag. 84)

General maior(r)
CONSTANTIN ATANASIU

carnet de scriitor

variaţiuni pe aceeaşi temă

Intr-o bună zi, copilul s-a pomenit trăind ca între două ... „tampoane". Desigur, prin vrerea părinţilor. Într-o seară a asistat, înfricoşat, la o ceartă izbucnită în familie, ca din senin: înjurături, ameninţări. „Să pleci din casa mea!" Apoi, plînsul în hohote al mamei: „Plec, dar îl iau pe Mihăiţă cu mine!" „Ba n-o să-l iei ... că nu-l meriţi!"

Mai mult instinctiv, Mihăiţă a înţeles că asupra lui, a casei în care se născuse, plana o mare primejdie. A realizat dezastrul abia în seara cînd nimeni nu l-a mai întrebat dacă şi-a făcut lecţiile — numai ce intrase într-a IV-a — dacă vrea să mănînce şi nimeni, înainte de a se băga în pat, nu l-a mai trimis să se spele pe mîini şi pe dinţi.

— Unde e mama? şi-a întrebat tatăl.

— S-a dus... Ne-a părăsit... A plecat la maică-sa, la F.

Mihai a auzit nenumărate explicaţii. Din toate, una a înţeles-o foarte bine: că a rămas singur ...Doamne, şi cu atîtea necazuri pe cap!

Cîţiva ani mai tîrziu mi-a fost dat să-l întîlnesc pe Mihai într-o şcoală specială pentru minorii delincvenţi: vagabondaj, furt etc... etc.... Cu siguranţă, n-ar fi ajuns în situaţia asta dacă... A ţinut, printre altele, să-mi povestească:

„Nu mult după ce-am plecat de-acasă, mama s-a întors şi l-a rugat pe tata să se împace, da' tata n-a vrut... a ţinut-o într-a lui ... să plece... că acolo nu mai are ce căuta".

Din această situaţie avea să se declanşeze deriva minorului. Mai întîi, a furat bani de-ai tatălui, nu pentru bomboane, ci ca să ajungă la maică-sa, mutată într-o altă localitate. Ce-i drept, a ajuns el acolo şi a trăit o clipă iluzia fericirii, convins fiind că, prin gestul său, îşi împăcase părinţii. Firește, se înşela amarnic, căci tatăl său a venit cu o falcă-n cer şi alta-n pămînt să-l ia înapoi. Şi l-a luat.

După asta, în mintea lui Mihai s-a născut ideea nebuloasă de a protesta, fie chiar şi împotriva celor care-l aduseseră pe lume: a început prin a absenta nemotivat de la şcoală; de aici, vagabondajul, hoţia. A furat o bicicletă, sperînd să ajungă cît mai repede la noua locuinţă a mamei. Şi cum gustul vine mîncînd... dintr-un copil normal, Mihai a devenit, cu timpul, unul cu grave devieri de comportament.

Nici între zidurile şcolii speciale minorul nu şi-a găsit liniştea: nu putea să uite că avusese şi el casă, părinţi. *În cîteva rînduri a fugit acasă, de unde, în tot atîtea rînduri a fost readus la şcoală.*

Cînd l-am cunoscut, Mihai urma clasa a VIII-a şi se califica în meseria de lăcătuş. Nu mai era un copil. Viaţa îl maturizase prea de timpuriu, ajunsese să înţeleagă cauza derivei sale. Totuşi, supărarea pe ai lui, pe lume, nu-i trecuse. Avea în priviri o îndărătnicie care nu prevestea lucruri prea bune. În sufletul său mai mocnea încă o adîncă nemulţumire, atît împotriva mamei, cît şi împotriva tatălui. Oare nu din pricina lor şi-a pierduse copilăria şi adolescenţa? Să ai părinţi şi să fii al nimănui...

În drama lui Mihai există însă un aspect pe care doresc a-l pune în lumină, desigur, la modul general. În cele mai multe cazuri, devierile de comportament îşi au sorgintea în universul intim al părinţilor. Fără îndoială, cauzele sînt multiple şi complexe. Dar oricare ar fi ele, să reţinem că trauma iniţială a copilului se produce în sînul familiei. *Insist asupra acestui adevăr, deoarece am mai constatat, nu fără tristeţe, că*

în mintea unor capi de familie s-a înstăpînit ideea eronată că acolo unde strică părinții, sînt obligate școala sau alte așezăminte ale societății să repare. *Asistăm astfel la un transfer nefericit de responsabilități. Desigur, școala poate favoriza procesul de însănătoșire morală a unui elev, poate contribui cu succes la reechilibrarea unor minori. Dar de aici și pînă la a pune răspunderea totală pe umerii cadrelor didactice e o mare distanță. Procedînd astfel, perpetuăm un pseudoprincipiu pedagogic, aplicat pentru scoaterea din cauză a adevăraților vinovați de deriva celor mici.*

Trebuie să arăt că Mihai, înainte de a o lua pe căi greșite, avea note bune. La un moment dat, învățătorii i-au înregistrat dezechilibrul. Au și intervenit, încercînd să-l ajute. Dar cu ce sorți de izbîndă? Puteau ei izbîndi acolo unde n-a reușit Mihai cu simpla sa prezență? N-a încercat oare copilul, în felul său, să-i împiedice pe părinți să se despartă? A izbutit? Nu! Vorbele de îmbărbătare ale învățătorilor ți alinau durerea, dar Mihai de la școală ajungea acasă, iar acasă nimerea mereu și mereu în dezastrul provocat de războiul dintre părinți.

Nu trebuie să se uite că în viața unui copil, cu mult înainte de a fi existat școala, a existat familia. În această ordine de idei avem obligația morală de a ne întreba, nu fără îngrijorare, ce s-a petrecut cu acea tradițională vorbă a românului: Cei șapte ani de-acasă? *Nu cumva se cere reabilitată și înscrisă din nou pe frontispiciul vieții noastre sociale și conjugale?*

S-a acreditat ideea că familiile dezorganizate reprezintă sursa principală a devierilor de comportament psihic și social ale minorului. Nu cunosc, în acest sens, statistici sociologice sau psihologice care să impună o asemenea concluzie. Îmi asigur cititorii însă că în profunda și variata mea experiență de documentare printre tineri delincvenți, am studiat multe dosare de minori proveniți din familii organizate, chiar prea bine organizate, și care au ajuns să ispășească unele condamnări îndreptățite.

De pildă, minorul D.T., s-a născut într-o familie de intelectuali. Tatăl — inginer. Mama — chimistă. Oameni harnici, prețuiți, pe bună dreptate, de vecini, ca și la locul de muncă. Ivirea copilului, a unicului copil în viața celor doi n-a ridicat nici probleme de spațiu locativ, nici probleme de ordin material. Așadar, D.T. a făcut ochi într-o casă luminoasă, sănătoasă. Crescînd și dezvoltîndu-se într-un mediu intelectual, a învățat să prețuiască cartea, lectura, iar mai tîrziu a descoperit frumusețea celorlalte arte. Contactul cu școala nu i-a adus decît succese. Pe bună dreptate, manifesta o consecventă dragoste pentru învățătură. Apoi și-a dezvăluit aptitudini reale pentru poezie, muzică și chiar pictură. Elevul D.T. era un frecvent al Palatului pionierilor, cînd la un cerc, cînd la altul. Devenise mîndria școlii, iar părinții erau fericiți și se străduiau să-i creeze fiului lor condiții optime, menite a-i cultiva talentele. Și iată, minorul a ajuns în perioada pubertății. Neliniști, griji, frămîntări. Desigur, pentru părinți, mai cu seamă pentru mamă. Dar băiatul a străbătut și această dificilă perioadă fără prea multe complicații. Adolescența se anunța la fel de fericită. Nici un semn nu prevestea explozia unui moment dramatic în viața acestei familii. Și totuși, părinții lui D.T., în dragostea lor oarbă pentru inteligența (reală) și talentele (discutabile) ale urmașului lor, i-au „plantat" în această perioadă, în comportament, o „bombă cu efect întîrziat": convingerea că lui i se cuvine totul. Minorul dobîndea ușor tot ce își dorea: de la banii de buzunar („Ei dragă, i se adresa mama, soțului, avem de-acum un băiat mare și trebuie să aibă cu ce plăti unei fete o prăjitură, un pepsi!"...) și pînă la „mag-uri" și alte aparate.

Numai că banii de buzunar însemnau zilnic 35—40 lei. Barul a luat, treptat, locul cofetăriei, iar sticla de coniac a înlocuit pe cea de pepsi. D.T. al nostru, gîndeau părinții, e prea inteligent... și are prea multă personalitate pentru ca să se lase tîrît de un anume anturaj, pe drum greșit! Un raționament, la prima vedere, frumos, lucid, pedagogic. În realitate însă părinții și-au supraapreciat fiul... L-au lăsat exclusiv în seama „personalității" sale, pierzîndu-l, cu timpul, de sub control. Și „bomba" n-a întîrziat să explodeze. Scăpat la băutură, la fumat, la petreceri a căror durată depășea limitele bunei cuviințe, D.T. a organizat chiar sub acoperișul casei părintești — se înțelege în absența celor care i-au dat viață — un viol. Din distracție, din amuzament...

Și, dintr-o dată, chemat în fața instanței judecătorești, D.T. și prietenii lui de „distracție" s-au pomenit cu o adolescență privată de libertate. *Nu pe o lună și nici pe un an... de la trei ani în sus.... Ce-i drept, cu perspectiva reducerii pedepsei dacă delincvenții vor face dovada unui comportări serioase...*

Vă puteți lesne imagina șocul părinților, al celor doi oameni care au muncit o viață pentru a asigura copilului lor un viitor trainic și frumos... a celor doi oameni care niciînd nu și-au închipuit că vor ajunge să-și vadă copilul la vorbitor... copilul care cînta la pian, scria versuri, vorbea două limbi străine...

Ajung, cu prezentele însemnări, la o altă problemă de educație: **băuturile alcoolice.**

Din testele inițiate printre minorii și tinerii delincvenți, am constatat că din zece infracțiuni, opt au fost săvîrșite sub influența alcoolului... La 16 sau 17 ani, subiecții investigați de mine aveau în urma lor un „stagiu" de băutori de trei-patru ani. Au pornit la drum cu cîte o gură de vermut sau lichior (băuturi dulci), pentru a continua apoi cu tării...

Iată ce-mi povestea în scris C.G., cu privire la o „lecție", pe vremea cînd, minor fiind, pentru infracțiunile săvîrșite fusese internat într-o școală specială de reeducare.

„În iarna anului 19..., revenind în G., la școală, după o vacanță petrecută acasă, m-am întîlnit cu bunii mei prieteni C.N. și D.I. Ca să nu mă fac de rîs că n-aș avea bani, i-am invitat la bufet. Aici am comandat 1/2 l. de rom. C.N. și D.I., ca să-mi arate și ei că sînt plini de bani, au mai comandat o sticlă de vermut. După două ore de

bufet, am plecat să ne mai plimbăm prin oraș. Pînă la urmă am intrat la Complexul din localitate, unde s-a mai dus un kilogram de rom (...) Mi s-a făcut rău, am căzut de pe scaun".

Dintr-o asemenea mărturisire — nelipsită de manifestările teribiliste specifice vîrstei — reținem, printre altele, un adevăr ce se cere supus opiniei publice: cu prea multă ușurință și iresponsabilitatate ospătarii din comerțul socialist servesc băuturi alcoolice minorilor ce poposesc în localuri.

De la un chef cu bere, cu foarte multe sticle golite, minorul I.G. a izbutit să antreneze într-o tentativă de omor un ostaș în termen sosit acasă, la ai săi, în permisie. Pare incredibil, dar alcoolul închide în el nu numai o formulă chimică, ci și un nucleu exploziv cu efecte imprevizibile.

Permisia, ostașul M.D. o dobîndise pe merit: se evidențiase în cadrul pregătirii de luptă. Părinții, țărani cooperatori, l-au primit cu brațele deschise, ca și întreaga familie. În cea de-a doua sau a treia zi de „civilie temporară" — fiind 1 Mai — a ieșit cu prietenii la șirand. Printre ei și minorul I.G. Spre seară au mers cu toții la căminul cultural. Au dansat, au băut bere și iarăși au dansat și iarăși au băut bere. Intraseră cu toții într-o stare euforică. Tîrziu, cu un autoturism al cărui stăpîn era T.I., fratele minorului, au pornit spre casă. Euforia se metamorfozase în amețeală. Ajung din urmă trei biciclișți, flăcăi din comună. Printre aceștia și un oarecare Gh. Trandafir. Și brusc, minorul I.G., începe să se lamenteze că, într-una din zile, G.T. se luase de el, drept care ar merita să fie pedepsit. M.D., amețit, se oferă generos să fie el cel care face „dreptate". Omul de la volan, amețit la rîndu-i, oprește mașina ca fratele său mai mic și M.D. să coboare și să-i administreze lui Gh.T. o „lecție pe cinste". Și i-au administrat-o. Sub influența băuturii, M.D. nu a observat că a smuls dintr-un gard o scîndură cu cui cu tot și nici nu și-a dat seama cînd l-a pocnit pe Gh. T. în cap pînă ce l-a lăsat, cum se zice, lat ... la un pas de moarte.

M.D., autorul tentativei de omor (condamnat la șase ani și jumătate închisoare de către Tribunalul militar), cu care am stat de vorbă, a început să bea de la 14 ani, sub ochii indulgenți ai părinților — dealtfel buni gospodari. Minorul I.G. a început-o și el tot de la 14 ani... Și iată cum o cantitate de bere, zăpăcind mințile unor tineri, izbutește performanța de a nenoroci trei oameni și tot atîtea familii: 1) victima nu va mai fi niciodată un om sănătos, preacum a fost; 2) un militar în termen a fost condamnat să schimbe uniforma ostășească cu zeghea pușcăriașului și s-o poarte mai bine de șase ani; 3) un minor, pînă mai ieri liber ca pasărea, privat de libertate.

Am dat cîteva cazuri menite să ne reamintească nouă, părinților, că drumul copilului către școală, iar apoi către societate, își are punctul de plecare în familie. *Repet:* școala îl poate învăța pe copil multe, și chiar îl învață, dar școala nu poate să repare decît într-o mică proporție ceea ce strică părinții. *Să ne străduim deci de a repune în drepturi sfînta și tradiționala zicală:* Cei șapte ani de acasă!

HARALAMB ZINCĂ

Cronică

La Stănilești se luaseră în palme
Zdrobindu-și oastea-n lupte împărății
Din Țarigrad, din Mosc și de-alte nații
Cu huiet mare, bocet și sudalme.

Fugeau zbîrliți înspre apus Carpații
Ducînd în circă cerul plin de spaime
Și ape-n rîuri altă dată calme
Se năpusteau să-nece-n val Galații.

Iar Dumitrașco Vodă Cantemirul
Ascuns fugea cu butca peste Nistru
Și-n biata țară-n vînt, urlînd sinistru,
Prădau în haită hanul și vizirul.

Pribeag și el, Neculce plînge-n slovă
Că-i desțărat de nouă ani, Moldovă...

CONSTANTIN AMĂRĂSCU

Scrisoare din Bărăganul de ieri

În Bărăgan, măicuță, spre prînz a dat cu piatră
Și a căzut mereu — potop adevărat,
Pe țigla de pe casă o mai aud cum latră
Și a tot curs pe-aproape de-nserat.

Era o zi senină, pe cît mi-aduc aminte,
Iar pepenii-n bostăni păreau niște pietroaie —
Ce vreau să-ți scriu, nu-ncape în cuvinte;
Vagi turme-n depărtări sunau din acioaie.

Iar la căderea pietrei parcă-a-nghețat pămîntul
Și s-a iscat un zgomot și-un praf ca din senin,
Diriguită piatra era cu amănuntul
Și zarea necuprinsă a scos un greu suspin.

Și caii, dragă mamă, fugeau înnebuniți
Căruțele tîrîndu-le prin lanuri,
Ți se părea că înadins erau goniți
Înspre imaginarele limanuri.

Cînd a-ncetat potopul, dezastrul l-am văzut:
Strugurii galbeni, negri, pe corzi au fost striviți,
Știuleții de porumb erau loviți,
Și spînzurau în vînt bătuți de „cnut."

Imense pălării de flori de soare —
Fecioare frînte-n cîmp fără noroc,
Iar pepenii cei fără de picioare
Rînjeau spre cer imense guri de foc.

Plîngea bunica-n palme suspine și blesteme,
Bucatele le plînge ca pe morți;
Din București aștept scrisoarea-ți să mă cheme,
Că-i jalea-aici, pe care n-o suporți.

Ce se vor face, mamă, țăranii fără vie,
Fără porumb și pepeni, fără lan?
Dar să sperăm că firea din nou o să re-nvie
Și o să fie bine-n Bărăgan.

RADU CANGE

datorie împlinită

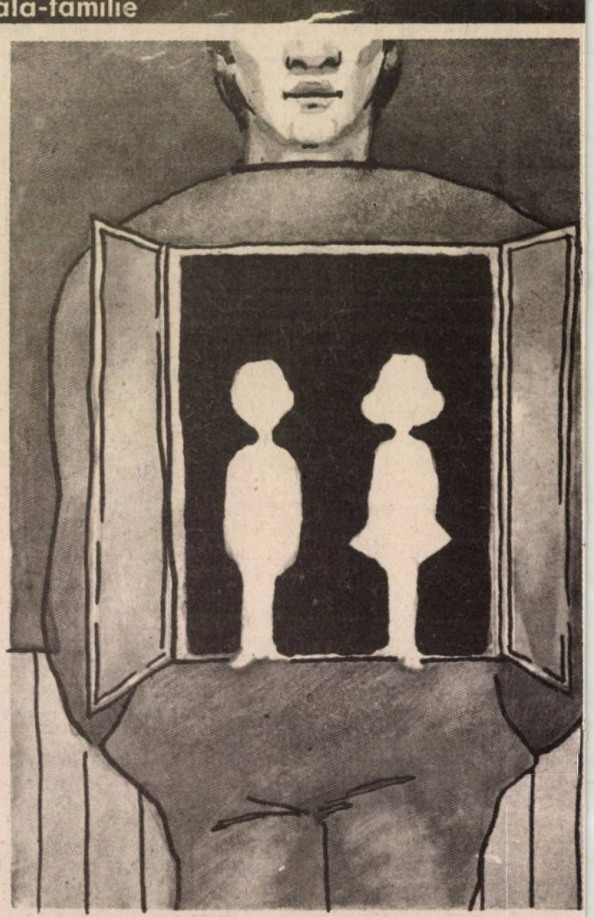

Există o categorie de părinți — și nu puțini la număr — pentru care această funcție socială (de părinte) se realizează permanent pe două planuri: într-un plan ce decurge din legăturile biologice și răspunderile pe care le au față de proprii lor copii, iar în cel de al doilea, funcția respectivă apare ca o componentă firească a exercitării profesiunii de dascăl — educatoare, învățător, profesor.

Și într-un caz și în altul, funcția de părinte presupune dăruire, dragoste și înțelegere, grijă și exigență pentru ca proprii copii și în același timp toți copiii patriei, să se formeze ca viitori cetățeni activi, cu o înaltă ținută morală și o temeinică pregătire multilaterală. Ca dascăl, indiferent cu care vîrste lucrezi, simți nevoia (chiar există și obligația) să ocrotești, să te apropii cu înțelegere și căldură de copii și tineri, îndrumîndu-i sau dojenindu-i, dacă-i nevoie, bucurîndu-te de succesele lor sau întristîndu-te atunci cînd ei nu reușesc să obțină realizările dorite, ca și cînd cu toții ar fi ai tăi.

Asistam odată la activitățile unei tinere profesoare și am observat cum între ea și clasă se înfiripase o rețea de relații afective ce se exteriorizau în concentrarea intensă a atenției elevilor și, în același timp, în strălucirea din ochii lor și din ochii profesoarei, absorbiți cu toții de activitatea comună desfășurată. La sfîrșit, fără să întreb nimic în acest sens, profesoara preciza: „Iubesc atît de mult copiii și mă tot întreb, am să-i iubesc la fel și după ce voi avea copiii mei?". Așteptînd de fapt un răspuns din partea mea, i-am spus fără să ezit: „Cu siguranță". Certitudinea mi-o dădea felul în care lucrase cu elevii și știa să se apropie de ei: la clasele mai mari atitudinea de tovarăș în care poți avea oricînd sprijin și încredere, iar la cele mici grijă și căldură părintească.

În viața unui dascăl sînt numeroase situațiile cînd, fără să-ți dai seama, zile în șir ajungi să rezervi doar un timp minim pentru proprii tăi copii, acasă, dat fiind faptul că cele mai multe ore le petreci la școală și în acțiunile extradidactice cu elevii.

Nu-ți faci reproșuri, cînd uneori conștientizezi acest lucru, pentru că la școală ești mereu și părinte și nu poți niciînd să delimitezi grija și dragostea pentru copiii proprii, față de grija și dragostea pentru „ceilalți copii ai tăi".

Am crescut în familie de dascăli. Pentru părinții mei discuțiile importante acasă se refereau la faptul că unora dintre elevi trebuia să le asigure îmbrăcăminte ca să poată veni la școală, că alții au nevoie de mai multă căldură pentru a-și învinge timiditatea, că unora le trebuie ajutor permanent, cel puțin un timp, pentru a trece anumite bariere și multe altele. Fiecare serie de elevi, cu toate necazurile și frămîntările pricinuite, în final le dădea sentimentul datoriei împlinite, dar și grija pentru ce avea să devină fiecare dintre ei în viață.

Ascodeam toate aceste lucruri cu mintea de copil, fără să înțeleg atunci prea multe. Știu doar că rămasă să ne crească singură (din cauza războiului), mama era mult mai categorică și severă cu noi, copiii „de-acasă", decît cu cei de la școală. Doream mereu să mă controleze la teme așa cum o făcea pentru alții la clasă, dar nu voia, pretinzîndu-mi autocontrolul pînă cînd credeam eu că totul este bine. În schimb, mi-aduc aminte precis cum urmărea dacă am surprins specificul învățării pentru fiecare disciplină în parte și dacă respectam programul de lucru acasă (teme, lectură, sarcini gospodărești etc.). Copleșită de multitudinea obligațiilor și grijilor, din cînd în cînd, la intervale ce mie mi se păreau foarte lungi, seara, cînd ne terminam treburile, stăteam de vorbă despre „noi" — preocupări, nemulțumiri, vise, aspirații etc. O simțeam atunci bună și caldă cum era la clasă

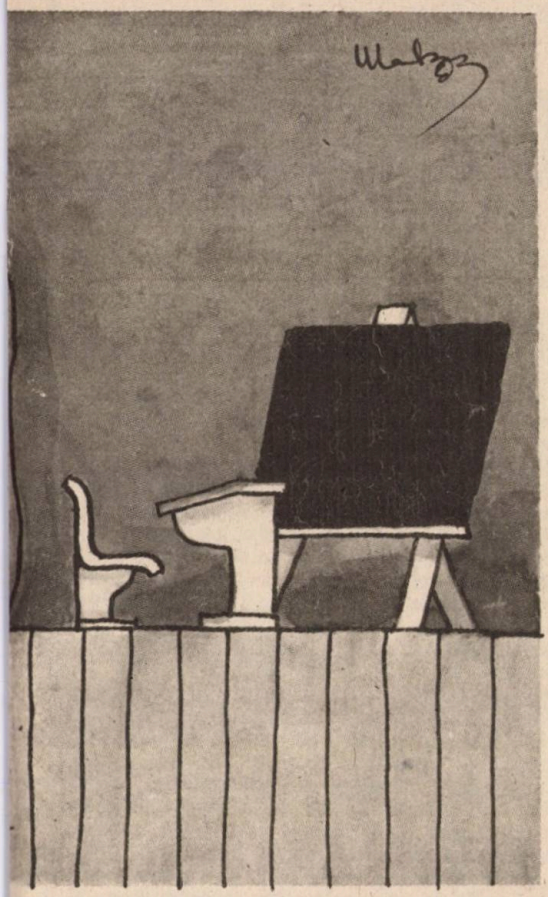

Desen de G. MACHE

cu ceilalți copii (mi-a fost un timp și învățătoare) și unde pe mine mă trata ca pe oricare altul din clasă. Ne-a crescut cu grijă, în cultul muncii, al dragostei de patrie, al demnității și omeniei, cum de fapt a crescut și format toate generațiile de școlari în cei treizeci și șapte de ani de învățămînt. Chiar dacă azi nu mai este printre cei vii, foștii elevi vorbesc în așa fel despre mama și învățătoarea mea, încît înțelegi cu ușurință că și lor le-a fost un adevărat părinte, că și-a făcut datoria așa cum trebuia.

Oricare dascăl conștient de menirea lui în societate, cu fiecare serie de copii, elevi sau studenți, trăiește sentimentul datoriei împlinite (chiar dacă pentru anii următori caută căi și forme mai eficiente de lucru cu ei), încercînd să și-i apropie și să-i ajute. Unii reușesc mai bine, alții mai puțin. Cert este că mulți dintre învățători și diriginți, datorită înțelegerii pe care o manifestă față de elevii lor, ajung pentru aceștia adevărați părinți, cărora ei își deschid sufletul și de care se lasă călăuziți cu convingerea că sînt conduși spre realizarea lor deplină. Legătura dintre acești dascăli și elevii lor se păstrează toată viața.

Am cunoscut cîndva un învățător din Valea Almajului care, datorită grijii lui pentru copiii satului, era considerat **părintele tuturor:** cei din localitate îl asaltau mereu pentru tot felul de sfaturi, iar cu cei plecați în diferite colțuri ale țării purta corespondență. Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit la acest învățător era interesul pe care îl purta dezvoltării ulterioare a elevilor săi și grija cu care consemna totul în registrele sale. Aceste registre, presărate cu fotografiile copiilor, așa cum se prezentau ei în clasa I, aveau rezervate un număr de pagini pentru fiecare, în care era dezvăluită întreaga lor evoluție. Răsfoindu-l în fața celor ce îl vizitam, învățătorul ne spunea cu mîndrie cîți dintre ei sînt oameni harnici în sat, cîți au ajuns medici buni sau profesori, ingineri sau muncitori, oameni de stat, ziariști etc. N-avea copii, dar dragostea și grija de părinte și le-a revărsat permanent asupra tuturor acelora despre care ne-a vorbit. Se simțea că în sufletul fiecăruia dintre ei, el a lăsat cîte ceva din tot ceea ce îl caracterizase în întreaga sa carieră: bucuria de a trăi neliniștea cunoașterii, sentimentul datoriei, dragostea nețărmurită față de patrie, față de muncă și față de tot ceea ce este frumos în viață. Realizările elevilor săi consemnate de el, aveau valoarea unor nestemate care urmau să-i încălzească inima tot restul vieții.

Desigur, căldura părintească a dascălului și sprijinul pentru cei care se formează ca oameni se impun în mod deosebit la vîrstele mai mici. Ulterior, pe măsură ce personalitățile s-au conturat, rolul de părinte al profesorului se realizează mai ales prin veghea permanentă asupra școlarilor mari sau studenților, privind activitatea și preocupările lor de fiecare zi, pentru a-i ajuta să-și răspundă diferitelor probleme care îi frămîntă, atît în legătură cu pregătirea, cît și cu propria lor viață. Niciunul dintre ei nu realizează însă tensiunile interioare ale dascălilor, apărute ca rezultat al dăruirii, al dorinței arzătoare de a contribui la plămădirea personalității fiecăruia și neliniștea continuă în legătură cu rezultatele muncii lor zilnice. Aceste tensiuni mistuitoare sînt trăite totuși cu intermitență, datorită satisfacțiilor pe care le ai odată cu reușita elevilor sau studenților tăi. Simți că au fost ai tăi, mai ales în momentul în care te desparți de ei, atunci cînd, trecînd anii, ajung absolvenți, și pleacă să-și continue drumul spre împlinire. Locul lor îl vor lua alte generații, cărora te vei dărui și de care te vei lega la fel.

Așa dar, ca dascăl, părinte al propriilor copii și al celor mulți cu care lucrezi zi de zi, ești permanent pătruns de simțul răspunderii și de neliniște pentru ceea ce va trebui să devină fiecare dintre ei în viață. Realizarea lor, a tuturor acestor copiii sau tineri, și numai ea, poate asigura unui dascăl sentimentul datoriei împlinite.

Conf. dr. DOINA VINTILESCU

o calitate pedagogică de mare importanță și răspundere socială

Dirigintele — al doilea părinte al elevului

Atragerea și participarea familiei la înfăptuirea obiectivelor învățămîntului este o necesitate. Direct sau indirect, prin comitetele cetățenești de părinți, familiile elevilor reprezintă un real sprijin în realizarea acțiunilor întreprinse pentru îmbunătățirea continuă a activității de instruire și educare a școlarilor, pentru integrarea socio-profesională a acestora. O bună colaborare a școlii cu familiile elevilor se poate realiza numai atunci cînd acestea înțeleg bine menirea școlii — aceea de a fi principal „izvor de cultură și factor de civilizație", școala avînd în părinți un aliat, un colaborator permanent, direct interesat de întregul proces instructiv-educativ.

Familia — cimentată prin relații afective — reprezintă mediul natural al copilului, avînd o influență hotărîtoare pentru dezvoltarea lui. Ea acționează direct asupra personalității, în formare, a copilului, prin imaginile tonice pe care i le prezintă, ajutîndu-l să se dezvolte după modelul celor care-l înconjoară, pentru a se încadra optim în viața socială.

Comparativ cu familia, mediul școlar este mult mai complex și variat, obligînd copilul să se adapteze continuu cerințelor impuse de trecerea dintr-o școală în alta., prin schimbarea profesorilor, prin alternanța diferitelor tehnici intelectuale în care este antrenat, prin apartenența la diferite grupuri sau microgrupuri sociale. Influența profesorilor asupra elevilor este capitală, contribuind larg la formarea lor socio-morală și intelectuală.

Școala nu urmărește, deci, uniformizarea personalității elevilor sau impunerea unor dogme de gîndire și comportament ci, dimpotrivă, vizează — folosind calitățile native ale fiecăruia — dezvoltarea resurselor lor personale pentru ca, puse în valoare, acestea să le asigure succesul în viață. **Procesul învățării oferă posibilități multiple de modelare a propriei individualități, atît prin prisma valorificării capacităților lor, cît și prin natura relațiilor sociale stabilite pe orizontală (cu colegii) și pe verticală (cu profesorii).** Acesta este sensul în care școala și familia trebuie să acționeze consecvent și unitar.

De pildă, directorul Școlii Generale nr. 16 mărturisește că, deși unitatea școlară — pe care o conduce — împlinește în acest an numai un deceniu de activitate, ea se poate mîndri cu rezultate fructuoase, ca efect al unei colaborări permanente cu familiile elevilor.

Ne vorbește în continuare cu căldură și satisfacție despre elevul S.Z.:

„A fost elevul școlii noastre încă de la înființarea acesteia, în anul 1973. Foaia matricolă de la terminarea învățămîntului primar îl recomanda ca pe un element foarte bun la învățătură și comportament — **elev de nota zece** — fiind premiantul I în fiecare an. Am cunoscut și părinții elevului. La 15 septembrie 1973, cînd începea clasa a V-a, a venit la școală însoțit de mama lui, o femeie tînără, cu trăsături delicate, sensibilă, calmă, parcă puțin emoționată de începutul noului an școlar; este asistentă farmacistă la o unitate din cartier, prețuită de colegi pentru profilul socio-moral și profesional de înaltă ținută. Tatăl este inginer agronom la un CAP din apropierea orașului Oradea, apreciat pentru conștiinciozitatea sa la locul de muncă. S.Z. este unicul copil și părinții l-au înconjurat cu afecțiune și înțelegerea firească a unei familii serios consolidate. Fără a-l răsfăța, părinții s-au ocupat de fiul lor, i-au stimulat și satisfăcut dorința de cunoaștere, i-au încurajat succesele și preocupările, au încercat să prevină și să înlăture eventualele eșecuri. Avînd o inteligență superioară, gîndire caracterizată printr-o foarte bună capacitate de abstractizare, generalizare și sistematizare, elevul S.Z. s-a remarcat prin corectitudinea și promptitudinea răspunsurilor, prin temeinicia cunoștințelor însușite, prin vocabularul bogat și caracterul concis al exprimării. Pasiunea față de științele biologice i-a fost cultivată cu tact și perseverență atît de școală, cît și de familie. Încă din clasa a V-a, îndrumat fiind de diriginte și de profesorul de biologie a devenit membru al cercului de turism de pe lîngă Casa Pionierilor și Șoimilor patriei din localitate, participînd la diferite concursuri și numărîndu-se cu regularitate printre cîștigători. An de an a participat la expediții pionierești, la tabere cu autoservire, fiind unul din cei mai harnici și inimoși membri ai acestora. Este de remarcat legătura permanentă a familiei — în special a mamei — cu școala. Deși știa că este fruntaș la învățătură, model de comportare în relațiile cu colegii și profesorii, mama s-a prezentat în repetate rînduri la școală pentru a se interesa despre evoluția fiului său. La terminarea gimnaziului, dirigintele clasei a discutat îndelung atît cu elevul, cît și cu familia acestuia asupra opțiunii școlare și profesionale, orientîndu-l spre profilul biologie-chimie. Profesoara de matematică a insistat însă pe lîngă tatăl copilului să-l înscrie la un liceu de matematică-fizică. Am apreciat **poziția consecventă a părinților de a ține seama de sfatul**

dirigintelui, de aptitudinile și pasiunea copilului și a-l lăsa să opteze pentru profilul dorit: biologie-chimie. Și nu au greșit, fiul lor reușind printre primii la probele de verificare, deși numărul candidaților a fost foarte mare. Stimulat, în continuare, de dirigintele și profesorii de la Liceul „Emanuil Gojdu", a fost selectat pentru olimpiadele de biologie, ajungînd de mai multe ori în faza pe țară. În sesiunea din vara anului 1982 s-a prezentat la concursul de admitere în Institutul de Medicină și Farmacie din Cluj-Napoca reușind, de asemenea, pe unul din locurile fruntașe.

Din prezentarea elevului S.Z. se reliefează că **un climat familial armonios, colaborarea permanentă, sinceră și interesată între familie și școală, stimularea intereselor și aptitudinilor, cunoașterea temeinică a elevului, converg spre realizarea unei personalități conforme cu cerințele sociale actuale.**

Cazul elevului S.Z., prezentat mai sus, nu este singular. Au existat în școală numeroși elevi cu care ne mîndrim, acum elevi de frunte ai unor licee din localitate."

„Eleva P.G. a frecventat cursurile școlii noastre încă din ciclul primar, evidențiindu-se de atunci prin rezultate foarte bune la învățătură, prin capacitatea de studiu, prin perseverența și conștiinciozitatea sa. Provine dintr-o familie de muncitori — tatăl lucrează la Uzina de Alumină, iar mama la Întreprinderea Textilă „Drum Nou". Este o familie numeroasă, cu șase copii — P.G. fiind a patra născută. Deși mai împovărată de griji, familia fetiței a fost o permanentă colaboratoare a noastră. P.G. și-a manifestat dorința de a deveni medic pediatru. Interesul manifestat l-a dovedit cu prilejul prezentării unei interesante lucrări de chimie la sesiunea de comunicări științifice pentru elevi, organizată în cadrul școlii. În vara anului 1982, la probele de verificare a cunoștințelor la Liceul Sanitar eleva s-a clasificat pe locul al III-lea, deși concurența a fost mare — și se menține și acum printre elevii fruntași. Și de astă dată, deci, colaborarea dintre familie și școală s-a soldat cu rezultate bine."

Instrucția și educația copiilor cer eforturi, preocupări permanente și de durată atît din partea elevilor, a educatorilor, cît și a familiilor acestora. Școlarizarea, frecventarea cu regularitate a cursurilor, punctualitatea, pregătirea zilnică a lecțiilor, formarea profilului moral conform cerințelor sociale, integrarea socio-profesională a elevilor sînt obiective prioritare ale colaborării școlii cu familia. Responsabilitatea morală, de părinte și de cetățean, impune obligativitatea de a asigura nu numai condițiile materiale, ci și pe cele morale și afective necesare formării personalității copilului. Majoritatea părinților — în cazul nostru — sprijină inițiativele școlii, dorind să formeze din copiii lor oameni integri, participanți activi la viața economico-socială a țării.

Prof. IOAN BOCOCIU

pro sau contra emulației ca metodă în educație

Să ne imaginăm că o ființă străină de existența planetei noastre și a locuitorilor săi ar privi, suspendată deasupra unui stadion, desfășurarea unui mare meci de fotbal. Ce ar apărea în fața ochilor săi, cu siguranță mirați? Zeci de mii de pămînteni agitați pînă la paroxism, urmărind 22 dintre semenii lor care aleargă după un balon rotund pe care îl lovesc necontenit, pe apucate, cu piciorul. Desigur că i-ar veni greu să înțeleagă ceva. Este, în ultimă instanță, o trăire a stării de emulație căreia omul i-a găsit o formă dintre cele mai caracteristice civilizației secolului nostru: competiția sportivă. Olimpiadele, campionatele mondiale, competițiile de diverse anverguri — sportive, artistice, profesionale, sociale — ale indivizilor, colectivităților și chiar popoarelor, diferitele clasamente etc. vizează, cu toate, emulația.

Dacă în viață omul este pus de nenumărate ori în situația de emulație, educația nu poate să ignore această trăire psihică. Și totuși, în mod surprinzător, se pare că ea nu stă în centrul preocupărilor celor care gîndesc și înfăptuiesc educația. De exemplu, termenul nici nu apare în dicționarele românești de pedagogie și psihologie. Și atunci o putem include printre metodele educației omului modern, în sistemul nostru educativ?

În analiza emulației, ca și în cazul altor trăiri omenești, se poate porni de la structuri arhetipale, așa cum sînt ele prezente în mitologii. O **abordare hermeneutică a emulației** se poate face din punctul de vedere al pedagogiei (**E. Geissler**). În mitologia greacă, Eris, care personifică emulația, este soția lui Ares, zeul războiului. Nefiind invitată la nunta lui Pelias, ea aruncă un măr de aur printre femeile prezente, îndemnînd pe cea mai frumoasă dintre ele să-l ridice. Cearta și invidia provocate între cele prezente vor duce la izbucnirea unui război nimicitor. Eris nu reprezintă o virtute. Ea este îndeaproape urmată de ceartă și discordie. **Emulația se împletește cu orgoliul și invidia. Cel mînat de asemenea trăiri privește mereu cu teamă în jurul său, se compară tot timpul cu ceilalți și rîvnește asiduu la realizările și bunurile lor.** Invidiosul consideră succesele altora o în-

josire personală. Reacția va fi de dușmănie: se caută cearta, ce nu se oprește aici, ea tinzînd spre **lezarea** sau **păgubirea** în vreun fel — economică sau psihică, prestigiul social, stima sau onoarea — a celui invidiat, a rivalului.

Dar tot în mitologia greacă apare o a doua Eris, benefică omului. Ea îndeamnă la muncă pe cel mai puțin îndemînatic, ce se compară cu altul care a realizat lucruri mai bune. În această perspectivă competiția, conflictul chiar, ar fi o stare ce impulsionează progresul. S-a găsit o soluție în unitatea contrariilor: **a doua Eris a lui Zeus nu este o altă Eris ci aceeași, dar într-o altă postură, domolită și înnobilată datorită instrucției și culturii.**

Este interesantă explicația pe care o dă unor asemenea trăiri psihanaliza. Ea consideră că **egoismul are la origine dorința de securitate, ocrotire și recunoaștere care se transformă, sub presiunea unor condiții exterioare, într-o atitudine egocentrică, tradusă în planul reacției sub forma invidiei, urei și dușmăniei.**

Adoptînd o poziție optimistă, și în această privință putem considera, în lumina psihanalizei, că **deformarea dragostei de sine în invidie egoistă poate fi evitată prin educație și cultură.** Civilizația greacă este ilustrativă în acest sens. **Ea se caracterizează prin interes pentru educație și dezvoltarea multilaterală și armonioasă a personalității, preocupări strîns legate de procesul prin care primitiva iubire de sine este înnobilată, devenind emulație evoluată.** Asemenea forme de emulație găsim în toate domeniile culturii grecești și le putem regăsi în întreaga istorie a lumii, în măsură mai mare sau mai mică, precum și, mai ales, implicată în civilizația zilelor noastre.

Astfel, aspirația spre progres, eficiența, tendința spre o calitate superioară includ, într-un fel sau altul, emulația, lupta pentru a le realiza și a depăși faze anterioare. Noțiunea de progres n-o putem detașa totuși, complet, de emulație. Perfecționarea personalității, deziderat prezent în gîndirea filosofică progresistă, marcat de eforturi concrete de a-l face viabil în orînduirea noastră socialistă, îl înțelegem mai bine raportîndu-l la emulație.

Putem descifra o mulțime de fațete ale emulației și în planul microcosmosului psihic: dorința fratelui mai mic de a-l ajunge și întrece pe cel mai mare, maturul luat drept model de către copil, maestrul admirat și urmat de învățăcel, dorința de a te realiza pe plan social, de a fi printre primii chiar și — sau măcar — în privința modei vestimentare, toate implică emulația.

Restrîngînd analiza doar la **domeniul educației,** se impun cîteva sublinieri. **La origine se află fundamentala tendință a iubirii de sine. Apoi, dinamica ei poate duce la pervertirea în defecte morale (egoism, invidie, orgoliu). Tendința iubirii de sine, prin educație, poate deveni virtute morală, podoabă a personalității, dorință de autodepășire. Virtual, aceeași tendință poate deveni calitate a personalității sau defect.**

Procesul de învățămînt poate constitui un cadru propice pentru stimularea emulației pozitive. Bunăoară, creativitatea interpretată ca o fațetă a emulației. Depășirea unei paradigme vechi, lupta pentru impunerea unui nou punct de vedere, înaintarea pe un teren necunoscut, riscul de a te supune criticii nu sînt departe de emulație. Ea poate fi valorificată în cadrul lecțiilor, pentru menținerea interesului și prevenirea oboselii, în cazul unor activități monotone sau pentru unii elevi care se dovedesc apatici și lipsiți de interes pentru învățătură. De fapt, la vîrste mai mici, emulația apare ca o stare firească, un element ludic spontan.

După cum spuneam, **emulația întețește puternice impulsuri egocentrice,** motiv pentru care există destule rezerve în privința utilizării ei ca metodă educativă. **Chiar în cazul unor succese, ea generează sentimentul de frică în fața eventualității de a nu-ți putea menține rangul cîștigat, de a fi depășit.** Este o stare de **stress** prezentă mai accentuat la omul zilelor noastre, pus frecvent în situații de emulație.

Să nu uităm apoi că emulația reprezintă, chiar dacă o acceptăm ca metodă educativă, o motivație extrinsecă, tranzitorie. Ea are un caracter ambivalent, putînd evolua pozitiv sau negativ. Virtualele efecte pozitive pot fi diminuate pînă la anulare de așa numitele efecte secundare, negative, iar, în ultimă instanță, și **în educație,** ca și în alte domenii ale antropologiei, **elementul hotărîtor nu trebuie căutat în absolutizarea unor mijloace, metode etc. ci în nuanțe.**

VIOREL PRELICI

afectivitatea și scrisul copiilor

Orice activitate umană presupune existența unor resorturi afectiv-motivaționale, care sporesc eficiența inteligenței, aptitudinilor și deprinderilor dacă sînt stenice, pozitive. Scrisul, activitate convențională și codificată de exprimare a limbajului prin semne grafolexice, nu devine posibil decît pornind de la un anumit grad de dezvoltare intelectuală. În preajma intrării copilului în clasa I, mulți părinți se întreabă dacă, într-adevăr, copilul lor de 6 ani este pregătit pentru însușirea scrierii, a citirii sau aritmeticii. În privința scrierii se tem, îndeosebi, de faptul ca nu cumva la această fragedă vîrstă copilul să prezinte o insuficientă maturi-

zare neuro-motorie, care să-l împiedice în utilizarea adecvată a instrumentului de scris, să nu obosească prea repede etc. Însă cercetările neuro-fiziologice şi psihopedagogice (Fl. Bagdasar, E. Dimitriu, H. de Gobineau ş.a.) au demonstrat că **marea majoritate a copiilor care au împlinit vîrsta de 6 ani au suficient de dezvoltaţi toţi factorii psiho-fiziologici implicaţi în însuşirea scrierii.** Este vorba de **maturizarea neuro-motorie, stabilizarea lateralităţii, orientarea şi structurarea spaţio-temporală, dezvoltarea limbajului, dezvoltarea intelectuală.** Dar pe lîngă aceşti factori **perceptiv-motori** şi **intelectuali,** în însuşirea scrierii intervin şi unele premise psihologice predominant **noncognitive.** Este vorba de **motivaţie şi voinţă,** adică de un minimum de autocontrol şi autoreglare în potenţialul de muncă, precum şi de nivelul dezvoltării emoţionale şi psihosociale a copilului. Dezvoltarea afectivă şi socială joacă un rol important în pregătirea copilului pentru şcolarizare, fapt care, însă, nu este luat întotdeauna în suficientă măsură în considerare de unii părinţi. Într-adevăr, dezvoltarea afectivă şi psihosocială a copilului intervin vizibil atît în faza însuşirii scrierii, cît mai ales în faza transformărilor postcaligrafice, cînd evoluţia şcolară este uneori frînată simţitor sau alterată de întîrzierea afectivă sau de alţi factori perturbatori ai structurii personalităţii. Copiii instabili-afectiv, cei cu instabilitate psihomotorie, copiii ostili, care prezintă atitudini de refuz, sau cei care sînt timizi, anxioşi, izolaţi etc. prezintă niveluri mai scăzute ale grafismului, inclusiv **perturbări de natură disgrafică.** Este disgrafic un copil la care calitatea scrierii este deficitară, fără să fie nici un deficit neurologic sau intelectual care să explice aceasta. La disgrafic scrierea este heteroclită, neregulată, nedibace, dînd impresia de dezordine, dispersie şi dizarmonie. Această scriere este adesea greu lizibilă, grafismul fiind rău organizat pe pagina caietului, liniile sînt fluctuante, trăsătura grafică neregulată, tremurătoare uneori, fiecare literă pare să se „sfarme" de următoarea ceea ce determină o mare iregularitate a spaţiilor dintre litere. Deşi unii autori consideră disgrafia „o boală a secolului", care se manifestă la un număr destul de mare de copii, totuşi, dacă simptomele ei se depistează din timp, stabilindu-se printr-o examinare complexă — neurologică, psihologică şi pedagogică — factorii cauzali implicaţi în fiecare caz, se pot elabora măsuri preventive eficiente. Important este ca educatoarele, în colaborare cu familia, să se ocupe atent de copiii preşcolari din grupa mijlocie şi din grupa mare, în vederea pregătirii treptate a acestora pentru însuşirea scrierii, sesizînd la timp şi dificultăţile întîmpinate de unii copii. Acei preşcolari care manifestă dificultăţi de natură disgrafică ce nu pot fi eliminate de educatoare şi părinţi prin metode şi procedee obişnuite trebuie să se adreseze specialiştilor (psihologi, logopezi, pedagogi), care vor elabora metodele şi procedeele preventive şi corective indicate în fiecare caz, **în mod individualizat.**

Dificultăţile întîmpinate de unii copii cu prilejul desenării unor figuri geometrice simple (cerc, patrat), a figurii umane (testul „omuleţului"), a unei case sau a elementelor grafice de bază pentru însuşirea scrierii (linii oblice, bastonaşe, ovale, semiovale etc.,) mai ales dacă prezintă şi diverse forme de inadaptare afectivă, ne pot face să ne gîndim la posibilitatea instalării unei disgrafii. Desigur, deficitele instrumentale grafice pot dispărea cu vîrsta sau prin antrenament, prin exerciţiu, dar, totuşi, consecinţele lor pot persista din cauza condiţionării, a deprinderilor însuşite şi a climatului afectiv pe care deficitul respectiv l-a putut crea. De exemplu, un copil prezintă o întîrziere a organizării spaţiale care perturbă achiziţionarea primelor elemente grafice. Această întîrziere se **poate atenua treptat, însă nu şi dificultăţile pe care le-a condiţionat sub unghi motivaţional-afectiv** (neplăcerea de a scrie, teama că nu poate scrie repede şi caligrafic etc.). În felul acesta simptomul care se afla la originea tulburărilor grafice dispare, dar în

cazul în care condiționarea este puternică, rămîn tulburările afectiv-motivaționale care pot deveni sursă a noi dificultăți grafice. Se poate vorbi și de influența negativă a unui climat socio-afectiv neadecvat în cadrul familiei, grădiniței sau școlii. În aceste cazuri tulburările de scriere pot avea caracter reactiv față de acest climat impropriu echilibrului psihomotor și psihoafectiv al copilului. Părinții evaluează scrisul copilului prin prisma opiniei educatoarei sau învățătorului, îngrijorîndu-se sau nu în raport cu rezultatele. Pe de altă parte, ei văd caietele copilului, îl văd pe acesta scriind și pot avea reacții neadecvate în fața dificultăților copilului, ajungînd uneori la un conflict izvorît din atitudinea de acceptare sau de respingere a părerii educatoarei sau învățătorului. Din punctul de vedere al părinților, învățătorii sînt mai exigenți sau mai îngăduitori în privința scrisului. Unii dintre aceștia sînt excesiv de pretențioși cînd este vorba de regularitatea scrisului, alții impun un anumit mod de a scrie (cursiv, drept) și cu o anumită viteză. Toți acești factori pot da naștere unor dificultăți la copii care, altminteri, nu prezintă nici o inadaptare, în unele cazuri ajungînd disgrafici. În felul acesta se poate ajunge ca datorită eșecurilor repetate la scriere, a conflictelor care rezultă din această cauză, a sancțiunilor pe care le antrenează, copilul disgrafic să devină un școlar dificil sau descurajat, la marginea vieții școlare și adesea la marginea vieții familiale.

La școală, disgraficul poate deveni pasiv, pierzînd orice interes pentru scriere și, în general, pentru învățare, trecînd în rîndul celor care fac tărăboi, sînt indisciplinați, refuzînd să-și facă temele și să scrie în clasă. În familie, din cauza eșecurilor, se poate crea un climat tensional, de iritabilitate. **Copilul disgrafic trebuie înțeles și ajutat,** trebuie să facem totul pentru a afla **cauzele nereușitelor sale inițiale** în însușirea primelor semne grafice, a scrisului în general și, deci, **creat un climat afectiv tonifiant** prin intervenția calificată a educatoarei, a învățătorului sau, în cazurile dificile, prin intervenția psihologului, logopedului, pedagogului. Cu cît se intervine mai devreme — încă din grădiniță sau de la începutul clasei întîi — cu atît mai mult se va reuși să se evite instalarea unor simptome disgrafice, iar dacă acestea s-au constituit, se vor putea elimina. Astfel, treptat—treptat, copilul își va putea utiliza în mod eficient mîna în realizarea acestei importante activități instrumentale care este scrisul, contribuind la prevenirea dificultăților școlare și la prevenirea instalării unor perturbări motivațional-afective legate de activitățile școlare, sau a unor tulburări caracteriale, de natură reactivă.

Formele de inadaptare afectivă legate de activitatea de scriere sînt diverse și pot apare mai ușor la copiii „meticuloși", la cei „inhibați" sau la cei „instabili", care prezintă întîrzieri ale maturizării motrice — exprimate prin instabilitate posturală, rea coordonare a mișcărilor mîinii, sincinezii reziduale masive, paratonie etc.

În cursul scrierii, la copiii disgrafici pot apare, în cadrul tulburărilor de cinetică a brațului și mîinii, sacade, blocaje, tremurături etc. care duc la un scris greu lizibil sau chiar ilizibil. În timpul scrierii copilul disgrafic are o poziție defectuoasă a degetelor și atitudini ale mîinii în extensie netă sau în pronație; degetele iau adesea — pe instrumentul de scris — o atitudine în hiperflexie a primelor două falange ale indexului, cu hiperextensie a celei de a treia. Profilul indexului ia forma unei „linii frînte". Mișcările digitale sînt absente sau aproape inexistente. În aceste condiții, desigur, actul scrierii este dificil, iar grafismul este perturbat, copilul trăind profund negativ — dacă nu este înțeles și ajutat — această „muncă grea" pentru el, în care mîna „nu îl ascultă". Iată de ce, educatoarele, părinții și învățătorii, cu sprijinul specialiștilor — atunci cînd este cazul — trebuie să se preocupe din timp pentru ca în cadrul unui climat socio-afectiv stenic să contribuie la grăbirea maturizării psihomotorii a copilului, astfel încît mîna, prin care se realizează actul grafic, să devină din „organ al posibilului" un „organ al certitudinii pozitive" (P. Valéry). Se impun deci, printre altele, reeducarea psihomotorie, exercițiile de relaxare și psihoterapia individualizată. Importanța acestor măsuri poate fi ușor dedusă și înțeleasă — dacă ne gîndim la fenomenul disgrafic al *crampei*, atît de des întîlnit la copiii de 6 ani. Într-adevăr, sînt destul de numeroși copiii de 6 ani care se plîng de fenomene dureroase în cursul actului scrierii. Aceste fenomene sînt permanente sau apar atunci cînd copiilor li se cere să scrie repede. Categoria respectivă de copii prezintă o crispare intensă la nivelul umărului, antebrațului sau a degetelor și dificultate în deplasarea instrumentului de scris de la stînga la dreapta. Se observă opriri forțate ale activității grafice. În timpul întreruperilor se întîmplă adesea ca micul elev să-și scuture mîna. Această schiță de crampă se întovărășește adesea de o lentoare a scrisului, încordarea mișcărilor, sincinezii și transpirație mai ales la nivelul palmelor. În general, la copiii cu începuturi de crampe se întîlnesc perturbări afective notabile sub forma hiperemotivității, anxietății, ticurilor, elementelor de meticulozitate, a unor tulburări caracteriale sau tendințe obsesionale. (A. Atanasiu, J. de Ajuriaguerra). Dacă la unii copii care prezintă forme de disgrafii, ca urmare a anumitor stări specifice („rigizi", cei cu scris „vlăguit", „impulsivii", „neîndemînaticii", cei lenți dar precizi și migăloși) și la stîngacii contrariați, tulburările afective sînt cel mai adesea secundare dificultăților psihomotorii, datorită constrîngerilor suferite la școală sau în familie și datorită anxietății sau agresivității consecutive; în cazul „crampelor" este vorba mai curînd de un mod de exprimare a „problemelor" și conflictelor afective pe un teren de debilitate motorie. **Crampa este,** deci, **o dispraxie a scrisului investită afectiv (distimic), care se înrudește prin unele caracteristici cu afecțiunile psiho-somatice.** În cazul copiilor cu începuturi de crampe dau bune rezultate inter-

venţiile psihoterapeutice efectuate de specialişti şi reeducarea psihomotorie pe baza relaxării de tip „Schultz", cu exerciţii de dozaj tonic şi de segmentare a mişcărilor grafice.

Din această succintă prezentare a interrelaţiilor posibile dintre afectivitate şi scrisul copilului rezultă că, în cazul disgrafiilor se impune ca educatoarele, învăţătorii şi părinţii, cu sprijinul competent al specialiştilor (psihologi, logopezi etc.) să intervină eficient pentru redresarea şi dezvoltarea „inteligenţei mîinilor" şi pentru echilibrarea afectivă a copiilor, cu ecou pozitiv asupra perfecţionării continue a scrisului acestora şi asupra structurii armonioase a personalităţii lor. În acest mod, copiii vor ajunge să îşi dea seama că, într-adevăr, aşa cum spune Rainer Maria Rilke, „mîinile sînt un organism complicat, o deltă, în care foarte multă viaţă, venind de departe, îşi amestecă undele şi se varsă în marele fluviu al faptei". Al faptei, al acţiunilor, al activităţilor umane, între care, desigur, scrierea ocupă un loc deosebit de însemnat, deoarece scrisul fixează limbajul şi poate lăsa amprenta descriptivă a tuturor ideilor pe care omul are capacitatea de a le exprima.

Logoped RODICA PREDA

învăţaţi copiii să treacă strada

De fiecare dată cînd aud despre un copil care a fost călcat de maşină mă sperii şi mă cuprinde o adevărată panică, care treptat-treptat, se transformă într-o revoltă nelămurită. N-am putut înţelege ce cote pot atinge „jertfele" pe altarul neglijenţei rutiere a pietonilor. Am salutat întotdeauna dorinţa părinţilor de a-şi vedea copiii „mari maeştri" ai balonului rotund, performeri ai mondialelor de gimnastică, componenţi ai viitoarelor loturi olimpice sau adevăraţi artişti ai patinajului.

M-a impresionat tenacitatea celor care doresc cu tot dinadinsul ca fiii sau fiicele lor să devină adevărate computere de rezolvare a formulelor chimice, matematice, fizice, ori poligloţi care să poată discuta oricînd şi cu oricine, în viitor, despre o ştiinţă sau alta, în diferite limbi de circulaţie internaţională.

Tot respectul pentru acei care doresc să facă din copiii lor adevăraţi oameni ai secolelor XX şi XXI, care să ţină permanent pasul cu civilizaţia modernă.

Însă, am rămas cu adevărat stupefiat de nonşalanţa şi de naivitatea răspunsurilor care mi se ofereau drept argumente ale „arsenalului" lor de cunoştinţe într-un domeniu — cel al educaţiei rutiere — care, după părerea mea, fără să fiu acuzat de sentimentalism profesional, poate atinge într-o fracţiune de secundă toate aspiraţiile de o viaţă ale unui tată sau ale unei mame.

Adresînd unui număr mare de părinţi întrebarea „Ce faceţi pentru copilul dumneavoastră în acest domeniu?" mi s-a răspuns lapidar: „Îi zic să aibă grijă cum trece strada".

Este, desigur, prea puţin stimaţi părinţi.

Să-i iubim pe copii ferindu-i de pericole. Să nu uităm că un pas greşit pe caldarîm le poate distruge tot viitorul. Cine alţii decît părinţii sînt mai interesaţi să pună bazele unei educaţii rutiere solide? Iată numai cîteva exemple: O mamă comite greşeala să-şi lase copilul de numai 3 săptămîni, într-un cărucior la marginea trotuarului; cărucîorul porneşte şi se opreşte sub roţile unei maşini.

Tatăl unui copil de 5 ani, plecat cu acesta la plimbare, se opreşte cîteva clipe la un magazin pentru mici cumpărături; copilul se îndreaptă prin spatele unei maşini spre obiectul văzut şi cînd să ridice o neînsemnată bucată de alamă, un ARO îl loveşte cu bara de protecţie la nivelul capului.

Doi bunici stau de vorbă într-un parc, lăsîndu-şi nepoatele să se joace; una dintre ele fuge după minge spre mijlocul drumului şi este agăţată de un autoturism aflat în plină cursă.

O bicicletă „Pegas", nou-nouţă, se dezechilibrează în faţa unei autobasculante şi băieţelul de 11 ani care o conduce rămînea undeva, pe caldarîm.

Iată cîteva tragedii care, cu mai multă grijă şi responsabilitate din partea părinţilor acestor victime nevinovate puteau fi evitate. După înregistrarea unor asemenea întîmplări lacrimile vor curge zadarnic. O minimă preocupare din partea noastră poate schimba soarta unei întîmplări atribuite, în ultimă instanţă, „ceasului rău"...

un copil de excepție

Marian s-a sculat dis-de-dimineață ca să-și repete lecțiile pentru ora de matematică. El, elev în clasa I, la o școală dintr-un mare oraș de provincie, se juca cu cifrele încă de la vîrsta de 5 ani. Știa să numere, să adune, să scadă și chiar să înmulțească. Pentru el, însă, matematica era o pasiune, dar și o joacă de copil cu excepționale calități de „matematician".

Mulțimile le-a învățat aproape singur, comparînd cuburile cu cerculețele colorate aduse cadou de tatăl său. Învățătorii îl priveau cu admirație. Tatăl lui Marian era cu adevărat fericit cînd, la institutul de proiectări în care lucra, colegii îi trimiteau lui Marian exerciții de matematică la care el „matematicianul familiei", răspundea cu o ușurință ce stîrnea cu adevărat admirație. Drept recompensă, Marian aduna toate bomboanele sau ciocolatele oferite în dar de cei mari.

Iată, însă că, la un moment dat îl chinuie o problemă a învățătorului lui. O problemă pentru o clasă mai mare, pe care Marian dorea să o dezlege înaintea plecării la școală. Și pînă la urmă a reușit. Fericit că a găsit răspunsul corect, a închis ghiozdanul și a ieșit în goană pe ușă. Plecînd mai tîrziu ca de obicei, de acasă, a început să alerge spre tramvai. Era însă tare neglijent. Niciodată nu reușea să traverseze corect strada. Alerga printre mașini, cobora din tramvaiul aflat încă în mers, se plimba cu bicicleta prin mijlocul străzilor aglomerate etc. Cît de bun matematician era, pe atît de neglijent și indisciplinat ca pasager, pieton și biciclist se dovedea. Acum, de pildă, după ce a călătorit spre școală trei stații cu tramvaiul, nici nu s-au deschis bine ușile acestuia și s-a și avîntat prin spate spre trotuar. Clopoțelul trebuia să sune din moment în moment... Un scrîșnet de frînă și o roată imensă se rostogolește peste Marian. În urma sa rămîn privirile îngrozite ale copiilor care veneau spre școală. Astăzi ei vorbesc despre fostul matematician al clasei lor, numai la timpul trecut...

căruciorul pe rulmenți

Ionel, elev în clasa a III-a a unei școli rurale, era îndrăgostit de mecanică și de fiecare dată cînd tatăl său meșterea ceva la mașină, era primul dispus să-i vină în ajutor. Cînd plecau în oraș, el se așeza întotdeauna pe bancheta din dreapta. Cunoștea bine toate comenzile mașinii. A învățat aproape toate indicatoarele care străjuiesc șoseaua. Se pregătea minuțios și în ale conducerii. Dorea să devină cu orice preț pilot de kart, iar mai tîrziu să conducă un automobil de formula I, ca marii campioni, așa cum a văzut el în filme.

De la o vreme însă era tare abătut. A citit el într-un pliant al Serviciului circulației că cei care au mai puțin de 12 ani nu au voie să călătorească în autoturisme, pe bancheta din dreapta, în față, lîngă conducător.

Se știe că este periculos să stai lîngă șofer pentru că la o frînă puternică, copiii pot să se lovească cu capul de parbriz, iar la accident se lovesc de părțile dure, tot atît de puternic, încît pot muri pe loc. În cele din urmă s-a consolat el cu gîndul că își va construi un cărucior, pe care să-l conducă singur pe drumurile satului.

A adunat scînduri, cuie, a găsit în podul casei și rulmenți, a luat cîte ceva din rămășițele de piese ale mașinii tatălui său și a început treaba; în cîteva ore, căruciorul lui Ionel arăta ca un adevărat kart în miniatură. I-a dat și un nume: „Săgeata".

Făcu o cursă și apoi încă una. Totul era ca în adevăratele sale vise de copil. Furat însă de bucuria jocului, uită că drumul intersecta șoseaua asfaltată a comunei. Cobora cu „minunea" meșterită de el pentru a nu știu cîta oară. Viteza creștea pe nesimțite. Era fermecător: „Săgeata" străbătea dealul pe nesimțite, ajungînd la piciorul pantei nemaipomenit de repede. Dar, nemaiținînd bine „frîna", a trecut pe asfalt și a ajuns în mijlocul intersecției, simultan cu un autocamion încărcat cu mărfuri. „Săgeata" a rămas strivită de roțile grele ale mașinii. Ionel, aruncat în exteriorul drumului, s-a ales cu multe răni. I-au trebuit luni de zile ca să se refacă. Nu i-a pierit însă gustul de mecanică și nici de conducere, dar nu mai face o mișcare fără consimțămîntul tatălui său. De cîte ori pleacă la oraș, locul său este rezervat pe bancheta din spate, în colțul din dreapta și de aici urmărește cu atenție toate manevrele și comenzile executate de părinte.

copiii bicicliști

Unde învață performerii disciplinei rutiere tainele circulației cu bicicleta? De unde împrumută ei nota pedantă și sobră de contracarare a riscului, de prevenire a accidentului?

Un tînăr părinte, amator al „sportului" cu pedale, poate răspunde: în familie.

Un cadru didactic, pasionat de pregătirea copiilor-bicicliști, poate indica cercurile de învățarea mersului pe bicicletă existente în unitățile de învățămînt. Odată, un profesor dintr-un oraș de provincie, îmi făcea o confesiune: „Nici nu vă imaginați ce roade dau aceste cercuri de învățarea mersului pe bicicletă. Am în grupele mele 52 de copii — de la cei mai mici, pînă la cei mai mari. Am amenajat, pe bază de muncă voluntară și din materiale refolosibile, mici platouri pentru orele de perfecționarea îndemînării mersului pe bicicletă. Bicicletele le-am procurat fie din premiile primite de elevi la diverse concursurl de circulație, fie din diverse fondurl pentru dotare. În orice caz, este o infimă cheltuială pe lîngă ce cîștigăm".

„În primul rînd învățăm copiii să circule cît mai corect posibil, ceea ce înseamnă mai puține accidente, mai puțini răniți sau mai puțini morți. Nu putem neglija nici dictonul „Mens sana in corpore sano". Ei, în cadrul cercurilor respective se antrenează, se fortifică și, să nu fie o surpriză că mîine-poimîine, din rîndul celor 52 de copii, pe care-i pregătim astăzi, vor apare mari campioni ai pedalei".

Acolo unde familia sau şcoala se ocupă sistematic de pregătirea copilului, ca viitor conducător de bicicletă, acolo se înregistrează şi o emulaţie, o proliferare a disciplinei, în ansamblu, în rîndul copiilor-biciclişti.

Nu trebuie uitat că bicicleta, ca mijloc de deplasare pe două roţi, are un echilibru fragil, putînd periclita în orice moment de neatenţie sănătatea şi chiar viaţa celui care ţine mîna pe ghidon.

Deci, copii, învăţaţi să „stăpîniţi bicicleta" în cercurile şcolare şi în curţile caselor, învăţaţi regulile de circulaţie şi numai după aceea ieşiţi pe drumurile publice.

Maior ION ŞERBĂNESCU.

muzica — limbă universală a sufletului uman

Continuă este activitatea de cunoaştere a copilului, de căutare şi revelare a lumii şi disponibilităţii sale. Nu există copil pe faţa pămîntului căruia să nu-i placă lumina, transluciditatea lucrurilor şi sunetele muzicii. De cînd e lumea nici un copil nu a rămas indiferent la cîntecul de leagăn al mamei, la cîntecul ce se cîntă în pragul ori cu prilejul sărbătorilor în casa părintească. Nici un copil nu-i impasibil în faţa strălucirii şi clipocitului unui izvor, murmurului şi ritmului cu care un pîrîu sau un rîu curge grăbit la vale, freamătului mării sau al pădurii, cîntecului şi concertului păsărilor din luncă ori din codru.

Tocmai de aceea melosul naturii şi al vieţii însăşi, ritmul trepidant al acesteia nu pot lăsa indiferentă nici familia şi bineînţeles nici pe cei mai mici membri ai săi. Plăcerea de a reacţiona deschis în faţa muzicii seamănă cu plăcerea lalelei de a se deschide miraculos în faţa soarelui. Ea se dobîndeşte de-a lungul anilor, ascultînd şi reascultînd glasul mamei şi al naturii, al muzicii de toate felurile, fluierîndu-le sau fredonîndu-le pînă cînd le simţi că încep să facă parte din tine. De fapt nu ajungi să simţi niciodată acest lucru, după cum nu ajungi niciodată să simţi şi să distingi amănuntul dragostei de mamă, de casa părintească, de locul natal, de lumină şi viaţă, pentru că ele fac parte din noi asemenea muzicii, asemenea aspiraţiei fiecăruia spre braţele mamei şi mai tîrziu ale iubitului sau iubitei, ale oricui îţi inspiră încrederea într-un moment de exultanţă sau de deznădejde în oceanul invadat de nemărginire.

Cine poate percepe muzica vieţii, cine ajunge s-o poată asculta cu mintea şi inima, deodată, acela o va simţi şi în sînge, ca pe un frate, la bucurie şi la necaz, acela va intra în ritmul ei, scandîndu-l sau jucîndu-l, ritmul euritmiei integrat naturii şi omului. Un atare om nu-i însă rezultatul hazardului. Pătrunderea lui plenitudinară de muzică, de harul şi liniştea ei, presupun program, ordine. Ca părinte eşti obligat să-i oferi copilului totul în raport cu nevoile sale fireşti, pentru ca el să poată creşte şi să poată deveni, în funcţie de zestrea sa nativă. Orice om trebuie ajutat să-şi descopere ceea ce-i mai cu seamă al lui, ceea ce-l poate reprezenta mai bine în faţa semenilor săi. Impunerea acestei valori este consecinţa muncii asidue, organizate, susţinute, raţionale. În suita atîtor moduri de a munci s-a numărat şi se numără, la un loc de cinste şi muzica.

Ea nu-i un simplu răgaz, ci o dăruire totală, mai cu seamă cînd drumul spre ea se conjugă cu dorinţa de a ajunge cu orice preţ pînă la ea, potrivit aptitudinii şi talentului în stare să definească fiinţa celui în cauză.

Este adevărat însă că muzica nu-i uşoară. De fapt, nimic nu-i uşor pe pămînt. Pătrunderea tainelor ei, perceperea şi receptarea sa raţională şi estetico-emoţională nu sînt cîtuşi de puţin uşoare. Nu trebuie uitat că nu ajunge în vîrful muntelui decît acel care-l suie luptînd atît cu propriile împotriviri, cît şi cu cele ce-i apar în drum. Ajuns la muzică, acolo sus, omul ascultă lumea cu alte urechi, o percepe şi o pricepe mai bine, îi pătrunde tainele şi subtilităţile, ajunge să se înţeleagă mai bine pe el însuşi.

Pînă aici însă familiei îi revine un rol foarte mare. Ea trebuie să creeze şi să menţină ambianţa căminului, armonia şi preocupările constante pentru muzică, pentru muzica de toate felurile, bucuria de a o asculta şi interpreta.

În toate cazurile, permanent şi pretutindeni, **copilul trebuie sprijinit să ajungă la înţelegerea nuanţelor muzicii şi nu neapărat la sunete** — pe acestea le aude şi animalul, dar semnificaţiile lor le poate desluşi doar el, omul şi candidatul la marele titlu de om, ca spectator audient şi mai ales ca interpret, cînd ajunge să reveleze mesajul şi frumuseţea muzicii.

Ca părinte trebuie să știi să te joci — inclusiv de-a muzica. Orice joc are însă reguli care nu sînt altceva decît constrîngeri, îndemnuri ce se impun respectate cu strictețe și de către toți. Realitatea pentru copil nu se află nici în muzică, nici în regulile jocului, ci în farmecul său intrinsec, în frumusețea ce emană din el odată cu sunetele magistrale ale muzicii. Cucerit de muzică din copilărie, copilul ajunge să-i slujească consecvent și cu devotament, altminteri ea i-ar rămîne străină. Ca să-l cunosc, ca să-l ajut să o cunoască și să și-o apropie — ca mamă sau tată, ca soră ori frate mai mare, îl voi urmări zilnic, i-o voi aduce în casă, în camera sa, cînd e cel mai potrivit moment. Ca să-l cunosc mai îndeaproape îl voi urmări zilnic ca **să văd nu ceea ce face neapărat, ci ceea ce nu uită să facă.** În felul acesta, ca părinte ajung să cunosc interesul fiului sau fiicei mele, voi încerca să-l cultiv ori, dimpotrivă, să-i găsesc altul sau altele, capabile să-l orienteze în raport cu ceea ce vrea și ceea ce este indispensabil societății. Părinții știu, mai cu seamă mamele, că muzica alină durerea, starea de nervozitate a copiilor și a oamenilor, în general. E important să reținem însă că **astăzi muzica este utilizată tot mai mult ca mijloc terapeutic în refacerea și menținerea stării de sănătate, pentru reglarea ritmurilor naturale, fiziologice și psihice deranjate.** Sigur că nu oricum, oriunde și de către oricine. Inițierea de la început în domeniul ei constituie condiția sine qua non a succesului în întrebuințarea sa în acest scop.

Ambianța muzicală stimulează reacția copilului, repetarea ei conduce la efecte, emoții și dispoziții favorabile muzicii — cauze prin urmare și consecințe ale impactului cu muzica, în timp, la sentimente și pasiuni care-l vor determina să acționeze într-un anumit fel, să afișeze un anumit comportament. Din proprie experiență, ca profesoară de pian, m-am convins că **elevii care studiază muzica au dobîndit un modus vivendi specific, care se reflectă în felul lor de a învăța și acționa. O învățătoare, de exemplu, de la o școală din Timișoara, care a realizat acțiuni consacrate muzicii, dansului clasic și modern, unui număr de patru promoții (16 ani) a înregistrat rezultate spectaculoase cu aceiași elevi și la învățătură, în sprijinul cunoașterii de sine, mai mult, în angajarea părinților în activitatea de sprijinire a clasei și, concomitent, a școlii.** Efectele studierii muzicii sînt prin urmare, concludente. Ca părinți, se impune să o folosim cu măsură, să-i asigurăm locul în viața copilului, direct sau indirect, prin intermediul radioului, televiziunii, casetofonului, magnetofonului, pikup-ului etc. Așa după cum se exprimă un mare om al școlii, — N. Pandelaro — **dintre toate activitățile, muzica este aceea care va putea să preschimbe spațiul de acțiune al plictiselii într-un timp al sufletului.** E adevărat însă că nu numai cea primită, auzită ci și aceea pe care tu ai fi în stare să o oferi altora cu vocea sau cu instrumente.

Iată de ce credem că muzica trebuie să facă parte din viața familiei, din felul ei de a fi, de a trăi și acționa, atît în cazul familiei cu unul sau mai mulți copii, cît și în acela al familiei fără copii. Cine ajunge să perceapă muzica și să o recepteze, acela își va imprima lui, dar și semenilor săi, ordinea și frumosul, rațiunea și disciplina, note definitorii ale existenței umane.

Prof. LUCIA PETROMAN

Cireșe de iarnă

Tîrlici a visat azi-noapte
C-avea în sîn cireșe coapte
Și le-mpărțea, cu mîini fierbinți,
La fete și băieți cuminți.

Copiii, care cum primeau
Fructele dulci, îi mulțumeau:
Cireșe, cînd afară-i nea,
Doar el, Tîrlici, putea avea!

La urma urmelor de tot,
Se arătă și Barbă-Cot:
— Cireșe coapte? Dă-mi și mie!—
N-am mai mîncat de-o veșnicie!
Tîrlici îi dă... și mai departe

Visa cireșe că împarte.
La urmă-i mai rămase una —
Mică, rotundă, ca aluna,
Un strop de soare înroșit.

Cînd s-o mănînce,
S-a trezit!

Douăzeci de licurici

Douăzeci de licurici
Se treziră-ntre furnici.

Iar furnicile le-au zis:
— Sînteți becuri, sau ce vi-s?

Licuricii supărați:
— Noi, doar becuri?! Ne scuzați,

Mititelelor surate!
Vreți să spuneți stele, *poate?!*

Hei, și către dimineață,
Ce văd furnicile-n față? —

Licuricii — becuri, stele —
Erau gîze ca și ele!

DIM RACHICI

(Din volumul în pregătire „Drumurile lui Tîrlici")

Făt-Frumos-cel-mic

Un mănunchi de raze țîșnesc de după înălțimea munților și se avîntă grăbite către orășelul de pe malul rîului. Nici n-au pornit bine că au și ajuns. Una dintre ele, cea mai luminoasă și nerăbdătoare, se oprește la geamul lui Făt-Frumos-cel-mic. Are solie de la Soare să-l trezească, să-l mîngîie, să-l întărească și să-l ajute să crească mare — într-o zi cît alții într-un an. A încercat și ieri și alaltăieri, dar în zadar. Făt-Frumos-cel-mic era bine ferecat în spatele zidurilor albe, a ferestrelor închise, acoperite cu o draperie groasă. Raza s-a plimbat în jurul ferestrelor, a fulgerat în sticla geamurilor, a căutat un colțișor cît de mic prin care să se strecoare. Toată truda i-a fost zadarnică. Făt-Frumos-cel-mic era bine păzit. Unda de lumină s-a prelins pe pereți, s-a zbenguit în cireșul din fața ferestrei, a sărutat florile din răzoarele străzii, apoi s-a pierdut în văzduhul albastru, amestecîndu-se printre surorile sale.

Cireșul s-a înviorat și el odată cu apariția primelor raze. Și-a lustruit frunzele, a așezat pe fiecare cîte o boabă de rouă strălucitoare, și-a tremurat ramurile într-un fîșnet lin și s-a uitat spre fereastra lui Făt-Frumos-cel-mic. De 15 ani se silea să crească, să se înalțe pentru a ajunge la această fereastră, așezată la etajul întîi al unuia din noile blocuri ale cartierului. Avea și el solie de la Zîna pomilor să se prezinte în fiecare dimineață în fața lui Făt-Frumos-cel-mic, ca să-i ureze o zi bună și veselă. Toată noaptea cireșul trudea să curețe aerul din jurul său de otrăvitorul bioxid de carbon și să reverse în loc oxigenul cel dătător de viață, pentru ca Făt-Frumos-cel-mic să crească sănătos și voinic — într-o zi cît alții într-un an. Dar fereastra lui Făt-Frumos-cel-mic rămînea mereu închisă, apărată și de draperia grea dinlăuntru. Cireșul își scutură cu nerăbdare cerceluși de cireșe roșii, mai foșni o vreme, pe urmă își văzu de treburile sale, căutînd să străpungă cu rădăcinile cît mai adînc în pămînt, după răcoare și seva cea dătătoare de hrană.

Dar la sunetul abia auzit al cercelușilor se prezentă în grabă sturzul. Avea cuibul într-o scobitură bine ascunsă a terasei, iar cireșul era grădina sa. Îl luase în stăpînire încă din primăvară. Drept plată față de oamenii care sădiseră cireșul, avea poruncă de la Zîna păsărilor să-l desfete în fiecare dimineață pe Făt-Frumos-cel-mic cu un concert vesel, ca să i se pară totul mai frumos, mai bun, și să crească într-o zi cît alții într-un an. Însă Făt-Frumos-cel-mic nu-l auzea, pentru că era ferecat între ziduri groase și după fereastra cu geamuri duble, la care se adăuga și perdeaua cea groasă.

Dar ce face în acest timp Făt-Frumos-cel-mic, cum suportă el închisoarea cea grea? Nu face nimic. Mai întîi, pentru că în spatele zidurilor și dincolo de fereastra închisă nu este nici un fel de închisoare. Acolo e camera lui, adică o odaie curată, frumos mobilată, cu covor pe jos și tablouri mari pe pereți. E drept că prin colțuri stau aruncate tot felul de jucării, ca pe masa din mijlocul camerei, cărțile și caietele de desen zac claie peste grămadă, iar pe scaune se lăfăie ba o hăinuță, ba o ghetuță, ba un flanel, ba un ciorăpel, cum au fost aruncate aseară în graba mare de Făt-Frumos-cel-mic. Mama și tata nu îndrăznesc să intre și să facă ordine, ca să nu-l trezească. Pentru că Făt-Frumos-cel-mic doarme, ghemuit în pătucul său alb, pe cearșaful alb, cu capul său drăgălaș pe perna albă, și visează... Nu, nu mai visează pentru că a deschis ochii și visul s-a întrerupt. O fi ajuns pînă la el o lucire cît de slabă de la raza de soare? Poate a simțit chemarea cireșului sau a auzit cîntecul sturzului? Vom afla îndată.

Dimineața

— Iată-l, se freacă la ochi, mormăie ceva nedeslușit, se ridică. Se duce la fereastră. O va deschide, va sorbi aerul proaspăt, cu mult oxigen, va da binețe noii zile, va asculta șoapta vîntului și concertul păsărilor? Nu... a găsit totuși o cută a perdelei prin care pătrunde o dungă de lumină. A tras mai bine perdeaua grea și s-a întors în pat. Va adormi iar? Așa se pare. A închis ochii. Se învîrte de pe o parte pe alta, își trage plapoma peste cap, apoi îi face vînt pe covor... Se dă jos din pat. Își caută papucelii de casă. I-a găsit,. Greu, dar i-a găsit. Erau sub dulap. Se îndreaptă spre ușă. Iese. Probabil se va duce la baie să se spele. Nu vrea să-l vadă soarele, copacii, păsările, cu somnul pe gene; așa face orice Făt-Frumos, fie mic sau mare... Nu, nu se duce la baie. Intră la bucătărie. Mama, care gătește la aragaz, se întoarce și fața i se luminează.

— Te-ai trezit, Făt-Frumos? spune ea luîndu-l fericită în brațe.

Dar pe Făt-Frumos-cel-mic nu-l impresionează asemenea dovezi de dragoste din partea mamei sale.

— Mi-e foame, zice el aruncîndu-și ochii spre aragaz.

— Îndată, Făt-Frumos, îndată, se bucură mama și-l așează pe scaun în fața mesei.

— Ce-mi dai? se alintă Făt-Frumos.

— Plăcințele calde, o cănuță cu lapte, un oușor fiert, și puțin untișor pe o felie de pîine proaspătă.

— Nu-mi trebuie plăcințele, laptе și ou, nici pîine cu unt, protestează energic Făt-Frumos-cel-mic.

— Dar ce dorești, tu, puișor? se neliniștește mama.

— Vreau dulceață!

Acum se poate ghici ce a mormăit Făt-Frumos-cel-mic cînd s-a sculat din pat. Chiar așa a zis: vreau dulceață.

— Dar dulceața nu e bună înainte de masă, îi spune, blînd, mama. Însă ea a uitat cu cine are de-a face.

— Vreau dulceață! strigă Făt-Frumos-cel-mic bătînd cu piciorul în masă.

În definitiv, își spune mama, ce lucru grozav cere? Nici armele tătîne-su cînd era tînăr, nici calul pe care-l călărise el pe atunci, nici merinde pentru drum lung, cum făcea Făt-Frumos din poveste. Nu. El cere puțină dulceață. Cine știe ce o fi visat. Dar deodată își amintește de altceva, ce pare mult mai important.

— Ar trebui să te speli, să te îmbraci înainte de a te așeza la masă, încearcă, ea, tematoare, să mai amîne dulceața.

— Hîi-hîi! vreau dulceață, hîi-hîi!

Mama nu poate rezista să-l vadă plîngînd pe Făt-Frumos-cel-mic al ei. Tocmai el, care va învinge distanțele, care va birui zmeii cei groaznici și va salva pe Ileana Cosînzeana, tocmai el să fie lăsat să plîngă? Și mama îi îndeplinește în grabă dorința.

La prînz

Pe scări se aud pași. Pași apăsați, urcînd în virtej către etajul întîi. Mama îi cunoaște. Își aruncă ochii speriată spre ceas. Nu e ora potrivită pentru masă. Doctorul i-a spus clar: mesele trebuie luate la oră fixă. Numai așa Făt-Frumos-cel-mic va crește mare și voinic, într-o zi cît alții într-un an.

— Mi-e foame! strigă Făt-Frumos-cel-mic, năvălind pe ușă.

Mama îl privește cu drag, ar vrea să-i dea tot ce dorește, dar mîncarea nu e gata. Ciorba nu e dreasă, pîrjoalele nu sînt prăjite, tava cu plînișoare dulci abia a fost pusă la cuptor.

— Vezi, dacă n-ai mîncat dimineață? încearcă ea să-l amînteasscă. Ți-am spus că dulceața...

— Mi-e foame, repetă cu îndîrjire Făt-Frumos-cel-mic, parcă n-ar înțelege sau n-ar mai știi și alte cuvinte.

— Îți dau o felie de pîine cu unt și dulceață...

— Nu vreau pîine cu unt și dulceață. Vreau mîncare!

— Dar și pîinea cu unt e tot mîncare.

Făt-Ftumos-cel-mic nu poate fi păcălit cu o biată felie de pîine cu unt și dulceață.

— Vreau mîncare, vreau mîncare! repetă el de cîteva ori și se lăsă moale pe mozaicul bucătăriei.

Mama se sperie. Îl ridică repede și-l pune la masă. Întinde un șervet curat, scoate farfurii, lingură, furculiță, cuțit. Drege un pic de ciorbă, suflă peste ea să se răcească și i-o pune în farfurie. Făt-Frumos-cel-mic apucă lingura. Mama îi vede mîinile. Se îngrozește.

— Vai, cum poți să te așezi la masă cu asemenea mîini murdare? îl dojenește ea. Trebuie să te speli pe mîini, să-ți schimbi bluziță, dacă vrei să ajungi ca Făt-Frumos.

(continuare în p. 71)

VINICIU GAFIȚA

lacrimile bucuriei...

Clopoţelul a sunat cu clinchetele lui obişnuite, punînd capăt ultimei recreaţii din acea zi. Treptat, marea gălăgie specifică pauzei s-a potolit. Pe coridor, la etajul doi, nu mai era decît „tanti Maria" — femeia de serviciu.

Din cancelaria şcolii dascălii ieşeau cu cataloagele sub braţ, schimbînd între ei vorbe de duh.

Profesorul de matematică, Gheorghe Buznea era foarte bine dispus. Avea oră la clasa a VIII-a A, o clasă bună, cu copii harnici, deşi cam gălăgioşi. A intrat în clasă şi cu vocea gravă, de totdeauna, a întrebat mai întîi cine lipseşte. Din ultima bancă s-a ridicat elevul de serviciu, Popescu Maricel care, cu glasul subţire a răspuns: „Mariana Codruţ"

— De ce lipseşte? — s-a interesat profesorul.

— Nu ştiu!?

— Cunoaşte cineva de ce nu a venit Mariana?

Elevii s-au privit întrebători şi, ca deobicei, în asemenea situaţii, au răspuns în cor: „Nu ştim".

— S-au adunat cam multe absenţe la ea şi acest lucru mă îngrijorează, completă profesorul. A vizitat-o cineva în ultimele zile? Tăcerea clasei însemna, de fapt, nu. Cred că este bine să meargă la ea acasă Elena Bogdan şi Mircea Dumbravă. După cîte ştiu, ei locuiesc în acelaşi cartier cu Mariana.

— Da, aşa este — s-a auzit o voce.

Apoi a început ora. În ziua aceea n-a fost nimeni notat. Lecţia era interesantă. Se rezolvau exerciţii cu radicali.

— Elena Bogdan — spune profesorul — unde ţi-e gîndul? De ce nu eşti atentă?

— Ba sînt, eu de fapt ... sînt foarte atentă.

Elena nu urmărea însă, ca de obicei, lecţia. Şi-a amintit că într-o zi Mariana i-a povestit o întîmplare deosebit de tristă. I-a spus că are şapte fraţi şi că mama ei a murit de o boală incurabilă.

— Era, mama mea, atît de bună! ... Muncea într-o fabrică. Deseori, mă mîngîia duioasă şi-mi spunea: „Să creşti mare şi frumoasă, fata mamei". Dar n-a apucat să mă vadă mare. A murit prea devreme, a încheiat ofţind, Mariana.

Mariana Codruţ era o fetiţă blondă, cu ochii ageri, zîmbitoare şi prietenoasă. Învăţa foarte bine şi profesorii obişnuiau să-i spună: „eşti o fată deşteaptă, harnică şi cuminte". Ea se îmbujora la faţă, ochii îi străluceau ca două mărgele şi spunea şoptit „Vă mulţumesc". Elena s-a simţit copleşită, în acel moment de un profund sentiment de tristeţe. „Poate e bolnavă? Sau cine ştie de ce lipseşte?!

După oră s-a înţeles cu Mircea Dumbravă să se întîlnească la ora şaisprezece în faţa blocului în care locuia Mariana. Şi au fost, amîndoi, punctuali.

— De data aceasta ai venit la timp i se adresă Elena.

— Dar ce? Mi-ai mai dat tu vreo întîlnire? replică Mircea.

— Eu nu, dar poate ... nu vreau să spun exact ... Viorica.

Mircea a roşit şi, puţin încurcat, a răspuns:

— A, Viorica, face şi ea pe grozava dar, de fapt, eu nici n-o bag în seamă.

— Asta a observat toată clasa — l-a ironizat Elena.

Au urcat cu liftul, căci Mariana locuia la etajul opt. Soneria s-a auzit subţire şi în prag a apărut colega lor, care nu-şi putu ascunde surprinderea la vederea lor. Faţa i se îmbujorase de emoţie şi bucurie.

— Poftiţi în casă — i-a invitat ea cu amabilitate.

Locuinţa avea patru camere. Era modest mobilată, dar curată şi primitoare.

— Ei sînt fraţii mei: Marcel, Bucur, Florentina, Eleonora, şi Victoria. Cel mic, Viorel, e dincolo, a fost grav bolnav, dar acum se simte mai bine. Veniţi să-l vedeţi şi voi!

Viorel stătea în pătucul lui curat şi citea o carte de poveşti. Era în clasa întîi.

— Uite, Viorel, au venit colegii mei să te vadă.

Viorel s-a ridicat, a privit curios pe cei doi şi, ruşinos, le-a spus:

— Vă rog, să-i spuneţi tovarăşului Buzdugan — adică Buznea — că Mariana a lipsit de la şcoală din cauza mea. A stat cu mine şi noaptea, pentru că tăticu munceşte fără întrerupere, de o săptămînă, la furnal. Ne-a spus că s-a stricat ceva, acolo...

Cei trei s-au retras apoi într-o altă încăpere unde învăţau Mariana şi Viorel, pe care-l ajuta mai mult, fiind cel mai mic. Şi-a servit prietenii cu cîte o dulceaţă.

— Ce mai e nou pe la şcoală? i-a întrebat ea. Ştiţi, s-a scuzat jenată, eu n-am putut veni zilele acestea. Viorel a fost tare bolnav iar tata — după cum v-a spus şi frăţiorul meu — a avut probleme la Combinat. El este furnalist principal şi nu putea da bir cu fugiţii într-un moment greu. De fapt, sînt mîndră de el. Este erou al muncii socialiste. Ne ajută pe toţi, cum poate.

— A, nu-i nimic. Ştii, tov. prof. Buznea ne-a spus să venim pe la tine, să vedem de ce lipseşti. Vocea Elenei a început să tremure şi a izbucnit în plîns. Te rog să mă ierţi, trebuia să vin să-ţi spun ce lecţii s-au predat la şcoală, să te ajut, să ... şi plînsul i-a înecat vorbele.

— Fii cuminte Elena. Eu am citit în fiecare zi, după orar, lecţiile din carte.

— Mariana, interveni Bucur în discuţia lor, noi mergem în curte să ne jucăm. Ne-am terminat lecţiile.

Rămaşi singuri, colegii şi-au povestit multe. Mircea Dumbravă se împăuna în hainele lui noi şi se lăuda că a marcat trei goluri în meciul cu a VIII-a B. Elena l-a tras de mînecă şi i-a dat să înţeleagă că ultimul gol era „gata făcut" de Călin — fotbalistul lor de forţă.

La un moment dat s-a auzit soneria. În hol a apărut un om înalt, cu părul nins, şi cu o faţă expresivă.

— Ce face doctoriţa mea?

— Bine, tăticule. Viorel nu mai are febră, se simte mult mai bine.

— Şi noi am terminat. Furnalul merge din nou strună.

— Ştii, tăticule, avem oaspeţi.

— Da?!?, Şi mă rog, cine sînt?

— Colegii mei, Mircea Dumbravă şi Elena — cea mai bună prietenă a mea.

— Fiţi bine veniţi, copii!

— Bine v-am găsit tov. Codruţ, răspunseră ei.

— Ce mai e nou pe la şcoală? Mariana a cam lipsit. Ea e ... doctoriţa casei.

Nimic deosebit la şcoală. Se învaţă mult şi bine, în general, în clasa noastră.

— În general? Cred că ar fi mai bine în particular. Spun asta pentru că la noi în Combinat, dacă s-ar munci în general, ar fi rău. Nu ne-am putea realiza planul. Mircea a lăsat capul în jos, ruşinat, înţelegînd un da, aveţi dreptate.

— Nu-i nimic, săptămîna viitoare vă invit la noi să vedeţi cît de frumoase sînt furnalele şi ce oameni destoinici avem acolo.

Pe la ora optsprezece Elena şi Mircea au plecat, îndreptîndu-se tăcuţi spre case.

A doua zi, la şcoală, profesorul Buznea — după ce fusese informat de cei doi asupra situaţiei Marianei — se adresă clasei cu vocea lui gravă:

— Mariana Codruţ, colega voastră despre care nu ştiam de ce lipseşte, este o elevă bună, harnică şi cuminte. În situaţia grea a familiei ei, a fost obligată să aibă preocupări ce revin, obişnuit, oamenilor mari. Şi, spre cinstea ei, şi-a îndeplinit cu folos sarcinile ei, deosebite...

Dintr-o bancă din fundul clasei, cu ochii plini de lacrimi, îi privea fericită eleva Elena Bogdan. Erau lacrimile bucuriei.

VASILE BOLOG

Dialog în tribună

— Cîţi ani ai puişor?

— 6!

— Şi ai venit cu părinţii la meci?

— Da. Ce, credeţi că aş fi putut scăpa de ei ?...

Epigrame

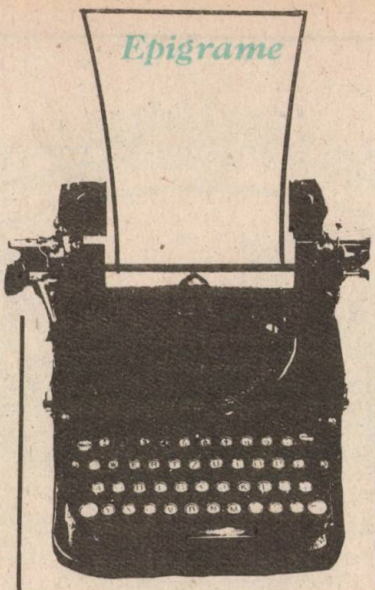

Cu sorcova unor leneşi

Ar pleca să sorcovească
După datină şi ei,
Dar carnetul lor de note
E o „sorcovă" de trei!

Unui şcolar zburdalnic, care trece podurile mergînd pe parapet

Am simţit în gît un nod
În excursie cu Val!
Chiar atunci cînd trece-un pod
El tot sare „peste cal!"

Din clasă

Au început toţi nervii să m-apuce
Văzînd cum buna mea amică,
Mia,
Adeseori spre tablă cînd se duce
Îşi ia întotdeauna şi prostia.

Unui elev superstiţios

A crezut în sfinţi şi stele
În noroc şi în proptele,
Şi-are astăzi o matură...
Incultură

Unui elev slab pregătit şi uituc

Ghinion catastrofal
La profesorul cel nou!
I-ar fi dat extemporal
Tocmai cînd n-aveau stilou!

Unui elev

Are şi calculator
Dar la note n-are spor!
Cică nu s-a inventat
Şi-o maşină de-nvăţat!

Unei eleve, la fizică

A-nceput de-un timp reculul
De la cald spre zona rece!
Oscilează ca pendulul:
De la unu pîn' la zece!

Scuze leneşului plimbăreţ

Şcoala, nu zic, o fi bună
Cînd oi fi ceva mai mare,
Însă ora de română
Pică-n ora de plimbare!

Ghicitoare

Ce e lată şi dungată
Peste stradă aşezată,
Şi pe ea treci repejor
Cînd e verde-n semafor?
(Zebra)

Opinia unui profesor despre un elev

Ascultîndu-l pe Andrei
Nu găsea deloc idei!
Iar acum nu-i de mirare
Că nu află... promovare!

Unui comod în sala de gimnastică

Am văzut — nu prima oară —
Cum amicul meu Năstase,
S-a urcat „comod" pe scară
Numai pîn'la nota... şase!

Unui leneş

Rău arcaş, (pe cît se spune)
Că la orele mai grele
El „ochieşte" note bune
Dar „împuşcă" numai rele!

Răvaş de Moş Gerilă

Cică au primit în dar
Şcolăriţele lui Pintea
Un minuscul telinar...
Să le lumineze mintea!

Altui leneş

Cică i-a adus un cleşte
Moş Gerilă lui Andrei!
Că prea des se „potcoveşte"
Doar cu patru şi cu trei!

Steaua polară a leneşului

Către casă iarăşi trece
Dezorientat Matei,
Steaua lui de nota zece
E ascunsă-n nori de trei

Constatare

Despre unul din şcolari
Discutau doi-trei amici,
Că-i sărac în note mari
Şi bogat în ... note mici!

Unui violonist

Din momentul cînd Andrei
A-nceput să aibă trei,
Nici prietena lui bună
Nu mai vrea să-i cînte-n strună!

Unuia care crede că-i merge rău cînd vede o pisică neagră

Cînd acasă „arde gazul",
Nici nu scrie, nici nu-nvaţă!
Cred şi eu că-n drum necazul
„Semne rele"-i scoate-n faţă!

Ora de gramatică

Dan, colegul meu, sportivul,
A stîrnit în clasă hazul:
Pus s-arate genitivul
A răspuns că nu e... cazul!

Unei eleve, la ora de geografie

După cum spunea Larisa,
Dac-ar fi să-i dăm crezare,
Oltul s-ar vărsa în Tisa,
Iară Mureşul... în mare!

G. ZARAFU

Călători români... călătoriile lor

De la necunoscutul M. Harret la A. D. Xenopol și Octavian Goga

În această vreme, cînd explozia turistică aproape că nu mai cunoaște limite, se face uneori greșeala de a se pune semnul egal între călătorie și faptul turistic; considerăm aceasta o greșeală, fiindcă nu orice călătorie este un fapt turistic, **deși** orice călătorie poate deveni un fapt turistic.

Dacă plecăm de la conceptul simplu, dar exact, emis de Zoe Dumitrescu-Bușulenga în eseul său O călătorie în imagini, **dedicat suitei** Proiecții europene **a lui Ianos Bencsik (în volumul** Itinerarii prin Europa), **concept potrivit căruia „mișcarea în spațiu poartă numele de călătorie" (evident, spațiul din afara cetății) atunci trebuie să accept ideea că o categorisire a călătoriilor și a călătoriilor se impune cu necesitate, pentru a putea reține numai ceea ce prezintă un interes, o valoare pentru marea frescă a culturii, adică un loc anumit, propriu, în ramurile acesteia: istorie, știință, artă, economie sau turism.**

Călători sînt și ciobanii, dar și profesioniștii căraușiei din totdeauna, de la căruță pînă la avionul zilelor noastre (incluzînd diligența, vaporul, autovehiculul și trenul) după cum călători sînt și cei care au plecat de acasă pe jos, călare sau cu orice alt mijloc de transport avut la dispoziție, într-o deplasare de plăcere sau din interes.

Privind invers aceeași idee, se poate afirma că fiecare om, cel puțin în zilele noastre, este un călător, în măsura în care a părăsit localitatea de reședință.

Este deci o imposibilitate obiectivă faptul de a se întocmi o listă completă exhaustivă, a călătorilor— de unde, așadar, nevoia de a-i urmări pe cei care, călătorind, au comunicat și altora **rodul călătoriilor lor sau numai impresiile culese în timpul acestora, pe ramuri și subramuri specializate, fie în scris, fie în conferințe publice.**

În volumul său Călători români în țări străine, **(București, 1939, tip. Oltenia) stăruitorul cercetător de documente George Potra încearcă să grupeze, cel puțin pentru trecut (pînă la 1866) călătorii prezentați, în opt categorii: I — Trimiși diplomatici și religioși; II — Domni refugiați și domni care se duceau la Constantinopol pentru confirmare; III — Exilații politici; IV — Luptătorii în diferite armate străine; V — Trimiși la învățătură; VI — Negustori în călătorii de afaceri; VII — Trimiși în chestiuni particulare; VIII — Călători de plăcere sau pentru îngrijirea sănătății. Pentru perioada de după 1866 — pînă la data apariției cărții — sub titlul** Contribuții la bibliografia „Călători Români în țări străine" **de la 1866—1938, autorul menționează un număr de 82 de călători români care au publicat note și impresii de călătorie, lăsînd lista deschisă și invitînd la completarea ei, prin alte contribuții, nu numai pentru perioada de după 1938, dar chiar și pentru timpul cercetat de autor, în măsura în care alții vor găsi alte documente și alte mărturii certe.**

Și înainte și după cartea lui George Potra au mai apărut lucrări cu aceleași preocupări — tot contribuții în completare. În rîndurile de față ne vom opri numai la două.

Este vorba de cartea profesorului de geografie V. Hilt, intitulată Călători și exploratori români **(București, 1972, Ed. Enciclopedică Română) care își propune să prezinte „figuri de călători care au înscris pagini memorabile în cartea istoriei descoperirilor geografice". Cu alte cuvinte, o altă categorie de călători: exploratorii, neavută în vederea în mod expres de George**

ge Potra, deşi pe unii dintre ei (Spătarul Nicolae Milescu, Stolnicul Constantin Cantacuzino sau Ion Codru Drăguşanu sînt menţionaţi de ambii autori.

Lista întocmită de V. Hilt începe cu Spătarul Nicolae Milescu şi se termină cu Gh. Neamu, geograf care a participat la cercetări în Antarctica, listă cuprinzînd 48 de nume, dar, probabil că şi în această categorie, a geografilor şi exploratorilor, propusă de autor, mai sînt mulţi călători de adăugat.

În fine, o ultimă carte pe care o considerăm necesară discuţiei de faţă este Călătorie prin vreme de Valentin Buda (Bucureşti, 1979, Ed. Sport-Turism) care selectează din noianul de călători cunoscuţi pînă la întocmirea cărţii sau descoperiţi prin arhive şi biblioteci de ei înşuşi, pe aceia care, umblînd prin ţară sau prin străinătate, au contribuit, mijlocit sau nemijlocit, la constituirea „fascinantului domeniu al istoriei călătoriei al drumeţiei şi — în general — al turismului", după cum spune V. Buda.

Sistemul adoptat de acest autor a fost diferit de al celorlalţi, în sensul că nu s-a preocupat de călători şi realizările lor, ci a plecat de la faptul de tursim, mai mult sau mai puţin declarat de călător, dar în orice caz reuşit de acesta.

Desigur că nu se poate vorbi despre călători de-a lungul timpului, mai ales în secolul nostru, fără a ne gîndi la călătoriile de documentare (scriitori şi artişti plastici) la turneele artistice (dramatice şi muzicale), la deplasările în vederea susţinerii unor întreceri sportive, la participările oamenilor de cultură la congrese, conferinţe, simpozioane precum şi la acei specialişti români solicitaţi să-şi desfăşoare activitatea profesională în străinătate.

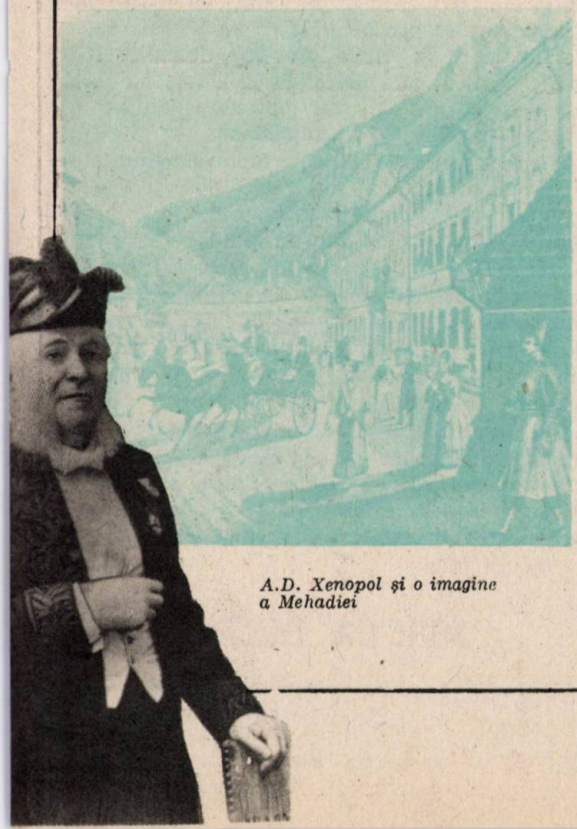

A.D. Xenopol şi o imagine a Mehadiei

Octavian Goga la Madrid.

Vor apare, fără îndoială, în timp, şi alte liste cuprinzîndu-i pe aceştia, fie datorită mărturisirilor proprii, fie ca rod al cercetării şi al comunicării altora.

Doi mari călători

Dar, pentru ca aceste rînduri să contribuie efectiv la cunoaşterea călătorilor români, ne vom referi la două mari personalităţi ale culturii noastre, care s-au manifestat ca atare, comunicîndu-şi impresiile de călătorie.

În primul rînd este vorba de istoricul **A.D. Xenopol** pe care George Potra nu-l citează, dar care, începînd cu **Mehadia. Impresii de călătorie,** articol publicat în revista Convorbiri literare, în anul 1884 şi terminînd cu volumul **Tablouri din natură** (Iaşi 1913, Ed. Libr. Socec) şi-a povestit impresiile de călătorie în diverse publicaţii ale timpului, strîngînd cea mai mare parte din aceste articole, în două volume: primul — cel amintit şi al doilea: **Amintiri de călătorie** (Iaşi, 1901, tip. H. Goldner).

Din cunoştinţă personală, memorialistica de călătorie a lui A.D. Xenopol nu a fost reeditată, fiind considerată periferică, comparativ cu preocupările sale istorice, de pildă. Totuşi, părerea noastră este că amintirile de călătorie ale marelui istoric nu pot fi neglijate.

În al doilea rînd este vorba de **Octavian Goga,** incontestabil un călător, dar un călător care, fără să treacă indiferent prin lume, nu a înţeles să-şi publice amintirile în articole sau în volum.

Cu toate acestea, în casa memorială de la Ciucea, într-o vitrină din mijlocul holului de jos al clădirii principale, există un carneţel de format mic, deschis la mijloc, unde se poate citi această însemnare a poetului, scrisă cu creionul, evident din fugă: „Madrid. Un oraş fără semnificaţii: cazărmi, oameni curioşi te privesc

în... (neinteligibil). Aspect trist. Pe la colțuri cerșetorii în strade dorm lungiți o mulțime. Oameni leneși. Lumea de altfel gentilă, cum se cade. Solemni. Vestita noblețe spaniolă. Cînd a plecat trenul un domn elegant cu fata și-au făcut cruce. Popii mănîncă Spania. Servi Domini perdivere Hispania. Viața începe numai seara. Se strigă ziarele: El Mundo, ABC, Imparcial. Gazetele destul de bine redactate. Despre tauri rubrică specială. Descriere amănunțită ca la oameni politici! Ovation. Priet. Popor copleșit de gesturi. Congreso de la deputada—casă cazarmă cu fațadă grecească. Orașul golaș. Nimeni. Prado, Parcul El Buen-Retivo — geometric împărțit: acați-platani-cipreși. Monumentul lui Alfons XII în fața lacului".

Castelul de la Ciucea, cum i se mai spune acestei case memoriale, este în grija Muzeului Literaturii din Cluj, unde se află, fără îndoială și cheia vitrinei, dar de unde nimeni nu a înțeles să-și plece privirea asupra acestui carnețel care, fără nici o îndoială, mai cuprinde și alte însemnări de călătorie ale lui Goga.

Cît de neînsemnat este considerat acest carnețel rezultă și din faptul că nici o cît de mică etichetă lămuritoare nu-l însoțește.

Poate că după apariția acestor rînduri...

Un necunoscut căruia... i se cunoaște numele

În încheiere, despre un alt călător, absolut necunoscut, deși însemnările sale au apărut în volum, la doi ani după ce a făcut călătoria. Se numește M. Harret, dar fără nici o legătură, în afară de asemănarea de nume, cu binecunoscutul Mihai Harret, geograful și întemeietorul, împreună cu Bucura Dumbravă, a **Hanului Drumeților** mai întîi și mai tîrziu a societății **Touring Clubul României.**

Acest M. Harret a trăit cu mult mai înainte și cu toate investigațiile pe care le-am făcut, nu am reușit, cel puțin pînă la apariția acestor rînduri, să aflu amănunte biografice. Dar nu am renunțat.

Am găsit la Biblioteca Academiei Române, sub cota II/1371 o carte (conf. copertei interioare) intitulată **Notiții din o călătorie de la Galați la Atena în An 1851** de M. Harret (Descriere simplă) — Ilustrată cu două stampe frumoase: Konstantinopoli și Atena (Iași-Tipografia Buciumului Român-1853).

Lectura volumului, greoaie pentru cititorul de azi, atît exprimarea cît și alfabetul aparținînd perioadei de tranziție de la mijlocul secolului trecut, este de o valoare excepțională, atît ca informație, cît și ca redare a impresiilor culese în timpul călătoriei, care, e bine să nu se uite, a fost făcută la 1851.

Pentru cineva mai grăbit, chiar și tabla de materii este edificatoare, cu privire la cele vizitate și descrise de autor, ca să nu mai vorbim de faptul că sînt precizate, în continuarea tablei de materii, pînă și popasurile făcute, orele petrecute pe drum și numele vapoarelor cu care a călătorit.

Nu vom cita pasagii din volum, dar considerăm prefața acestuia demnă de a fi redată în întregime, pentru frumusețea ideilor ce se desprind din ea, ca și pentru acea doză de modestie „căutată", care — întîlnindu-se și astăzi la mulți autori — demonstrează că ea este mult mai veche.

Folosind punctuația de astăzi, am încercat să păstrăm cu fidelitate exprimarea autorului:

„În trecutul an 1851 am făcut o călătorie la Atena împreună cu nepotul meu Iancu Harret, cu scopul ca, pe lîngă îndeletnicirile sale scolastice în vacanța ce are, să se folosească de tot ceea ce poate căpăta copiii sîrguincioși prin voiajuri îndepărtate; mai cu seamă atunci cînd ei pășesc spre înțelegere și(cînd) imaginația lor aprinsă și primitivă cere idei și cunoștințe noi; pe lîngă aceasta, socotim de a-l (in)forma mai de timpuriu despre antica Grecie, unde, după săvîrșirea cursului învățăturei sale peste hotare, urmează a păși.

Notițiile ce am putut face în această scurtă călătorie, atît cît mi-au îngăduit timpul și întîrzierea vapoarelor, de la întoarcerea mea au stat părăsite într-un album, fără ca să fi avut vreodată ideea de a-l scoate la iveală, căci chiar scopul călătoriei a fost cu totul străin de ideea publicării.

Mai mulți din amicii mei, însă, plini de curiozitate și iubitori de noutăți, care în acest scop m-au vizitat, m-au silit ca măcar pentru plăcerea lor să dau la tipar călătoria.

Aceste împrejurări așadar ca justificare ca scriitor al călătoriei, le comunic adăugînd că toate neajunsurile descrierii unei călătorii, precum și pentru ceea ce din grabă au rămas nescrise, sînt pe contul celor ce au pretins darea lor la tipar. Nu criticați, vă rog, domnilor cititori, scrierea, căci pretenția mea este cu totul departe de a ambiționa (obținerea) unui rang între stimabilii autori români.

Și apoi Grecia cea bogată în fapte și monumente, scrise de atîtea genii mari, nu ar fi fost tocmai o încercare (potrivită) pentru mine". (Adăugirile dintre paranteze ne aparțin, n.n.).

Ce se mai poate adăuga la această frumoasă concepție despre călătorie, ca mijloc de instruire a unui tînăr studios, concepție atît de vehiculată astăzi (cultură prin turism), față de cele spuse atît de simplu, cu mai bine de un secol înainte, de acest necunoscut M. Harret?

Și cîți ca M. Harret nu vor mai fi, așteptîndu-și cercetătorii, pentru a adăuga la lista de contribuții, deschisă de George Potra, alte nume, în scopul unei cît mai complete, dar niciodată exhaustivă cunoaștere a românilor călători?

Să așteptăm.

MIRCEA DUMITRESCU

Știați că...

...la muzeul științific din Londra, printre exponate se află și un model de cuptor înalt, pentru topirea metalelor, construit în România, la Ghelar, acum o mie de ani?

★

...zeița tracilor, Epona, sculptată în piatră, se află la Muzeul de istorie din Tulcea? Un al doilea exemplar se află la Muzeul Luvru, din Paris.

★

...boababul crește în pădurile Africii și poate atinge peste cinci milenii? Acest copac e considerat monument al naturii și strămoș al pădurii.

★

...rîul Iuriev, din arhipelagul Kurilelor (U.R.S.S.), varsă zilnic în mare circa 35 tone de fier și 65 tone de bauxită? Rîul izvorăște dintr-un munte vulcanic.

★

...durata medie a vieții omului este de 2 miliarde de secunde?

★

...o carte cu un miliard de pagini ar avea o grosime de 50 km. și o greutate de 1.500 tone? Pentru a fi citită o asemenea carte ar necesita 30.000 de ani.

★

...seringa pentru injecții era cunoscută în Egiptul antic?

★

...piersicul a fost adus din Africa, dovleacul din America, varza de pe litoralul Mării Mediterane și al Oceanului Atlantic?

★

...„stîngacii" reprezintă 2% din populația globului?

★

...bufnița este singura pasăre care poate privi un obiect cu amîndoi ochii deodată?

★

...un chiparos din Mexic a depășit vîrsta de 6200 de ani? Acesta este considerat cel mai bătrîn arbore de pe Terra.

★

...insula Corsica e în continuă deplasare. ? În ultimii 80 de ani insula s-a mișcat spre est cu circa 12 metri.

★

...la restaurantul „La Tour D'Argent" s-au folosit, în 1582, furculițe, pentru prima dată?

„Moda" furculiței s-a răspîndit în Italia începînd din anul 1600.

★

...porumbul are peste 150 de folosințe? Boabele, știuleții (struienii) sînt folosite ca nutreț pentru animale și ca materie primă pentru prepararea vitaminelor E. și F., a alcoolului etilic, a dextrinei, a uleiurilor, a lacurilor, a amidonului, a scrobelei, a zaharurilor energetice etc.

★

...pe vîrful unui ac cu gămălie pot fi numărate circa 60.000 de globule de sînge?

★

...10 milioane de atomi de hidrogen așezați unul lîngă altul, totalizează abia lungimea unui cm.?

★

...pe insula Comodo (Indonezia) trăiesc șopîrle gigant? Ele ating lungimea de 3 m și greutatea de 135 kg.

★

...vocabularele limbilor rusă, germană și engleză sînt cele mai dezvoltate? Luate împreună ele numără aproape un milion de cuvinte.

...milioane de culori și nuanțe?

★

...într-un gram de sol trăiesc circa 5 milioane de diferite microorganisme?

★

...insectele, rozătoarele și ciupercile parazite, care atacă culturile cerealiere, distrug anual o cincime din producția mondială?

★

...intensitatea mirosului florilor depinde de intensitatea luminii ce cade asupra lor?

★

...în India se vorbesc 365 de dialecte, dintre care doar zece sînt considerate limbi principale?

★

...fructele acre mențin în condiții bune dentiția? Ca urmare se recomandă ca după mese să se consume fructe acre.

Făt frumos cel mic

(urmare din p. 65)

Făt-Frumos-cel-mic trîntește lingura de se zguduie masa.

— Hîi-hîi! începe el melodia știută. Făt-Frumos din poveste nu se spala pe mîini și nu-și schimba hainele cînd se așeza la masă. Nu scrie... hîi-hîi-hi-i-

— Minca-l-ar mama de Făt-Frumos mic și deștept, îi dă dreptate mama și, ca să-i treacă orice urmă de supărare îl sărută apăsat pe amîndoi obrajii. Apoi aleargă să prăjească niște pîrjoale, să facă focul ceva mai mare la cuptor.

Seara

— Hai, Făt-Frumos, să te speli și să te duci la culcare.

De data asta a vorbit tata, care se ridică din fotoliu și se îndreaptă către televizor.

— Nu-l închide, cere cu hotărîre Făt-Frumos-cel-mic. Vreau să mă uit mai departe.

— Dar ești obosit, n-ai dormit deloc după-amiază, îi amintește mama.

— Făt-Frumos nu pierdea nopțile la televizor, încearcă să-l convingă și tata. De aceea a crescut mare și voinic.

— Pentru că pe vremea lui nu era televizor, îl lămurește atotețiutor Făt-Frumos-cel-mic. Și pe urmă și el a stat noaptea de strajă, ca să păzească focul cînd frații lui dormeau.

Părinții își fac cu ochiul unul altuia, adică:tare deștept mai e Făt-Frumos-cel-mic! Și rămîn cu toții mai departe în fața televizorului. Tîrziu, cînd emisiunea se termină, tata îl ia în brațe pe Făt-Frumos-cel-mic și-l poartă cu grijă către patul lui alb, unde mama a așternut cearșaful alb și a înfoiat perna cea albă. Îi scot cu greu hăinuțele de peste zi și-l îmbracă în pijamaua proaspăt spălată. Apoi ies în vîrful picioarelor, după ce au controlat dacă e închisă bine fereastra și draperia trasă pînă la capăt.

Mîine iar va sosi zglobie raza de soare, va foșni cireșul, va da concert sturzul, privind cu jale la zidurile după care e închis Făt-Frumos-cel-mic. Și după ce se vor plictisi de așteptare, se va duce fiecare la treburile lui, în scînteieri de lumină, foșnet de frunze și triluri avîntate de sturz. Astfel că povestea asta nu are sfîrșit...

...cureștii între legende și adevăruri istorice

capitala României a fost reședința lui Mircea cel Bătrîn

Riul Dîmbovița — la fel ca și alte ape mai mari sau mai mici — a asigurat condițiile cerute de omul primitiv, preistoric, pentru a se stabili pe malurile sale și a-și amenaja o locuință.

Că zona Bucureștilor a fost locuită din vremuri străvechi — în lipsă de acte sau alt fel de însemnări — o dovedesc descoperirile arheologice din Dealul Spirei, de la Arcuda, din Pantelimon, Colentina, Herăstrău etc. unde s-au găsit unelte din silex, instrumente din epoca de piatră, cuptoare și ruine ale unor locuințe. Urme de așezări antice au fost descoperite la: Mogoșoaia, Chitila, Fundeni, Tei, Plumbuita, Colentina, Ciurel, Mihai Vodă, Cotroceni, Dudești, Dealul Piscului, Glina, Giulești, Popești-Leordeni, Străulești, Dămăroaia, Bucureștii Noi etc. Aceste urme provin de la locuitorii care au trăit în jurul anului 1000 e.n., Prin trecerea vremii, acele așezări-sate s-au extins și contopit, unele formînd o adevărată cetate care, în 1315, a devenit cetatea Basarabilor — Bucureștului de mai tîrziu — după cum afirmă B.P. Hașdeu, în lucrarea sa „Negru Vodă".

Banul Mihai Cantacuzino susține în istoria sa că: „Mircea Voievod cel Bătrîn și-a așezat scaunul domnesc la București în anul 1388" iar istoricul Dionisie Fotino afirmă că: „București, după limba poporului, însemnează orașul bucuriei și se zice că Mircea Vodă l-a fundat de bucuria victoriei ce a repurtat împotriva sultanului Baiazet Ilderim".

*

Documentul autograf al lui Blasius Kleiner atestă că „acest oraș își trage numele de la un oarecare cioban sau, după cum spun alții, un haiduc vestit, care se chema Bucur". O altă versiune se referă la dorința lui Bogdan Vodă de a-și căsători fiica, Ileana, cu „Bucur, feciorul lui Leic Vodă, de la care se numește orașul București, pînă astăzi". Nicolae Iorga susține că așezarea de pe malurile Dîmboviței era „odinioară un sat de păstori și plugari, „al moșului Bucur, de unde vine moșia lui și coboritorii lui, Bucureștii, localitatea însăși nefiind decît moșia bucureștilor, a oamenilor coborîți din acest moș care este Bucur". Din păcate — nici un alt document capabil să lămurească problema datei înființării și adoptării numelui de București în afară de hrisovul lui Vlad Țepeș către Andrei Iova și Drag, din 20 septembrie 1459, care dovește că Bucureștiul exista în acea vreme — n-a fost găsit pînă acum.

ILIE CIUTESCU

copiii întreabă...

ce și cum răspund părinții?

Există o perioadă din viața ființei umane caracterizată printr-o puternică nevoie de cunoaștere; este vîrsta copilăriei și adolescenței. Niciodată însă nevoia acută de cunoaștere nu este exprimată cu mai multă insistență ca la vîrsta de 3—5 ani. Copilul și-a însușit pînă acum, un vocabular care îi îngăduie să comunice cu adulții și să-și exprime dorința de a cunoaște. Tot ceea ce vede îi stîrnește nenumărate întrebări: vrea să știe cum se numesc obiectele pe care le vede, la ce folosesc, din ce material sînt făcute, eventual cum se manipulează. Și întrebările se țin lanț... dominantă fiind întrebarea „de ce". De ce plouă? de ce e frig? de ce zboară păsările? de ce... Sigur, toți copiii normal dezvoltați pun întrebări; nu toți cu aceeași frecvență. Deosebirea apare datorită gradului diferit de dezvoltare a gîndirii și limbajului. Copiii care vin în contact cu un mediu variat, care sînt stimulați să exprime în cuvinte ceea ce văd și ceea ce fac ei înșiși au un nivel de dezvoltare intelectuală superior acelora a căror arie de cunoaștere este extrem de limitată, iar capacitaea de exprimare slab stimulată.

In ultimele decenii, psihologii au pus în evidență excepționala importanță a vîrstei de 3—4 ani pentru dezvoltarea capacităților intelectuale ale ființei umane. Această dezvoltare nu este o consecință directă a creșterii, a parcurgerii vîrstei de trei—patru ani; dezvoltarea se cere să fie stimulată prin crearea unor multiple posibilități de contact al copilului cu lucrurile și oamenii. Lipsa unui astfel de contact, neangajarea copilului în activitatea cu lucrurile și în verbalizarea acestei activități, poate avea consecințe grave asupra dezvoltării lui psihice, consecințe ce se manifestă încă din primele clase ale școlii primare și care frînează ritmul progresului școlar.

De regulă, copiii care întîmpină dificultăți la învățătură sînt copiii **neglijați,** copiii cărora numai rar și întîmplător li s-a satisfăcut curiozitatea, iar gîndirea și limbajul lor s-au dezvoltat mult prea lent.

Manifestarea trăsăturilor specifice „vîrstei întrebărilor" este, așadar, o consecință și o premisă. O consecință a antrenării gîndirii și limbajului copilului din cea mai fragedă vîrstă, antrenare care se realizează, îndeosebi, prin joc și o premisă a dezvoltării ulterioare.

Copiii neobișnuiți să comunice cu cei din jur, cei asupra cărora părinții nu s-au aplecat cu toată grija și dragostea pentru a le spune cum se numesc lucrurile și cum se pronunță cuvintele, vor sesiza mai puține lucruri în jurul lor, iar întrebările le vor fi mult mai rare și mai puțin semnificative pentru dezvoltarea lor.

De altfel, tocmai acum, la această vîrstă fragedă, cînd copilul pune numeroase întrebări, este momentul cel mai potrivit de a se lărgi aria de mișcare a copilului și, prin aceasta, orizontul lui de cunoaștere. Din jurul vîrstei de trei ani, copilul se poate deplasa mai ușor și poate intra în contact cu o multitudine de aspecte ale realității înconjurătoare. Să i se ofere deci posibilitatea de a le cunoaște: animale, plante, diverse unelte, oameni etc. Întrebările vor veni una după alta, pentru că un răspuns — de multe ori — provoacă o nouă întrebare.

Putem distinge, încă de la această vîrstă, **două categorii de întrebări: unele determinate de mediul obișnuit** în care trăiește copilul, iar **altele stimulate de realitățile noi cu care el vine în contact** în timpul micilor plimbări inițiate de părinți, tocmai în scopul lărgirii ariei sale de cunoaștere. Cu acest prilej se atrage atenția copilului asupra unui aspect sau altul din lumea înconjurătoare... o plantă, un animal sau un vehicul nemaiîntîlnite pînă atunci etc.

Nu de puține ori, însă, nevoia de cunoaștere a copilului este frînată de atitudinea adulților din jurul său. Aceștia nu găsesc timp pentru a răspunde la întrebări; de aceea, fie că răspund în mare grabă, fie că nu răspund deloc, unii părinți găsesc și o justificare pentru atitudinea lor: copilul este mic și n-ar putea înțelege răspunsul la propriile sale întrebări. „Ai să afli tu cînd o să te duci la școală, cînd ai să fii mai mare", răspund mulți din cei întrebați, cu convingerea că, după cîteva minute copilul își va găsi altă preocupare și va uita de întreba-

rea pusă. Copilul însă a ținut să afle răspunsul în momentul în care i-a apărut nedumerirea. Un astfel de răspuns, primit la timp, nu constituie pentru el o simplă informație, ci soluția problemei sale, la care a gîndit și la care va mai gîndi, pentru că, după ce va afla răspunsul, el face noi legături între cunoștințele sale, efectuînd o serie de operații intelectuale care-i pun în acțiune gîndirea, dezvoltînd-o.

Psihologi de talie internațională consideră că, **la orice vîrstă, copilul poate înțelege o mare varietate de cunoștințe, cu condiția ca, pentru explicarea lor să se găsească modalități accesibile,** făcîndu-se apel la experiența sa anterioară.

Chiar dacă am avea unele rezerve față de această teză, se cuvine să fie reținut faptul că, deși mici, copiii sînt în stare să înțeleagă multe aspecte ale realității; mai multe decît credem noi, uneori. De aceea, **este necesar să facem un dublu efort: mai întîi de a găsi timp să răspundem la întrebările copiilor și, în al doilea rînd, să căutăm să ne facem înțeleși de ei.** Uneori, împrejurările ne vor obliga să amînăm un timp oarecare răspunsul nostru; mai ales cînd el necesită o explicație mai amplă, cînd trebuie să reflectăm asupra modului în care ne putem face înțeleși. **Totdeauna însă vom porni de la ceea ce copilul cunoaște, mai ales de la ceea ce a văzut, folosind cuvinte al căror sens îl știe.**

Ce mare deosebire între un copil cu care părinții, bunicii dialoghează calm, dîndu-i lămuririle cerute și altul pentru care nu se găsește timp! Primul are o gîndire vioaie, mereu iscoditoare, în timp ce al doilea, nestimulat, încetează să-și mai pună întrebări, iar ritmul dezvoltării sale intelectuale scade.

Pe măsură ce copilul crește, contactul cu lumea se extinde, iar întrebările sale, este adevărat mai numeroase, cer și răspunsuri mai complexe. Privirile sale sînt atrase de alte realități care îi frămîntă gîndurile: de ce nu se văd stelele ziua? de ce luna se vede seara ca... un corn, iar altă dată e rotundă? de ce se mișcă norii? de ce vara este ziuă și la ora 8? etc. La unele întrebări putem răspunde mai ușor, la altele nu; apelăm atunci la educatoare, la învățătoare sau la cărți. Dacă copilul este mai mare — în clasele a treia sau a patra — și dacă avem la îndemînă texte accesibile, îl vom îndemna să caute singur răspunsurile la întrebările sale.

Dacă radioul și televiziunea oferă bogate informații din cele mai diferite domenii, tot ele stîrnesc nenumărate întrebări. Și iată cum nevoia de cunoaștere se amplifică.

Este foarte bine dacă obiceiul plimbărilor periodice cu copiii se continuă și la celelalte vîrste, dacă devine o tradiție a familiei; există azi situații cînd fie tatăl, fie mama — ideal ar fi amîndoi — dedică săptămînal două-trei ore plimbărilor cu copiii. După 11—12 ani, obiectivul unor astfel de plimbări nu-l mai constituie cunoașterea mediului înconjurător. Preadolescentul este preocupat, mai mult decît pînă acum, de relațiile dintre oameni. Întrebările sale sînt mai puține dar cer răspunsuri mai ample, bine cumpănite, rezultînd din experiența de viață a adulților. Important este să se mențină deschisă posibilitatea comunicării dintre el și părinți. În aceste condiții, avem garanția că oricînd va avea o nedumerire va veni să și-o limpezească.

Este adevărat că la vîrsta preadolescenței există o puternică tendință spre independență; copilul vrea să se elibereze de tutela adulților, devenită stînjenitoare. Unii părinți se lasă ademeniți de această tendință și acordă preadolescentului mai multă independență decît i se cuvine; o consecință a unei astfel de atitudini o constituie scăderea intensității dialogului dintre ei și copii. Întîlnim, de aceea, părinți mîhniți pentru că fiul sau fiica lor — adolescenți — nu li se confesează atunci cînd viața îi pune în fața unor situații nemaiîntîlnite pînă atunci.

Dacă nu s-a instituit obiceiul comunicării, al unui dialog nestînjenit între copii și părinți, încă la vîrsta adolescenței, nu putem pretinde unui băiat sau unei fete de 16—17 ani să ni se confeseze, să pună întrebări, să ceară sfaturi. Iată de ce, se poate afirma că părinții își pregătesc discuțiile cu copiii adolescenți încă de la cea mai fragedă vîrstă. Răspundem, așadar, la întrebările copiilor mici, atît pentru a le satisface curiozitatea, dorința de a ști — stimulîndu-le astfel dezvoltarea — cît și pentru a le cultiva obișnuința de a comunica cu părinții, de a păstra mereu deschisă posibilitatea unui dialog și a unei continue influențe binefăcătoare.

ION Gh. STANCIU

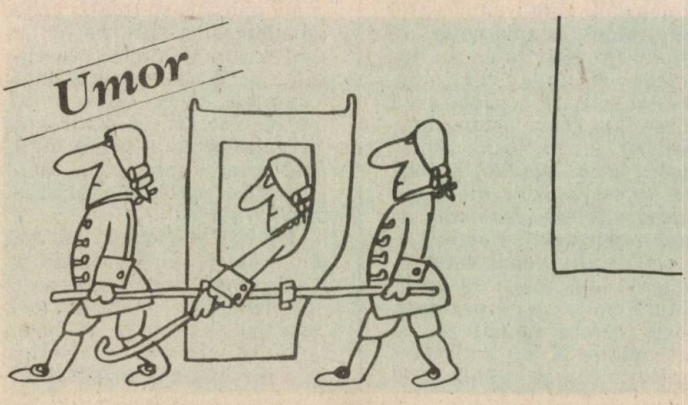

Amintiri și întîmplări de pe Pămînt și din Cosmos

Consider că, în general, una din condițiile de bază necesare obținerii unor rezultate satisfăcătoare în profesia pe care vrei să o practici este pasiunea — singura capabilă a-ți mobiliza interesul în muncă și stimula efortul creator. Noi știm, însă, în același timp, că, nimeni nu se naște cu ea. Mai mult, cred că cel puțin 90% din copiii generației mele au vrut, pe rînd, să se facă șoferi, marinari și mult mai tîrziu s-au gîndit să devină aviatori. Alții au vrut să ajungă medici, ingineri sau au dorit de la bun început să îmbrățișeze profesiunea părinților, indiferent care ar fi fost aceasta, avînd formată din familie ideea despre „ce bine și ce frumos e la tata (sau la mama) la servici" sau despre lucrurile deosebite, importante care se fac acolo, în „imperiul năzuințelor lor".

Eu, de exemplu, nu m-am născut cosmonaut și nici măcar nu am dorit — mic fiind — să zbor printre stele. Atunci cînd primul pămîntean a părăsit leagănul în care s-a născut, Pămîntul, și cu o tehnică înaintată, sofisticată, a executat prin spațiul extraterestru o rotație în jurul planetei natale, eu aveam nouă ani. Cu toate că nu înțelegeam prea bine cum se realizează un zbor cosmic, care sînt implicațiile lui, faptul în sine m-a impresionat. După primele informații transmise la radio de către vocea gravă și vibrantă a comentatorului, mama ieșise în holul blocului, cum făcuseră de altfel și celelalte vecine (bărbații erau la acea oră matinală la servici) și comentau. Toate simțeau nevoia de a schimba informații, păreri. Cui i-ar fi trecut atunci prin cap că băiețelul firav, care făcea

amigdalită cel puțin odată pe an, care avea deja cîteva măsele plombate și care în acele momente dăduse radioul tare și lăsase toate ușile apartamentului deschise pentru a fugi mai repede în holul blocului să-i spună mamei și vecinelor ce s-a mai anunțat la radio, va deveni, nici mai mult nici mai puțin, decît peste douăzeci de ani, primul cosmonaut român, care va executa un zbor extraterestru de o complexitate mult sporită și cu o durată de peste o sută de ori mai mare decît acel zbor memorabil pe care în acele momente îl executa Iurii Gagarin. Și, totuși, încă 16 ani de atunci încolo, cu toată dezvoltarea impetuoasă a cosmonauticii, cu toate zborurile cosmice pilotate, sovietice sau americane, tot mai complexe, de tot mai lungă durată, nu a reușit să se lipească de mine gîndul că voi putea deveni vreodată cosmonaut. Pentru mine, această posibilitate făcea încă parte dintr-o lume inaccesibilă, ireală, fantastică. Mult mai palpabilă, mai apropiată de gîndurile mele mi s-a părut aviația. Abia mai tîrziu am constatat că cea mai mare parte a cosmonauților au fost selecționați dintre aviatori.

Aviația m-a atras, într-adevăr, de mic. Pînă să construiesc aeromodele care să zboare frumos, îmi aduc aminte că fiind încă de vîrstă școlară, am luat cîteva șipci din curtea bunicilor din Săcele (lîngă Brașov) și cu cîteva cuie i-am arătat vărului meu de aceeași vîrstă cu mine — cam cum ar trebui să arate un avion. Ca să-i demonstrez și cum zboară, l-am legat cu o sfoară de vreo doi metri și am început să mă învîrt cu el prin curte. Mă învîrteam, mă învîrteam și nu mai vedeam pe nimeni. Important era „avionul" meu de la care nu-mi mai luam privirea. Într-un tîrziu, obosit, m-am oprit, dar învîrtirea continua. Însă, de data aceasta, pămîntul se învîrtea în jurul meu și în cîteva clipe mi-am dat seama că în astfel de condiții nu mi-am mai putut ține echilibrul și am căzut. Ceva mai tîrziu, galben la față, cu o pregnantă senzație de vomă, stăteam întins în pat și mama se tot întreba ce-o fi cu mine.

Mulți ani mai tîrziu mi-am dat seama că ce făcusem eu atunci semăna mult cu un antrenament al aparatului vestibular la care sînt supuși aviatorii și cosmonauții, dar dus, în cazul meu, peste limitele normale.

Părinții m-au susținut întotdeauna în dorința mea de a construi aeromodele. De la 11 ani frecventam cercul de aeromodele al Casei Pionierilor din Brașov. Începusem cu modele simple, apoi tot mai complexe, trecusem de la planoare, la zborul captiv, aveam deja de-a face cu motoare, cu manșă, cu tehnica pilotajului și totul era extrem de pasionant. Uneori, înaintea unor competiții lucram și acasă pînă noaptea tîrziu. Îmi aduc aminte că ni odată mama — care nu înțelegea mare lucru din rețeaua aceea complicată de bețișoare și bucățele decupate din placaj, ce formau „structura" aeromodelului meu — rămînea cu mine pînă tîrziu, cu pleoapele aproape lipindu-i-se, să țină între degete două baghete ce trebuiau să se lipească sau să mă ajute să leg ațele cu care matisam anumite îmbinări. Tata se culca întotdeauna mai devreme. Dimineața pleca cu noaptea-n cap la fabrică. Mă învățase cum se face o schiță tehnică și îmi executa întotdeauna, după schițele mele, tot felul de mărunțișuri de care aveam nevoie pentru aeromodele. Mai tîrziu am început să mă ocup și de rachetomodele, de data aceasta în cadrul cercului „Mesagerii Cosmosului", din Școala Generală nr. 10 din Brașov, la care învățam.

Perseverența profesorului Tămaș, care conducea acest cerc a făcut ca în cadrul unui concurs „Minitehnicus" să obțin (împreună cu cîțiva buni colegi) o medalie de aur și una de bronz. Venise timpul să mă hotărăsc asupra meseriei mele viitoare. Ca orice copil care se ocupa cu pasiune de aeromodele, doream să mă fac pilot. Știam că pentru aceasta trebuie să termin mai întîi liceul. Intenția de a continua cu școala de zbor am adus-o la cunoștință părinților abia prin clasa a XI-a. Și cum ai mei nu văzuseră niciodată un avion de aproape și cum aveau o impresie foarte proastă despre siguranța deplasării cu o mașină zburătoare, vestea nu a fost pentru ei prea plăcută. Au început să mă convingă că ar fi mai bine să mă fac inginer. În Brașov, „la politehnică, sînt multe facultăți și în mod sigur o să-mi placă una." Nici una însă nu era direct legată de aviație, așa că toate încercările părinților de a mă convinge să nu mă ocup de avioane au fost zadarnice. După cîteva luni am aflat că la București, în cadrul Facultății de Mecanică a Institutului Politehnic, exista o secție de aeronautică. M-am gîndit că așa cum un inginer de automobile are, automat, și permis de conducere, și un inginer de aviație va avea brevet de pilot. Așa că, devenind inginer de aviație, pe lîngă faptul că voi ști să construiesc avioane, voi avea posibilitatea să și zbor. Adevărul s-a arătat a nu fi tocmai acesta, dar pe atunci așa credeam. Părinților nu le mai pomeneam nimic de zbor, ci doar de faptul că voi deveni inginer și că admiterea o voi da la Politehnica din București.

Soluția de compromis a fost acceptată și în toamna lui 1971 eram student în anul I al proaspetei Facultăți de Construcții Aerospațiale, transformată din secția de profil a Facultății de Mecanică.

Primul meu zbor cu avionul a avut loc abia în vara anului 1973, și nu la manșă, ci ca pasager într-un „IL-14", pe ruta Sibiu-București. Oricum, a fost ceva. Ideea de a pilota nu mă părăsise însă, și printr-un concurs fericit de împrejurări în anul IV de studenție mi s-a oferit posibilitatea să mă înscriu la aeroclub împreună cu soția mea, Crina, studentă la aceeași facultate, doar cu un an în urmă, împreună cu alți cîțiva studenți. Au urmat cîteva ore de zbor pe un „IAR-818", apoi o vară întreagă de zbor pe avioane mult mai bune și maneabile, de performanță (e vorba de „Zlin-uri") la Aeroclubul din Brașov. Visul de a zbura mi se împlinise. Părinții au aflat ulterior despre aceasta dar au fost mult mai puțin îngrijorați decît atunci cînd, în liceu fiind, le-am adus la cunoștință că vreau să mă fac pilot.

După anii de facultate am continuat o perioadă să lucrez ca inginer stagiar la „Intreprin-

derea de Construcții Aeronautice" din Ghimbav-Brașov, apoi am devenit elev al Școlii de Ofițeri de Aviație (rezervă), luînd contact cu tehnica militară de zbor. Îmi amintesc, ca astăzi, cum într-o dineață din primăvara lui 1977 Comandantul unității militare în cadrul căreia eram elev, a intrat în sala de curs și ne-a comunicat că avem posibilitatea să participăm la o **selecționare în vederea alegerii unor candidați care să participe la o pregătire specială pentru executarea unui zbor cosmic în cadrul programului „Intercosmos"**. Toți înmărmuriserăm și simțeam furnicături din creștet pînă în tălpi. De emoție, aproape că nu mai puteam să mă scol de pe scaun. Emoția se datora nu faptului că aș putea participa la o selecționare pentru a deveni candidat-cosmonaut, ci realizării faptului că acel, **pentru noi pînă atunci fantastic,** îndepărtat și parcă ireal Cosmos se afla acum atît de aproape.

Patru ani mai tîrziu, după o asiduă pregătire teoretică și practică — în care cunoștințele de inginer de aviație și experiența de zburător sportiv nu au cîntărit de loc puțin, înalta acrobație și zborul în diferite condiții meteorologice executate cu avioane moderne cu reacție, împreună cu salturile cu parașuta, au făcut parte integrantă din programul de pregătire — mă aflam la bordul modernului laborator științific spațial „Saliut-6", spre care fusesem purtat, împreună cu prietenul și partenerul de zbor, cosmonautul sovietic Leonid Popov, de către nava cosmică „Soiuz-40",

Acum totul pare relativ simplu și, totuși, cît de complex poate fi fiecare zbor cosmic, cît de plin de neprevăzut, cîte situații deosebite apar, cărora trebuie să fii pregătit să le faci față — cîte emoții în Cosmos și pe Pămînt.

Închipuiți-vă că, pînă în prezent, nu am auzit de vreun zbor cosmic executat, în cursul căruia să nu fi apărut o cît de neînsemnată „situație specială", deoarece aceste situații neprevăzute, avării mai mici sau mai mari, au însemnătatea lor, implicațiile lor în funcționarea navei cosmice în ansamblu, care este supusă la o verificare atentă, minuțioasă, începînd de la componentele aparatelor, pînă la sisteme în întregime și la complexul pe care-l reprezintă ansamblul lor. Nava cosmică reprezintă un tot unitar, format din sute de mii de detalii, mii de aparate și comenzi, circuite electrice, pneumatice, hidraulice, sute de sisteme în funcționarea cărora trebuie să existe o coordonare foarte precisă, iar condițiile în care toate acestea trebuie să funcționeze cu precizie de ceas electronic sînt din cele mai vitrege, de neimitat în totalitatea lor, pe Pămînt. Imponderabilitatea, vidul cosmic, radiațiile își exercită influența nu numai asupra funcționării aparaturii, dar și asupra membrilor echipajului, atît din punct de vedere fizic, cît și psihic, și aceasta în condițiile în care ei participă activ la acționarea sistemelor navei.

Eu și Popov am putea fi fericiți! În cadrul zborului efectuat, din acest punct de vedere, am putea spune că am scăpat relativ ușor. În afară de mici mărunțișuri, cum le spunem noi, remediabile la fața locului, nu am avut parte decît de defectarea unui detector ionic pentru orientarea automată a navei, după direcția de înaintare, indispendabil în executarea aterizării în regim automat — în cazul apariției unor avarii mai serioase — și de unele anomalii parcă de neînțeles, la aterizare, în funcționarea sistemului de parașutare, cînd am trecut prin cîteva secunde de maximă tensiune (alții le-ar spune de groază), în care parașuta, contrar comenzilor automate date cu precizie de sutimi de secundă, parcă nu mai voia să se deschidă. Asta ca să nu mai vorbim de situațiile neplăcute provocate de imponderabilitate: ameteli, greață, perturbații în funcționarea aparatului vestibular, a sistemului circulator — și nu numai a lor — dureri de cap, dureri în articulații și multe altele. Prin asta însă, trec toți cosmonauții. În afară de cîteva cazuri deosebite, cunoscute anterior, am crezut pînă nu demult că, ceilalți colegi cosmonauți din țările socialiste nu au prea avut probleme în timpul zborului. Concluzia că eu și Popov am putea fi fericiți, am tras-o, însă... abia după ce, la un an și jumătate de la terminarea zborului nostru, în cadrul unei plăcute întîlniri cu ceilalți colegi de pregătire cosmică, actuali cosmonauți ai țărilor socialiste, am avut ocazia să ne împărtășim păreri și să ne dezvăluim amintiri legate de zborul în Cosmos. Dar acesta este Cosmosul pentru toți cei care se încumetă să-l înfrunte și fiecare știe la ce se poate aștepta plecînd spre negurile lui vide.

*

De regulă emoțiile cosmonauților cresc gîndindu-se la emoțiile celor dragi, care rămîn jos. Și, totuși, de cîtă voință, curaj și stăpînire de sine trebuie să dea dovadă, jos, pe Pămînt, familia celui plecat să-și desfășoare atît de necesara, astăzi, activitate, acolo departe, la sute de kilometri altitudine, învîrtindu-se cu o viteză fantastică în jurul Pămîntului, în acel abis negru și vid care este Cosmosul. În acele opt zile de mai ale anului 1981 soția a slăbit de cinci ori mai mult decît mine, care-mi desfășuram activitatea în imponderabilitate. Mai tîrziu am aflat cîte lacrimi au curs din ochii ei, ai părinților și ai celorlalți apropiați, în fața televizoarelor, așteptînd cu emoție, îngrijorați, știri din Cosmos. Cu toate insistențele mai mult sau mai puțin blînde ale soției de a se duce la culcare, în fiecare seară, pînă tîrziu la sfîrșitul programului, Cătălin și Daniel — atunci de cinci ani și jumătate și respectiv trei ani și jumătate — stăteau pironiți lîngă tocul ușii din sufragerie, cu ochii ațintiți spre ecranul televizorului, așteptînd să se anunțe ceva noutăți „despre tata". Mai văzuseră ei colegi de-ai mei în Cosmos, îi urmăriseră cu mai multă sau mai puțină atenție pe micul ecran, făcînd diferite comentarii de tipul „uite-l tată în Cosmos pe nenea care mi-a dat insigna aceea..." sau „uite-l tata pe nenea cu care ai venit tu atunci de la servici..." etc. De data aceasta, însă, cu toate că nu înțelegeau ei prea bine ce înseamnă Cosmosul, în postura de cosmonaut nu mai era „nenea acela sau cellalt", ci **tata** și asta însemna ceva **deosebit** și

pentru ei. Un fapt semnificativ m-a făcut, la reîntoarcere, să înțeleg prin ce au trecut micuții mei copii în acele zile.

La revenirea de la Baikonur, în Orășelul stelar, la aeroport, cum era normal, m-a așteptat toată familia. Cei mici, la început, se uitau puțin cam straniu la mine, la oficialități, la tot ce se întîmpla acolo. După ce i-am luat însă în brațe și i-am sărutat au început să mă strîngă de gît așa de tare că abia mai puteam respira. Cu greu au fost convinși că trebuie să mă lase puțin, că **mai am treabă.** Am ajuns cu mașinile în orășel iar ei, acolo, din nou după mine. Cătălin — cel mare — a cam înțeles cè însemna **parte oficială** și că el trebuie să stea puțin mai deoparte. Eu și Popov, cu brațele pline de flori, ne îndreptam în aplauzele mulțimii, pe jos, spre tribuna unde, în cadrul unui miting, trebuia să ținem o cuvîntare în fața celor prezenți. Daniel a așteptat probabil momentul potrivit și a fugit de lîngă Crina, prinzîndu-se cu o mînă de pantalonii mei, ținîndu-se apoi mai mult în fugă după mine. I-am spus frumos să se ducă lîngă mama că ne vom vedea mai tîrziu, dar el parcă nici nu auzea. Am urcat la tribună, cu el **prins** de mine. Cînd **partea oficială** era în plină desfășurare a început să tragă de pantalon uitîndu-se încruntat și foarte serios la mine. I-am spus să stea cuminte că acum nu am timp de el, dar spusele mele nu-l interesau. Mai stătea ce mai stătea și iar îmi făcea semn, uitîndu-se la mine. Mă gîndeam că în loc să fie jos lîngă cei care s-ar putea îngriji de el, stă aici și poate că vrea să-mi spună că vrea altceva... Am încercat discret să-l trimtit jos, dar nu a vrut să se clintească. Nu puteam atunci nici să mă uit la el, dar nici să mă ocup de „problemele" lui. La un moment dat, însă, a reușit să-mi prindă privirea și foarte serios m-a întrebat: „Tată, nu-i așa că n-o să mai pleci niciodată?". Am crezut că mi se taie picioarele. Ce-o fi simțit cît am fost în Cosmos copilul acesta de trei ani și jumătate, dacă a fost în stare să se țină cu orice preț de mine ca să-mi dea de înțeles, prin această întrebare, că el ar dori ca eu să nu mai plec niciodată atît de departe. I-am răspuns că **nu, nu o să mai plec, că o să stau cu el, cu Cătălin, cu mama.** S-a liniștit, a răsuflat parcă ușurat și a coborît singur de la tribună, dîndu-mi parcă de înțeles că, **ce a avut el să-mi spună a fost mult mai important decît întreaga solemnitate a acelui moment.**

Nu a fost ușor pentru nimeni, nici pentru mine, nici pentru familie, nici chiar pentru copii.

Și totuși visăm... Visăm mult, visăm departe, visăm frumos! Dacă i-ați întreba pe Cătălin și pe Daniel ce vor să se facă, în mod sigur, vor răspunde fără să stea pe gînduri: pilot-cosmonaut. Și credeți-mă că nu voi avea nimic împotrivă ca ei să devină ceea ce vor dori, atunci cînd va fi momentul să-și aleagă o profesie. Pe undeva mă regăsesc în ei, în jocurile lor, în dragostea lor pentru avioane, rachete, în jucăriile lor pe care le demontează și încearcă să le transforme în ceva cît de cît zburător și nu ar fi de mirare ca peste douăzecișicinci de ani aceste rînduri să li se pară gîndite parcă atunci, de ei.

Cpt. ing. cosmonaut
DUMITRU PRUNARIU

Ghicitori

Aparat cît o... cîmpie,
Libelulă argintie —
Fulger e-n călătorie.
(Avionul)

Are fraţi, surori, oriunde.
Chiar prin stîncă ea pătrunde.
Dacă ar pieri vreodată,
Ar pieri şi lumea toată.
(Apa)

Bate drumul ca în sac.
Să alerge nu prea poate.
Este cu ceasunu-n spate
Şi pe lume de un veac.
(Broasca ţestoasă)

Bărci pitice, auriii
Mingi de borangic or fii?
De cu zori plutesc pe lac
Şi ce hărmălaie fac!
(Boboceii de raţă)

Coarne mici şi gleznе fine,
Pe la şes ea nu prea vine.
E pe stînci, prin codrul des,
Unde rar poteci se ţes.
(Capra neagră)

Cînd îi dai osul să roadă,
Este vesel, dă din coadă
Dar dacă i-l tragi spre tine
Atunci nu prea te văd bine.
(Cîinele)

Ca un pumn de smoală pare
Zborul el peste cîmpii.
Doar cîte-o sperietoare
O mai vîntură de-aci.
(Cioara)

Ce pare castel blindat,
Umblă veşnic nemişcat,
Nu se vede ce măsoară
Însă ştim că e comoară!
(Ceasul)

Ca un arc sau brîu vărgat,
Sus, de boltă agăţat,
S-a ivit spre a vesti:
„S-au dus picurii de-aci".
(Curcubeul)

Fir în zbor pe sus —
Un zigzag de foc,
Nimănui supus —
S-a topit pe loc.
(Fulgerul)

Mică, mare, ea tot sare,
Nu plînge de-o baţi mai tare.
(Mingea)

Multă vreme-a fost la preţ
Gălbioara cea ţepoasă.
Azi codaşă o tot lasă
Tinerelul cel isteţ.
(Mălura şi aspiratorul)

Neghine pe ată par
Celui ce n-are habar,
Însă cînt şi bucurie
Aduc celui ce le ştie.
(Notele muzicale)

Poti s-o vezi un ceas la pîndă
Chiar şi cînd nu e flămîndă.
Brînză, carne, peşte fură
Şi îi place la căldură.
(Pisica)

Pui ce stă mereu în pat,
Însă n-a ieşit din ou,
E pătrat ca un tablou
Şi cu noaptea e firtat.
(Puiul de perină)

Soi de pom cu crengi ca plete
Mîngîie oglinzi de apă,
Tot ai zice că se-adapă,
Ca Setilă, morţi de sete.
(Salcia pletoasă)

Şerpuit prin bălării,
Pare uns cu alifii.
Se-odihneşte „colăcel",
Dar să te fereşti de el!
(Şarpele)

Ghicitori

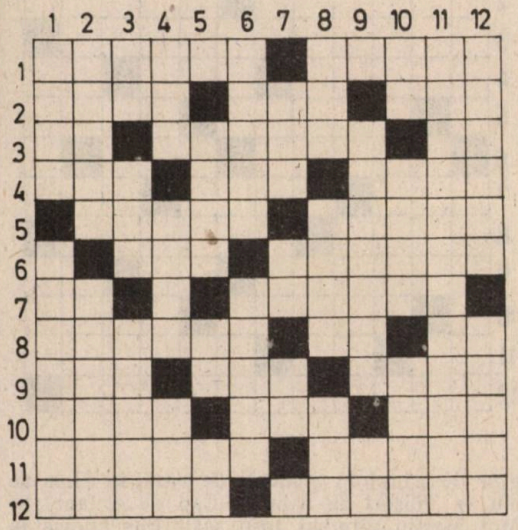

ORIZONTAL: 1) Popa în cămară/Și pletele afară — Rage murga în cetate/Și răsună mai departe. **2)** Am un pătuiag din fîn/În patru răsteie (dim.pl.) — Ea pe orișicine/Întîmpină cînd vine — Tot o apă și-un pămînt. **3)** Curse — Jucate de artiști — O jumătate de glob! **4)** Încurcă lume — De n-ar fi/Lumea ar pieri/Multă de-ar fi/Lumea s-ar prăpădi — Mustăcioși, cu pași greoi,/Merg într-una înapoi. **5)** Ce este rotund/ Și n-are fund? (pl.) — Cine seamănă cu pisica/Și nu e pisică? **6)** Coadă de pisică! — La căruța asta am/40 de cai în ham. **7)** În țepi! — Tăiați de coasă. **8)** Cine se dezbracă/Tocmai cînd e frig? — Armăsar dobrogean — Coada de mîță **9)** Numiți la centru! — Într-un vîrf de pai/Șade oastea unui crai — Nume slav — **10)** Loc de bătaie cu pumnii — Ghemotocul auriu:/Unde-i mama, piu, piu, piu? — Îndemn la acțiune. **11)** Ne-aduce imagini în casă — Vîrf de bici. **12)** Ce nu-i drept și nu-i păcat? — Ce semănătoare seamănă/Grăunțe negre pe pămînt alb?

VERTICAL: 1) Cu apă se hrănește,/Mîncare nu primește,/Dar mîncare pregătește (pl.) — Urechi lungi și coadă scurtă/parc-aleargă tot pe burtă (dim.) **2)** Un mort între doi vii (pl.) — El la toți le dă mîncare/Și toți îl calcă-n picioare. **2)** Curte! — Am un pom/Cu douăsprezece crengi;/În toată creanga — patru lamuri,/În toată lamura — șapte frunze (pl.) — Am un ocolaș/Plin de miei albi. **4)** Am un ceaun umflat,/Peste lume răsturnat — Ce aude fără urechi,/Vorbește fără gură/, Și răspunde în orice limbă? — Fel de fel. **5)** Am fost la săpat;/La palme m-au luat,/În foc am intrat,/La tîrg am plecat — Mijloc de a scormoni! — Neg! **6)** Roșcovana cea isteață/Umblă pe la cotinează Cînd începi a o dezbrăca,/Începi a lăcrima. **7)** O lume zisă nouă (abr.)! — Cap de moșneag' — Împreună. **8)** Strălucește „Se-mpletește, Vîntu-l bate, răscolește/Ia, poftim ghicește! — Ține bine în spinare — Linguri, farfurii, pahare — Prefix. **9)** Bani aruncați pe fereastră — Fîn! **10)** Cușme! — Cît vezi — Conducător de grup. **11)** Țapu mamii țap,/Sare pe copac,/ Toacă noaptea lemn uscat. **12)** Coarne n-are și împunge;/Buză n-are și tot suge — Merge pașa pe uliță/Cu trei mii de suliță.

DICȚIONAR: IGOR; ISO.

Anul nou pe glob

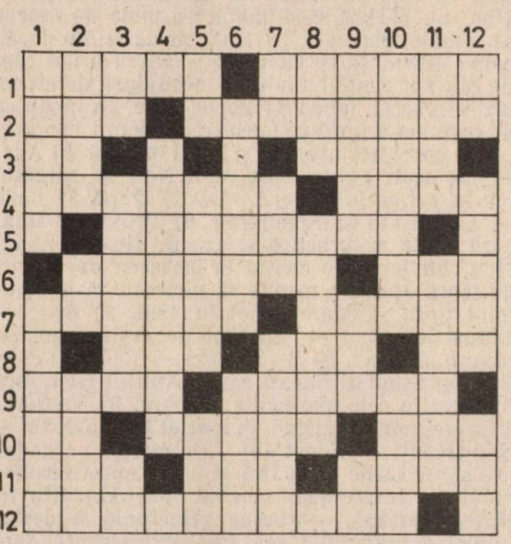

ORIZONTAL: 1) Joc cu mască, vechi obicei al românilor, practicat de Anul Nou — Zeu la romani, în cinstea căruia, după terminarea muncilor agricole, la sfîrșit de an, aveau loc mari serbări populare. **2)** Alungă păsările — Recitat afară la fereastră, în pocnetul bicelor și clinchetelor clopoțeilor, în „mugetul" buhaiului și hăitul cetașilor. **3)** Ide! — Cea populară este prezentă în toate manifestările folclorice de Anul Nou. **4)** Eveniment care, în Japonia, indiferent cînd a avut loc, fiecare și-l sărbătorește de Anul Nou (pl.) — Îndoit **5)** Îi cade ultima filă la 31 decembrie. **6)** Alt obicei de-al nostru, constînd în cîntece și urări ce răsună de Anul Nou pe la toate casele — Cosită la mijloc! **7)** Sorcova, colindul, capra, plugușorul și alte obiceiuri strămoșești (sing.) — Tură. **8)** Apuci! — Printre bunătățile servite pe masa de Anul Nou, la acest popor întîlnim și o mîncare din grîu fiert amestecat cu zahăr, mac și nuci pisate — Curte! **9)** În această țară asiatică, momentul cînd salvele de tun vestesc sosirea Anului Nou, trebuie

întîmpinat de fiecare mesean cu o monedă de argint în mînă, altfel riscă să-şi petreacă tot anul departe de cei dragi — Mult aşteptatul Moş colindător al copiilor de pretutindeni. **10)** Negaţie — Sclavi spartani — Zile la romani. **11)** În clipa cînd orologiul bate ora 12, cubanezii o aruncă din ulcioare, urînd anului care vine, drum bun şi limpede. Abreviaţia abreviaţiei! — În cetina-i tot verde şi cu strălucirea-i de beteală şi globuri, e o prezenţă simbolică a Anului Nou în fiecare casă. **12)** Ultima noapte a anului în cîntec, joc şi voie bună, pe toate meridianele globului (pl.).

VERTICAL: 1) Ţară asiatică ai cărei locuitori, în noaptea de Anul Nou, participă la Carnavalul lampioanelor — Interpret al cîntecelor de dor şi jale. **2)** Celebră operă de Verdi — Începe carnavalul! A frînge **3)** Post scriptum — Ţară nordică în care se obişnuieşte ca în ajunul Anului Nou, un bărbat să-şi îmbrace o piele de taur şi să umble din casă în casă, urmărit de flăcăii care-l ameninţă cu ciomegele; Pentru a feri casa de rele tot timpul anului, o înconjoară de cîteva ori — Avocat. (abr.) **4)** Popor care, în noaptea de revelion aruncă pe fereastră, în semn de noroc, tot ce socoteşte învechit şi inutil în casă. **5)** Ape! — La acest popor antic Anul Nou se sărbătorea la prima lună nouă, răsărită după 21 iunie — Localitate în Afganistan. **6)** Provincie franceză unde se practică şi azi, în ziua de Anul Nou, un joc care constă în lansarea de discuri de lemn aprinse, menite să nimerească în anumite ţinte — Mare deşert în Asia. **7)** Seu! — Industrie (abr.) — Element de compunere cu sensul „înapoi". **8)** Şef la turci — Obiceiul de a şi le face unii altora cu ocazia Anului Nou, este frecvent la cele mai multe popoare. **9)** Variantă a Caprei, obicei întîlnit în special în Moldova — Neîntrecuţi — Bene! **10)** Condiment la trandafirii şi răciturile ce nu lipsesc de la masa revelionului — Instrument muzical (pl.) **11)** Rîu în Marea Britanie — Scena principală a desfăşurării carnavalului brazilian, exuberanţă dezlănţuită de sărbătoarea Noului An. **12)** Nor fără apă! — În 31 dec. pe străzile animate ale aşezărilor din Japonia, înalţă zmee de hîrtie cu făpturi fantastice (sing.) — Eduard în familie.

DICŢIONAR: OSI, IEI, IDE, LAL, ROAR.

Dor de-acasă

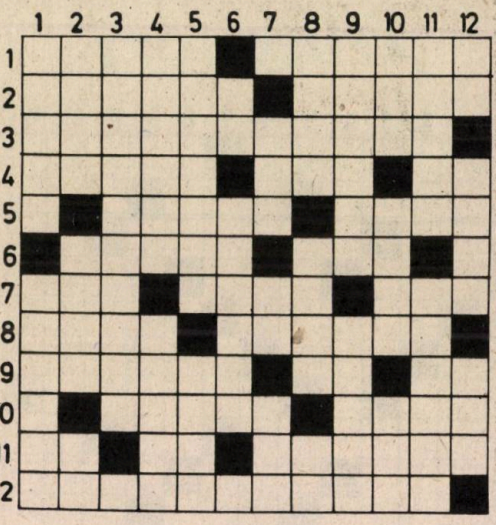

ORIZONTAL: 1) Drumul plin de praf,/ Univers de joacă în copilărie — Umbrarii din faţa casei,/ În pacea cărora dormeam. **2)** Biberonul bunicului (pl.) — Suflet de copil, ca un strop de rouă. **3)** Singur cuc — Picătură de lumină/ Seara prin grădină. **4)** Cuibul paşnic de unde purces-a fiecare — În mănuşă şi-n pănuşă! — Aţîţarea lui Grivei. **5)** Cît un plop cu creştetul în nori — Uitat **6)** Oglinda lecţiilor de zi cu zi (pl.) — Cîntec de greieraş ...dintr-o margine de crîng! **7)** Scaldele de vară, în albie de rîu — Puişori de capră — Cap de elefant! **8)** Moş Martin plimbat prin sat,/ Pus adesea la jucat (pl.), El sosea de prin nămeţi/ Ca s-aducă daruri multe/La fetiţe şi băieţi (după Şt. Cruceanu) **9)** Acele locuri sfinte, ce tot mai des ne cheamă (fem.) — La intrarea într-o casă! — Numărul 13 la vecini! **10)** Un fir de croşetat cu numele de fată — Cetate turcească / Dar în vatra strămoşească. **11)** Apar cireşele! — Balonul s-a dezumflat! — Copii fiind, îi strîngeam în puşculiţă. **12)** „Făclia" de la şcoală ce ne-a îndrumat întîii paşi.

VERTICAL: 1) Puse una lîngă alta/Ne-ngrădeau grădina — Ne desfătau cu dulcile poveşti din vreme veche. **2)** Noaptea la fereastră ne bătea „regina nopţii" — Orătănii ce umpleau ograda (sing.) — Firicel de floare albastră/ Tocmai bun la iia noastră. **3)** Apare Cosînzeana! — Şesuri pustiite de holdele-aurii **4)** Un pămînt ce ani la rînd/ N-a mai fost lucrat — Mătasea verde din livadă. **5)** Ale mamei mîngîieri./Nealungau orice dureri — Împlîntate-n mijloc! **6)** Ecoul fără de sfîrşit! — „Mama mi-I cînta şi ea,/Şi la versul lui cel dulce/Puiul ei se potolea" (Şt.O. Iosif) **7)** Iese la bătaie! — Apare şi Decebal! — Compozitor german **8)** Vopsea din argilă — Roată mare ce-o rostogoleam lovind-o — În haos! **9)** Se ţineau de cloşcă şi scurmau ograda (sing.) — Vremea cea geroasă-n sat/Cînd mergeam la colindat. **10)** Armă ce-o făceam din vargă/Pentru-a slobozi săgeţi — Cînd zburdau ei pe cîmpii — Noi ne mai jucam, copii (sing.) — Lumina soarelui în părul copiilor (fig.). **11)** Zarzăr, zarzăr, zărzărel,/M-a cuprins un dor de el (pl.) — Banca dintre pat şi vatră/Pe care şedea bunul odată (pl.) **12)** Caiete! — Scîrţie din roţi agale — Iuţiţi de pinteni, prin văzduh ei ne purtau.

DICŢIONAR: LINT, ABT, OCRU.

Prof. PETRACHE MUREŞ

În vîrful peniței

Unui elev sportiv

Fuge pe teren frecvent,
Cu preocupări majore,
Iar la școală-i consecvent
Doar cu fuga... de la ore.

Unui elev epigramist

El cultivă epigrama,
După cum am constat,
Însă alta este drama!
Că el e... necultivat!

Reflecția unui elev scos la tablă

Știu, „Tăcerea e de aur"!
Eu, tăcînd neîncetat,
Am strîns astăzi un tezaur
Și tot n-am ajuns bogat.

Autocritică

Pe o filă, în chenar,
A pictat Stan un măgar.
Și-apoi, dedesubt, discret,
A scris: AUTOPORTRET!

GABRIEL TEODORESCU

Unui slugarnic

Omul meu e de ispravă:
Sfînt *din cap pînă-n călcîie,*
Cînd dă ochi cu **cei din slavă**
Șade smirnă și-i ... **tămîie!**

Părinți și „odrasle"

Depling cu lacrime amare
Destinul lor copleșitor:
Să simtă veșnic pe spinare
„Toiagul bătrîneții lor"!

Mîncăciosul

E singurul, avem indicii,
Din tagma celor nesătui
Care-a-nghițit pe toți calicii
Ce se băteau la gura lui

Unui „pierde-vară"

Băiatul tatii, Amedeu,
Cu barbă și cu tranzistor,
E seara telespectator
Iar dimineața... teleleu!

AL. CLENCIU

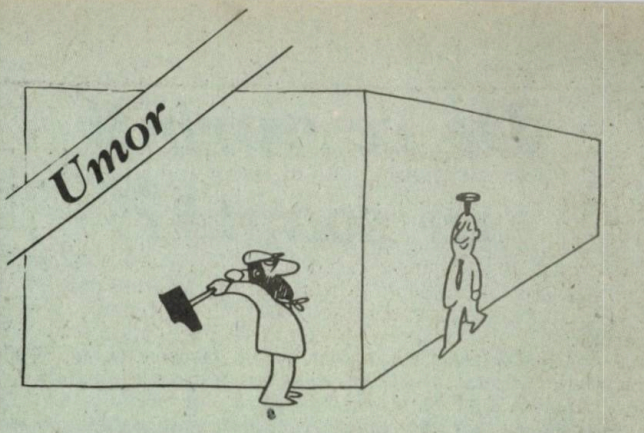

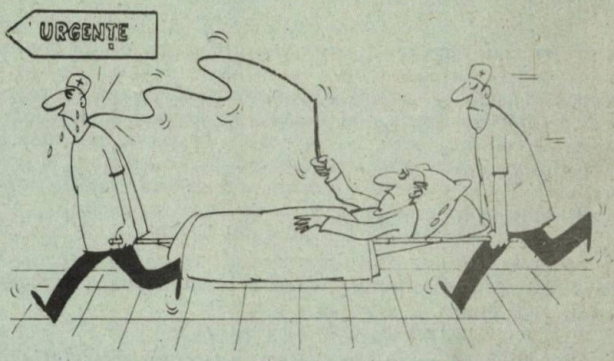

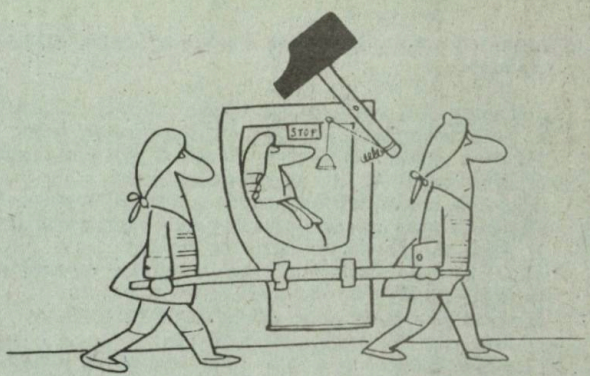

De ce vorbiți în șoaptă?

Era la începutul celui de-al doilea război mondial. Colonelul Nicolschi, din Statul Major al Armatei, primise o misiune urgentă pentru front. O dată cu dînsul mai plecau un maior și un căpitan. În automobil au luat loc: căpitanul — în dreapta șoferului, maiorul în spatele șoferului iar colonelul în dreapta maiorului. La ora patru automobilul a plecat din fața ministerului.

În mașină era o tăcere mormîntală. Îți făcea impresia că cei trei ofițeri erau îngrijorați. Niciunul din ei nu știa ce conține plicul sigilat, pe care-l avea colonelul în buzunar. La locul de destinație, în apropierea frontului, plicul trebuia deschis de colonel, în fața maiorului și a căpitanului și tot el trebuia să execute dispozițiunile ce se găseau în ordinul scris. Trecuseră, de acum, mai bine de patru ore și mașina gonea nebunește spre localitatea indicată a fi cea mai apropiată de front. La un moment dat șoferul, făcînd mîna pîlnie și înclinîndu-se spre căpitan, șopti la urechea acestuia:

— Mai sînt 60 de km pînă la front.

Maiorul întinse gîtul spre căpitan, ca să-i spună ce i-a șoptit șoferul la ureche. Căpitanul, făcînd și el mîna pîlnie, și aplecîndu-se înapoi, spre maior, îi șopti la ureche:

— Mai sînt 60 de km pînă la front.

Maiorul, la rîndul său, șopti la urechea colonelului:

— Mai avem 60 de km pînă la front, domnule colonel.

Și tăcerea se așternu din nou, între cei patru din mașina ce zbura cu mare viteză, că nici cîinii din satele pe unde treceau, nu aveau timp să se dezmeticească, ca să-i latre.

După un timp, șoferul făcu din nou mîna pîlnie și șopti la urechea căpitanului:

— Mai avem 40 km pînă la front.

Căpitanul, întorcîndu-se către maior, îi șopti la ureche:

— Domnule maior, mai sînt 40 km pînă la front.

Maiorul, aplecîndu-se spre colonel, îi șopti la ureche:

— Mai avem 40 de km pînă la front.

Apoi, din nou tăcere în mașina ce lăsa în urmă nori de praf.

După un timp șoferul șopti din nou căpitanului la ureche:

— Mai sînt 20 de km pînă la front.

Și tot ierarhic, căpitanul șopti maiorului la ureche:

— Mai sînt 20 de km pînă la front.

Maiorul se aplică spre colonel și îi șopti:

— Mai sînt 20 de km pînă la front.

Colonelul, intrigat de faptul că se vorbește în șoaptă, făcu și el mîna pîlnie, se aplecă la urechea maiorului și-l întrebă, în șoaptă:

— Dar, de ce vorbiți în șoaptă și la ureche?

Maiorul, la rîndul său, îl trase de mînecă pe căpitan și-l întrebă încet:

— Dar de ce vorbești în șoaptă?

Căpitanul se aplecă la urechea șoferului și-l întrebă încet:

— De ce vorbești în șoaptă?

Șoferul răspunse, tot în șoaptă, la urechea căpitanului:

— Sînt răgușit!

Căpitanul, către maior, tare:

— E răgușit șoferul.

Maiorul, colonelului, tot tare:

— E răgușit șoferul, domnule colonel...

E. PETROVANU

Umor

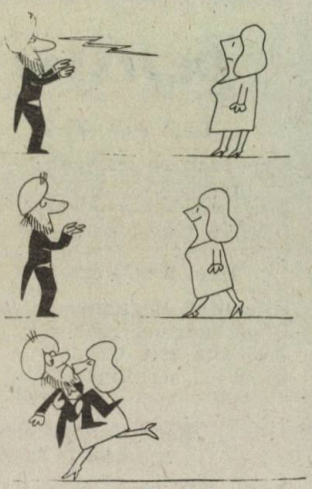

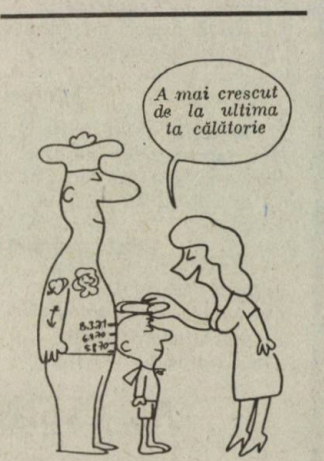

Fotografia și vîrsta

Ce vă spune chipul dv.?

Cînd, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea — în urmă, deci, cu aproximativ 200 de ani — fizicianul francez Joseph Nicefore (Niepce) reușea să developeze pe o placă metalică imagini în camera obscură, adică inventa fotografia, era greu de imaginat că într-un timp istoricește scurt, această descoperire avea să cuprindă absolut toate domeniile de activitate și de știință, inclusiv astronomia, zborurile spațiale și investigările cele mai îndrăznețe în vederea dezlegării tainelor întregului cosmos.

Medicina, care în stadiul ei de astăzi reprezintă o concentrare a tuturor științelor pozitive și a psihologiei, în aplicarea lor pentru investigarea omului sănătos sau bolnav, pentru conservarea sau restabilirea sănătății, se folosește cu mult succes de mijloacele tot mai perfecționate ale fotografiei, aceasta putînd uneori chiar să depisteze și să scoată la iveală amănunte revelatoare, acolo unde ochiul celui mai bun medic nu poate pătrunde întotdeauna spre a descoperi unele mutații biologice imperceptibile. Se facilitează, astfel, în multe cazuri, depistarea cauzalităților și, implicit, determinarea leacului unor boli ascunse.

Ne-am propus aici o scurtă analiză asupra relațiilor dintre fotografie și vîrstă, cu accentul pe vîrstele mai înaintate, în deosebi pe ceea ce numim, curent, „vîrsta a treia", care începe odată cu terminarea vîrstei mature, deși nu coincide cu bătrînețea propriu-zisă — aceasta fiind situată de biologia modernă între 75 și 90 de ani, după care încă mai urmează o perioadă de viață numită longevitate...

După alți autori vîrsta matură se termină tot la 60 de ani — perioadele următoare fiind; între 60 și 70 ani vîrsta postmatură, bătrînețea începînd odată cu intrarea în deceniul al 8-lea al vieții.

Aici cred că avea destul de multă dreptate reputatul medic și biolog francez Victor Pau-

chet care obișnuia întotdeauna să spună că ... „Cineva nu-i niciodată prea bătrîn ca să nu fie tînăr".

Și cu drept cuvînt, mai putem spune astăzi că adevărata vîrstă a unui ins este aceea înscrisă în actul de naștere sau în Buletinul de identitate? Mai este astăzi oare destul de concludentă vîrsta cronologică a individului?

Știința răspunde hotărît **nu.** Concludentă este **vîrsta biologică,** modul cum se comportă organismul, inima, arterele. Importantă este buna funcționare a complicatului mecanism uman.

Dar ceea ce știm cu toții, sau trebuie să știm și să ne amintim mereu, este faptul că **în afara vîrstei cronologice și chiar în afara vîrstei biologice, mai există factorul psihologic și acela social,** deci starea de spirit pe deoparte, cum și sentimentul utilității în societate pe de altă parte, care constituiesc frîne puternice ce pot ține pe loc sau întîrzia mersul anilor, astfel încît **nu orice înaintare în vîrstă să înseme și îmbătrînire.** Mai contează, apoi, modul de viață care atunci cînd e prea rigid sau plin de tabieturi, îngustează aria de adaptare la schimbările înoitoare ale societății și mediului ambiant. Pînă și felul de a ne îmbrăca își are însemnătatea lui — căci socotim greșită concepția unor oameni, care trecuți de o anumită vîrstă, consideră că e absolut necesar să se învesmînteze cu costume de culoare închisă, purtătoare de gînduri sumbre.

Pe urmă, preocupările de natură instructivă, frecventarea spectacolelor, a expozițiilor de artă, dorința de informare și cunoaștere, toate aceste exerciții și aspirații superioare ale spiritului amînă bătrînețea, datorită unei compensări intelectuale a facultăților în declin biologic.

Privind toate aceste aspecte prin prisma gerontologiei, vedem bine că vîrsta nu are o importanță deosebită, important fiind numai felul cum se simte individul — la orice vîrstă s-ar afla.

Obiectivul fotografic este martorul prețios care ne însoțește cu obiectivitate de-a lungul anilor, reflectîndu-ne chipul nu numai pe poză, dar adesea chiar în conștiință, el avînd, astfel, atributele unei oglinzi, uneori necruțătoare, a existenței noastre.

Imortalizarea celor mai însemnate și plăcute (uneori mai puțin plăcute) momente din viață, a evenimentelor cărora le acordăm un anumit privilegiu pe plan afectiv, dar mai cu seamă a diferențelor de vîrstă din biografia unui om, este apanajul acestui meșteșug, ridicat la rangul de artă, al fixării imaginii cu ajutorul luminii pe suprafața sensibilă a unei benzi de celuloid.

Dacă vîrsta nu are o prea mare legătură cu fotografia, putem afirma totuși că fotografia are foarte multe legături cu toate vîrstele omului — mai ales cu cele mature și postmature. Și iată de ce:

— Privitor la caracteristicile trăsăturilor feței, fizionomia. Aceste trăsături, la o vîrstă mai înaintată, dau fotografiei farmecul asemănării, ceea ce nu se poate spune întotdeauna despre trăsăturile chipului tînăr, datorită formelor încă neconturate pe deplin, în comparație cu cei vîrstnici.

— Opinia noastră este că fotografia artistică interesantă, chiar dacă ridică uneori probleme de ordin tehnic, nu poate fi decît fotografia pură. Privind unele „momente" imortalizate pe pelicula fotografică, avem retrospectiva existenței noastre, cu întreaga ei încărcătură de emoții, sentimente și idei pe care aceste clipe, le evocă în mintea și în sufletul fiecăruia dintre noi.

Dar nesfîrșitele delectări cu ajutorul peisajului fotografic, care e uneori în stare să ne procure emoții și plăceri estetice ca atunci cînd am privi pînzele unor pictori celebri ai genului, ca Watteau, Corot, Nicolae Grigorescu sau Ștefan Luchian.

Mai presus de orice, rolul fotografiei rămîne acela de a ne înlesni întîlnirea cu noi înșine, cu firea noastră, cu ideile și țelurile pe care le-am avut în viață — fiecare fotografie fiind și un reper înaintea unui drum nou sau a unor posibile noi deveniri, este confruntarea fecundă cu propria noastră personalitatea, bilanț și avertisment și, deopotrivă, prilej de a ne înarma cu toate atributele psihice și morale ce întreține în sufletul fiecăruia dintre noi speranța de viață.

MATEI ASTFANEI-NENA

(Urmare din pag. 50)

Sergentul t.r. Boeriu a intrat, la rîndu-i, în istorie...

Eu, acum, cu pletele ninse, nu mă satur privind fotografia sa din volumul „Pentru Patrie", întocmit pe baza arhivelor M.F.A. și M.St.M.,. Era un bărbat chipeș, exprimînd energie și curaj, ochii lui trădînd o gîndire profundă. Iată de ce, poate, soarta l-a ales pe el, dascălul patriot din unul din miile de sate ale țării, să reprezinte sufletul măreț și neînfricat al poporului, al neamului nostru. Despre calitățile lui mi-a vorbit și profesorul pensionar Florea Costache din Roșiorii de Vede, tovarăș de arme cu el în lupta pentru eliberarea Transilvaniei. Ochii mei nu se desprind de fotografie și intuiesc cum adîncul ființei sale umane a fost hrănit de dorința fierbinte a neamului de a fi laolaltă, într-o de, mocrație revoluționară. Înțeleg pe acest vlăstar, vestitor al trăiniciei virtuților noastre militare, ridicat din pătura sănătoasă a celor mulți,cum el a dispus de puterea de jertfă și trăiește în memoria urmașilor ca un al doilea erou „marathonist". Popoarele care nu se lasă înfrînte, au marathoniștii lor...

Emoționat, am citit cum, după stingerea lui a fost propus la avansare post-mortem.

Școlile și părinții au cu ce să îmbogățească și să cultive năzuințele înalt-umane și patriotice ale tineretului, în lupta continuă de asigurare a dăinuirii neamului.

Boeriu, pe vîrf de munte,
dăltuit de popor în istorie,
e-împodobit pe mîndra-i frunte
cu veșnicii lauri de glorie.

Umor

— *Gigel, dacă tată-tău, care e negustor, ar avea o sută de ouă, din care 40 ar fi stricate, cît ar pierde?*

— *N-ar pierde nimic, pentru că le vinde pe toate la piață...*

•

Soția: *Nae și azi, cînd e ziua mea, te duci la bufet?*

Soțul: *Dragă, mă duc să beau în sănătatea ta.*

•

Ea: *Ești un tiran! N-ai inimă! Dacă aș muri, nici n-ai veni la mormîntul meu!*

El: *Te înșeli, iubito. Mori și... ai să vezi.*

•

Judecătorul: *Recunoști că ai furat?*

Inculpatul: *Pledoaria avocatului meu m-a convins că n-am furat.*

•

— *De ce ești tristă Lenuțo?*

— *Dacă știam că o să fie nevoie de attea formalități la divorț, nu mă mai măritam...*

•

Gospodina: *Ce ai în bidon?*

Precupeața: *Lapte.*

Gospodina: *Mai mult apă decît lapte.*

Precupeața: *Păi, pe căldura asta, vaca bea cam multă apă...*

•

Profesorul: *În Australia sînt tigri?*

Elevul: *Nu știu, n-am fost acolo.*

•

Bunica: *Doinița, de ce te uiți așa la mine?*

Nepoata: *Mamaie, și cînd ai fost mică, ca mine, ai fost zbîrcită ca acum?*

•

Între copii:

— *Ce face mama ta?*

— *Ce vrea ea.*

— *Dar tatăl tău?*

— *Tot ce vrea mama.*

•

— *Tatăl tău e un om rău. I-am cerut mîna ta și ca să-l conving, i-am spus că fără tine, am să mor.*

— *Și ce ți-a răspuns?*

— *Că va suporta cheltuielile de înmormîntare...*

•

Nemurirea:

Poetul: *Noi poeții sîntem trecători, dar operele noastre rămîn!*

Editorul: *Da... în rafturi!*

•

Ea: *Nu, nu mă mai iubești. Văd eu!...*

El: *Dacă vezi, atunci înseamnă că nu mă iubești nici tu, fiindcă adevăratul amor... e orb!*

•

Culmea distracției: Să adormi și să uiți a închide ochii!

Vorbe înțelepte

Gîndurile mari și înțelepte vin din inimă!

★

Toți oamenii se cred apți să dea sfaturi dar prea înțelepți pentru a le primi!...

★

Tristețea își scrie speranțele pe nisip; vîrsta înaintează ca marea și le șterge!

★

Limba e cea mai primejdioasă armă; de o rană te tămăduiești mai ușor decît de o vorbă.

★

Bănuielile fac mai mult rău celui care le are, decît celui pe care îl vizează.

★

Natura a pus oamenii pe picior de egalitate — educația i-a separat.

★

Sînt bărbați care nu pot păstra nimic — nici măcar soția.

★

Fericirea este ca ecoul: răspunde, dar nu vine.

★

Anul Nou este un mormînt și un leagăn în același timp — adesea, amîndouă goale, pentru unii oameni.

★

Păstrează-ți emoțiile pentru cei care le merită.

★

Adunările rele, strică deprinderile bune.

★

Omul bun după fapte se cunoaște.

★

Omul cinstit se ține de cuvînt.

★

Omul cu meșteșug nu piere.

★

Omul face banii, nu banii pe om.

★

Omul la beție, cade-n nebunie.

★

În cele din urmă, pielea vulpii tot în atelierul de cojocărie ajunge.

★

Viața unui bătrîn seamănă cu flacăra unei luminări aflată într-un curent de aer.

★

Numai cine a suferit își poate da seama de suferințele altora.

★

Greșeala unui moment poate deveni mîhnirea unei vieți întregi.

judecăți și prejudecăți în educație

Educația este cea mai răspîndită activitate printre oameni. Părinții îi educă pe copii, frații mai mari pe cei mai mici, vîrstnicii pe cei tineri, profesorii și învățătorii pe școlari etc.

Dar, din faptul că toți facem educație s-a tras concluzia că toți cunoaștem pedagogie, fără să o fi învățat! Aceasta este o mare și păgubitoare eroare, căci înseamnă a confunda o activitate (educația) cu știința despre ea (pedagogia). Este ca și cum am crede, de pildă, că toți cei care își calculează bine banii la cumpărături sînt matematicieni. Și nu o dată cei care nu au citit un articol de pedagogie, ba poate nici nu au văzut în viața lor o revistă de specialitate, socot că știu cel mai bine cum se face educația.

Pedagogia — ca știință — cercetează scopurile, conținuturile și mijloacele educației spre a face educația mai eficientă, mai adecvată epocii în care trăim. În acest scop, ea utilizează un aparat științific propriu și se sprijină pe o serie de alte științe cum ar fi fiziologia, psihologia, etica, sociologia, politica ș.a. Or, acest fapt nu este la îndemîna oricui, chiar dacă între educație și pedagogie este o strînsă legătură. Multe judecăți din pedagogie trec în educație ca norme directoare și multe fapte, constatări, judecăți din domeniul educației se impun ca probleme pentru cercetarea pedagogică. Dar confuzia dintre educație și pedagogie produce judecăți greșite. Alteori ea face ca judecăți valoroase, cîndva, să fie transformate în prejudecăți, adică să fie susținute și practicate în contexte sociale noi, în care și-au pierdut valabilitatea. La unele dintre aceste greșeli și prejudecăți ne vom referi în continuare.

Este normal și eficient ca acei care educă să arate celor educați greșelile sau lipsurile din conduita sau activitatea lor. Dar unii părinți și educatori cred că, cu cît vor spune mai mult unui copil ce este rău, cu atît el va deveni mai bun. Efectul este contrar celui dorit, căci nu există cale mai propice de a-l face pe cineva rău decît aceea de a-l convinge că este rău. Creează-i copilului o imagine pozitivă despre el însuși și va munci din răsputeri să nu piardă acest prestigiu Căci, nu ne interesează părerea celor care

ne socot răi, dar ținem foarte mult la părerile celor care ne pot considera buni și capabili. Există, însă, adulți pesimiști, obosiți, înăcriți, care vor spune: „dacă-i rău, tot rău rămîne, nu ai ce-i face". Trebuie să se știe că nici un copil nu este bun — și decî instruit — de la natură. Copilul bun și instruit provine din copilul dezordonat și neștiutor, cu care s-a muncit organizat și temeinic, fiind determinat să înțeleagă că adultul (părinte sau educator) simpatizează cu condiția lui, că nu ar prefera pe altul în locul său. El, copilul este așa cum este: mic, peltic, pistruiat sau lung și deșirat, dezagreabil uneori etc. El nu poate să pună un altul în locul lui. Nimeni nu-și poate schimba condiția psihofizică naturală. De aceea, la antipatia și violența adultului, el va răspunde la fel. Trebuie să-l acceptăm total așa cum este, dacă vrem să-l schimbăm radical.

Mulți adulți sînt de acord cu acest punct de vedere, dar după una-două încercări, mai bine zis după primele eșecuri, își pierd răbdarea și apelează la metodele „forte" pe care le-au blamat ei înșiși, în propria lor copilărie. Sub acest aspect greșesc în deosebi părinții și educatorii tineri, care nu acceptă că educația este operă și muncă de durată. Succesele se construiesc în ani și ani, dar prin eforturi stăruitoare de zi cu zi și clipă de clipă. Alții procedează invers: îl lasă pe copil în voia lui, fără nici un fel de reguli de conduită, așteptînd ca el, copilul, să crească mare spre a „înțelege" ce e bine și ce e rău. Procedînd astfel, vom aștepta zadarnic să vină ziua în care el va „înțelege" singur ce este bine și ce este rău, corijîndu-și comportamentul. De îndată ce pricepe vorbele părintelui, copilul trebuie pus în fața unor lucruri sau situații „permise" sau „nepermise". Acestea îi vor forma capacitatea de inițiativă și de stăpînire de sine, de care va avea nevoie mai tîrziu.

Cuvîntul este un mare mijloc de educație. Dar de la imagine, explicație, dispoziție (ordin) la concept, idee sau deprindere, trecerea nu se face direct, ci prin intermediul acțiunii sau efortului propriu al celui educat. Acest **al doilea moment** este adesea ignorat sau neglijat. Pentru a acționa cu succes, educatorul trebuie să fie zgîrcit cu cuvintele. **Să spună numai ceea ce este necesar și numai o singură dată.** În rest, **fără moralizări și fără amenințări, să ia măsuri ca, copilul să execute bine și la timp sarcina sau dispoziția dată.** Să-l aprecieze, apoi, tot mai bine, în funcție de execuție. „Nu ai învățat lecția, nu-i nimic: stai și o învață acum". Apoi îl lăudăm cît de bine și de repede a învățat-o. „Nu ai curățat hainele, nu ai strîns patul? — nu-i nimic, le faci acum". Și vom avea grijă ca de astă dată să execute totul bine și corect. Iar ulterior să nu-i dăm **ocazia să uite** ceea ce are de făcut.

Tot legat de **folosirea abuzivă a cuvîntului** există obiceiul de a se da copiilor zeci și zeci de dispoziții sau sarcini, pe care apoi adultul însuși le uită. Aceasta este calea cea mai sigură de discreditare a autorității adultului. „Mama spune și tot ea aude", zic copiii. Apoi, ordinul trebuie să fie realizabil și controlabil. A spune unei clase de elevi „pentru mîine repetați tot din urmă" este mai rău decît a nu le da nici o sarcină, căci ei se învață cu practica sarcinilor irealizabile, necontrolabile, care nu trebuie luate în seamă. „Educați" prin astfel de „dispoziții", copiii vor promite mult și nu vor face nimic.

Cînd copilul știe foarte clar ce permite și ce nu permite părintele sau educatorul, ce cere, ce nu cere, cînd trebuie să muncească și cînd să se joace, să se distreze etc. atunci educația decurge normal, fără conflicte și tensiuni, cu rezultate tot mai bune.

*

Una din cele mai răspîndite prejudecăți funcționează cu privire la scopul școlii, în deosebi al învățămîntului. Se știe că decenii de-a rîndul liceul, principala școala secundară, a reprezentat o cale de selecție. Adică, pregătea numai pe unii copii (o minoritate), pentru funcțiile de conducere în economie, cultură, administrația de stat etc. Muncitorii și țăranii se puteau instrui la locul de muncă, numai pe baza celor cîteva clase primare. Tehnica utilizată pe atunci în producție nu cerea mai mult. Astăzi nivelul tehnic al producției industriale și agrare cere muncitori cu un grad de calificare și cultură medie. Acesta este personajul central al epocii contemporane. Democrația noastră care tinde să asigure dezvoltarea maximă a personalității umane, își propune să ridice gradul de cultură și calificare al tuturor muncitorilor și țăranilor. În consecință, școala secundară (medie) nu mai este o școală de selecție decît în mică măsură. Ea este, în principal, **o școală de masă,** pregătind nu numai funcționari sau viitori candidați la învățămîntul superior, ci, în deosebi, viitori muncitori cu grad înalt de calificare. Deci, părinții care cred că liceul va asigura fiilor lor posibilități de trai în afara producției materiale greșesc, așa cum greșesc și profesorii care acționează așa ca și cum toți absolvenții de liceu ar trebui să susțină un examen de admitere în învățămîntul superior.

Din această prejudecată fundamentală au decurs și altele. Fosta școală secundară, bazîndu-se pe selecție, putea menține un conținut de învățămînt uniform și destul de abstract. Cine nu-l putea asimila era eliminat prin repetență. Școala noastră, însă, este o școală de masă. Elevii noștri se înșiră pe întreaga scară a inteligenței, deci școala ar trebui să-le ofere un învățămînt diferențiat — deși unitar în esența lui. Este drept că noi vorbim foarte mult de învățămînt diferențiat și chiar individualizat, dar prin programe și manuale unice menținem totuși un conținut uniform și încă unul pentru o școală de vîrf. Aceasta a produs oarecare derută și slăbire a exigențelor școlare. Elevii simt și ei că într-o școală de masă

li se impun exigențele școlii de selecție și reacționează ca în fața unui lucru inadecvat. Soluția nu constă, cum cer unii profesori și publiciști, în reintroducerea folosirii pe larg a repetenției și eliminării. De astă dată societatea nu are ce face cu cei eliminați din școală, nu-i poate asimila, ca odinioară. Pe de o parte deci, va trebui să dispunem realmente de programe apte pentru un învățămînt diferențiat. Pe de alta, este necesar să subliniem că **școlii de masă nu-i este specifică o pedagogie punitivă și de ierarhizare, ci una de sprijin și de performanță.** Fiecare să fie sprijinit să realizeze zilnic ceva, o performanță cît de mică, un succes cît de modest Așa poate fi antrenat fiecare copil pe o traiectorie pozitivă evoluției lui. Deci, **părinți și educatori: să avem în vedere nu doar pe liceenii care vor merge în învățămîntul superior** (aceștia vor fi întotdeauna în minoritate) **ci, în primul rînd, pe liceenii care vor trebui să devină muncitori cu grad de calificare și cultură medie.** Pentru aceștia liceul reprezintă o etapă necesară a vieții, din care **nu pot fi eliminați fără pagube mari pentru ei înșiși, ca și pentru societate.** Așa cum se arăta în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973: „Obligația statului, a societății nu este de a-i scoate afară din școală pe cei care învață mai greu, ci să găsească mijloacele potrivite pentru a-i ajuta pe toți copiii să-și însușească cunoștințele corespunzătoare". În acest scop va trebui să facem apel la o motivație internă: **nevoia fundamentală a fiecărui copil de a se dezvolta și afirma. Școala, liceul să nu fie un loc de nesfîrșite critici și aprecieri negative, distructive, ci un loc în care elevul se poate dezvolta și afirma, obține succese și aprecieri pozitive.** Dar pentru aceasta trebuie să schimbăm sistemul de lucru din școală renunțînd la lecția de verificare-predare. Căci nu predarea și ascultarea sînt momentele de creație și afirmare ale elevilor, ci **învățarea.** Iar învățarea este lăsată să se producă acasă, fără asistență pedagogică. Și cum adesea ea se produce insuficient, lecțiile nu sînt decît o nesfîrșită „ostilitate" între elevi și profesori.

În școala de masă procesul învățării trebuie să se desfășoare în școală — acesta fiind rostul principal al școlii. Predarea și verificarea au valoare numai în măsura în care prilejuiesc învățarea. Evident, despre învățarea activă, despre faptul că elevii trebuie să plece acasă pe cît este cu putință cu lecția învățată — vorbim de 15—20 de ani. Dar cînd s-a pus direct problema: **elevii să învețe efectiv lecțiile noi în clasă, s-a determinat surprindere și rezistență:** „Cum? elevii să învețe în clasă? Dar atunci profesorii ce-or face? Și ce vor face elevii acasă?". Teama că elevii vor **ședea** acasă, iar profesorii vor **ședea** în clasă a blocat rațiunea și acceptăm mai departe învățămîntul **activ** în vorbe, dar nu și în fapte, în consecințe instructive.

Experimentele întreprinse de noi arată că **elevii care învață efectiv în clasă învață și acasă mai mult decît cei care la școală nu fac nimic.** Iar la **lecțiile de învățare în clasă profesorii nu stau, ci au foarte mult de lucru.** Ei trebuie să organizeze și să conducă mereu munca de învățare a elevilor și să-i îndrume acolo unde nu se pot descurca singuri.

A învăța lecțiile noi în clasă, nu înseamnă deci, așa cum se tem unii părinți, că elevii vor rămîne fără explicațiile necesare, sau cum se tem unii profesori, că li se ia dreptul de a preda. Dar este o risipă enormă de timp ca profesorii să explice ceea ce elevii pot descifra singuri din manual sau din alte surse. Profesorul să conducă învățarea, să-i ajute pe cei care se poticnesc, să dea explicații suplimentare, să tragă concluzii noi și nu să reproducă ceea ce pot citi și învăța elevii singuri. Căci **nu este lucru mai rău pentru copii și tineri decît de a-i învăța cu această pasivitate, cu primirea cunoștințelor de-a gata. Inițiativa, răspunderea, priceperea de a descifra situații noi se formează nu ascultînd ce spun alții, ci cercetînd tu însuți lucrurile.**

IOAN C. ROMAN

adolescența, un soare al vieții ce poate rămîne în ceață

Adolescența cuprinde o etapă de viață impunătoare prin toate dimensiunile și semnificațiile ei. Este știut că aceasta debutează cu perioada pubertară — preadolescența (cuprinsă între 11 și 14 ani) — și își conturează profilul major între 15 și 20 de ani (etapa adolescenței propriu-zise); ea poate continua pînă la 20—25 de ani (etapa adolescenței prelungite). Pe tot acest parcurs, adolescența cuprinde unele din cele mai spectaculoase fenomene ale dezvoltării umane concrete — cînd transformările în toate planurile universului psihologic al ființei umane sînt deosebit de pregnante, de o mare amplitudine, desfășurîndu-se cu o efervescență și repeziciune neobișnuită. În această perioadă, asistăm la o accelerare a fenomenelor de dezvoltare și maturizare în toate planurile: psiho-somatic, psiho-fiziologic, intelectual, afectiv, psiho-moral, social, vocațional. Tot acum se conturează unele din cele mai importante opțiuni și decizii privind drumul întregii vieți, al devenirii și realizării propriei personalități.

Adolescența poate fi caracterizată și ca perioada marilor visări, a aspirațiilor și planurilor avîntate, a visurilor înaripate. În această etapă se structurează și se afirmă idealul de sine, ca o

încununare a proceselor de efervescentă geneză a conştiinţei de sine, ce antrenează demersul complex al căutării de sine, al autocunoaşterii şi autodeterminării, al afirmării sentimentului identităţii proprii. Răspunzîndu-şi la întrebarea sa dominantă: „Cine sînt eu?", adolescentul îşi defineşte treptat propriul său loc şi rol în lume, în viaţa socială, profesional-productivă. El poate depăşi visările sterile prin angajarea în acţiuni efective, menite a-i asigura împlinirea idealurilor de viaţă pentru care poate investi întregul său elan.

Desigur, se pot constata aspecte diferenţiate în diferitele subetape ale adolescenţei — privită ca impunător parcurs pe traseul oricărei vieţi omeneşti. Trebuie să fim deopotrivă de sensibili la problematica preadolescenţei, a pubertăţii, ca şi atunci cînd constatăm un comportament adolescentin prelungit. De pildă, nu putem pierde din vedere anumite „fragilităţi" în comportamentul preadolescentului — o scăzută rezistenţă la suprasolicitare, o eventuală irascibilitate, anumite oscilaţii în sfera tonusului emoţional etc. Dar, nu vom neglija nici delicatele probleme ale adolescenţei, în toate celelalte faze ale desfăşurării ei, pentru ca nu cumva (din cauza unor inadecvate abordări sau a unor neînţelegeri adîncite a manifestărilor posibile) să se petreacă facila transformare a unor tendinţe pozitive de evoluţie în contrariile lor (de pildă, tendinţa spre autonomie şi independenţă să devină încăpăţînare, opozanţă sau negativism etc). **Adolescentul nu trebuie să rămînă „un necunoscut", ci, cunoscînd şi înţelegînd universul său psihologic, marile sale „forţe", sau resurse de dezvoltare cît şi inevitabilele slăbiciuni, să-l abordăm cît mai adecvat.** Pentru aceasta, este necesară o cunoaştere profundă şi cuprinzătoare a profilului psihologic caracteristic acestei vîrste atît de importante pentru întreaga devenire şi realizare a personalităţii fiecărui om.

Unul din marile miracole psihologice ale adolescenţei se manifestă (sau începe) odată cu descoperirea propriului orizont intim, interior, al propriului „eu" ce captivează, generînd tendinţa spre meditaţie, reflecţie sau interogaţie filozofică, introspecţie şi autoanaliză. Adolescenţa este, aşadar, perioada unei intense maturizări psihologice şi sociale, social-vocaţionale şi axiologice, a dezvoltării şi afirmării dimensiunilor proiective şi constructiv-creatoare ale personalităţii, a afirmării idealului de sine, de autorealizare umană. Optimismul, romantismul, visarea, intensitatea dorinţelor lor de autonomie, de independenţă, de afirmare şi autodesăvîrşire constituie unele din nobilele virtuţi şi potenţialităţi de dezvoltare la această vîrstă. Prin toate acestea, adolescenţa a constituit obiectul unor ample cercetări şi reflecţii aparţinînd multor oameni de ştiinţă şi artă, gînditori din diferite etape ale evoluţiei omenirii.

Tabloul adolescenţei este tulburător prin complexitatea sa, deosebit de expresiv şi neasemuit de bogat în elemente fundamentale, dar şi în aspecte multiple configurate în constelaţii particulare ce conferă nuanţe distinctive adolescenţilor de diferite tipuri (mai interiorizaţi-solitari şi liniştiţi sau explozivi, expansivi şi exuberanţi etc.) Dar, dincolo de nuanţe şi diferenţieri, putem desprinde anumite contururi mai generale ale „profilului" psihologic al adolescenţei-virtuţile, valenţele formative şi eventualele „mari" probleme pe care le poate cuprinde această perioadă de vîrstă deosebit de importantă în structurarea şi dezvoltarea personalităţii umane. Unii autori sînt tentaţi să trateze adolescenţa mai ales prin aspectele ei „problematice", care se pot resimţi de către adolescent ca dificultăţi personale sau care pot genera probleme, pentru ceilalţi — îndeosebi pentru părinţi şi educatori. Dar înaintea relevării acestor aspecte mai „dificile" (ce pot apare în unele cazuri) este necesar să înţelegem sensul major al progreselor, al dezvoltării în această etapă. Asupra unor aspecte mai semnificative în acest sens am insistat prin cele prezentate anterior, urmărind să evidenţiem potenţialul pozitiv de dezvoltare în adolescenţă, în condiţiile adecvatei îndrumări educaţionale-discrete din partea părinţilor şi educatorilor (din cadrul şcolar şi al mediului larg socio-educaţional).

Cînd intervin situaţii mai deosebite, desfăşurările comportamentale din adolescenţă pot îmbrăca forme „dramatice", asupra cărora insistă unii dintre autorii care vorbesc despre o „criză" de „originalitate" sau chiar despre o „criză morală". Se consideră că în prima etapă — îndeosebi — ca urmare a dorinţei de afirmare, pot apare unele fenomene de expresie critică: excentricităţi comportamentale în vestimentaţie, limbaj, în ţinuta „original" -stridentă sau în refuzul de a se supune unor norme civilizate de existenţă, ce duc deseori chiar la conflicte cu familia, mai ales cînd aceasta manifestă o prea mare autoritate cu tendinţă de tutelare excesivă, fără a ţine seama de nevoia de independenţă a adolescenţilor. Acest arsenal de manifestări, de trăiri intense ale adolescenţilor trebuie să găsească la persoanele mai apropiate — părinţi şi educatori — o mare înţelegere. Desigur, gustul pentru excentricităţi dispare cînd persoana a devenit cu adevărat puternică; tendinţele spre excentricităţi comportamentale (spre originalităţi fortuite de limbaj, manifestări zgomotoase, „scandal" etc.) sînt în etapa iniţială a adolescenţei mai mult o expresie a slăbiciunii, a incapacităţii tînărului de a-şi împlini valoric-pozitiv originalitatea posibilă a fiinţei lui, propria personalitate. Uneori, anumite manifestări de acest gen „maschează", în fapt, o timiditate reală, care poate să se exprime, paradoxal, în obrăznicie — pe fondul exacerbatei trebuinţe de independenţă, de afirmare a libertăţii depline. În asemenea condiţii trebuie să prevenim **libertinajul** la care pot duce asemenea manifestări. Etapa exploziilor şi excentricităţilor este urmată de o etapă a interiorizării şi sensibilei autoanalize ce potenţează

intensiva reflecție a adolescentului asupra stadiului propriei personalități. Dominat de nevoia de cunoaștere a propriei ființe, adolescentul este tentat să rămînă captivat de marea descoperire a miracolului universului său interior, a „eului" său **transformat** față de cel **propriu copilăriei.** De aceea, vom recunoaște ușor pe unii din acei adolescenți care parcă se retrag în sufletul lor, vrînd să-și descifreze propriul lor univers. Astfel, depășind „etapa extravaganțelor", a actelor zgomotoase — uneori de inutilă nesupunere sau de iritare în fața unor norme — adolescentul devine dispus să mediteze asupra lor și să le înțeleagă; nu mai are nevoie de expediente facile pentru a-și exprima originalitatea propriei personalități. Desigur, dorința de a se remarca, de a ieși în evidență, de a-și exprima originalitatea, poate fi canalizată pe direcții pozitive de împlinire. Potențialul psihologic al acestei vîrste poate deveni cu adevărat miraculos pe direcția stimulării și valorificării potențialului creativ al adolescenților, pentru afirmarea constructivă a independenței și originalității, a nevoii lor de afirmare personală. Dealtfel, adolescentul se directivează firesc spre o realistă cunoaștere de sine, trecînd de la examenul acut, de conștiință și de estimare a propiilor potențialități, la o expansiune a energiilor sale pregnante — a forțelor de acțiune și realizare productiv-creatoare. Trebuie să susținem dorința lor de realizare, împlinirea pozitivă a nevoii de originalitate, pentru constructiva afirmare a personalității adolescenților. Este necesar să nu uităm că, pe cît de **încrezători sînt în ei înșiși,** adolescenții — de cele mai multe ori — tot pe atît de neliniștiți pot apare alteori, din **frica de a nu părea prea slabi.** Trebuie să înțelegem deci, prin aceasta, multe din manifestările relativ-contradictorii din comportamentul lor.

Adolescența reprezintă, așadar, atît **vîrsta căutărilor permanente,** cît și cea a **exceselor.** A manifestării unor visuri și aspirații apreciate ca posibile tocmai prin entuziasmul și visele vîrstei. De aici derivă și deziluziile pe care le resimt uneori adolescenții. Dorințele lor de realizare se pot frînge și din cauza incapacității de a rezista unor tentații, de a decanta și ierarhiza valorile sau din cauza unor neliniști sentimentale. Adolescentul trebuie înțeles și sprijinit cu delicatețe — pentru a depăși diferitele situații dificile cu care se poate confrunta — prin sfaturi utile și o conștientizare discret determinată. Cu multă delicatețe trebuie să abordăm și unele manifestări contradictorii din comportamentul lor, ce pot apare și datorită faptului că în adolescență metamorfozele interioare au ritmuri deosebit de alerte manifestîndu-se cu o rapiditate neobișnuită. Aceasta explică de ce, de pildă, același adolescent care cu puțin timp în urmă avea nevoie de tandrețe și afecțiune, la un moment dat va manifesta tendințe de respingere a acestora (cînd nevoia de a nu mai fi considerați copii devine acută) ca, apoi, o firească trebuință de afecțiune să se manifeste din nou. De aceea, în abordarea adolescenților, o condiție — și o calitate, în același timp — esențială este **răbdarea,** puterea de a aștepta „să se consume" momentele tranzitorii.

În adolescență, **sentimentul de a nu mai fi copil,** tendința marcată spre comportamentele proprii adultului determină, firesc, cerința ca **părinții să-și schimbe modul de raportare la aceștia, față de perioada anterioară a copilăriei.** Însăși dragostea părintească trebuie să se manifeste altfel decît în copilărie — mai reținut, mai discret, ținînd seama de noile valențe psihologice ale copiilor. Acum orice exagerare poate avea efecte opuse intențiilor noastre. Acum părinții trebuie să știe că adolescentul vrea să se simtă stăpîn pe „volanul propriei sale vieți" și că ei trebuie să acționeze numai în acest spirit, caracteristic perioadei. Nu trebuie să ne manifestăm crisparea în fața unor excentricități posibile, după cum nu trebuie să dramatizăm în unele situații dificile cu care se pot confrunta, sau pe care comportamentele lor le pot genera. Esențial este ca adolescentul, el însuși, să întrevadă și să adopte calea bună de urmat. Și pentru a ajunge aici, noi, părinții, trebuie să-l ajutăm cu mult tact și multă înțelepciune chiar și atunci cînd adolescentul manifestă un insuficient simț critic, mai puțin discernămînt și în același timp, un entuziasm ce-i poate ușura greșelile.

„Regula de aur" în comportamentul părinților ca și al tuturor educatorilor lor impune să se acționeze cu maximă discreție și delicatețe, fără dramatizări și accente supărătoare. Regula discreției totale trebuie să se respecte pe deplin chiar și atunci cînd este vorba despre stilul de expresie a dragostei față de adolescent. Părinții trebuie să manifeste o înțelegere și dragoste firesc exprimate, fără excesele din etapa copilăriei. Ceea ce este foarte important este ca părinții să-și schimbe radical strategiile de abordare „pedagogică". Cei mai înțelepți — deci, cei vîrstnici — trebuie să fie și cei care fac unele concesii, înțelegînd năzuințele tinerelor generații, de unde cerința firească adresată părinților de a se strădui să gîndească „tinerește", fără a face „paradă" de experiența lor. S-a observat că adolescentul acceptă sfaturile unui adult care îl consideră egal al său, dar refuză să se supună unor „ordine", care nu-și justifică autoritatea decît prin diferența de vîrstă sau prin poziția socială ori familială. Această muncă cere multă putere de înțelegere, răbdare și delicatețe — uneori chiar o îngăduință cu sens constructiv — pentru a determina reușita unor soluționări pozitive și oportune în problemele cu care se poate confrunta, în mod diferențiat, fiecare adolescent.

Lect. univ. dr.
PAULA CONSTANTINESCU-STOLERU

sunete

În sala de concert sînt foşnete de nelinişte, fiori de teamă, rafale de spaimă, unde de lumină, adieri de inefabil, scîntei de iubire, nesaţ de absolut. Fascinată, copleşită şi inhibată, conturez imagini sugerate de sunete. Îmi scapă însă forţa lor dramatică. Suport cu greu esenţele tari ale viscolului petalelor de salcîmi şi crini, care mă fac să alunec într-un spaţiu fără limite biologice. Gustul de fragă şi de frunze de nuc se preschimbă în cel amărui-eliberator al lacrimilor. De la amăruiul lacrimilor pînă la inefabilul sunetelor muzicale nu este decît un pas. Un singur pas spre zarea fără de hotare a himerelor.

Notele muzicale mă prind în vîrtejul lor, încorporîndu-mi vibraţiile sufletului. Singură, receptez nuanţe de sunete, cu boarea lor de umbre şi de lumini. Sînt absorbită apoi de un fel de forţe magnetice purificatoare, care mă eliberează de consistenţă materială. Din mine rămîn nişte sunete care, în marea simfonie, încearcă să se armonizeze cu cele în care tu însuţi eşti metamorfozat. Numai acum armonia marii simfonii este reechilibrată. Sînt un sunet care tăinuieşte pulberea aducerilor aminte, un sunet zimţat care sîngerează. Nu mai pot fi niciodată un sunet pur! Copile, adolescente, freamăt de pădure, de plete blonde, de rochii albe şi de sunete...

Simt clocotul magmei, pocnetele talazurilor, clipitul stelelor, ecourile dealurilor şi ale munţilor pe care i-am urcat în realitate sau în imaginaţie. Mă învăluie vibraţiile răsăriturilor şi ale amurgurilor din satele inundate de verdeaţă, cele ale lunii care te aduce în drumul meu, cele cu care se scutură picăturile de rouă de pe petalele de cicoare ofilite de prea mult soare, cele cu care mugurii se desfac de prea multe săruri minerale. Mă străbat undele orbitoare ale razelor de iulie, care, pe lanurile fără de hotare ale zărilor, rumenesc pîinea şi, în august, pe cîmpii, descîntă aroma de struguri şi rodii. Înregistrez ecourile crestelor de munte drapate cu nori şi suspinele pinilor singuratici pe vreme de iarnă, respiraţia colinelor, dar, mai ales, pe cea a frunzelor galbene de stejar, acompaniate de plînsul ploilor mărunte de toamnă printre ramurile triste, scara muzicală a singurătăţii pădurilor de arţari, de mălini şi de cetini, clinchetele izvoarelor neîncepute şi ale tălăngilor turmelor risipite pe colinele domoale.

Mă înfioară liniştea albă a solitarelor păduri de mesteacăn, percep inegalabilele sunete ale unei păduri de paltin — orchestră uriaşă şi unică —, şuşotitul îngrijorat al reciilor şi transparentelor firicele de izvoare. Simt vocea vîntului prin zăvoaie, prin măguri şi prin teii înfloriţi, foşnetul trestiilor, alunecarea sevei în petalele de nuferi albi şi în tulpinele de iasomie; tristeţea ofilitelor petale albe de frezie, lacrimile albăstrelelor pălite de secetă, melancolia cu care trandafirii îşi scutură petalele, ca să ne arate relativitatea frumuseţii, tremurul boabelor de rouă de pe florile din luna mai. Aud cum musteşte seva sub scoarţa copacilor şi cum pocnesc seminţele de sulfină, prea coapte.

Te chem mereu lîngă mine ca să te înviorez cîntecul primilor fulgi de zăpadă şi cel al primilor ghiocei, cîntecul liliacului înflorit, cel al crizantemelor de octombrie, şi cel al tresăririi spiritului. Pînă şi ecourile sunetelor imperceptibile ale fulgilor de zăpadă, de a căror puritate răsună crengile copacilor, îndeamnă la statornicie. Sufletul meu luminos, plin de prezenţa ta, sclipeşte ca fulgii iernii, ale căror scînteieri înfioară de emoţie acele bradului grele de promoroacă şi cele ale copacilor cu aspect de palmieri tropicali. Şi, deşi în mijlocul lor, fulgii îmi fură parte din căldură, topindu-se de emoţie, ezit totuşi să-ţi întind mîna; mi-e teamă să nu devii, din cînd în cînd, ca şi mine, doar un ecou! Percep cum unii fulgi se topesc înainte de a atinge pămîntul, ca şi anii noştri, înainte de a împlini speranţele! Mă înalţ deasupra cerului opac, dirijînd valsul fulgilor de nea şi aşteptîndu-te acolo ca să te împărtăşesc cu stropi de veşnicie. Furată de jocul lor delicat, nu bănuiesc că a doua zi se vor risipi fulgii de zăpadă şi viscolul va spulbera petalele imaginaţiei.

Dar, de sub clapele pianului, mă ţintuiesc locului mugetele renului polar, croncănitul păsărilor negre şi urletele animalelor de pradă. Mă fascinează rapiditatea cu care veveriţa albă îşi rohăie alunele. Îmi sună în urechi fîlfîitul lentelor planări ale vulturului alb zburînd deasupra norilor de pe vîrful munţilor, cel al aripilor de pescăruşi, sfidînd zbuciumul valurilor chinuite ca mintea şi ca sufletul omenesc şi cel al aripilor păsării albastre tivind visurile cu dor.

Văd încrucişări de locomotive şi percep ecourile privelîştilor necunoscute, printre care, distonant şi labirintic, şerpuiesc trenuri fără destinaţii precise în spre zări fascinante, fără puncte terminus. Mă atrag sunetele emoţiilor produse de călătorii imaginare de-a lungul şi de-a curmezişul pămîntului, în forfota marilor

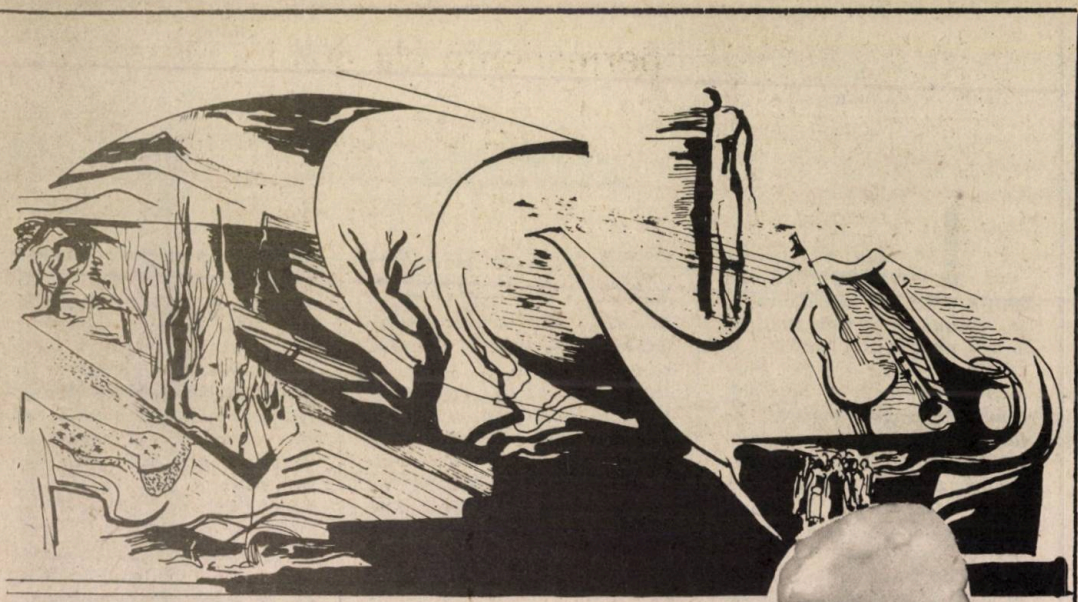

Desen de MONINA URSU

metropole ale lumii, sunetele odihnitoare ale uriașelor catedrale ce duc spre porțile eternității. Reține clipirile unor ochi necunoscuți, zăriți în treacăt, pe care nu-i voi mai revedea niciodată.

Se adaugă rezonanțele fluxurilor și ale refluxurilor, ale adîncurilor, ale catargelor, ale zărilor cu chemările lor; ale farurilor maiestuoase, semnalizatoare, ale avioanelor, ale vapoarelor și ale destinelor rătăcite, vocile răgușite ale megafoanelor din gări sau din aeroporturi, precedate de loviturile gongurilor grave, huruitul greoi al aterizărilor, aparenta liniște a spitalelor sau notele unei scripci dezacordate.

Intuiesc suspinele semințelor ce îndură de secetă sau putrezesc de prea multă apă, pe cele ale nisipurilor din deșerturi chinuite de temperaturi prea ridicate, sau prea scăzute, pe cele ale caravanelor amăgite de chemările fetei-morgana sau pe cele ale ultimilor supraviețuitori ai unui cataclism natural; sunetele avioanelor incendiate și ale bombelor lansate înainte de explozie; strigătele barbare ale cîmpurilor de luptă, în care tu însuți ești implicat ca individ, și cele ale încleștărilor diplomatice; aud țipete de hiene și de tigri flămînzi, sunete ascuțit-înăbușite de vipere gata de atac și croncănit de ciori care, profanînd transparența alb-argintie a zăpezii, completează tabloul pomilor desfrunziți. Aud cum, sub pojghița de educație, clocotesc egoismul, invidia și cruzimea — rădăcini de arbori dezgoliți de vreme; tăcerea gardurilor de sîrmă ghimpată, străbătute de curent de înaltă tensiune, ce fac imposibilă orice încercare de evadare; sunetele cărbunilor stinși, ale celor ce mocnesc sub mormane de cenușă și ale celor ce ard; sunetele ceasornicului timpului cronologic și ale celui psihologic, ale uitatelor examene date în școli, ale înfrigurărilor inutile cu care căutăm mereu umbrele idealurilor noastre. Receptez gîndurile oamenilor privați de libertate și ale celor resemnați, efectele presupunerilor, ale învinuirilor și ale trădărilor; glasurile împrejurărilor ostile și odioase ale mizeriei și ale mizeriilor de tot felul; ciocnirile invidiilor pentru împliniri; spaima din mijlocul talazurilor în care nu mai poți înota și cea provocată de gîtlejurile amenințătoare ale reptilelor care închid căile; graba cu care, în coșmare, potecile înverzite se prefac, instantaneu, în gropi negre, iar florile ademenitor-fascinante într-un pumn de pulbere care, încet, se prelinge inutil printre degete.

În mine răsună sunetele sărmanei lumi tragice și cele ale singurătății individului în lume, sunetele vocii prietenilor noștri stinși, cele ale deșertăciunilor de tot felul și cele ale dorinței de a ști cîte zile mai am de trăit, ca să-mi las casa în ordine și treburile bine rînduite; sunetele forței cu care stafia cu chip de demnă doamnă îndoliată, deschizînd perfid, doar cu o atingere, orice ușă zăvorîtă și strivind orice dorință și orice voință, te azvîrle în lumea umbrelor; cele ale agen-

delor individuale aruncate la sfîrşit de an, cuprinzînd zilele noastre destrămate; cele ale anilor cu soţ, aducătorii de împliniri în destinele individuale şi colective; cele ale anilor orbi, generatori ai spaimelor şi ai suferinţelor provocate de cataclisme.

În sala de concert, răsună vibraţiile aerului în care te-a personificat mitologia popoarelor nordice, încît nostalgicele himere de altădată se risipesc în dezordine, fumegînd.

Din sunetele indiferenţei tale, care poate fi şi simulată, din sunetele statorniciei tale, pe care, uneori, o simt, din buna ta dispoziţie, pe care, cîteodată o cred produsă şi de existenţa mea, din nuanţele strădaniilor tale de a mă simţi bine, dintr-o petală liliachie — simbol aniversar, prins la butonieră într-o primăvară prea tîrzie—din toate stările de somnolenţă învăluitoare pe care mi le dăruieşti, din nesiguranţa şi încrederea pe care mi-o presari pe potecile mele, din voinţa care-ţi stăvileşte învolburarea lăuntrică încît încordarea îţi conturează nervii, aş dori să scot boboci sălbatici de poezie cu seminţe grave şi tulburătoare ale dragostei de viaţă. La urechi îmi zuruie cheile tale de aur cu care deschizi modestul meu univers, cuvintele rostite în desele mele momente de panică, vrăjitele sunete ale sălilor şi culoarelor goale, dar impregnate de prezenţa ta.

Amuţit, pianul ascultă invidios cum în jurul tău adie vibrîndul meu fluid sufletesc, cu undele supărărilor mele, ce-şi au rădăcini în presupuneri, alimentate de trunchiul mustos al geloziei. Sunete ale sunetelor. Sîntem nişte sunete. Tălăzuiri de sunete.

DINUŢA MARIN

permanenţe ale culturii româneşti

„tot timpul ce am liber îl dau neamului“

Gheorghe Şincai — 230 de ani de la naştere

Ideile despre educaţie şi învăţămînt ale lui Gheorghe Şincai se **caracterizează, ca şi la ceilalţi cărturari ai Şcolii Ardelene, printr-un viguros fond patriotic, axat pe lupta împotriva asupririi sociale şi naţionale, prin promovarea raţionalismului şi spiritului laic împotriva misticismului şi clericalismului, încredere în puterea educaţiei şi posibilitatea dezvoltării multilaterale a fiinţei umane, prin punerea accentului pe dezvoltarea judecăţii în dauna memorizării mecanice, evidenţierea rolului disciplinelor realist-ştiinţifice şi practice, punerea în lumină a însemnatului rol al familiei, a educaţiei cetăţeneşti, prin situarea pe prim plan a importanţei şi necesităţii caracterului naţional al educaţiei şi învăţămîntului.**

În condiţiile vitrege de epocă, cărturarii Şcolii Ardelene au văzut, logic, în activitatea cultural-educativă mijlocul cel mai puternic de ridicare socială şi naţională a poporului român. „Lui Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu, noi românii — arată Ion Ghica — le sîntem datori cu deşteptarea noastră“.

Gheorghe Şincai **(1754—1816) — marele cărturar şi principal pion al Şcolii Ardelene — a constituit prin viaţa şi activitatea sa o nepreţuită pildă de dăruire pentru binele poporului, dîndu-le românilor un emoţionant îndemn: „Deşteaptă-te drept o iubit neamul meu şi ai minte“ şi mărturiseşte că: „tot timpul ce am liber îl dau neamului“.**

De o mare importanţă, îndeosebi, este lupta dusă de Şincai pentru organizarea învăţămîntului românesc. **Astfel, ca director al şcolilor naţionale unite din Transilvania (1782—1794),** el a înfiinţat 376 şcoli elementare la sate, **dintre care liste complete au rămas numai pentru cele 300 de şcoli organizate în comitatul Tîrnavelor şi Scaunul Mureşului.**

Gh. Şincai, profesor şi director al Şcolii Normale din Blaj s-a ocupat intens şi de pregătirea învăţătorilor, organizînd între anii 1784—1790 un curs de pregătire, transformat în 1792 în şcoală normală — curs care dădea dreptul absolvenţilor lui la eliberarea unor certificate de numire în posturi. **Şi Eustatievici organizează în 1785, la Sibiu, un curs pentru pregătirea învăţătorilor, reuşind să înfiinţeze numeroase şcoli româneşti ortodoxe şi să dezvolte, începînd cu anul 1787, şcoala din Scheii Braşovului.** Şincai şi Eustatievici au desfăşurat şi o intensă activitate de **elaborare şi tipărire de manuale didactice.**

Despre activitatea lor depusă în domeniul învăţămîntului, activitate ce a constituit un punct culminant în lupta românilor din Transilvania pentru şcoală şi cultură naţională, **Şincai menţionează în „Elegia“ sa această scurtă relatare, dar atît de bogată în semnificaţie istorică:** „Multe am făcut de folos pentru cinstea naţiunii şi a limbii, [române n.n.]. Ani 12, mereu ostenit-am fără încetare, scoliile să le sporesc şi apoi să le aşez mai temeinic.“

Episcopia de Alba Iulia şi Făgăraş, prin vicarul ei Demetriu Caian, îi recunoaşte meritele cu totul deosebite în domeniul învăţămîntului: „De la începutul şcoalelor naţionale ridicate în această dieceză a conlucrat cu sîrguinţă ca ştiinţa şi cultura intelectuală să se planteze şi propage în ţinerime din ce în ce mai mult... în aşa măsură că n-a cruţat nicicînd nici osteneală ba chiar nici sănătatea proprie“.

Privitor la configuraţia tematicii educative **abordate, găsim la Gheorghe Şincai o structură unitară manifestată pe următoarele direcţii:** tematica teoretică, tematica procesului didactic, tematica de culturalizare a poporului.

În cadrul tematicii teoretice, opera istorică a lui Gh. Şincai, Cronica românilor şi a mai multor neamuri (1808) **— lucrare de mare erudiţie şi impresionantă documentare — cuprinde bine conturate aspecte de educaţie patriotică, de combatere a susţinerilor greşite privind poporul nostru şi de înfăţişare a vieţii grele dusă de ţăranul iobag român. Patriotismul său fierbinte şi preocuparea de educare a conştiinţei naţionale se vede şi în** Catehismul cel Mare cu întrebări şi răspunsuri (1783) **destinat „şcoalelor normăleşti ale neamului româ-**

nesc". În această lucrare scrisă în limba poporului el urmărește să pună în valoare graiul românesc: „m-am sîrguit cît am putut ca de la cuvintele și vorbele ceale tocmai românești nici cum să nu mă abat și depărtez, ci să le aleg, după cum pre unele locuri mai bine vorbesc românește decît pre altele..."

Privitor la tematica procesului didactic, Gh. Șincai a desfășurat o prețioasă activitate în folosul elaborării unei literaturi didactice românești. În timpul celor 12 ani cît a fost director al școlilor românești (1782—1794) el a elaborat două abecedare, o gramatică latino-română, un catehism și o aritmetică. Astfel, publică în 1783 un abecedar în limba română și germană intitulat A.B.C. sau Alfavit pentru folosul și procopseala școalelor celor normalicești și a neamului românesc,. Cel de al doilea Abecedar a apărut numai în limba română, tipărit cu litere latine.

Pe lîngă aceste abecedare, Gh. Șincai a publicat în 1783 pentru folosința Școalei Normale din Blaj, o Gramatică latino-română. În 1785 a dat o nouă ediție acestei lucrări destinate gimnaziului din Blaj. O lucrare de literatură didactică ce a înregistrat o largă răspîndire, este Catehismul cel Mare cu întrebări și răspunsuri, publicat la Blaj în 1783. Din Cuvîntul înainte al acestui Catehism se desprinde dorința și străduința lui Șincai de a „lum'na tineretul". Tot o lucrare didactică este și manualul de aritmetică intitulat Îndreptarea către aritmetică, tipărit la Blaj în 1783 și destinat Școalei Normale din acest însemnat centru cultural românesc.

În cadrul tematicei de răspîndire a cunoștințelor științifice și culturalizare a poporului, Gh. Șincai a adus o contribuție deosebită prin lucrările sale: Învățătura firească spre surparea superstițiilor norodului, Istoria naturii sau a firei, Propovățuire către economia de cîmp pentru folosul școlilor românești, a celor din Țara Ungurească și din părțile ei împreunate (Buda 1806).

Depășind primul sfert al secolului al XIX-lea, ideile lui Gheorghe Șincai, de o mare cuprindere tematică — ca și ale celorlalți mari cărturari ai Școlii Ardelene — au influențat adînc generațiile și în procesul activ al asimilării, ele au dăinuit și au germinat în viguroasa mișcare revoluționară de la 1848, împlinind luminoasa legătură creatoare dintre generații, continuitatea înaltelor valori social-culturale proprii poporului român, ce au contribuit la împlinirea marelui ideal național: Unirea și la înfăptuirea României moderne, ca o primă orientare spre marile și istoricele realizări ale României socialiste de astăzi.

ION ORGHIDAN

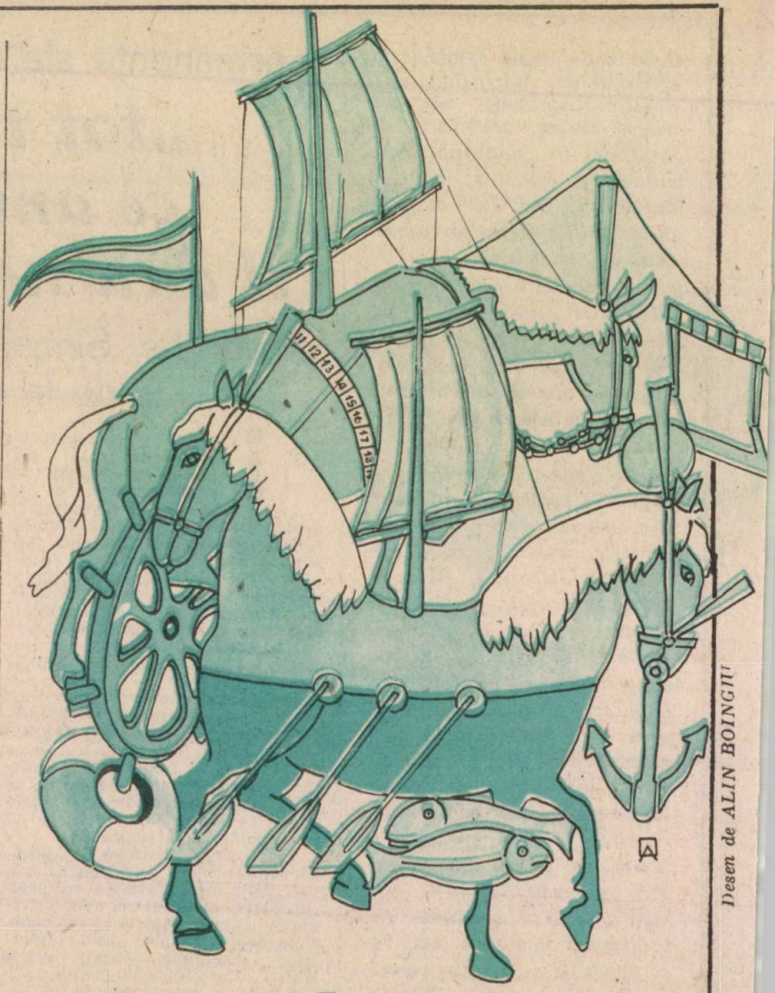

Desen de ALIN BOINGIU

asaltul

Mult timp încă după ce zorii s-au stins în potopul de lumină al zilei se mai aude șuierul picurilor de rouă. Rotunzi, strălucitori, curați, iuți, proaspeți, poate sînt și ei niște cai!?

Dacă-ți lipești urechea de pămînt ai să auzi neapărat galopul cailor...

Pe țărm cai aleargă dimineața... cu coamele săltate, adulmecînd cu nările agitate aerul îndepărtărilor. Seara cai aleargă cu picioarele cabrate, cu crupele scăldate-n spume.

Aleargă cai de pîslă, cai de cauciuc, de sticlă, de mucava, de foc, de metal... prin șanțuri, smîrcuri, gropi, peste copacii doborîți, perdele de verdeață...

În zare, ridicîndu-se dintre cețuri se profilează muntele, conturîndu-se, acolo sus, culmea lui însorită.

La lecțiile equestre — atît de necesare — pe tabla aceea mică se vede schițat muntele, cu urcușul și pista de start. Dacă te uiți bine printre rînduri, dincolo de înfățișarea obișnuită ai să-i vezi pe cei care sînt marcați cu atomi în copite, ai să-i vezi pe cei care, prin apucături, nechezături necontrolate, se vor înscrie la capitolul alergători de nimic sau care își vor scrînti picioarele sau se vor împotmoli în mocirlă.

Pe urcuș ninge. Cai aleargă cu picioarele cabrate, cu crupele în spumă. Ceața se lasă-n valuri, detașarea s-a mărit...

Mulți au rămas în urmă, unii la primele sute de metri după start, alții — în niște șanțuri...

Cai de foc, cai de metal aleargă cu gîturile încordate, cu pasul mărunt, cu privirea sfredelind distanța... Alții au mai abandonat galopul, cîțiva și-au scrîntit picioarele alergînd încă șchiopătînd...

Primii care au ajuns pe creastă își potolesc respirația, se scutură de oboseală, se înfruptă din ogorul mănos, apoi privind spre culmile din depărtare, încep să-și gău-

rească potcoave de aur, de argint sau chiar de platină.

La lecția equestră se pregătește o nouă generație. Pe tabla aceea uriașă este schițat clar muntele, marcat cum crește, cu trecerea timpului, într-un an cu circa 10 cm, 20 de metri sau mai mult... vezi cum se separă grupuri-grupuri viitorii cai de abur, de pisă sau cu stea în frunte.

Pe țărm se dă un nou start. Are loc pregătirea, așa cum scrie la regulament; mai întîi alinierea, apoi focul de pistol... apoi pista de avînt...

Plouă ... Caii aleargă cu coamele înfolate, cu gîturile încordate, picioarele cabrate.

Cai care se evaporă, cai care se îmbibă cu apă, cai care se sparg, cai ai renunțării...

Pe pantă, scufundîndu-și picioarele, gîfîind, aleargă herghelia de foc.

Cei rămași în urmă se scutură de noroi, les din șanțuri, din bălătoace, nechează sau oftează și-și găsesc un îmaș cu glod, cu cioburi, cu oale sparte, cu smîrcuri pe potrivă.

Cei de metal, care au ajuns pe creastă, după ce se scutură de oboseală, devin și ei cai năzdrăvani ca și ceilalți de mai înainte, privind versanții care se urmează.

★

Pe solarul acela mare, cu copii de toate culorile, jocul prin nisip, cu păpuși, cu cai, cu lopățele, cu bărcuțe, cu broscuțe, cu camioane, cu avioane, cu fire de arnici a încetat. Acum, într-un careu uriaș, pe băncile solarului se odihnește fiecare cu căluțul lui alături. Pe un ecran, ca desprins dintr-un grafic geologic, se înscrie țărmul, apoi o pistă, apoi un munte, apoi o creastă. Fiecare își urmărește calul, motocicleta, alergătorul, ascultînd muntele.

În careul acela al copiilor lumii, unii zîmbesc, alții privesc departe, alții schițează un gest — un bilanț al aparenței — în realitate ei sînt foarte departe, ascultînd larma propriilor lor cai, asaltînd sau pregătindu-se să asalteze versanții care se profilează.

VASILE RACHIERU

ochii care aud

În aer era o căldură densă de suflete. Avusese loc serbarea de încheiere a anului școlar. Acum se strigau premianții, pe clase. Se ajunsese la clasa a XII-a. „O generație bună, spuse directorul, copii merituoși, mulți dintre ei au adus deja o anume faimă liceului, prin premiile cîștigate la olimpiade, la concursurile artistice, prin felul în care s-au distins la întrecerile sportive, ajunse în finale de mare prestigiu; unii au contribuit la apariția revistei școlii, alții s-au afirmat ca „tinere talente" în revistele de specialitate O generație care ne mulțumește, înainte de toate, însă, prin ceea ce au acumulat — cei ce fac parte din ea — ca oameni adevărați!"

În sala aceea, în care nu se putea respira decît suflet cu zîmbetul pe buze, în care aerul ardea de vibrațiile emoțiilor, se afla și el, ziaristul Dragoș Dănescu, nelipsit de la asemenea momente, mai ales în ultimii ani, de cînd soția sa era profesoară aici. De data aceasta, motivația era chiar mai mare: absolvea încă o clasă pe care ea, profesoara de limbă engleză Mădălina Dănescu, o păstorise, în calitate de dirigintă, dintr-a IX-a pînă în a XII-a.

Sosise și rîndul ei. Ana-Maria tremurase aproape toată noaptea (nu închisese ochii decît puțin, spre ziuă) și toată dimineața la gîndul că se va urca acolo pe scenă, în fața întregii școli: a directorilor, a profesorilor, a colegilor ei și va primi, în văzul tuturor, diploma de onoare a liceului, conferită celor mai buni elevi, care s-au distins în toți anii școlarității; diploma, cărțile și coroniță de premiantă întîi pe clasa ei, așa cum fusese și în ceilalți ani și va asculta vorbele calde, pe care i le va spune diriginta, poate că și directorul...

Se afla în primul rînd, la cîteva scaune de Dragoș Dănescu. Era ca o picătură de aur stropită cu rubin în obraji și luminată de două viorele ce se scăldau în roua strălucitoare. Impresia ți-o dădea, în primul rînd, părul lung și bogat ca o mătase galbenă, înflorată, din loc în loc, în valuri ușoare de frumusețe; obrajii catifelați, de obicei limpezi, puri, aproape de sidef, împrumutaseră acum ceva din culoarea mușcatelor pline de sănătate, iar ochii își prelungeau șuvoaiele albăstrii, electrizante, pînă pe scenă, vrînd să capteze tot ce se face și se spune acolo.

Alături, pe scaunul din stînga ei, se afla un băiat: mai înalt cu un cap decît ea, cu păr castaniu și ochi căprui, cu ten puțin măsliniu, cu trăsăturile fetei regulate.

Ziaristul îi privea cu atenție. În clipa în care profesoara dirigintă, Mădălina Dănescu, a rostit numele fetei — Voinea Ana-Maria — anunțînd că „i se acordă diploma de onoare pentru succesele deosebite, obținute, printr-o muncă eroică, depusă în toți anii de liceu, în care a primit, de fiecare dată, premiul I, ca și acum, la absolvire", sala întreagă a izbucnit într-un ropot sincer de aplauze.

Băiatul a strîns-o ușor de braț, făcîndu-i semn și spunîndu-i:

— Despre tine este vorba. Du-te! Curaj!

Ochii de viorea ai fetei s-au întors spre colegul ei și i-au culeș de pe buze cuvintele rostite. I-au zîmbit, mai întîi, lui, puțin speriați. Apoi, în timp ce Ana-Maria se ridica, s-au rotit peste sală, învăluind toate acele figuri atît de familiare într-o căldură limpede și bună. S-a îndreptat către scenă, urmărită de sute și sute de priviri, cele mai multe dintre ele cunoscătoare ale destinului dramatic al fetei.

A primit diplomele și cărțile din mîinile dirigintei, pe care o iubea atît de mult. Profesoara i-a așezat pe frunte coroniță — acel cerc parfumat și vesel, din flori de cîmp, cu cele mai variate culori — iar fata arăta acum ca o prințesă, coborîtă parcă pe o petală de basm, subțire și fragilă, unduind, pe dinăuntru, ca o mare răscolită de vînt. Mădălina Dănescu a strîns-o la piept și i-a sărutat obrajii de foc. Buzele fetei au vibrat într-o ușoară încordare de plîns, care s-a stins însă în cîteva clipe. I-a strîns mîna și directorul școlii, iar gestul acesta s-a prelungit într-o mîngîiere de părinte, care s-a înălțat către obrajii ei și către buclele aurii.

Colegii de clasă, aflați în sală, se ridicaseră de pe scaune și aplaudau cu mîinile înălțate deasupra capetelor, să se vadă! Le-au urmat exemplul toți ceilalți elevi, care au înțeles semnificația gestului.

Ana-Maria s-a apropiat de microfonul serbării. Colegii aplaudau în continuare. Deodată s-au oprit, rămînînd însă tot în picioare.

— Știți că nu vă aud decît... cu ochii! a început fata cele cîteva cuvinte în care se concentra și se topea întreaga ei ființă. Vă mulțumesc din inimă, pentru tot ceea ce ați făcut de-a lungul acestor ani — cei mai frumoși din viața mea — ca să-mi uit, măcar din cînd în cînd, nenorocirea și să mă simt și eu un om întreg! Vă mulțumesc și n-am să vă uit niciodată! a mai adăugat ea, întorcîndu-se în același timp spre scenă.

Sala a izbucnit, din nou, în ropot de aplauze. Sutele de mîini, ridicate deasupra capetelor, intonau un frenetic și sincer, un grandios — ca semnificație — imn al omeniei! Fata îl asculta cu ochii, adunîndu-i, însetată, fiecare acord pe care-l încorpora ființei sale ca pe o lumină ce trebuia păstrată pentru întreaga viață... Undeva, în fundul sălii, pe ultimul rînd de scaune, un bărbat și o femeie, părinții fetei, adunau și ei în batiste stropii acestei îndurerate fericiri...

Doctorița Lucia Voinea era tînără, avea 28 de ani și aștepta un copil. În ziua aceea lipsea de la spital, precum lipsise și în celelalte două zile anterioare. Era bolnavă, contractase o răceală puternică. Toamna începuse devreme în anul acela, nu era decît mijlocul lui octombrie și se făcuse așa, dintr-o dată, frig. O surprinsese îmbrăcată subțire și răcise.

Luase medicamentele necesare și se afla în pat, acoperită cu un pled. Aproape că zăcea. Soțul, Mircea Voinea, inginer geolog, se afla undeva, pe teren, de peste o săptămînă. Nici nu știa că este bolnavă.

Frigul se înteța, iar ea simțea că nu este chip să se încălzească. S-a hotărît să facă focul. A coborît din pat, s-a îmbrăcat cu un halat mai gros, și-a pus niște ciorapi groși în picioare și s-a dus în bucătărie, de unde a luat cutia cu chibrituri. În toamna aceea aprindea pentru prima dată focul Totdeauna, la începutul sezonului rece, acest lucru îl făcea Mircea, soțul ei. Controla mai întîi sobele, arzătoarele de gaze, ei știe ce mai controla și, cînd se convingea că totul este în regulă, numai ce auzeai că începe, undeva lîngă tine, acel „cîntec" plăcut, aducător de căldură.

Acum îl așteptase, inginerul lipsea și ea trebuia să aprindă focul pentru că în casă era mult prea frig.

S-a apropiat de sobă, a dat în lături ușița, a deschis robinetul de gaz și a aprins chibritul. În clipa aceea a auzit o bubuitură atît de puternică, încît păreă i-a spart timpanele și s-a simțit împinsă cu brutalitate, proiectată cît colo de un suflu agresiv, care a năvălit peste ea. S-a lovit cu capul de tăblia patului și... n-a mai știut nimic. Cînd s-a trezit, se afla într-un pat de spital, înconjurată de medici, cu masca de la tubul de oxigen alături de cap. Era lovită pe mîini, pe picioare, pe corp, dar pe unde nu era lovită. A dus imediat mîinile spre pîntece, pe care nu l-a mai simțit așa cum îl știa.

— Nu te speria, ai o fetiță, trăiește! i-a șoptit un medic, în care a recunoscut pe un prieten al familiei, ginecolog la o mare maternitate, unde fusese adusă și ea din întîmplare. Iar acasă totul este bine! O să fie bine! O explozie de la gaze, atîta tot! Bine că ați scăpat cu viață amîndouă. Norocul a fost că te aflai în luna a șaptea... Iar astea trec — a arătat el spre loviturile de pe mîini, de la picioare — sînt fleacuri.

— Pot s-o văd? a întrebat tînăra mamă.

— Puțin mai tîrziu, acum doarme! Dar e întreagă, e frumoasă, îți seamănă!

Ochii doctoriței s-au umplut de lacrimi.

— Nu, te rog, a spus ginecologul. Vrei să strici totul? Abia te-am înviat. Să știi că l-am anunțat și pe Mircea, astăzi cred că sosește și el...

Geologul a sosit, într-adevăr, peste cîteva ore, venind la spital direct de la gară. Era speriat peste măsură. S-a liniștit cînd a aflat că soția este în afară de pericol și s-a bucurat nespus pentru faptul că fetița... este întreagă. A primit asigurarea că va trăi.

— Dar, mai tîrziu, nu crezi că s-ar putea...? și-a întrebat el prietenul...

— Te gîndești dacă nu va avea de suferit de pe urma traumatismului?

— Exact!

— Nu este exclus, din nenorocire! S-ar putea să apară ceva... Să sperăm însă că va avea noroc. Deja este un mare noroc că trăiește!

Le-a adus acasă abia după vreo două săptămîni. Amîndouă — și mama și fetița, pe care au numit-o Ana-Maria — au avut nevoie de îngrijiri speciale. Și acasă au fost necesare reparații serioase: soba a trebuit refăcută, fiindcă odată cu explozia fusese pur și simplu pulverizată, iar peretele din spatele ei, care era comun cu apartamentul vecinilor, a fost rezidit, în mare parte, deoarece fusese dărîmat.

Cercetîndu-se cauza acestei întîmplări, s-a constatat că printr-o fisură foarte mică, provocată cu puțin timp înainte de a se aprinde focul, ieșiseră gaze care se adunaseră în sobă. În clipa în care flacăra chibritului a pătruns acolo, s-a produs explozia...

Multă vreme soții Voinea au trăit cu o mare spaimă: cum va fi fetița, să nu cumva să apară ceva! Era laitmotivul întrebărilor care le chinuiau zilele și, uneori, nopțile, atunci cînd copilul prezenta semnele celei mai ușoare indispoziții. Ajunseseră să exagereze, fără îndoială. Își dădeau seama de acest lucru, dar ideea că s-ar putea întîmpla ceva rău cu fetița aceasta, pe care o iubeau ca pe ochii din cap, devenise o trainică obsesie.

A trecut un an, au trecut doi, au trecut șase. Ana-Maria se dezvoltase normal, fiind un copil reușit din toate punctele de vedere: blondă, cu ochii albaștri, ca doi stropi de viorea, cu o față frumoasă, înălțuță, bine proporționată; era cuminte, ascultătoare, inteligentă; învățase să scrie și să citească înainte de a merge la școală; știa multe poezii, recita frumos, cînta la pian. Părinții o priveau ca pe o mare bucurie a vieții lor. Erau fericiți și sperau să rămînă!...

Atunci a apărut nenorocirea. Fetița se afla în clasa întîi; trecuseră cam două luni de la începutul anului școlar. Stătea în prima bancă, asculta explicațiile învățătoarei, urmărind în același timp cu atenție tot ceea ce se petrecea în clasă: răspunsurile copiilor, murmurele lor, uneori chicotelile...

Ea era cuminte, nu-și permitea să vorbească neîntrebată, cu atît mai mult să rîdă sau cine știe ce să mai facă.

Deodată, în jurul ei s-a făcut o liniște de mormînt. A întors privirile speriată către clasă. Doi colegi din spate se înghionteau vorbind în același timp, dar ea nu auzea nimic. Învățătoarea l-a văzut, s-a apropiat de ei, le-a zis ceva ce i-a potolit, pe loc, dar ea, Ana-Maria, n-a auzit nimic. Explicațiile continuau, se vedea clar că învățătoarea vorbește, fetița îi privea cu atenție buzele, fără să audă însă nici cel mai slab sunet. Vorbele rostite pînă acum cîteva minute răsunau clar în ființa ei, le asculta, dar altele noi, din toată larma ce se crease în jur, odată cu sfîrșitul lecției — cunoștea foarte bine acest moment — pentru ea nu se mai năsteau. A dus mîinile la urechi, le-a apăsat pe rînd ca și în același timp pe amîndouă, crezînd că „i s-au înfundat" cumva. Nimic! Nici un sunet nu mai ajungea pînă la ea.

S-a speriat îngrozitor, și-a strigat: „Tovarășa, nu mai aud! Nu mai aud!" În clipa următoare a izbucnit în plîns, cu capul ascuns în brațele învățătoarei...

Așa a început calvarul ei și al părinților ei!... Acomodarea cu o viață fără sunete — cum a început să-i fie existența de atunci înainte — o viață cu forme, culori, cu mirosuri, dar fără urmă de sunet a fost neînchipuit de grea. Îi era teamă să vorbească, pentru că nu-și auzea cuvintele rostite, avea spaimă să meargă, călca de parcă atunci învăța să facă acest lucru, deoarece nu-și auzea pașii și mai ales nu putea să comunice cu nimeni decît... prin scris. Bineînțeles că a cuprins-o disperarea. N-a vrut să se mai ducă la școală, nu voia să mai iasă din casă, evita pe oricine, chiar și pe părinții ei, se închidea în cameră și plîngea aproape tot timpul.

Disperarea soților Voinea nu cunoștea margini. Aflaseră de la medicii de specialitate (Lucia Voinea era chirurg) că fetița nu mai are nici o șansă de a-și recăpăta auzul și că nu va putea întrebuința nici cel puțin un aparat care s-o ajute cît de cît. Ceea ce se petrecuse era ireparabil, ca urmare a șocului și a traumatismelor pe care mama le suferise în timpul acelei explozii.

Ana-Maria a trebuit „să se nască" din nou spre a face față vieții de chin ce-i era hărăzită de aici înainte. Răbdarea părinților și în special a mamei cu ea a fost dumnezeiască. La fel a învățătoarei.

Ca să scape, măcar în parte, de complexul infirmității a trebuit, mai întîi, să învețe să audă cu ochii, să citească deci de pe buzele oamenilor vorbele ce se rosteau. Iar în al doilea rînd, ca „să-și regleze" tonalitatea, înălțimea glasului său, a fost nevoită să apeleze, pe de o parte, la amintirea sunetelor păstrate în ființa

sa, iar pe de alta să exerseze neîntrerupt, sub supravegherea părinților pînă ce și-a creat un reflex interior al intensității rostirii.

Înarmată, astfel, cu aceste două strategii de a se strecura prin lume, luîndu-și, de asemenea, drept sprijin o voință încrîncenată, trezită la conștiința de sine și educată tot de mama sa, o voință și o tărie care s-o ajute să treacă prin atîtea greutăți și umilințe, fetița s-a întors, către sfîrșitul anului școlar, în clasa pe care o părăsise într-un moment atît de dramatic pentru ea. Avînd în vedere avansul de pregătire pe care îl avea față de cei mai mulți dintre colegii ei, înainte de a începe cursurile, nu i-a fost greu să promoveze.

Directoarea școlii și învățătoarea au avut înțelegerea de a o păstra pe fetiță și în anii următori în același colectiv de copii normali. Dealtfel, Ana-Maria s-a dovedit atît de inteligentă și atît de silitoare, încît a rămas mereu în fruntea clasei sale, prin rezultatele pe care le obținea.

Greutăți mai mari s-au ivit în ciclul gimnazial, cînd, scăpată de sub mîna unui singur om — învățătoarea — care se îngrijise de ea ca de propriul său copil, s-a trezit, dintr-o dată, față în față cu atîția profesori necunoscuți, fiecare cu felul său de a explica, de a lucra cu copiii, fiecare cu pretențiile și, uneori, cu ifosele sale.

Buzele învățătoarei de pînă atunci erau o „carte" în care Ana-Maria putea să citească neașteptat de ușor.

„Ce va face acum? se întreba. Cum să se descurce?" Unii profesori vorbeau prea repede, gesticulau mult, nu priveau decît arar spre ea, atunci cînd explicau ceva, ori nici nu o băgau în seamă..

Pînă cînd au aflat cu toții, elevi și profesori, despre situația ei „specială", a trecut, de mai multe ori, prin momente cumplite. Profesorii i-au înțeles drama, deși unii nu s-au dat înapoi de la răutăți care dovedeau cel puțin superficialitate și micime sufletească, nechemare de pedagogi: „Ce e, dragă, cu surda aceea din clasa ta? a întrebat, la un moment dat, o tînără dăscăliță pe colegul ei, diriginte al fetiței, de ce n-o duc părinții la o școală specială, ce să caute ea aici?!..." Copiii însă, colegii, mai ales din alte clase, n-au scutit-o de fel de fel de farse, de șoții naive, care, fără îndoială, i-au făcut mult rău.

Treptat, Ana-Maria s-a obișnuit cu toate și lupta din răsputeri să le facă față. Cînd nu înțelegea ceva în clasă, învăța singură, citea în manuale, citea cărți ajutătoare, rezolva tot felul de probleme, de exerciții; citea, de asemenea, multă literatură, s-a apucat să picteze, scria poezii... Își ocupa aproape tot timpul cu un anume fel de muncă. Rar ieșea afară din casă ca să se joace. Era prietenă cu cîteva fetițe de pe aceeași scară a blocului, care o iubeau și o protejau de răutățile altor copii. Cu ele se plimba, din cînd în cînd, ori se juca.

Așa au trecut anii. Devenind elevă de liceu, Ana-Maria a trebuit să schimbe, din nou, colectivul. Se făcuse fetiță mare acum, o adevărată domnișoară, care atrăgea atenția oricui, în primul rînd prin părul acela ca o mătase din aur, lung, bogat și ușor ondulat, care-i mîngîia umerii fragili, ca și prin ochii de un albastru viu, bătînd puțin spre violet; aveau o nuanță rară de albastru ochii acestei fete, păreau puțin străini, mai ales prin intensitatea cu care învăluiau chipurile oamenilor.

Intrînd pe poarta liceului, primul om pe care l-a întîlnit și care a întîmpinat-o cu o neașteptată căldură a fost profesoara de limba engleză, ce avea să-i devină diriginte, o femeie distinsă, frumoasă și delicată, îmbrăcată cu mult bun-gust.

— Vai, dar frumoasă ești, dragă! i-a spus ea cu zîmbetul pe buze, întinzînd mîna spre a-i mîngîia buclele ce-i fluturau pe lîngă obraz. E fetița dumneavoastră? a adăugat profesoara, observînd-o în spatele acesteia pe doctorița Lucia Voinea

Mama Anei-Maria și-a împărtășit drama încă din ziua aceea. Mădălina Dănescu a ascultat-o și s-a cutremurat.

— Liniștiți-vă, doamnă, nu mai plîngeți, a încurajat-o profesoara. Voi avea eu grijă de fată — și acum, în timpul examenului și după aceea. Să sperăm că va reuși. În cazul acesta o voi lua în clasa mea — eu voi primi, ca dirigintă, pentru anul care urmează, o clasă a IX-a. Vă asigur că va face parte din această clasă — numai să reușească! Mama și fata erau fericite. Nu se așteptaseră la asemenea noroc. Ana-Maria a căpătat, din clipa aceea, un curaj care nu vibrase în ființa ei niciodată pînă atunci. Și-a simțit, totodată, sufletul stăpînit de o dorință arzătoare de a-i dovedi profesoarei că este un copil bine pregătit și bun.

Începutul anului școlar a găsit-o, într-adevăr, în clasa condusă de Mădălina Dănescu. Ana-Maria nu avea ochi decît pentru diriginta ei, care a ajutat-o enorm cu tact și delicatețe- să se încadreze în colectivul de elevi din care făcea parte, ca și în colectivul cel mare, al liceului.

*

La începutul clasei a X-a, între elevii profesoarei de engleză a apărut o figură nouă: un băiat venit de la alt liceu. Nu se știa cum, dar vestea s-a răspîndit rapid: „a fost mutat disciplinar"! Înalt, cu trup de atlet — dealtfel s-a aflat curînd că făcea sport de performanță, era handbalist și juca în echipa de juniori a unui club. Dan Cristeanu, așa se numea băiatul, era departe de a fi un frumos; avea, totuși, un chip senin, încadrat de un păr castaniu, cam mărunt pentru ținuta de elev, și ochi plămădiți parcă din ciocolată fierbinte, gata să aburească.

S-a așezat, singur, în ultima bancă. Și, în prima zi, n-a scos aproape nici o vorbă. La observația dirigintei, în legătură cu lungimea părului, a răspuns decent, cerîndu-și scuze și promițînd că se va tunde, ceea ce s-a și întîmplat.

Desen de G. MACHE

Nici a doua zi n-a intrat în discuție cu cineva. În timpul orelor nu-și nota aproape nimic din explicațiile profesorilor, pe care le urmărea însă foarte atent, iar în recreații părăsea clasa, plimbîndu-se pe culoare sau prin curte.

— „Înălțimea ta", l-a abordat într-o recreație din ziua următoare, „Prislea al clasei" — cum era numit Alexandru Pricop, cel mai mic ca vîrstă și ca statură dintre toți băieții din colectiv — ni s-a părut că nu ești mut, după răspunsul pe care, cu trei zile în urmă, l-ai dat dirigintei. Atunci de ce ne fierbi în suc propriu?

— Poftim?! a răspuns Dan, privindu-l de parcă atunci îl vedea pentru prima dată.

— Te-am întrebat: Ce ai cu noi? De ce nu ne vorbești?

— De lene!

— Cuum?! s-a mirat „Prislea", în auzul celor cîțiva colegi ce-i înconjurau și care au izbucnit în rîs.

— Dar, dacă ți-s drag, a adăugat sportivul, te primesc lîngă mine în bancă, numai că ar trebui să te ții în brațe ca să vezi și tu ceva pînă la tablă...

Soneria, care a zbîrnîit peste cîteva secunde, a izbutit cu greu să potolească larma ce se crease în clasă.

În ciuda ironiei lui Dan, din ziua aceea, Alexandru a devenit —cu încetul— cel mai bun prieten al „Înălțimii sale". S-au mutat chiar într-o bancă, așezată puțin mai în față, „ca să vadă și Prislea ceva pînă la tablă". Pereche simpatică, aproape caraghioasă, ei puteau fi văzuți mai tot timpul împreună.

Așa a aflat Alexandru „povestea" lui Dan Cristeanu, iar acesta, la rîndu-i, a fost pus la curent cu drama colegei lor, frumoasa Ana-Maria Voinea. „Ce hram poartă frumoasa aceea din prima bancă", îl întrebase Dan pe prietenul său cu prima ocazie. „Îți place?" i-a răspuns „Prislea". „Hm! Măninci, calule, ovăz?! Parcă ție? Sau celorlalți? Vă trădează ochii, puișorilor!.

Pe lîngă ce i se întîmplase lui, nenorocirea fetei părea să fie mult mai mare — se gîndea handbalistul...

Îl iubise pe tatăl său care „era profesor universitar, om scrobit", ca înfățișare și comportament, deștept, publicase mai multe cărți de inginerie...; cînd mergea cu el pe stradă sau la vreun spectacol, oriunde, era mîndru. A rămas uimit, văzîndu-l că le părăsește casa, „pentru totdeauna", cum a ținut să precizeze...; „se în curcase" cu o studentă din ultimul an, puțin mai mare decît propriul său băiat. Uimirea a cuprins-o și pe mama lui Dan, care nu se gîndise niciodată la așa ceva. Se înțelegeau bine, se iubeau...

Cuprins de furie, băiatul n-a vrut și n-a putut, mai ales, să înțeleagă întîmplarea. Și, atunci, s-a răzbunat... pe sine: a început să lipsească de la școală, de la antrenamente...; pierdea timpul, umblînd singur pe străzi, prin parcuri, ori intra dintr-un cinematograf în altul, nu știa ce să mai facă numai să uite...

Era amenințat să rămînă repetent. Pînă la urmă, l-a strîns de pe drumuri antrenorul său, un om înțelept și bun, care s-a priceput să-i „bandajeze" sufletul. Și-a reluat școala, dar, chiar în ultima săptămînă de cursuri, un coleg a rostit cîteva vorbe urîte la adresa tatălui său. Dan n-a suportat, s-au încăierat și cel vinovat „a ieșit", pînă la urmă, el; conducerea școlii, analizînd se pare superficial cazul, a hotărît ca în clasa următoare să fie transferat... „disciplinar"...

*

Prietenia Anei-Maria cu sportivul a început la puțină vreme după ce băiatul l-a aflat drama. „O iau sub oblăduirea mea! a spus el, în fața întregii clase, într-o zi. Cine mai îndrăznește vreodată, să-i facă cel mai mic rău va avea de-a face cu mine. Să nu uitați asta! Și spuneți și altora din afara acestor ziduri!"

Colegii, colegele se purtau în general foarte frumos cu fata cea blondă și delicată. Unele ironii ori gesturi care o răneau, născute mai ales din invidie pentru notele, aproape numai de zece, pe care le primea Ana-Maria sau pentru înfățișarea ei ce captiva toți ochii, odihnindu-i parcă, tot mai apăreau, din cînd în cînd.

Într-una din zile, fata s-a întors în clasă, dintr-o recreație, cu o hîrtie agățată, în spate, de uniformă, pe care scria, cu litere mari, roșii: „SURDA!"

Primul care a observat-o, îndată ce a intrat pe ușă și a înaintat către bancă, a fost Dan. Se afla lîngă o fereastră cu Alexandru. L-a părăsit imediat pe acesta, s-a apropiat de Ana-Maria, a întrebat-o ceva, în timp ce fata se așeza pe scaun, iar în vremea aceasta, fără ca ea să simtă, i-a desprins hîrtia din spate. Cei aflați de față și care observaseră, cu toții, acea „dovadă" a unui suflet strîmb și neputincios totodată — „cine o fi acela?" se întrebau — rămăseseră înmărmuriți.

„Am să-l dibui eu pe nemernic!" a spus Dan, uitîndu-se către clasă. Și l-a dibuit! Era un băiat din clasa a XI-a, înăltuț, dar subțire, un șfrijit, cu o față ca de cretă, umbrită de ochelari cu lentile groase, cu multe dioptrii.

Handbalistul l-a prins de ceafă și l-a ridicat într-o mînă, amenințînd să dea cu el de perete. „De ce?" l-a întrebat scurt! „Fiindcă nu se uită niciodată la mine!" „Și așa ai crezut c-o s-o faci să se uite?! Iată cum procedăm, puișor: începînd de mîine, timp de... hai să zicem treizeci de zile, pentru început, vei cumpăra, în fiecare dimineață, cîte o garoafă albă (te privește cum o aduci să nu te vadă nimeni); și, tot în fiecare dimineață, te prezinți cu floarea la mine, mă aștepți la intrarea în școală; eu o să-i pun colegei mele — pe care văd că o prețuiești foarte mult — floarea pe bancă, însoțind-o de un bilețel, cu mențiunea: „De la un admirator!". Gestul, sigur că o să-i facă plăcere, o să se bucure, se va gîndi la tine — chiar dacă nu te știe, și dă Doamne, să nu te afle — iar tu vei fi fericit! Și, dacă te porți frumos, corect, în așa fel ca nimeni să nu afle nimic, poate că, după o lună, te iert! Sper că ne-am înțeles, căci altcum, sublinie Dan în timp ce îl ridică, din nou, de la pămînt și îl sprijini de perete, să te ferească..., te spulber, să știi! Deci, pe mîine, băiețică!..."

„Șfrijitul", cum a început să-i spună Dan Cristeanu din ziua aceea, s-a ținut de cuvînt, neavînd încotro. Astfel că, la puțin timp după întîmplarea cu infama inscripție, despre care Ana-Maria nu aflase și nu avea să afle niciodată, nimic, pe banca ei, într-o recreație sau alta, din fiecare zi (cînd Dan prindea un moment potrivit spre a nu fi observat de față și, în general, de nimeni altcineva, în afară de Alexandru, care știa toată povestea, își făcea apariția garoafa albă, însoțită de mențiunea: „De la un admirator!"

Prima floare i-a stîrnit uimire și curiozitate. A doua zi s-a gîndit că cineva vrea să-și bată joc de ea și a început să plîngă. În a treia zi, ochii ei l-au căutat tot timpul pe Dan, întrebîndu-l, tulburați... Dar privirile de ciocolată aburindă erau limpezi, „fără nici un fel de mister". Apoi s-a obișnuit, zîmbea, săruta floarea, o punea în bancă și, la sfîrșitul orelor, pornea către casă cu ea în mînă. Totul a durat cam două săptămîni, după care „șfrijitul" „a obosit" și l-a rugat pe Dan să-l ierte...

Începuseră să înflorească trandafirii. Grădina din fața casei lui Dan era încărcată de boboci, care, în fiecare dimineață se deschideau spre lumină. Astfel, garoafele au fost înlocuite de bulgărași de catifea roșie, sau galbenă, sau roz, sau albă, dar totdeauna ameților de frumos mirositoare, și toată clasa a aflat că Dan Cristeanu a iubește pe Ana-Maria. Cînd pleca din localitate, în vreun turneu, pentru cîteva zile, cu echipa de handbal, i-o lăsa în primire lui Alexandru: „Vezi, ai grijă—îi spunea el — să nu se atingă cineva de ea, „cu vorba, sau cu fapta", că atunci cînd mă întorc... îl spulber!" Începuse să-i placă această expresie: „îl spulber"!...

Acum, privind cînd spre scenă, cînd spre fremătînda sală, Dan Cristeanu își simțea „spulberată" propria ființă..., de fericire. Cît era de mare, devenise ușor, ușor, parcă se rupea în bucăți și începea să plutească pe deasupra sutelor de capete și de mîini înălțate, care rosteau, ritmic, acel imn cald ce-i mîngîia și lui sufletul.

Ana-Maria coborîse, între timp, de pe scenă și sosise lîngă el. S-a așezat pe scaun. I-a pus în brațe cărțile și diplomele, păstrîndu-și pe cap coroniță. Apoi i-a prins o mînă într-ale ei și a început să i-o mîngîie... Cu fiecare mișcare a degetelor subțiri, grațioase, apărea o floare, un trandafir — bulgărași de catifea roșie și galbenă, și roz, și albă, cu toții însă mirosind ameților de frumos...

GEORGE ȘOVU

Familia-o garanție a reușitei copiilor în viață

Printre numeroase alte atribuții ale părinților figurează și aceea privind sprijinirea activității școlare a copiilor — sarcină deloc ușoară, dacă ținem seama că tot ceea ce întreprind ei în această direcție se înscrie armonios în ansamblul de măsuri vizînd apărarea și dezvoltarea sănătății fizice și psihice a copiilor, în scopul formării unei personalități puternice, echilibrate, capabile să se adapteze exigențelor vieții.

Bazată pînă nu de mult numai pe talent și inspirație, educația a devenit astăzi o știință ce trebuie cunoscută de orice părinte. Această schimbare s-a impus datorită tuturor transformărilor intervenite în societatea contemporană, inclusiv în structura familiei.

În trecut, familia avea un caracter „patriarhal", înglobînd afară de părinți și copii, bunici, unchi sau alte rude care contribuiau fie direct, fie numai prin „modelul" pe care fiecare îl reprezenta pentru cei mici, la educație. În aceste condiții arta educării copiilor se transmitea din generație în generație, păstrîndu-se în mare măsură „tipicul" propriu familiei respective. Dar, în condițiile urbanizării, cînd „spațiul vital" al familiei s-a redus la un apartament dintr-un bloc de locuințe, familia s-a redus numeric la nucleul ei — părinți și copii — constituind familia „nucleară". Această restructurare a determinat un contact mai strîns și mai îndelungat între părinți și copii, sporind astfel importanța climatului familial, concomitent cu diminuarea rolului „modelelor" de altă dată. De aici și creșterea importanței exemplului personal al părinților, precum și o concentrare a răspunderii și atribuțiilor educative în mîinile părinților, înlesnindu-se astfel apariția de „inovații" de ordin educațional. Dar, dată fiind angajarea ambilor părinți în producție, a apărut și necesitatea participării mai active a tatălui la munca din gospodărie, ca și la aceea de educare a copiilor. Pe de altă parte, lipsa prelungită a ambilor părinți de acasă, datorită sarcinilor din producție și a celor sociale, face adesea necesar apelul la sprijinul bunicilor. Aceștia vin adesea cu mentalități educative proprii generației și timpurilor lor, diferite de ale tinerilor părinți, putînd apare neînțelegeri și, ceea ce este și mai riscant, o dezorientare a copiilor, expuși la două tipuri de educație. Acest risc există și mai tîrziu, atunci cînd apar contradicții între tipul educației din familie și a celei din școală.

părinții rămîn de neînlocuit

Din totdeauna, la temelia atitudinii părinților față de copii a stat dragostea, dublată de grija de a crea un climat familial sănătos, bazat pe înțelegere, respect și ajutor reciproc, propice dezvoltării calităților înnăscute ale copiilor. Într-un astfel de mediu, copiii, imitîndu-și părinții din dorința de „a fi ca cei mari", le copiază unele dintre trăsăturile personalității. Acestui adevăr, cunoscut din vechime, studii recente iau adus confirmarea, dovedind rolul hotărîtor al atmosferei din familie și al comportamentului părinților în structura personalității viitorului adult. Mentalitatea conform căreia „copilul e încă mic și nu înțelege ce se întîmplă în casă" este falsă și periculoasă. Chiar dacă nu înțelege, în sens rațional, el simte cînd atmosfera este tensionată și aceasta îi creează un sentiment de nesiguranță, vătămător normalei sale dezvoltări.

Grija și strădaniile educative ale părinților trebuie să urmărească dezvoltarea unui organism sănătos și formarea unei personalități complete și echilibrate, între sănătatea fizică și echilibrul psihic există o strînsă interdependență, întrucît organismul reprezintă substratul material și sursa de energie a întregii activități psihice. La rîndul său, echilibrul psihic se sprijină pe interacțiunea tuturor componentelor sale, ceea ce înseamnă că educația părinților trebuie să se adreseze concomitent instruirii școlar-profesionale și culturale și dezvoltării normale a laturii umane și sociale a copilului, laturi care pun în valoare inteligența, cultura și pregătirea profesională a persoanei. În acest scop, începînd din mica copilărie, în paralel cu eforturi de a-i dezvolta mugurele inteligenței, prin îmbogățirea cunoștințelor, se cultivă și deprinderile fără de care nu va reuși în viață. Îl vom învăța să fie ordonat, păstrător, perseverent în ceea ce face, îl vom antrena la mici treburi gospodărești, pe măsura puterilor lui, ne vom strădui ca prin mijloace potrivite puterii lui de înțelegere să-l facem să prețuiască valoarea lucrurilor, să știe că nu se poate obține nimic fără a merita, îl vom învăța legile omeniei și ale bunei cuviințe și, creîndu-i condiții de joacă cu cei de o seamă, îi vom stimula sociabilitatea.

Cei șapte ani de acasă constituie și astăzi, ca și în trecut, baza pe care se construiește viitorul adult. Chiar dacă nu mai sînt șapte, ci șase, precum și în pofida intervenției cadrelor califi-

cate ale grădiniței, tot **părinților le revina sarcina de a clădi o temelie solidă personalității copiilor.** Oricît de competentă și de devotată ar fi strădania educatoarelor și, mai tîrziu, a cadrelor didactice din școală, **părinții rămîn de neînlocuit.**

Accentul pus pe prima etapă de dezvolsare a tinerelor vlăstare este justificată de faptul că trăsăturile la care ne-am referit, obișnuința de a munci, de a colabora, de a prețui munca altora, de a se comporta civilizat și cu omenie, deprinderea responsabilității etc., sînt obligatorii pentru reușita de mai tîrziu la școală. În această privință, dictonul „**copilul este tatăl omului**" se dovedește inspirat.

În legătură cu dezideratul sădirii timpurii a dragostei și a deprinderii de a munci se impune o precizare de capitală importanță și anume: **obligația de a solicita copilul direct proporțional cu posibilitățile lui reale, cu nivelul său de dezvoltare fizică și psihică** din momentul respectiv. Este, deci, recomandabil ca fiecare părinte să cunoască stadiile de dezvoltare prin care trece orice copil și posibilitățile pe care i le conferă fiecare dintre acestea. Aceasta, pentru că **solicitarea insuficientă a capacităților sale,** aflate în faza de germene, **nu le permite dezvoltarea** iar **solicitarea copilului peste limitele realelor sale posibilități frînează și perturbă dezvoltarea.** Exemple negative în acest sens: copilul căruia i se oferă totul de-a gata și, la polul opus, cel pe care părinții îl vor genial, impunîndu-i din fragedă copilărie lecții de pian, balet, limbi străine etc. Părinții nu se vor putea bucura mai tîrziu de sentimentul datoriei împlinite, decît dacă la majoratul copiilor vor constata că au reușit **să valorifice la maximum calitățile cu care fiecare copil s-a născut.** Acest lucru nu este ușor pentru că **dragostea îi face pe unii părinți să nu-și vadă copilul așa cum este, ci așa cum ar fi dorit ei să fie.** Cerîndu-i mai mult decît poate da, îl descurajăm fiindcă el constată că oricît s-ar strădui nu poate satisface așteptările părinților săi.

Dar stadiile evolutive menționate, nu marchează doar creșterea nivelului posibilităților copilului, ci și apariția unor **nevoi specifice vîrstei,** altele decît cele pur fiziologice: joaca la cei mici, sportul, plimbările, întîlnirile prietenești etc, la cei mai mari, care se cer satisfăcute. **Copilul împiedicat să se joace, adolescentul căruia i se interzice împlinirea trebuințelor vîrstei, riscă să devină elevi, studenți și chiar adulți - „problemă"** din punctul de vedere al sănătății lor fizice, psihice și sociale.

tactul și răbdarea, două calități indispensabile artei educației

Trecînd la discutarea **atitudinii și metodelor educative** potrivite realizării obiectivelor enunțate, subliniem **importanța tactului și răbdării** de care trebuie să dea dovadă părinții **pentru a reuși să-și adapteze metodele folosite particularităților fiecăruia dintre copii,** diferiți între ei ca degetele de la o mînă. Utilizarea acelorași metode față de toți copiii, de dragul echității, este o greșeală, pentru că o măsură nepotrivită „firii" copilului îi crează un sentiment de injustiție sau de asuprire. În acest sens, **educația rămîne o artă!**

Pasul copilului peste pragul școlii echivalează cu un prim test al roadelor efortului depus de părinți în cei „șapte ani de acasă", în primul rînd, prin calitatea adaptării copilului la noua situație, dar și prin felul în care părinții vor face față noii lor **sarcini de îndrumare, sprijinire și control ale activității** școlare a celui mic. Dacă majoritatea copiilor depășește cu relativă ușurință acest test, încadrîndu-se în noul stil de viață și de activitate, unii dintre părinți și, nu puțini, greșesc. Unii greșesc considerînd că școala de azi solicită pe copii peste puterile lor, omițînd nivelul de cunoștințe cu care ei intră azi în școală, datorită intervenției televizorului, aparatului de proiecție, casetofonului și, nu în ultimul rînd, grădiniței frecventate. Acești părinți se substituie copiilor efectuîndu-le temele, supraevaluînd dificultățile inerente oricărui început. Ei greșesc pentru că îi împiedică să se străduiască să rezolve singuri problemele și îi vitregesc de bucuria primelor lor succese. Alteori, copilul neobținînd rezultatele sperate de părinți — fie din cauza dotării lor insuficiente, a unei sănătăți precare, a mediului familial nesănătos, fie **datorită nepriceperii părinților de a-l îndruma — copilul este supus unui regim de muncă absurd, la care n-ar rezista nici un adult. Este obligat să stea la masa de lucru încontinuu, i se interzic pauzele firești, joaca și orice altă activitate, ajungîndu-se în final la surmenarea lui, la eșecuri școlare în lanț și la reacții de apărare psihică negative: opoziție, frică, inhibiție în fața învățătorului etc, rezultat al sentimentului de a nu fi înțeles și iubit de „nimeni", sau al celui de neputință de a fi în rînd cu colegii și de a-și mulțumi părinții.**

În fine, o altă greșeală constă în **a lăsa totul pe seama cadrelor didactice,** părintele crezînd că asigurînd copilului „cele de trebuință", nu-i mai rămîne nimic de făcut. Dacă apar dificultăți la învățătură și note proaste, ori copilul e incapabil și leneș, ori das-

(Continuare în p. 123)

Dr. OCTAVIAN IENIȘTEA

BIBLIO... „ASTRA"

Curg apele Moldovei...

Legămînt

Pe tron de foc, din purpură și slavă,
Ceahlăul-Domn,
Domnind de peste timp
— Asemenea lui Zeus din Olimp —
Peste Moldova lui nepieritoare,
Gîndește bătrînește în ce fel
Să-și facă vremea nevremuitoare.

Și-a strîns, deci, sub hlamida-i de furtuni
În panteonul viu,
De vii istorii,
Nepieritoare ale țării glorii
Spre-a hrisovi cu-nțelepciune Dacă
Tot ce-au făcut
Și trebuie să facă,

Să fie scris și lumii cunoscut
Al vieții noastre vis îndurerat,
Durerea unui Neam ce-a înfruntat
Blestem de zei, oștiri cotropitoare
Și timpul chiar,
Ca libertatea lui
Să-i fie rază-n veci mîngîietoare

„Din legendar letopiseț de țară
— Șuvoi eroic
Șuvoind în slove
Istoria nemuritoare-nii Moldove —
Să facem legămînt cu veșnicia
Că-l vom păstra, cea mai frumoasă floare,
În luminos buchet de fapte, Românie".

Crezul Ceahlăului

„Copiii mei din neguri de istorii,
Voi ce-ați murit, trăind în nimb de glorii,
Nu ați uitat,
Cum n-am uitat nici eu,
C-am îndîrjit, cîndva, în timp, un zeu.

Am îndrăznit, peste a lui voință,
Să afirmăm eterna-ne credință
Că, liberi doar
Putem trăi sub Soare
— Și-oricine crede, luptă, dar nu moare.

Deci, dîrji, destinul nostru peste vreme
L-am apărat luptînd, fără-a ne teme
Și am învins,
Așa cum ne-a fost scris,
Ca să păstrăm peste dureri, un vis.

Uitînd de lacrimi, moarte și de zeu,
Să-l propulsăm în lume, Curcubeu
De împliniri,
Să fie tuturora cunoscut,
Ca toți să poată face ce-am făcut."

Mesaj Moldav în Univers

„În timpul hrisovului nostru străbun
Am strîns nemurite de țară dureri
Păstrîndu-le, torțe de vii mărturii,
Din nebuciuriile vieții de ieri
Transformate,

Toate,
În drepturi de ginți române,
Eternă stăpînă
În vatra furtunii,
Păstrată cu jertfe de sînge și vieți
De dragii noștri, prea bunii.

Acest permanent al nostru frămînt,
De neam neînfrînt,
Mesaj hărăzit e să fie,
În veșnicie,
Întregii lumi însetate
De libertate.

Pe aripi de briză și apă moldavă
Să-l dăm deci omenirii în dar
— Îndemn biruinței
Și har
Al nesuferinței.

Voi fiicele mele iubite
Din lacrimi ivite,
Îl veți purta cu alint,
Pe drum neștiut
De vechi labirint,
Ca mană în zări.
Ajunse-n fluvii,
Mai departe-n mări
Iar de aici ca nori, peste Sahare,
Voi, apele Moldovei povestiți
La lumi de azi și celor viitoare,

Că pe pămîntul nostru strămoșesc
După huzur de moarte astăzi stins,
Cu dragostea de țară am învins
Și că bujori de viață anii cresc
Înmiresmînd destinul românesc.

TOMA ALEXANDRESCU

93274

părinții întreabă:

1 — DE CE APAR UNELE TRĂSĂTURI NEGATIVE DE CARACTER LA COPILUL UNIC, ÎN FAMILIE?

2 — CÎND ȘI CUM FORMĂM DEPRINDERILE IGIENICE LA COPII?

3 — CUM TREBUIE ORGANIZAT ȘI ÎNDRUMAT JOCUL COPILULUI ÎN FAMILIE?

specialistul răspunde:

Cea dintîi școală în care copiii învață să-și respecte și să-și iubească părinții și, totodată, învață primele reguli de comportare în viață și în societate este familia. Părinții sînt preocupați mai tot timpul de modul în care cresc și se dezvoltă copiii lor, cum trebuie modelați cu scopul de a-i pregăti pentru viață.

Adeseori se observă că în unele familii cu un singur copil, acesta devine centrul preocupărilor părinților. Către unicul lor copil se îndreaptă tot prinosul dragostei lor, părinții sînt într-o permanentă îngrijorare, ca nu cumva să se întîmple ceva copilului lor. Uneori, părinții se frămîntă cînd constată doar o ușoară oboseală sau tristețe pentru că, în aceste familii nu mai sînt alți copii asupra cărora să se îndrepte preocuparea, bucuriile și dragostea părintească. Ca urmare, copilului i se acordă o atenție deosebită, un respect excesiv din punct de vedere cantitativ, dar nu și calitativ — acesta nefiind asociat cu exigența. Un asemenea copil devine răsfățat, capricios, irascibil, inconsecvent în acțiunile sale. În acest fel se formează trăsăturile negative de caracter, care, pe parcurs, se mai pot corecta, dar mai greu.

Sînt și familii în care părinții aplică principiul educației libere — despre care au doar vagi cunoștințe — ceea ce favorizează, de asemenea, dezvoltarea trăsăturilor negative ale psihicului copilului, influențînd neplăcut întregul comportament al acestuia, el devenind neascultător, indisciplinat, încăpățînat, refractar la tot ceea ce i se cere. În astfel de situații *este bine să nu i se îngăduie copilului să facă numai ceea ce vrea el, să nu se ajungă la exces de mîngîieri, de încurajări și de laude.* Această atitudine de permanentă admirație, de dragoste excesivă, îl educă pe copil în spiritul lipsei de modestie și al îngîmfării

Așadar, în asemenea cazuri, deosebit de importantă este: unitatea de vederi a părinților în rezolvarea unor probleme ce se ivesc în creșterea și dezvoltarea copilului, antrenarea lui în activitățile cu caracter de muncă, consecvență în atitudinea ambilor părinți, tărie de caracter.

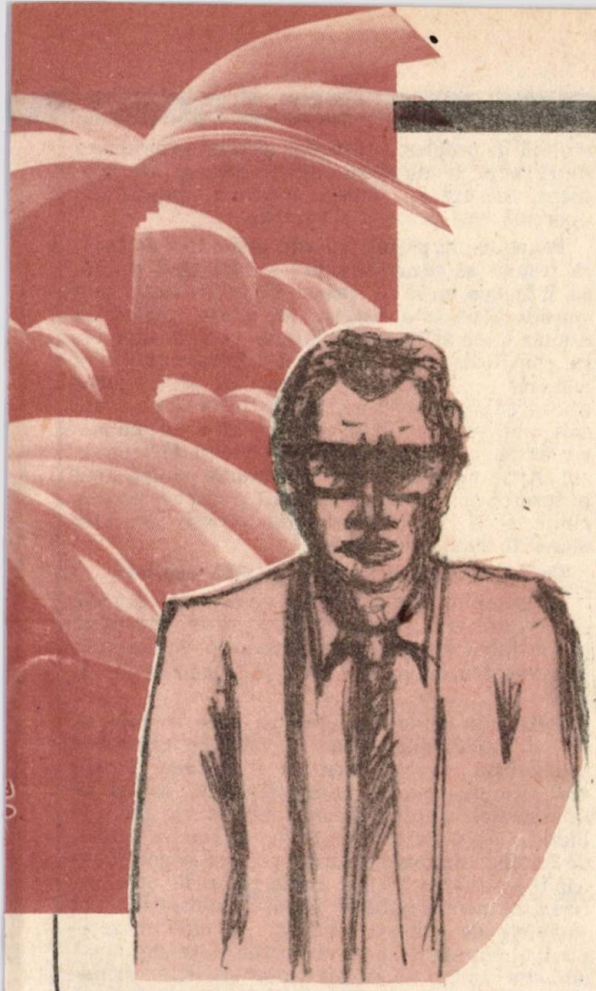

Din nefericire, mai sînt părinți care nu pot înțelege necesitatea rezolvării unor probleme folosind puncte de vedere comune, pentru că, uneori, lor înșile le lipsesc tocmai calitățile pe care ar trebui să le formeze copilului. Ca urmare, apar, firesc, trăsăturile negative, copiii sînt lipsiți de „frîne", nu se pot stăpîni, nu se pot controla și nu țin seama decît de propriile lor dorințe.

2

Prima copilărie — de la 1 la 6 ani — este o etapă de intensă expansiune subiectivă. În această perioadă copilul începe să fie integrat în interrelațiile membrilor de familie, începe să înțeleagă unele reguli și interdicții, pătrunde încet în stilul de viață al familiei. De la 1—3 ani, de pildă, se dezvoltă comunicarea verbală. La vîrsta de 3 ani copilul vorbește în propoziții, limbajul situativ este bogat, fapt ce face ca el să-și exprime unele dorințe pe care le comunică adulților, iar odată cu deplasarea începe să capete autonomie și să fie mai sigur pe deprinderea de mînuire a unor obiecte.

Orice activitate pe care o întreprinde copilul conține o serie de acțiuni mai simple. Repetarea acțiunilor se fixează și se consolidează prin exerciții, ca urmare apar deprinderile care nu sînt altceva decît acțiuni consolidate prin exerciții și care devin componente automatizate ale activității. De exemplu, spălatul pe mîini, salutul, ștersul picioarelor înainte de a intra într-o încăpere, folosirea batistei etc., se transformă în obișnuințe dacă sînt repetate zilnic, devenind necesități. Deprinderea se referă la modul de execuție a activității. Cea mai favorabilă perioadă de formare a deprinderilor este vîrsta dintre 2 ani și 6 ani, cînd sistemul nervos are o mare plasticitate, iar spiritul de imitație este dezvoltat. Deci, este perioada optimă pentru formarea deprinderilor în familie.

Pentru a automatiza un complex de mișcări, trebuie ca mișcările să fie executate de mai multe ori cu o mare consecvență în cererile formulate de către părinți sau de către cei care se ocupă de educația copilului — bunici, mătuși sau alte persoane.

În cazul în care odată i se cere copilului să execute ceva și altădată nu, dacă unul dintre părinți îi cere să îndeplinească o acțiune și altul nu, unul într-un anume fel și altul în altfel, atunci nu mai putem vorbi de formarea unor deprinderi. De aceea, **trebuie să existe o concordanță deplină între ceea i se cere copilului să îndeplinească, de către ambii părinți, în familie, și același lucru trebuie urmărit și la grădiniță sau invers.**

Iată cum pot proceda părinții pentru formarea unei deprinderi: mai întîi trebuie familiarizat copilul, în mod treptat, cu deprinderea pe care intenționăm să i-o formăm, începînd chiar de la vîrsta de 2 ani. **Este vorba de formarea deprinderilor pe baza explicațiilor verbale.**

De pildă, i se arată copilului cum trebuie să execute fiecare operație în parte. În acest scop se poate desfășura un joc, de exemplu: „Cum se spală ursulețul Martinel", înainte de a se așeza la masă.

Îi arătăm copilului cum procedăm și trecem apoi la executarea acțiunii, verbalizînd fiecare operație (Îi udăm lăbuțele cu apă, le săpunim... Așa îl spălăm pe Martinel și apoi îi dăm voie să se așeze la masă).

Odată cu dezvoltarea copiilor crește și **rolul imitației,** fapt ce contribuie la însușirea cu o mai mare ușurință a deprinderilor. Aceasta impune o mare atenție din partea familiei, pentru că, lor — copiilor — le place grozav să ne imite. De aceea este bine ca părinții să aibă în vedere că, în perioada de la 3 ani la 5 ani, un rol important îl **joacă demonstrarea,** iar de la 5—6 ani **predomină îndrumarea verbală.**

Deci, în familie, *părinții pot forma bunele deprinderi, urmînd trei căi:* demonstrarea, demonstrarea însoțită de explicații și explicația verbală. De exemplu, la vîrsta de 3—4 ani copiii pot fi învățați să se spele pe mîini, pe față, să se îmbrace, să se dezbrace, să mănînce singuri fără a se murdări, să nu scape mîncarea pe jos. Deosebit de important este pentru părinți să știe că *formarea și consolidarea deprinderii tre-*

buie făcută astfel încît să se asigure participarea activă și afectivă a copilului. Să fie pus *în situația de a dori el să execute corect deprinderea* ce urmează să i-o formăm.

Oricum, nu trebuie uitat că *în perioada de vîrstă de la 3 la 6 ani pot fi formate* — cu rezultate deosebite — *deprinderile de autoservire, de ordine și curățenie, de comportare civilizată.* Dacă acestea nu s-au format în familie, copilul se va resimți mai tîrziu, la vîrsta școlară, ca elev, ca adolescent sau chiar la maturitate. De exemplu, dacă deprinderea de ordine și curățenie nu s-a format în fragedă pruncie, persoana respectivă își lasă lucrurile într-o mare dezordine, atît în camera de dormit, cît și în restul casei. De aceea, atît în *familie*, cît și în *grădiniță* trebuie *să se acorde o deosebită atenție acestor deprinderi de bază și să se insiste pînă la formarea lor.*

Un lucru nu trebuie să-l neglijeze părinții: *exigențele trebuie să crească în raport direct cu vîrsta copilului*, iar rezultatele nu pot fi altele decît cele așteptate.

3

În vederea stabilirii nivelului de înțelegere, a modului cum trebuie organizat și îndrumat jocul copilului în familie, am desfășurat o anchetă în rîndul părinților, din care am desprins o situație care ne-a reținut atenția în mod deosebit: prin jocurile copiilor putem cunoaște nivelul de viață al familiei, preocupările lor zilnice, relațiile dintre membrii familiei, limbajul etc., deoarece jocul cel mai îndrăgit de copii: „De-a familia" îl găsim, în primele forme, încă de la vîrsta de doi ani — continuînd la toate vîrstele preșcolarității și chiar mai departe.

De ce jocul „De-a familia" are o atracție atît de mare asupra copiilor? Iată întrebarea care s-a ridicat adesea în dialogul cu părinții. Aceasta se explică prin deosebita însemnătate ce o are familia în viața copiilor, ei depinzînd mulți ani de îngrijirea și protecția celor mari. În familie se formează părerile copilului despre lumea ce-l înconjură și primele raporturi cu ea, cu oamenii. Activitatea părinților și a fraților, raporturile dintre ei, munca lor, acestea sînt primele acțiuni pe care le întîlnește copilul și care au o influență covîrșitoare asupra dezvoltării lui psihice. Părinții sînt aceia care formulează și primele pretenții față de copil, pretinzîndu-i să se comporte așa cum doresc ei și cum li se pare lor corect. Toate acestea explică de ce copiii joacă atît de des jocul „De-a familia".

Întrucît copiii se comportă diferit în cadrul jocului, este bine *să li se creeze atît în grădiniță, cît și în familie, cadrul de joacă, să existe o preocupare specială a familiei pentru procurarea jucăriilor*, pentru *îndrumarea jocurilor copiilor* și mai ales pentru *valorificarea jocului în favoarea lărgirii experienței lor de viață.*

Mai sînt și părinți care nu au încă o atitudine bine definită, bazată pe o concepție unitară și stabilă în problema jocurilor și care procedează după cum le dictează stările psihice de moment, în care se găsesc: supărare, plictiseală, oboseală sau proastă dispoziție.

Foarte mulți părinți nu știu nici ce fel de jucării trebuie să cumpere copiilor, nici cînd și cum să li le dea ca să se joace. Ba, mai mult, unii consideră că este necesar să existe jucării în număr cît mai mare și cît mai variate, dar ele să constituie un material de înfrumusețare a camerei copilului; nu le sînt date să se joace afară, că „le strică" alți copii; în casă nu e loc suficient și atunci li se pare că este mai educativ să le privească, apreciind cît sînt de frumoase! Apar și exagerările: procurarea pentru copii a tuturor jucăriilor mecanizate pe care le găsesc, chiar dacă nu sînt potrivite vîrstei lor. De aici o firească întrebare:

Ce fel de jucării trebuie să aibă copilul?

Considerăm că este absolut necesar ca jucăriile să fie potrivite vîrstei copiilor, să le stimuleze curiozitatea, bucuria și interesul de cunoaștere, să servească, în primul rînd, la educarea simțurilor.

Referindu-ne la jucăriile pe care trebuie să le aibă copilul mic — care nu distinge culorile — considerăm că este bine să i se dea jucării viu colorate, pe care, manipulîndu-le, învață să le cunoască. Pentru aceasta sînt foarte bune și materialele textile: bucăți de mătase, de stofă, de bumbac de toate culorile, pe care le pot folosi copiii în diferite jocuri: confecționează cearceafuri albe pentru pătuțul păpușii, confecționează șorțulețe de culoare albastră, de culoare roșie pentru păpușa gospodină; perne, fețe de masă etc. din materiale ce au culori diferite. **Jucîndu-se cu aceste obiecte copiii învață să distingă culorile.**

Întrucît **copilul mic nu deosebește încă dimensiunile, este indicat să i se dea jucării de diferite mărimi,** care înfățișează: animale, figuri umane, obiecte de uz personal; să i se dea o foaie de hîrtie și un creion — care acum devin jucării — pentru ca ei să tragă linii de diferite mărimi, în diferite direcții, apoi să le șteargă și să facă altele.

Este nevoie să le dezvoltăm simțul tactil. Pentru aceasta este bine să li se dea voie să pipăie orice lucru, să li se dea, deci, obiecte aspre, moi, netede, zgrunțuroase. Sînt necesare mingii moi, care să poată fi aruncate în sus, în jos, să poată fi rostogolite, azvîrlite în toate felurile, fără teama de a sparge ceva, sau de a lovi pe cineva.

De aici, necesitatea ca **în familie jocul să fie organizat și îndrumat de părinți, nu confundîndu-se cu copiii, ci doar în scopul de a le sugera ce element nou ar putea să introducă în joc, în cazul în care observă că s-au plictisit.** Jucăria fiind „obiectul material" al jocului, este necesar ca **părinții să aleagă cu grijă jucăriile pe care le oferă copiilor** — jucăria avînd un mare rol în dezvoltarea intelectuală a celor mici.

Prof. SILVIA PREDOIU-DIMA

Problema alegerii profesiunii

părinți care greșesc în detrimentul copiilor lor

Fiecare părinte este preocupat să asigure prin intermediul opțiunii pentru o anumită profesiune, un viitor fericit copiilor săi.

Încă din leagăn, copilul devine obiectul transpunerii unor aspirații profesionale ale părinților, determinate adesea în mod subiectiv de dorințe ca: împlinirea prin copil a unor visuri profesionale pe care părinții nu le-au putut realiza, asigurarea unei profesiuni superioare celei pe care o au ei înșiși, dorința ca nivelul profesional atins de părinți să fie cel puțin menținut de copil etc.

Mai puțin preocupați sînt unii părinți de cunoașterea modalităților aflate la îndemîna lor pentru îndrumarea copiilor pe calea afirmării profesionale și sociale.

Un prim pas în conturarea viitorului profesional al copilului îl constituie integrarea în personalitatea acestuia a unor concepții sănătoase despre viață și muncă. Familia este cea dintîi școală în care copiii trebuie să învețe, odată cu regulile de comportare în viață și societate, să prețuiască munca. Procedează corect acei părinți care găsesc prilejuri de antrenare a copiilor încă de la vîrsta preșcolară în activități gospodărești adecvate lor, prin care jocul se transformă pe nesimțite în muncă, iar copiii învață să fie harnici, ordonați, îndemînatici. Ei dobîndesc astfel, de mici, deprinderi practice pe care se vor grefa ulterior aptitudinile pentru o anumită activitate productivă.

Odată cu școlarizarea copilului, aria de preocupări axate pe pregătirea sa pentru viață se îmbogățește, familia devenind implicată în supravegherea, îndrumarea, stimularea activității de învățare a acestuia. Eficiența preocupării părinților pe acest plan depinde în măsură însemnată de modul în care își cunosc copiii și de nivelul angajării în formarea personalității lor. În această perioadă pot și trebuie să fie remarcate caracteristicile individuale care ajută sau împiedică elevul în învățare, preocupările, interesele acestuia, se iau măsuri pentru stimularea și cultivarea unor trăsături pozitive de caracter, a unor aptitudini și înclinații, se lărgesc preocupările pentru educarea lui prin muncă.

În ciclul gimnazial, obligațiile școlare ale elevului sporesc, iar satisfacțiile pentru rezultatele muncii se amplifică. Prin condițiile pe care le oferă, prin contribuția sa la lărgirea orizontului profesional al copilului și prin modelele pozitive de conduită socială pe care le adoptă, familia trebuie să pregătească drumul tinerilor în viață. Este momentul cînd ea este implicată în modul cel mai concret în orientarea școlară și profesională a copilului, cînd trebuie să stabilească prin sfatul pe care i-l dă acestuia, **ce poate, ce vrea** și **ce trebuie** să facă în continuare, pentru a reuși în viață. Familia este bine să îndrume tînărul în stabilirea opțiunii profesionale, fiind conștientă că alegerea profesiunii presupune realizarea concordanței între cerințele social-economice, concretizate în necesarul de cadre calificate pe domenii și înclinațiile, aptitudinile elevului.

Se pune întrebarea dacă părinții singuri sînt capabili să ia hotărîri competente cu privire la viitorul copilului lor.

Nu excludem posibilitatea ca unii dintre ei să fie suficient lămuriți în privința posibilităților de dezvoltare ale copiilor, pentru a hotărî singuri drumul pe care vor păși aceștia în viață. Majoritatea părinților însă nu au pregătirea pedagogică necesară, fapt care justifică necesitatea colaborării permanente cu școala.

Referindu-ne la preocupările școlii pentru o orientare școlară și profesională științifică a elevilor, constatăm existența unor părinți care trăiesc mari deziluzii în urma faptului că nu au ținut seama, la momentul oportun, de necesitatea colaborării cu școala în problema cunoașterii posibilităților reale ale copiilor. De exemplu la recomandarea părinților, eleva A.R. a optat,

în vederea continuării studiilor, pentru Liceul sanitar Oradea. Școala nu a avizat favorabil alegerea elevei, ci i-a recomandat Liceul industrial nr. 1 din orașul Dr. P. Groza, aflat în apropierea comunei, liceu cu profil mecanic, care corespundea înclinațiilor elevei.

Pentru a sustrage eleva de sub influențele bine intenționate ale școlii, părinții au consimțit ca aceasta să fie înfiată de o mătușă din Cluj-Napoca, situație care îi oferea posibilitatea de a se prezenta la examenul de admitere pentru treapta I la liceul sanitar din localitate. Intenția elevei de a se înscrie în perimetrul dorințelor familiei nu s-a finalizat în mod corespunzător; fiind respinsă la examen, s-a înscris într-o clasă cu profil mecanic, ajungînd în situația de a studia în profilul recomandat de școală, dar nu în apropierea părinților, ci în municipiul Cluj-Napoca.

Regretele acelora care au îndepărtat-o de ei numai pentru a o vedea înscrisă într-un liceu pentru care tînăra nu avea nici înclinații, nici dorința de a-l urma sînt tardive, iar justificarea elevei „n-am avut curajul să ies din voința părinților" ascunde o deziluzie care putea fi evitată dacă se luau în seamă sfaturile celor competenți.

Eleva S.B. a terminat clasa a VIII-a din comună cu o medie generală bunișoară: 6,70, dar aspira să devină învățătoare. În acest scop a optat pentru Liceul pedagogic din Oradea. Părinții și dirigintele nu sînt de acord cu alegerea ei, considerînd că nu este suficient de bine pregătită pentru a-și însuși profesia visată. Însă, comunitatea de vederi școală-familie se oprește aici, deoarece școala îi recomandă elevei Liceul mecanic din orașul Dr. Petru Groza, iar părinții, Liceul agroindustrial din Salonta. Sub presiunea familiei, eleva își schimbă opțiunea în favoarea celei exprimate de părinți, reușește la examenul de departajare pentru liceul agroindustrial, dar după primul trimestru de școală se retrage și se înscrie la liceul recomandat de dirigintele clasei.

În carnetul aceluiași director de școală este consemnat și cazul unor părinți care au greșit în alegerea școlii potrivite pentru fiul lor din cauza informării necorespunzătoare asupra structurii rețelei școlare a județului.

Părinții elevului R.S. optau pentru Liceul silvic din județul Timiș, profil cu care atît școala cît și elevul erau de acord. În urma discuțiilor cu conducerea școlii, cu dirigintele clasei, părinții au aflat de existența unei clase cu profil silvic la Vașcău, în apropierea comunei și de posibilitatea continuării studiilor în treapta a II-a la Liceul silvic din Beiuș. Dacă părinții n-ar fi luat în seamă informațiile și recomandările oferite de școală, elevul nu ar fi avut posibilitatea de a profita de avantajele frecventării unei clase de profil în apropierea părinților, a comunei natale.

Absolvind școala generală, copilul are numeroase posibilități de continuare a studiilor pentru însușirea unei profesiuni sau a alteia. Pentru a acționa corespunzător, fără ezitări și greșeli, în colaborare cu școala, părinții trebuie să cunoască profesiunea spre care se îndreaptă gîndurile și dorințele copilului; modul de însușire a acesteia, prin diferite grade și tipuri de școli; necesitățile economiei naționale și locale; particularitățile, interesele și aptitudinile copilului. Astfel, ei vor deveni îndrumători competenți ai primilor pași ai copilului spre profesie, spre integrarea socială și profesională, spre reușita lui în viață.

Prof. VIORICA PISCOI

Intelectualizarea muncii o caracteristică a contemporaneității

Orice părinte dorește fericirea copiilor săi. Dar cum trebuie crescut tineretul pentru ca să ducă o viață echilibrată, plină de satisfacții? Unii părinți au credința că pentru a fi mulțumit trebuie să ai o profesie „ușoară". Așadar, tineretul să fie scutit de eforturi.

Deși pare paradoxal, așa cum arată psihologii ca și oamenii cu experiența vieții, adevăratele succese, mulțumirea profundă, nu se obțin fără muncă susținută, fără efort îndelung. Nici încordarea intelectuală, nici marile solicitări fizice nu împiedică plăcerea, bucuria. „A te urca pe munte, cu o raniță grea în spate, constituie

Desen de G. MACHE

o distracție", observa Mark Twain, pe cînd înregistrarea unor hîrtii, într-un registru, poate părea o muncă epuizantă! Esențialul este ca ceea ce faci să corespundă aspirațiilor tale, iar efortul îndelung duce, de obicei, la creșterea mulțumirii datorate succesului obținut și nu la diminuarea ei. Desigur, aici intervine valoarea pe care societatea o acordă acestui rezultat, cît și caracterul indispensabil al muncii respective. Pentru că, un succes obținut printr-o metodă costisitoare, cînd există la îndemînă una mult mai simplă, nu satisface cu adevărat.

Condițiile satisfacțiilor în profesie și viață sînt multiple; nu vrem să facem aici analiza lor, dar repetăm, efortul nu o exclude ci, dimpotrivă, o pregătește și amplifică. Dacă stăm să ne gîndim bine, profesiile către care aspiră cel mai mult generația actuală sînt cele de inginer sau medic, profesii ce necesită foarte multă muncă, atît pentru dobîndirea calificării, cît și în timpul exercitării meseriei.

O profesie „facilă" cum ar fi munca de funcționar într-un birou, poate fi extrem de monotonă și de plicticoasă, constituind o sursă de tensiune, iritare. De aceea, printre adolescenți sînt rari aceia care manifestă interese pentru asemenea profesie — așa cum rezultă din anchete efectuate. De altfel, o dată cu introducerea pe scară largă a mașinilor de birou automate (înzestrate cu microprocesoare), partea mecanică a muncii de birou va fi efectuată de ele, iar funcționarul va avea mai mult un rol organizatoric și de concepție. În acest fel însă profesia aceasta nu va mai fi ușoară, întrucît va cere inițiativă intelectuală, competență și răspundere.

Dar, dacă muncile simple se complică azi, tot mai mult și de la o perioadă la alta, muncile foarte grele de ieri devin mai ușoare, din punct de vedere al efortului fizic: minerul nu mai sparge cărbunele cu tîrnăcopul, pentru că au apărut tot felul de combine ce execută — se înțelege, automat — principalele operații. În schimb, muncitorul trebuie să învețe să conducă aceste mașini, să le întrețină și să execute măcar cîteva din reparațiile curente, ceea ce implică o calificare superioară, de mecanic. La fel stau lucrurile cu docherii care acum utilizează elevatoare.

În general, **profesiile cer intelectualizare, scade efortul fizic necesar dar cresc cerințele față de intelect.** Ca atare, **gimnaziul și liceul trebuie să pregătească tineretul pentru efortul intelectual implicat în toate muncile zilei de mîine.**

Mai este încă răspîndită **părerea greșită că munca intelectuală ar fi ușoară.** Însă **eforturile solicitînd** sporirea atenției (conducerea de locomotive electrice, observarea unor cadrane la

instalații ce presupun o supraveghere continuă etc.) **sînt considerate, pe drept cuvînt, ca avînd un mare grad de dificultate, fiind salarizate corespunzător.**

Deprinderea cu un efort de atenție susținută nu se formează nici ușor și nici repede. **Soluționarea unor astfel de probleme — ca reamintirea unor cunoștințe dobîndite anterior, compararea lor cu situația prezentă, încercarea unor transformări, experimentarea mintală, imaginarea rezultatelor, aprecierea valorii lor etc. —** necesită o încordare și mai mare, toate fiind operații dificile. Se cer discriminări fine, perseverență îndelungată, totul necesitînd muncă serioasă, solicitînd o concentrare de durată și ducînd la extenuarea aceluia care n-ar fi pregătit pentru asemenea eforturi.

După cum sublinia J. Bruner, una din principalele sarcini ale școlii o constituie **deprinderea copiilor cu efortul, în special cu munca intelectuală de durată.** Școlarii trebuie să ajungă la satisfacția rezolvării problemelor dificile, la mulțumirea determinată de „lucrul bine făcut". Asemenea rezultate se pot obține numai pregătindu-i pentru eforturi progresive.

La început li se propun probleme mai ușoare, a căror soluționare asigură elevului o firească satisfacție, care-l va stimula în abordarea altora mai grele. Acest progres poate fi compromis dacă părinții, căutînd să „nu se ostenească" băiețelul (sau fetița), îi vor sări în ajutor, îndată ce va fi întîmpinat prima dificultate și îi vor soluționa ei problema sau îi vor face ei compunerea etc.

Copilul ferit de greutăți nu va trăi nici o satisfacție în munca școlară și o va ocoli cît mai mult cu putință. În felul acesta nu va ajunge nici la cunoștințe temeinice, nici la progresul gîndirii sale independente iar mai tîrziu nu va fi capabil să rezolve problemele ce apar — firesc — în timpul desfășurării oricărei munci calificate.

Or, avînd în vedere că jumătate din timpul vieții active ni-l petrecem în procesul muncii, insuccesele profesionale vor fi o continuă sursă de nemulțumire și va face imposibilă „fericirea" la care se gîndesc părinții „hiperprotecționiști", care feresc copilul de orice efort. Deci elevii trebuie deprinși cu efortul fizic, să fie chiar educați pentru a trăi bucuria mișcării în aer liber, reînvigorarea determinată de efortul fizic organizat.

Reușita profesională nu este condiționată, însă, numai de capacitatea de muncă, de cunoștințele și progresul gîndirii, un mare rol îl au și factorii de ordin moral, în special conștiinciozitatea, scrupulozitatea în muncă. Cunoaștem cu toții oameni capabili și îndemînateci, care nu lucrează totuși continuu, se plictisesc, fac treaba de mîntuială. Aceștia produc mari nemulțumiri conducerii întreprinderilor și în rîndul tovarășilor de muncă (întrucît foarte adesea calitatea produselor realizate de cineva este în funcție și de calitatea muncii celor care au prelucrat produsul anterior).

Marile succese în domeniul producției industriale și al tehnicii, pe care le-a obținut Japonia, în ultimele decenii, se datorează îndeosebi înaltului simț de răspundere, conștiinciozității și atenției deosebite acordate calității de către muncitorul japonez. Minuțiozitatea cultivată timp de secole de artiștii și artizanii japonezi a dat roade deosebite în domeniul industriei de mare precizie, cum este cea electronică.

La elevi, o astfel de calitate se formează numai în condițiile unei înalte exigențe din partea tuturor cadrelor didactice, prin cerința unei învățări complete, în toate amănuntele, a cuprinderii obligatorii a tuturor cunoștințelor cerute de programe, prin atenția acordată nu numai fondului problemelor, ci și modului de demonstrație și expunere, prin grija pentru aspectul estetic al caietelor, al ținutei, al vorbirii și comportării. Desigur, nu toate detaliile au aceeași importanță, dar pentru a le distinge pe cele esențiale trebuie să ai deprinderea și răbdarea unei cunoașteri foarte amănunțite. Cine se mulțumește cu o examinare „în general" riscă să treacă peste aspecte importante și să ajungă la concluzii din cele mai greșite.

Deci, **reușita profesională impune o înaltă disciplină interioară, o subordonare strictă la exigențele științei, tehnicii, moralei și esteticii; ea solicită respectarea cerințelor realizării unui „lucru bine făcut", ba chiar ale „lucrului perfect", fără cusur.**

Profesorii stimulează elevul către o exigență ridicată față de sine, prin exemplul lor personal și printr-o apreciere nuanțată a rezultatelor. Oricît ar fi de simpatici dascălii care pun mereu note mari, ei pierd un mijloc important de ridicare a nivelului aspirațiilor elevului — ca să nu vorbim de inducerea lui în eroare. (Ne amintim de cazul unei absolvente de liceu care în tot timpul școlii primise numai note de 9 și 10 la matematici; ca urmare, se prezentase cu încredere la examenul de admitere în facultatea respectivă. Dar, spre uimirea ei, n-a obținut decît note de 3 și 4!).

Nota 10 trebuie acordată numai cînd este vorba de o perfectă stăpînire a materiei, însoțită de acurateță și precizie; nota 9 atunci cînd apar unele ezitări; **nota** 8 consfințește omisiuni de mică importanță ș.a.m.d. În felul acesta elevii au în față modele de învățare și gîndire, încarnate în proprii lor colegi, modele către care pot să aspire; acest model dispare în condițiile cînd se acordă nota maximă unor niveluri diferite de stăpînire a materiei, iar emulația scade, la rîndu-i și ea, foarte mult. De aceea, e total greșită și supărătoare ostilitatea unor părinți față de profesorii „prea severi". Aproape întotdeauna profesorii cei mai buni sînt și cei mai „severi", adică exigenți. Ei sînt aceia care formează la elevi gîndirea independentă, deprinderea cu efortul susținut, simțul de răspundere, precizia, calități de bază în orice meserie.

Gimnaziul și liceul, prin varietatea disciplinelor care se predau, prin diferitele activități desfășurate în atelierele școlilor și în producție — datorită vizitelor făcute și filmelor vizionate — permit elevilor să cunoască o mare varietate de profesii. Școala duce o muncă susținută în vederea orientării profesionale a elevilor spre sectoarele mai importante ale economiei și culturii. Cunoașterea aptitudinilor și intereselor reale ale copiilor face posibilă anticiparea profesiilor, carierei în care ei au cele mai mari șanse de a se realiza, de a obține frumoase rezultate și ne permite să le dăm sfaturi competente. Dar, dezvoltarea gîndirii, formarea capacității de efort, a dorinței de a obține performanțe superioare, educarea unui înalt simț de răspundere și al minuțiozității rămîn condiții fundamentale ale reușitei în oricare dintre profesiile caracteristice societății noastre socialiste.

Prof. dr. A. COSMOVICI

Sfaturi practice

Albușul se separă ușor de gălbenuș, spărgînd ouăle deasupra unei pîlnii.

*

Mușamaua își recapătă luciul și culoarea, dacă e frecată cu un gălbenuș crud de ou.

*

Petele de ou se curăță prin spălare cu apă — mai întîi rece și apoi caldă. Procedînd invers, pata nu mai poate fi scoasă.

*

Cojile de ouă nu se aruncă, ci se pisează mărunt și se introduc în pămîntul florilor din ghivece, constituind cel mai bun îngrășămînt pentru flori și plante decorative, în apartament.

Țesăturile din fibre poliesterice se curăță cu neofalină, iar spălarea se face cu apă caldă (circa 40°C), cu săpun, „Alba lux" sau „Perlan alb". Se clătesc apoi tot în apă caldă și apoi în rece. Se usucă la temperatura camerei și se calcă folosindu-se o pînză umezită, iar fierul de călcat că nu fie prea încins.

Procesul și martiriul lui Horea, Cloșca și Crișan

Împăratul Iosif al II-lea:
„...acești supuși români,
fără doar și poate,
sînt cei mai buni și numeroși
locuitori ai Transilvaniei"

Cum au fost arestați, judecați și asasinați tribunii românilor transilvăneni, Horea, Cloșca și Crișan. Teama de o solidarizare în luptă a tuturor românilor sub „Rex Daciae" a înspăimîntat întregul imperiu austro-ungar.

Neclintiți în hotărîrea lor

În încăperea întunecoasă în care, prin ferestrele înguste și zăbrelite, lumina acestei zile mohorîte de ianuarie se strecoară cu multă zgîrcenie, vocea contelui Anton Jankovich se aude cînd binevoitoare, cînd aspră și plină de amenințări. Contele Jankovich este șeful comisiei speciale numită de împăratul habsburg Iosif al II-lea pentru cercetarea și judecarea conducătorilor marei răscoale a țăranilor transilvăneni de la 1784. În îndeplinirea misiunii sale, el se străduiește să aplice cît mai exact instrucțiunile monarhului de la Viena. Tonul pe care-l folosește în desfășurarea interogatoriului vrea să fie, așa cum i-a cerut împăratul, „tonul omului imparțial și echitabil, al omului trimis din partea regelui, adică sever cu acela care nu-și recunoaște și nici nu le pare rău de greșelile lor, convingător ca să-i smulgă din rătăcirea în care s-ar afla, zelos ca să afle adevărul, fără respect pentru oricine, compătimitor, ca să pună capăt abuzurilor și asupririlor de mai înainte...“

Dar strădunița contelui se dovedește zadarnică. Acuzatul „Nicolae Ursu, alias Horea, locuitor din Rîul-Mare, cam de 54 de ani, iobag cameral“[1], cum scrie în procesul-verbal al interogatoriului luat la Alba-Iulia în ziua de 28 ianuarie 1785 și în zilele următoare, nu se lasă impresionat nici de blîndețea și nici de asprimea tonului cu care îi sînt adresate întrebările. De statură mijlocie, mai mult zvelt, „cu pieptul și umerii solizi și tari“, cum îl descrie o cronică a vremii, stă drept și neclintit în fața acuzatorilor săi. Răspunsurile pe care le dă la întrebările puse de comisie sînt scurte și negative. Nu, nu știe motivul pentru care se află la închisoare. Știe, însă, că este urmărit de patru ani pentru că a fost la Viena, spre a prezenta împăratului Iosif al II-lea plîngerile țăranilor. Nu, nu știe ce s-a hotărît la adunarea pe care țăranii au ținut-o la Mesteacăn, pentru că n-a fost acolo.

Întrebat, între altele, în legătură cu cele petrecute în localitatea Bucium, unde la 8 noiembrie, în timpul răscoalei, a fost prins de un grup de trădători, cu scopul de a fi predat autorităților, dar a fost eliberat de țărani, în frunte cu Ioniță Dandea și fiii acestuia, el nu pomenește niciunul din numele celor care l-au pus atunci în libertate. Oricît insistă judecătorii, acuzatul nu dă niciun detaliu, nu face nici o precizare în legătură cu evenimentele legate de organizarea și desfășurarea răscoalei și, mai ales, cu rolul avut de el și tovarășii săi în aceste evenimente.

Sînt aduși martorii, cei mai mulți fiind ei înșiși implicați în proces, traumatizați, amenințați cu cele mai aspre pedepse și siliți, prin aceasta, să depună împotriva acuzaților. Dar Horea rămîne neclintit în poziția sa.

În acelaș fel se desfășoară și interogatoriul lui „Varga sau Cloșca Ion, locuitor în Cărpiniș, cam de 30 de ani, iobag cameral“, care începe cu două zile mai devreme, la 26 ianuarie 1785 și continuă în zilele următoare. Nici el nu spune nimic ce ar putea folosi comisiei în motivarea sentinței pe care urmează s-o dea. În tot timpul procesului, Cloșca se comportă întocmai ca Horea. Ca și marele său tovarăș de luptă, el refuză să furnizeze orice amănunt ce ar putea servi acuzării sale și mai ales ar putea fi folosit împotriva tovarășilor săi de luptă. Nu-l impresionează nici amenințările și nici promisiunile cu care contele Anton Jankovich caută să-l clintească din hotărîrea sa, așa cum nu-l impresionează mărturiile celor pe care judecătorii îi aduc, silindu-i să depună împotriva lui.

Urmărind desfășurarea procesului, nu este greu de observat că atitudinea adoptată de cei doi conducători ai răscoalei în fața judecătorilor lor este rezultatul unei înțelegeri stabilite împreună, al unei tactici comune, convenite înainte de a fi arestați. Desigur, o astfel de atitudine nu putea decît să-i înverșuneze și mai mult pe membrii comisiei. Dar nici Horea, nici Cloșca nu s-au abătut cu nimic de la această conduită, n-au căutat nici un moment să cîștige în vreun fel bunăvoința celor trei judecători. Poate că, în acest fel, Horea și Cloșca au căutat să prelungească dezbaterile procesului și să cîștige astfel timp, în speranța de a putea înfățișa cauza lor direct împăratului de la Viena. Sau poate că, dimpotrivă, cunoscîndu-și bine adversarii, ura acestora împotriva țăranilor, ei au înțeles că, indiferent de felul în care se vor desfășura ancheta și procesul, sentința este dinainte stabilită. Și, în consecință, și-au propus — așa cum de altfel au și acționat — să evite orice recunoaștere pe care comisia s-o transforme în probe pentru a-și justifica verdictul și, totodată, pentru a implica și pe alți conducători ai răscoalei în anchetă.

Șirul nesfîrșit al poverilor

Moment culminant al unui șir de mișcări populare cu caracter național și social, răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, de la care se împlinesc, în acest an, două veacuri, își are rădăcinile în grelele condiții de viață și de muncă ale țărănimii. În urma evenimentelor de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, Tran-

---

1 Fragmentele din documentele citate, ca și unele date și aprecieri prezente în acest articol, sînt extrase din cuprinzătoarea monografie, în două volume, *Răscoala lui Horea*, de D. Prodan, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1979, volumul *De la statul geto-dac, la Statul român unitar*, de Mircea Mușat și Ion Ardeleanu, Ed.șt. și enciclopedică, București 1983, lucrarea *Horia, procesul și martiriul său*, de Ioan Fruma, Ed. Dacia Traiană, S. A. Sibiu, 1947, ca și dintr-o reconstituire a procesului celor trei conducători ai răscoalei, apărută în Magazin istoric nr. 11-1980.

silvania schimbase „jugul de lemn" otoman, cu „jugul de fier" al habsburgilor. Situaţia ţăranilor s-a înrăutăţit treptat, mai ales în deceniile şapte-opt ale sec. XVIII, cînd nemeşimea maghiară a înăsprit tot mai mult regimul iobăgiei.

Deosebit de grea a devenit situaţia românilor, care au de îndurat pe lîngă asuprirea socială şi pe cea naţională, deşi ei sînt cei mai vechi şi cei mai numeroşi locuitori ai Transilvaniei. „Noi nu ne putem mira îndeajuns, scriau românii din comitatul Hunedoarei într-un memoriu din anul 1761 — referindu-se la exploatarea de către nobilimea maghiară — şi a ne întreba pentru ce ne oprimaţi astfel şi ne impuneţi jugul şerbiei, căci noi sîntem şi am fost totdeauna mai numeroşi decît voi şi, ce e mai important, şi mai vechi decît voi în această ţară, deoarece noi sîntem urmaşii vechilor daci".

Cîte poveri nu apasă pe umerii ţăranului iobag! El trebuie să presteze săptămînal trei-patru şi chiar mai multe zile de muncă pentru stăpînul feudal — deseori, pentru el şi familia sa nemairămînîndu-i nici o zi de lucru, nemaivorbind de zile de odihnă. Apoi, la îndatoririle faţă de stăpînul direct se adaugă un şir nesfîrşit de alte obligaţii — crîşmărit, pescuit, vînat, morărit, etc., apoi taxe ce trebuie plătite pentru folosirea pădurii, a păşunii, a apelor sau taxe ce rezultă din diversele drepturi senioriale, moştenire, tutela orfanilor, luarea surplusului de curte etc. etc. Nobilimea este neîmpozabilă, — toate dările fiind plătite de cei nenobili şi în primul rînd de ţărani. Dări cărora li se adaugă la fel de împovărătoare obligaţiile de ordin public: asigurarea proviziilor pentru armată, cărăuşiile, poştăritul, lucrul la drumuri, la cetăţi, întreţinerea slujbaşilor aflaţi în misiune sau în trecere, a celor ce string dările, a anchetatorilor, a slujbaşilor însărcinaţi cu „execuţiile" silite şi multe şi multe, altele.

În plus, românii sînt supuşi şi altor persecuţii şi umilinţe: li se interzice să poarte arme, să aibe cai, să poarte cizme şi pantaloni de stofă, să poarte cămăşi de pînză fină, li se interzice — printr-o lege specială — chiar purtarea pălăriilor ce ar costa mai mult de un florin.

Preluarea puterii, în 1780, de către Iosif al II-lea, un „despot luminat", trezeşte în rîndul românilor transilvăneni speranţa într-o uşurare a asupririi sociale şi naţionale, exercitată de nobilime şi administraţia imperială. Înainte de a se urca pe tron, Iosif vizitase de două ori Transilvania,

într-un raport special întocmit în urma primei vizite el constată, între altele, că „nobilimea ungurească nu se sinchiseşte de nimic altceva pe lumea asta decît de problemele referitoare la propriile venituri şi de primejdia de a i se stîrbi din nou privilegiile. Puţin îi pasă ei de echitate sau de inechitate. Iobagul este un rob al stăpînului său; el nu are nici o resursă, ci trebuie să slujească aşa cum i se porunceşte, mult sau puţin, unde şi cum vrea stăpînul său". În acelaşi document, Iosif al II-lea referindu-se la români, scria că „aceşti...supuşi români, care, fără doar şi poate, sînt cei mai vechi şi mai numeroşi locuitori ai Transilvaniei (subl. ns.) sînt asupriţi (...) fiind copleşiţi de nedreptăţi, aşa încît, într-adevăr, destinul lor, dacă e bine cercetat, apare ca vrednic de toată compasiunea".

„Nobilime să nu mai fie"

Ajuns în fruntea imperiului, Iosif al II-lea caută să introducă unele reforme menite să uşureze situaţia iobagilor. Dar, în Transilvania măsurile sale se lovesc de împotrivirea îndîrjită a marii nobilimi. Ca urmare, îndatoririle care sînt impuse iobagilor în muncă şi bani, sporesc tot mai mult. Cine nu satisface cerinţele stăpînului este bătut, arestat, schingiuit. Oamenii sînt trataţi, cum se arată în şirul de plîngeri ce ajung la autorităţile locale şi la curtea de la Viena, „ca şi cînii din drum". Nemulţumirile cresc, se adună într-un nestăvilit şuvoi, răbdărea ajunge la margini şi ţăranii pun mîna pe lănci şi coase. Răscoala izbucneşte puternic, violent, întinzîndu-se cu repeziciune, cuprinzînd sate după sate, ridicînd la luptă noi şi noi mase de ţărani. Este ca un pîrjol a cărui arie creşte mereu, se întinde, în proporţii de la un moment la altul. La Sălcina şi Sîngeorzul Trascăului, ca şi în alte locuri, iobagilor români li se alătură şi cei maghiari. Ei luptă împreună împotriva feudalismului asupritor, care, la acea vreme — cum relevă şi istoricul maghiar I. Tóth Zoltán — în Transilvania „era întruchipat în clasa proprietarilor maghiari".

La 11 noiembrie 1784, răsculaţii, în numele lui Horea, adresează nobilimii refugiate în cetatea Deva, ultimatumul care cuprinde foarte clar conturat programul răscoalei — unul din cele mai înaintate programe ale vremii — şi a cărui aplicare ar fi însemnat distrugerea a însăşi temeliilor orînduirii feudale: „nobilime să nu mai fie pe viitor, ci fiecare să trăiască din slujba ce o va primi de la împărat, proprietarii nobili să-şi părăsească pentru totdeauna moşiile, iar pămînturile să fie împărţite ţăranilor, potrivit poruncilor împărăteşti; nobilii să plătească şi ei dări ca poporul sărac."

Conţinutul programului, ca şi intenţiile exprimate de ţăranii iobagi cu diferite prilejuri, în timpul răscoalei, de a-i scoate pe nobili din ţară şi de a înlocui administraţia străină cu alta, românească, de a întrona stăpînirea românească, reflecta faptul că ei cunoşteau şi receptau dorinţa generală ca Transilvania să devină, potrivit cerinţelor şi îndreptăţirii istorice, o ţară a românilor.

„Nimic prin popor“...

Deosebit de trufaşi şi duri în relaţiile cu lobagii de pe moşiile lor, nobilii şi marii dregători sînt cuprinşi, în faţa forţei unite a maselor, de o puternică spaimă. Odată izbucnită răscoala, ei iau măsuri după măsuri pentru liniştirea spiritelor, fac promisiuni peste promisiuni pe care le încalcă, însă, la cel mai mic semn de potolire a lucrurilor.

Curtea imperială de la Viena află de răscoală la 22 noiembrie, deci la aproape două săptămîni de la izbucnirea ei. Cum am văzut, împăratul Iosif al II-lea încercase să ia unele măsuri de uşurare a grelei situaţii a maselor. Dar Iosif era adeptul unor îmbunătăţiri venite de sus. Lozinca pe care o adoptăse încă din tinereţe era **„TOTUL PENTRU POPOR DAR NIMIC PRIN POPOR“. Ca atare, primele reacţii ale împăratului se concretizează în ordine pentru** reprimarea rapidă a răscoalei, cu forţa armelor. **El dispune punerea imediată în mişcare a armatei imperiale, aplicarea** dreptului statarial, adică a ceea ce numim azi starea de asediu, instituirea unui premiu de 300 de ducaţi pentru prinderea conducătorilor răscoalei. Şi pentru că în astfel de situaţii, impresia cea mai puternică o fac tunurile, monarhul ordonă să se trimită tunuri cu artileriştii necesari, care să fie trase cu cai, ziua şi noaptea, pînă la locurile unde se află trupele trimise împotriva răsculaţilor. Iosif ordonă, totodată, ca după o procedură sumară, toţi cei consideraţi vinovaţi să fie executaţi imediat. „Fiindcă — scrie el în dispoziţia către guvernatorul Transilvaniei — procedura legii marţiale trebuie să servească în astfel de cazuri ca un exemplu şi spectacol public de teroare, domnia ta vei dispune să plece împreună cu trupele şi cîţiva funcţionari de-ai comitatelor, fie vicecomiţi, pretori sau asesori, poate ca dînşii să dojenească pe răsculaţi în limba lor, poate ca după o cercetare sumară ce o vor face să ţină judecată asupra agitatorilor şi persoanelor ce vor rezista şi pe cei condamnaţi să-i execute acolo pe loc, cu gîdele ce-l vor avea la îndemînă“.

Cîteva zile mai tîrziu, monarhul află că, profitînd de intervenţia armatei, care îneacă în sînge răscoala, nobilimea începe o crudă răfuială cu ţăranii. Chiar şi oameni care n-au avut nimic cu evenimentele sînt arestaţi şi executaţi cu sălbăticie, arşi cu fierul roşu, bătuţi pînă la sînge, jefuiţi de puţinele lor bunuri.

Îngrijorat de aceste excese şi mai ales speriat de forţa cu care maselo se ridicaseră la luptă, Iosif al II-lea revine asupra unora din măsurile iniţiale. Abrogă legea marţială şi acordă o amnistie generală — măsură care nu include, însă, şi pe capii răscoalei — şi care, în ansamblul ei, întîmpină o puternică opoziţie din partea nobilimii. **În acelaşi timp, monarhul numeşte o comisie, condusă de unul din cei mai înalţi funcţionari ai imperiului,** contele Anton Jankovich, **un apropiat colaborator al său, căruia îi cere ca lăsînd „la o parte toate instanţele ordinare“, să anchetheze cele petrecute şi să judece pe conducătorii răscoalei. Misiunea comisiei constă şi într-o investigare largă menită a stabili** adevăratele cauze ale ridicării la luptă a ţăranilor. **Fiindcă — arată Iosif al II-lea —** „am mai ordonat şi altă dată să se cerceteze plîngerile celor asupriţi şi să se stabilească exact starea lucrurilor, dar cercetările întreprinse n-au dus la altceva decît să fie şi mai mult maltrataţi supuşii şi să scoată cu faţa curată pe dregători, dar niciodată răul n-a fost stîrpit din rădăcină“. **Se înţelege — comentează el — că** „pe un timp, lucrurile pot fi reprimate cu forţa, dar dacă omenirea e prea mult maltratată, cînd arcul se întinde prea tare, în cele din urmă cu siguranţă se frînge“.

Începîndu-şi activitatea, comisia condusă de contele Antôn Jankovich se opreşte, în drumul ei spre Alba Iulia — unde urmează să fie judecaţi cei trei conducători ai răscoalei — în numeroase localităţi în care avuseseră loc tulburări. Potrivit ordinelor împăratului, contele avea nu numai sarcina de a pedepsi, dar şi pe aceea de a potoli spiritele, de a cîştiga încrederea ţăranilor în... intenţiile monarhului. Misiune deosebit de grea, dat fiind faptul că nobilii caută să se răfuiască cu o nemaipomenită sălbăticie cu ţăranii dezarmaţi. **În timpul călătoriei, comisia află că** între 25 şi 27 noiembrie, de exemplu, nobilii au executat la Alba-Iulia, prin frîngere pe roată, decapitare sau tragere în ţeapă, 11 ţărani. La Deva, numărul celor executaţi se ridica la 56, **printre ei aflîndu-se** şi oameni care n-au luat parte la răscoală, cum a fost cazul lui Sandru Murariu din Şibot, — **care a fost prins de armată în timp ce se întorcea acasă de la Orăştie** — şi al minerului german Anton Schreiber. La Arad au fost condamnaţi la moarte 43 de ţărani: doi să fie traşi în ţeapă, 11 frînţi cu roata, la 23 să li se taie capul, iar şapte să fie spînzuraţi şi arşi pe rug, după ce, în prealabil, avea să li se taie mîinile etc.

Ajuns aici la 2 decembrie, contele intervine şi comută aceste pedepse.

La Deva, comisia constată că în închisorile comitatului Hunedoara se găsesc întemniţaţi 200 de ţărani, într-o mizerie de nedescris, lipsiţi pînă şi de un strop de apă cu care să-şi potolească setea, **din care cauză,** unii mor chiar înainte de a şti de ce sînt învinuiţi. **La Alba Iulia sînt ţinuţi în închisori, în condiţii dintre cele mai inumane, 400** de ţărani.

În esenţa faptelor

După înfrîngerea răscoalei de către armata imperială, Horea, însoţit de **Cloşca, s-a retras în munţi, în aşteptarea primăverii,** cînd plănuia o nouă ridicare a ţăranilor la luptă. Aici, „în pădurea Albaculuí, pe un munte — şi anume la locul numit Cusdie“ — au fost prinşi, **la 27 decembrie 1784,** de către şase trădători, care i-au predat autorităţilor militare. Duşi, legaţi în lanţuri şi sub o pază puternică la Alba Iulia, au fost închişi în celule separate, păzite în permanenţă de oşteni înarmaţi.

Începute, cum am arătat, **la 28 şi,** respectiv **26 ianuarie 1785,** interogatoriile lui Horea şi Cloşca au continuat pînă spre sfîrşitul lunii februarie — Horea fiind adus, în continuare, în faţa comisiei, **în zilele de 31 ianuarie, 1, 4, 21, 22 şi 24 februarie,** iar Cloşca **în 27 ianuarie, apoi 3, 4, 21, 22 şi 24 februarie. În total,** în cele şapte zile de anchetă lui Horea i-au fost puse 118 întrebări, iar lui Crişan 134. Între timp, contele Jankovich, nemulţumit de felul în care s-au desfăşurat primele interogatorii şi pentru a pune capăt speranţei ce începuse să se răspîndească în rîndul ţăranilor, că cei doi conducători n-ar fi fost prinşi, ca şi pentru a da satisfacţie nobilimii ce răspîndea tot mai insistent zvonul că arestaţii nu sînt trataţi suficient de aspru, se hotărăşte să pună în practică ordinul dat de Iosif II încă la 10 ianuarie 1785, de a trimite sub pază severă pe Horea şi Cloşca, „prin mai multe localităţi, pe unde au comis cele mai mari nelegiuiri şi arătaţi poporului de rînd şi complicilor de ei amăgiţi, ca o înspăimîntătoare pildă“. Între 5 şi 19 februarie, deci timp de două săptămîni, Horea şi Cloşca sînt purtaţi, în lanţuri, pe un ger năprasnic,

printr-o serie de localități, sub privirile mulțimii îndurerate.

Dar nici aceste noi chinuri și umilințe nu slăbesc curajul și dîrzenia celor doi căpitani ai răscoalei. La ultimele interogatorii, cele din 24 februarie — deși primesc din nou „sfaturi serioase de a mărturisi adevărul", cum se spune în stenograma anchetei, ei continuă să persiste „într-o negare continuă și îndărătnică".

Cel de-al treilea conducător al răscoalei, „Crișan, alias Marcu Giurgiu, locuitor din Cărpiniș, în etate de 52 ani, iobag cameral", a fost prins în ziua de 30 ianuarie 1785, în timp ce mergea din comuna Saza Lupșa spre Ponor. A fost transportat și el, sub o pază puternică, la Alba Iulia. Primul interogatoriu l-a fost luat la 2 februarie. Neafiindu-se înainte de arestare împreună cu Horea și Cloșca, Crișan n-a cunoscut tactica stabilită de cei doi. De aceea în fața judecătorilor a luat o atitudine diferită de a tovarășilor săi, făcînd unele mărturisiri în legătură cu desfășurarea evenimentelor. Dar numai după două confruntări cu comisia, interogatoriul său s-a curmat brusc. În noaptea de 13 februarie Crișan s-a sinucis, spînzurîndu-se cu nojițele de la opinci și rupînd, astfel prin propria sa voință, firul mărturisirii atît de așteptate de anchetatori. Cert este că el n-a furnizat judecătorilor decît foarte puține date și, în mărturisirile făcute, n-a acuzat pe nimeni, n-a aruncat vina asupra nimănui, rămînînd, în esența faptelor, solidar cu tovarășii săi de luptă.

una din cele mai barbare osînde

Nemaiputînd să-l judece pe Crișan, comisia se răzbună pe corpul său. A doua zi, 14 februarie, contele Jankovich dă o sentință prin care hotărăște ca trupul neînsuflețit să fie dus la locul de osîndă, unde „călăul să-i taie capul și să-i despice corpul în patru, capul să se pună în țeapă în satul său, în Cărpiniș", iar cele patru bucăți să fie răspîndite în diferite locuri. Sentința este executată la 16 februarie 1785.

Vestea îi bucură nespus pe nobili. Dar îi bucură și mai mult gîndul la supliciul ce li se pregătește lui Horea și Cloșca. Și, într-adevăr, zece zile mai tîrziu, cei doi conducători ai răscoalei sînt osîndiți de comisia cezaro-crăiască, condusă de contele Anton Jankovich, la cea mai barbară osîndă prevăzută de codurile penale ale vremii: fringerea cu roata. „Horea, numit altminterea și Ursu Nicola, și Ion Cloșca, se spune în actul de condamnare, în conformitate cu art. 62 și 90 din Codul criminal terezian, vor fi duși la îndătinatul loc de supliciu, și acolo să li se frîngă cu roata toate membrele corpului, începînd de jos în sus, anume mai întîi lui Ion Cloșca, apoi lui Horea... și în modul acesta să fie trecuți din viață în moarte, iar corpurile lor să fie despicate și tăiate în patru, capul și părțile corpului să fie așezate pe roate pe lîngă diferite drumuri", și anume „în locurile în care răscoala a izbucnit cel mai puternic". Sentința este dată, cum se precizează în același act, „pentru dînșii ca o pedeapsă bine meritată, iar pentru alții asemenea lor ca să le fie de exemplu și oroare."

Îndeplinirea acestei sălbatice sentințe are loc în dimineața zilei de 28 februarie la locul de osîndă anume pregătit, în sudul cetății Alba Iulia, înspre Partoș, pe delușorul de deasupra viilor. Potrivit ordinului imperial, autoritățile s-au îngrijit să fie de față o mulțime cît mai mare de oameni — după unele surse au fost aduși forțat peste 5.000 de țărani. În acest scop, curierii speciali au străbătut satele diverselor comitate, obligînd primarii să trimită din fiecare localitate cîte șase oameni, trei mai bătrîni și trei mai tineri. Totul urmărind, bineînțeles, să înfricoșeze masele țăranilor români, să înspăimînte, prin cumplita osîndă și execuție, pe toți cei care ar mai îndrăzni să se ridice împotriva stăpînirii „bunului împărat" și a nobilimii maghiare.

Un martor ocular, profesorul Gabi, scrie că cei doi conducători ai răscoalei au fost duși la locul de osîndă cu mare alai, fiecare dintre ei într-un car, sub o pază deosebit de puternică. Aici, după ce li s-a citit sentința în ungurește, în nemțește și românește, au fost luați în primire de călău. Primul a fost ținuit în „patul de supliciu" Cloșca, care, cum scrie același martor „a primit cel puțin 20 de lovituri pînă să-și verse sufletul. Pe Horea, pînă cînd frîngeau cu roata pe Cloșca, îl țineau legat doi ucenici ai călăului, să privească cu ce moarte cumplită trebuie să moară tovarășul său... Isprăvind cu Cloșca și punîndu-l la o parte, îl culcară în patul său pe Horea, și legîndu-l ...au început să-i frîngă cu roata picioarele..."

Numeroase mărturii ale vremii relevă că cei doi căpitani ai răscoalei au înfruntat cea mai barbară dintre morți cu un neasemuit curaj și demnitate. Un ziar francez consemna că Horea ar fi spus: „EU MOR PENTRU NAȚIUNE." Au trăit și au murit ca mari eroi ai neamului, apărîndu-și pînă în ultima clipă, crezul căruia i-au închinat totul.

Forța solidarității românești

Una din întrebările care i-a fost pusă lui Horea în ședința din 22 februarie 1785 a fost: „Ce fel de înțelegere ai avut cu iobagii din Țara Românească?" Comisia a insistat totodată ca acuzatul „să mărturisească adevărul dacă în ceata tumultanților au fost și oameni străini". Întrebări de acelaș fel i-au fost adresate și lui Cloșca.

Și Horea și Cloșca, consecvenți cu atitudinea pe care o adoptaseră, au răspuns negativ și la aceste întrebări. Și, într-adevăr, nu s-au găsit pînă acum documente care să ateste existența, în timpul răscoalei țăranilor transilvăneni, a unor acțiuni pe planul tuturor țărilor române. Dar, așa cum subliniază acad D. Prodan, ideea de solidaritate generală românească a existat și s-a amplificat, ca un semn al unui suflu firesc, ca o dorință, ca o așteptare, ca o posibilitate reflectînd, pe de o parte, speranța răsculaților, iar pe de altă parte, teama nobilimii și a autorităților. Ca și în alte momente ale istoriei românești, în timpul răscoalei era oricînd posibilă o solidarizare cu românii transilvăneni — peste granițele ce-i despărțea artificial — a tuturor românilor. Documentele existente indică clar o astfel de posibilitate. De exemplu, într-un raport întocmit la 2 decembrie 1784, de un reprezentant al

autorităților din Sibiu, se menționa că în acest oraș a circulat vestea potrivit căreia în Țara Românească s-au adunat țăranii pentru a veni în ajutorul celor din Transilvania. Într-un alt document, de astă dată al orașului Sebeș, se consemna că „românii (din Țara Românească) ar fi fost gata cu puteri tari să vină aici și să se asocieze răsculaților, dacă n-ar fi fost împiedicați în intenția lor de căderea zăpezii... A circulat și vestea, cum s-a menționat într-o corespondență, că un grup de vreo 600 de țărani din Moldova ar fi gata să treacă munții pe la Ghimiș și să se unească cu românii din secuime.

Deosebit de semnificative pentru insistența cu care ideea solidarității românești a circulat în timpul răscoalei sînt documentele emanînd de la nobilime, petițiile pe care nobilii le-au adresat în timpul evenimentelor împăratului și comisiei de anchetă. În plîngerea comună trimisă la 1 decembrie curții de la Viena, de către nobilii care, de frica răscoalei se refugiaseră la Tg. Mureș, și de către cei din comitatul Tîrnavei se arată că „nobilimea se teme nu numai de românii din Transilvania, dar și de cei din Țara Românească și Moldova." Temeri asemănătoare exprimau și nobilii din comitatul Hunedoara într-un amplu memoriu înaintat, la 24 decembrie 1784, contelui Jankovich. Semnatarii documentului menționau, între altele, că „părinții nobilimii, luînd aminte firea acestei plebe", au socotit că numai prin pedepsele cele mai severe o pot ține în ascultare și cereau comisiei să ia cele mai aspre măsuri împotriva românilor, acest „amestec al colonilor romane cu vechii locuitori ai Daciei". „Pentru că — se sublinia în continuare în memoriul amintit — este atît de dur neamul românilor, încît numai prin pedeapsa cu moartea se poate înspăimînta și prea puțin prin închisoare și alte specii mai ușoare de pedeapsă". Nobilii cereau autorităților să ia măsuri cît mai rapide și să aplice pedepse exemplare, dat fiind că dacă tulburările „nu vor fi nu numai liniștite, ci și smulse din rădăcini cît mai repede și cît mai temeinic ar putea să dăuneze mult chiar domniei împăratului, căci dacă vor ține pînă la primăvară vor fi urmate și de plebea românească din celelalte părți ale țării. Și apoi, în afară de românii transilvăneni, cît e de mare încă numărul lor în Banat, în Țara Românească, în Moldova, chiar și în tot Ilircul".

La 9 ianuarie 1785, comitele suprem al Hunedoarei se adresa din nou comisarului Jankovich, semnalînd că rapoarte din mai multe părți, din Zarand, din Zlatna, din Mățești, de la granița cu Țara Românească aduc informații potrivit cărora țăranii așteaptă numai timpul potrivit pentru reînceperea răscoalei. Trebuie luate măsuri încă din iarnă, insista comitele, pentru că după trecerea acestui anotimp românii s-ar putea ridica din nou, cu atît mai mult, cu cît pot atrage și pe frații lor din Moldova, din Țara Românească, din părțile ilirice, din districtul Timișului, din comitatele Arad și Bihor".

Teama de o posibilă solidarizare a românilor a împărtășit-o însuși împăratul Iosif al II-lea. El a dat dispoziții exprese autorităților să ia măsuri severe pentru a împiedica orice eventual ajutor al răsculaților din Transilvania, din partea fraților lor din Țara Românească și Moldova. În ordinul transmis la 18 decembrie 1784, de exemplu, după ce a dat o serie de indicații privind dispunerea trupelor, a insistat ca „mai ales Mureșul să fie ocupat, ca răsculații nu cumva să poată trece spre Țara Românească". Forțele armate au primit ordinul „să împiedice trecerea Mureșului, mai ales pe linia Dobra, Deva, Orăștie, unde munții ar putea oferi și ei (răsculaților) o înlesnire". „Căci — preciza împăratul de la Viena — dacă și numai capii ar scăpa cu fuga în Țara Românească, ar putea aduce încă multă nenorocire".

În ordinele sale către comandanții armatei, Iosif al II-lea a revenit de cîteva ori asupra necesității de a se acorda o atenție deosebită pazei la granițele dinspre Țara Românească și Moldova, și îndeosebi la trecătorile mari și mici. De altfel, în perioada reprimării răscoalei, armata imperială a format un puternic cordon spre granița cu Țara Românească, în legătură cu care comandantul general dispunea și la 7 ianuarie 1785 „să fie păstrat ca și pînă acum".

În același timp, în rîndul maselor populare se răspîndea credința că Horea ar fi în legătură cu celelalte țări românești. Lui i s-a atribuit intenția de a chema la luptă solidară toate cele trei țări românești pentru reînvierea Daciei, ba chiar a Imperiului roman. Chiar în timpul răscoalei s-a vorbit că Horea ar avea intenția de a deveni „Rex Daciae", în tradiția națională simbolul Daciei legat de numele lui Horea contribuind la întărirea solidarității românești, în perspectiva statului național unitar.

Răscoala țăranilor transilvăneni de la 1784 a rămas în istorie ca cea mai puternică răscoală — cum aprecia nu de mult un istoric american — ce a zguduit Imperiul habsburgic și ca un preludiu la marile transformări pe care avea să le aducă peste numai cinci ani revoluția franceză. Prin forța și amploarea cu care s-a desfășurat, prin eroismul conducătorilor ei, prin marile și generoasele idei care au însuflețit-o, prin ecoul pe care l-a avut în epocă, ea s-a înscris în același timp în marea carte de istorie a neamului ca un fenomen general românesc, care a întărit conștiința solidarității românești de pe ambele versante ale Carpaților.

VALERIU BUDURU

Să-i dăruim cunună

Mic cît e, dar își dă seama
Ce e pentru dînsul mama,
Cîtă viață-n truda-i pune,
Fericire să-i adune.

Zîmbetu-i ce ocrotește,
Ca și soarele-ncălzește
Și, pe unde-și plimbă dorul,
Simte-n toate crescînd sporul.

Nu de-o floare,-de-o grădină
Dragostea îi este plină
Și, cînd vede un copil,
Glasul i se schimbă-n tril.

Hai să-i dăruim cunună
Pentru inima ei bună,
Bucurii, potop în cale,
Mamei mele, mamei tale.

OCTAV SARGEȚIU

Lecție la iaz

Nu știu dacă ați aflat,
Avem iaz acum în sat.
Pești, în mantii argintii,
Sar ca-n joacă de copii.
Cei mai mulți sînt lungi de-un cot
Toți maeștri la înot.
Știu și unu mititel
Și mi-e tare drag de el.
Azi mi-a spus: „Uită-te bine,
Să înoți și tu ca mine!"

MĂLINA CAJAL

Minerul

Erou al Muncii Socialiste
E tatăl meu, miner fruntaș,
La piept o stea de aur poartă,
Strălucind ca un lămpaș...

Nețemător știe să-nfrunte
Stihiile ascunse-n munte;
Cărbune, bulgări de lumină!
Aduce el din sîn de mină!

IRIMIE STRĂUȚ

Unde, cînd și cum trebuie sprijinit copilul?

Spre deosebire de toți ceilalți pui, „puiul de om" este marcat, chiar de la naștere, de o puternică ocrotire maternă și paternă. Și aceasta din cauza slabei sale posibilități de adaptare la mediu. Această insuficiență nativă este compensată de grija părintească față de progenitură, grijă care se prelungește de-a lungul întregii vieți, în forme și conținuturi diverse. Ideea aceasta a dobîndit forma unui aforism: „Copii mici — griji mici, copii mari — griji mari".

Odată cu intrarea copilului în școală, această grijă este orientată spre activitatea sa de bază — învățătura. Acestei activități părinții sînt chemați să-i acorde sprijin sistematic. Și cei mai mulți răspund cu interes chemării, care nu e numai oficială (din partea școlii), ci și afectivă, izvorînd din dragostea lor sinceră pentru copii și înțelegerea necesității acordării sprijinului lor procesului formativ al celor mici. Din păcate, însă, nu toți părinții știu cînd și cum trebuie acordat acest sprijin. Din această cauză se produc și greșeli, exprimate, de obicei, în atitudini extreme ale părinților: fie prin exces de zel (ajutor nemăsurat), fie prin indiferență față de nevoile reale ale copilului.

Excesul de zel, ca în orice domeniu, este dăunător și aici. Formele pe care le ia acest ajutor nemăsurat sînt: multiplele meditații la care supun copilul, pînă îl obosesc; sau, scoaterea din programul lui a jocurilor și distracțiilor, care au rolul de a-l recrea, de a-l recondiționa psihic. După un asemenea „ajutor" copilul ajunge obosit, surmenat, extenuat și cu o manifestă aversiune față de procesul instructiv.

Desigur că nici indiferența față de greutățile copilului nu este de dorit, deoarece sînt momente în care acesta simte nevoia unui reazem, a unei susțineri morale din partea celor apropiați lui — a părinților.

De fapt copilul are nevoie de sprijin nu numai la învățătură, ci și în alte situații dificile prin care trece uneori, mai ales în preadolescență. Ba și în adolescență și chiar mai tîrziu copilul poate avea „probleme" la a căror rezolvare și depășire părinții îi pot fi de folos — cu condiția ca ei să știe să le sesizeze.

Fără îndoială, în perioada școlarității axa de convergență a sprijinului părinților rămîne învățătura. Dar și aici este necesar un simț al măsurii. Am putea stabili chiar o „formulă matematică" a acestui sprijin: sprijinul se acordă în raport invers proporțional cu vîrsta copilului.

Nu numai vîrsta își spune însă cuvîntul în acordarea sprijinului, ci și particularitățile individuale: sînt copii care au nevoie mai mare de ajutor și sînt copii care nu au nevoie de el, sau acesta poate să fie mai modest. Acest lucru e bine să-l stabilească părinții împreună cu învățătorul sau cu dirigintele. Din cele de mai sus se desprinde cu claritate necesitatea colaborării părinți-educator și, în acest domeniu, cei în cauză putîndu-și oferi, reciproc, informații, sugestii, sprijin.

Ideea de sprijin nu trebuie să degenereze spre sensurile ei negative: protecție — cum se mai întîmplă, uneori, în practică. A sprijini copilul înseamnă a-i forma, în primul rînd, o atitudine responsabilă față de munca sa principală — învățătura. Această atitudine, bazată pe cunoașterea importanței și utilității unei învățări temeinice, va determina pe copil să facă eforturi sistematice și constante pentru însușirea cunoștințelor. Ea este cu atît mai necesară, cu cît sînt situații — și nu puține, s-o recunoaștem — cînd părinții nu pot da un sprijin efectiv copilului, mai ales cînd acesta a ajuns în clasele liceale, iar părinții au abia școala generală încheiată. De fapt, datorită progresului deosebit în domeniul conținutului învățămîntului, foarte puțini părinți mai sînt azi în stare să ajute copilul la toate obiectele de învățămînt. Și acest lucru nici nu este necesar, deoarece școala organizează un asemenea ajutor prin consultații și meditații colective.

Mai important decît ajutorarea copilului în domeniul rezolvării de probleme la matematică, fizică sau chimie, sau sprijinirea lui la traducerea lecțiilor de limbi străine, este să-i formăm deprinderile necesare muncii intelectuale. Căci, munca de învățare, fiind în bună parte o muncă intelectuală, copilul are nevoie de o seamă de deprinderi adecvate. Desigur, asemenea deprinderi se formează în școală, dar părinții trebuie să supravegheze exersarea lor, pînă cînd acestea devin obișnuințe de muncă.

În rîndurile ce vor urma vom putea urmări cum au înțeles ideea de sprijinire a copilului (elevului) părinți, învățători, diriginți și directori. Și mai ales, cum au tradus-o în practica lor.

Conf. dr. ION DRĂGAN

sprijinul dat elevilor la învățătură

...„Sufletul omului se modelează datorită sufletului unui alt om“ ...

RABINDRANATH TAGORE

1. SFATUL CLASEI ÎN ACȚIUNE. Preadolescentului îi place să fie considerat capabil de a lua decizii; are imaginație, este critic. Investit cu anumite sarcini, le acordă importanța cuvenită iar cu rezolvarea lor știe și poate întreprinde acțiuni colaterale, minuțios gîndite. Sfatul clasei este un colectiv de elevi cu rezultate bune la învățătură, cu o atitudine corectă față de cei din jur, exemple de dăruire, pasionați. Este format din acei elevi care și-au cîștigat stima colegilor prin tot ce fac, sînt lideri acceptați de colectiv.

Sfatul se întîlnește lunar, în ședințe de analiză și decizie, discutînd cauzele anumitor întîmplări și fapte, propunînd soluții de îndreptare. Se analizează situația celor slabi la învățătură, abateri de la disciplina colectivului. Ei, trăind în colectiv, cunosc amănuntele ce au contribuit la starea de fapt, analizează și hotărăsc măsuri de îndreptare și urmăresc realizarea acestor hotărîri.

2 DISCUȚII ETICE. Se constată că elevii nu prea se pregătesc la științele social-umane, prioritare rămînînd doar științele fundamentale. Ca diriginte, am mărit numărul asistențelor la aceste ore, după care am organizat dezbateri pe teme de patriotism, despre cultură, subliniind ideea necesității formării unei culturi personale. Ideea am continuat-o și în alte ocazii, subliniind că un bun patriot trebuie să cunoască cultura națională, să o completeze, aceasta reprezentînd un act de patriotism. S-a exemplificat cu figuri ilustre ale culturii noastre naționale. Pentru a verifica în ce măsură s-au obținut și dezvoltat preocupări de studiu, am urmărit personal studiul individual, am verificat fișe de studiu, caiete de studiu individual. Aceastea dovedindu-se bune mijloace de lucru, s-a trasat ca sarcină, într-o oră de diriginție, extinderea folosirii lor. În cele amintite am pornit de la ideea că procesul de formare se conturează din exterior spre interior; activitatea contribuie la formarea conștiinței, a convingerii lor.

3. TEMATICA ORELOR DE DIRIGENȚIE se stabilește la începutul de trimestru. Ea este orientativă. În situații necesare se pot înlocui anumite teme cu altele ce se cer, pentru a analiza, lămuri și decide anumite acțiuni. Multe note slabe la un obiect ne determină să organizăm o discuție colectivă cu clasa și profesorul în cauză, să hotărîm, să stabilim măsuri, dar nu administrative, ci măsuri motivaționale și de îndreptare. Între diriginte și profesor discuția este de altă natură, dar este absolut necesară.

4. CUNOAȘTEREA FIECĂRUI ELEV ÎN PARTE. Imperiul educațional al preadolescentului trebuie cucerit elev cu elev. După victorie toate cerințele impuse de diriginte vor fi respectate pentru că „așa a zis tov. diriginte și deci așa este bine“. În multe feluri am pătruns în inima elevilor mei-în sufletul lor răvășit adesea, exaltat uneori. Aș putea spune, că „secretele“ elevilor mei sînt și ale mele. Știu de ce elevul I.G. frecventează un cult bisericesc — mi-a mărturisit-o el, ca o scuză că „doar acest lucru nu mi-a spus“. Știu că elevul C.I. înzestrat intelectual și fizic este admirat de fete — am citit bilețelele primite de la admiratoare, le-am discutat amîndoi și l-am convins că a renunța la ceva colorat în aparență este o chestiune de discernămînt și că prin calitățile sale se poate altfel remarca. Așa a făcut, reușind acum să se ocupe de fotografii (executarea acestora), de montaje electronice, de acordeon, pe lîngă situația bună spre foarte bună de la învățătură.

Știu că elevul M.T. a sustras de la tatăl adevărat 3000 de lei, pentru a acoperi suma lipsă din casă, cheltuită de mama lui. Și asta pentru că își iubește mama. I-am dovedit — și a înțeles — că acest sentiment se poate manifesta mult mai temeinic, învățînd, și eliminînd total din viața lui asemenea manifestări reprobabile, activînd în consecință.

Sînt atîtea exemple de felul cum mi-am cucerit elevii, cum am intrat în preocupările lor, dar sînt atît de firești, încît nu se pot povesti; ele se pot simți, trăi și cînd constați că atitudinea generală a clasei față de muncă, față de învățătură este exprimată cifric, prin note mari, este semnul drumului sănătos pe care se merge. Să nu uităm totuși că pe un asemenea drum pot apare, din cînd în cînd și accidente.

Prof. IOAN SÎRB

sprijin și îndrumare cu măsură

Ca părinte al unui elev din clasa a IX-a a Liceului Industrial nr. 8 — Timișoara îmi exprim cîteva opinii privind sprijinul pe care părinții trebuie să-l acorde copilului, pentru formarea lui ca om. Familiei îi revine datoria unei creșteri sănătoase, păstrarea unui climat afectuos, supraveghere atentă și îndrumare, determinînd pe copil ca atunci cînd face un lucru să-l facă bine, urmărind să-i educe trăsături de caracter care să-l definească în viață.

Părinții au datoria să creeze copilului o imagine reală a școlii, să-i imprime respect față de școală și cadrele didactice. Pe timpul anilor de școală, indiferent de clasă, familia trebuie să conlucreze sincer cu școala, avînd în vedere că ambilor factori le revine datoria de a descoperi înclinațiile copilului și a contribui la dezvoltarea calităților lui, ca și la înlăturarea defectelor.

Ca părinte—fără a fi dur—am fost ferm în formularea cerințelor ce se impun vîrstei și condițiilor de școlaritate, cu respectarea personalității copilului, determinînd și aprecieri proprii asupra greșelilor făcute, căutînd să înlătur cauzele ce le-au generat.

Pe măsura înaintării în vîrstă, copilul simte nevoia independenței — pe care i-am asigurat-o, îmbinată însă cu îndrumarea și controlul „din umbră“.

Apreciez că familiei îi revine un rol important în formarea obișnuinței respectării îndrumărilor și dispozițiilor școlii, ce au scopul nobil de a-l ajuta să devină omul care să se încadreze în disciplina muncii și să respecte cerințele colectivității în care se încadrează. Am purtat discuții cu copilul meu, apoi, pentru a-i vorbi despre necesitatea de a-și raporta pretențiile la posibilitățile familiei, de a nu imita fără discernămînt ceea ce vede, ci a diferenția prin judecată, binele de rău, valoarea de nonvaloare, frumosul de urît, adecvatul de nepotrivit, etc. Familiile nu trebuie să se întreacă în extravaganțe prin etalări de podoabe și îndeplinirea imediată a dorințelor de moment ale copiilor. În cadrul ședințelor cu părinții am susținut opiniile tovarășului profesor diriginte, încercînd să-i determin și pe alți părinți să devină sprijinitori și îndrumători ai propriului copil și colaboratori ai școlii, în acest sens.

familia — școala — elevii: sprijin reciproc

Tot ca părinte am urmărit, menținînd legătura cu școala, situația la învățătură a fiului meu, încercînd să descifrez cauzele unor delăsări sau insuccese, împărtășind alături de copii bucuriile și izbînzile, încurajîndu-l sau dezaprobîndu-l, după cum a fost cazul.

Deși elev în clasa a IX-a, l-am urmărit, controlat și îndrumat permanent. Nu am admis să se complacă în a privi diferențiat importanța obiectelor de învățămînt, ci l-am formulat părerea că toate își au locul lor bine precizat în procesul de învățămînt și în pregătirea sa multilaterală. Am urmărit să-i dezvolt interesul pentru meseria pe care o învață (secția electrotehnică), stimulîndu-l în alcătuirea unor montaje, ambiționîndu-l în a face lucrări de calitate la practică, controlîndu-l prin vizite la locul de instruire practică și prin discuții cu maistrul-instructor, angajîndu-l în familie la rezolvarea unor lucrări care țin de acest domeniu. I-am oferit exemplul personal, situații din familie, exemple din presă, pentru a-l face să înțeleagă faptul că valoarea omului se stabilește prin modul în care își îndeplinește sarcinile, după cum muncește.

Mai insistent în clasele mici, mai rar în clasa a IX-a, dar și acum, îi controlez caietele, făcîndu-i observații, subliniindu-i necesitatea de a fi ordonat., deschizîndu-i, alături de școală, perspectiva afirmării în viață.

În atenția mea de părinte, mai ales în această perioadă, de cînd a intrat într-o nouă colectivitate, a stat urmărirea modului în care își petrece timpul liber, din cine se compune grupul de prieteni pe care îi are și care sînt preocupările acestora.

Discuțiile purtate cu el au avut scopul de a-l canaliza atenția spre partea frumoasă a relațiilor interumane, oferindu-i prilejul de a le observa în familie, în școală și în societate.

ION DRĂGHICI

Viața a demonstrat că nu se poate vorbi de un real succes școlar decît printr-o conlucrare permanentă a școlii cu familia. Iată de ce colectivul didactic al Școlii generale nr. 21 din Timișoara stabilește, an de an, forme, modalități de activitate cu părinții care să vină în sprijinul elevului, să contribuie la șlefuirea caracterului lui, să orienteze elevul în însușirea temeinică a cunoștințelor, să-l modeleze pentru viața civică.

Consiliul de conducere al școlii, întîlnindu-se într-o ședință de lucru cu membrii comitetelor cetățenești pe școală și pe clase, au stabilit acțiunile menite să sprijine pregătirea psihopedagogică a părinților, în mod diferențiat. De pildă, cum să le vină părinții în ajutor elevilor din clasa I, care se întîlnesc pentru prima oară cu acel capitol al multimilor și—în funcție de particularitățile de vîrstă ale celor peste 1 400 de elevi din școală — la clasele a VII-a, a VIII-a să se axeze pe teme ce vizează orientarea școlară și profesională.

Periodic organizăm lectorate cu părinții, mese rotunde, simpozioane, întîlniri cu tov. profesori de la catedrele de pedagogie și psihologie de la Universitate. De anul acesta am inițiat o acțiune amplă, numită „Școala părinților". Ea se organizează la nivelul claselor paralele, bilunar sau lunar, prilej cu care se prezintă filme pentru părinți, alese cu grijă, au loc întîlniri cu juriști, cu medici, cu profesori, psihologi, discutînd deschis cum — de pildă — să-și cunoască mai bine propriii copii, să le determine temperamentul, să le cunoască, aproximativ, puterea fizică, intelectuală, cum să le dozeze efortul de fiecare zi în pregătirea lecțiilor, cum să alterneze activitatea intelectuală cu jocul, cu odihna activă — toate acestea venind real în sprijinul copilului.

Sigur, nu reușim să facem din toți părinții colaboratorii noștri în procesul de educație; în unele familii educația se face empiric și tocmai de aceea rolul nostru, al educatorilor, crește. În consiliii profesorale am dezbătut adesea astfel de teme, am schimbat opinii, am stabilit care sînt elevii total lipsiți de sprijin, afecțiune, înțelegere acasă, ca spre aceștia să ne îndreptăm atenția, să-i înconjurăm cu grija, afecțiunea, înțelegerea noastră. Știm că sînt elevi care ar putea da mai mult, dar le lipsește acel climat familial prielnic pentru dezvoltarea armonioasă, mai ales pe plan intelectual — de aici considrînd că ivorăso sarcinile noastre în pregătirea permanentă a familiei, care trebuie să se simtă pe deplin capabilă pentru formarea „puilor de oameni" de azi, a viitorilor cetățeni ai țării. Noi, dascălii, avem nevoie de răbdare, de putere de dăruire, indiferent de vîrstă, de acea capacitate de a surprinde exact, clar, situația fiecărui copil, dar și a fiecărei familii și, oricît de îndărătnică s-ar dovedi, să găsim resursele necesare influențării lor pozitive, să sprijinim real elevul încredințat școlii spre educare.

Dialogul permanent al diriginților sau chiar al colectivului pedagogic al clasei cu părinții și elevii va constitui întotdeauna prilejul eficient, sprijinul real în autocunoaștere, și de aici în adoptarea unei atitudini față de principala sarcină a elevului în școală — învățătura. De aceea s-a instituit în școală acea practică de întîlnire săptămînală cu elevii și părinții și rezultatele sînt mai bune.

În suita de modalități folosite în relația școală-familie se înscrie și acea tendință a învățătorilor și a diriginților de a cunoaște ce face elevul în timpul liber, unde își are el format universul copilăriei, unde se pregătește, ce cărți a adunat în bibioteca personală, unde visează, unde se formează zi de zi — de aceea vizitele dascălilor la domiciliu, uneori chiar și în grup, alteori colectivul lărgindu-se cu părinți din comitetul clasei și elevi, din comandamentul detașamentului de pionieri — au devenit o practică a școlii, ce ne ajută efectiv la cunoașterea și adoptarea tacticii pedagogice corespunzătoare fiecărei individualități școlare.

Prof. MARIANA POPA

ce înseamnă să sprijini copilul

Ca părinte, la intrarea copilului în clasa I, am păsit alături de el în universul minunat al învățăturii. Ca orice început, și acesta a fost greu pentru copil, dar nu de netrecut. În mare măsură reușita a depins de străduința și talentul tov. învățătoare de a-l deprinde să scrie și să citească, nu oricum, ci corect, de a-l deprinde cu disciplina și ordinea în cadrul colectivității-clasă, școală, de a-l stimula pe măsura reușitelor obținute și de a-l recompensa într-un mod cît mai nepărtinitor.

În acest moment, a apărut necesitatea împletirii activității tov. învățătoare, din cadrul școlii, cu cea a părintelui, în cadrul familiei — pentru a nu fi în dezacord, pentru a-i creea și asigura, în egală măsură, atît echilibrul psihic cît și moral celui care începe să descifreze și să

(*Continuare în p. 127*)

GH. FELEA

după 40 de ani de la plecarea lui Ion Minulescu din contemporaneitate

L-am cunoscut cu mult timp în urmă — spre sfîrșitul anilor '30 — pe poetul poreclit «Fluieră vînt»", după cum se autoironiza el în „Romanța tinereții". Eram suplinitor la catedra de desen și caligrafie a Liceului Militar Muzical, situat într-o margine a spațiului care poartă și azi numele de Piața Victoriei, cînd am făcut primii pași cu el prin centrul Capitalei, cu care prilej i-am depănat cu entuziasm unele gînduri asupra felului cum evoluau artele plastice pe meleagurile noastre, precum și în restul lumii. Dar lumea se afla atunci în convulsiile premergătoare unui nou război mondial, care de altfel a și izbucnit curînd după aceea. Ulterior ne-am întîlnit în cadrul mai multor manifestări culturale, pînă ce, apoi, la 11 aprilie 1944 inima poetului a încetat să mai bată, înțepenită într-un atac de cord, proiectînd însă existența ființei sale în eternitatea spiritualității românești.

Ion Minulescu[1] debutase cu versuri în 1897, pentru a-și publica apoi tumultuoasa sa literatură de-a lungul altor 46 de ani, adică pînă în 1943: nuvele, romane, articole de ziar, piese de teatru, dar mai ales versuri armonios împletite în exuberanța condeiului său.

După ce locuise prin diverse cartiere ale Capitalei, familia Ion Minulescu (reprezentată de poet, soția sa, scriitoarea Claudia Millian și fiica lor, artista plastică Mioara Minulescu) s-a stabilit în Cotroceni, lîngă Grădina Botanică, într-un bloc situat pe Bd. prof. Gh. Marinescu nr. 19 — locuință transformată actualmente în casă memorială.

Dintre încăperile strîns legate una de alta, retrasă într-o liniște laterală se află camera de lucru a poetului. O lumină mov, irizată dintr-un balcon învecinat, pătrundea cîteodată în amurg pe masa de lucru, unde manuscrisele sale se întretăiau cu cărți și reviste din întreaga lume. Alături, într-o nișă, lîngă pat se afla telefonul de la care discuta curent cu toate maimărimile *și răspundea, în același timp, oricăror cetitori anonimi.*

Prin semiîntunericul discret al acelui spațiu, o intimitate cuceritoare te ia în primire încă înainte de a pătrunde în amintirea romanțelor sale. E ca un fel de promițătoare incantație care îți cheamă pașii într-acolo, mai ales că plutește în acea atmosferă o tentă puternică de poezie, la fel ca în dramaturgia minulesciană sau ca în versurile Pasării Albastre create de Claudia Millian.

De alături, din tabloul lui Ressu, poetul, așezat în fotoliu, cu o țigare de foi în mînă, privește prin ochelari ca într-o ciudată reverie... Suflul lui, aici e viu, răsfrînt prin ferestrele scînteietoare ale unui eu tumultuos: ochii au o expresivitate uimitoare, care rimează perfect cu surîsul împiedicat în colțul buzelor sale. În asemenea clipe pașii se așternu ușor, retrăgîndu-se de acolo, de teamă să nu tulbure cumva imaginile care plutesc prin atmosfera unui vis ce încă nu s-a sfîrșit: — „Taci,/ Să nu-mi deștepți tristețea amintirilor culcate/ În sicriurile-albastre ale zilelor de ieri!... /Taci,/ Să nu-mi deștepți în suflet, tragediile jucate/ În aplausele mute ale'ntâielor dureri!", șoptește parcă, însuși glasul cald al poetului, depănînd cunoscuta sa romanță publicată la începutul secolului nostru.

Asemenea unui nevăzut magnet sufletesc stihurile minulesciene exercită și azi o puternică atracție asupra celor ce le parcurg vizual, ca și asupra celor ce le ascultă clocotul lor — atît unii, cît și alții resimțind însă dorința repetării lor, în gînd ori cu glas tare, dacă nu chiar în ambele feluri. De ce oare?

S-ar părea — dacă ar fi să se găsească un răspuns la această senzație interogativă — că unul din atributele primordiale ale poeziei ar fi și acela al producerii unui impact în conștiința contemplatorului; poate, o fixare acolo a motivului respectiv. Tematică, limpiditate, obscurități mai mult sau mai puțin elocvente, surpriza unor imagini fericit concepute, concizia și alte calități vor concura de sigur la realizarea unui atare impact.

Versul minulescian cu binecunoscuta lui sonoritate exterioară păstrează însă în adîncurile fondului respectiv germenii unei beatitudini în stare latentă, care vor zămisli numeroase incantaţii specifice visărilor cu ochii deschişi, game de sugestii ample, potrivit cărora contemplatorul va constata o identificare între simţămintele sale şi cele ale poetului. Or, se ştie că prin crearea unor asemenea stări de afectivitate, comune în genere tuturor oamenilor, modalităţile de elaborare artistică ating condiţia clasicistă; dar, pe de altă parte, în cazul de faţă modernitatea mecanismului conceptual atestă un spirit înnoitor, pe care poetul îl promovează ca o contrapondere la sobrietatea clasicizantă, între altele, probabil şi de teama ca aceasta să nu îl sufoce în canoanele sale.

Sub aspect formal, atracţia versurilor minulesciene se manifestă printr-o obsedantă ritmicitate, camuflată uneori în stihuri frînte, conform frazării solicitate de recitativul poetic.

Evident că, pe lîngă toate acestea, dar nu şi în ultimul rînd, trebuie luată în consideraţie muzicalitatea interioară specifică simbolismului, în cadrul căruia a apărut şi s-a dezvoltat lirica minulesciană. Unele dintre arabescurile discursive care o caracterizează, departe de a atenua suflul ei, îi vor accentua coloratura, eliminînd treptat, la o examinare mai atentă, ideia unei adrese facile, care se dovedeşte a fi astfel, de fapt, o pseudofacilitate voit întrebuinţată de poet în contextul corespunzător.

Totodată, fiecare poem dezbate declamatoriu un mic conflict dramatic, desfăşurat pe scena vieţii şi reflectat în versurile Romanţelor *care, pentru o mai amplă expresivitate vor întrebuinţa în mod frecvent şi şocul emotiv. Astfel, versul minulescian face uşor priză la public, asemeni unui text dramatic interesant, valorificat şi prin jocul unui actor înzestrat cu acea naturaleţe scenică, potrivit căreia el trece uşor — după cum se spune — rampa.*

Intensa activitate ziaristică, dramaturgică sau de prozator a lui Ion Minulescu a însoţit neîncetat apariţia versurilor sale, acestea impunîndu-se contemporaneităţii prin spiritul lor spontan şi prin farmecul unei tematici reportericeşti impregnate cu aprecieri de un deosebit bun simţ estetic.

Fie admirat febril, fie parţial contestat, discursul poetic minulescian rămîne însă deosebit de penetrant în cel căruia i se adresează, poate şi datorită fluenţei sale, care despleteşte, de la caz la caz, un ton de rugă intimă de îndrăgostit blazat, ori de autoironie. În orice postură ar fi să se situeze însă, la patru decenii după moartea autorului ei, lirica minulesciană freamătă neîncetat în conştiinţele celor vîrstnici sau în inimile celor tineri — şi va continua să fiinţeze astfel, cît timp va dăinui cultura românească în care s-a dezvoltat talentul original al acestui scriitor, atît de fierbinte în toate manifestările sale!...

---

1 Familia lui Tudor Minulescu — tatăl poetului — era originară din Slatina. Mama poetului, pe cînd era gravidă în luna a noua a trebuit să vină însoţită de tatăl ei, la Bucureşti, unde soţul său decedase. După înmormîntarea lui Tudor Minulescu, în marginea Capitalei, la Mînăstirea Cernica, viitorul poet avea să vadă, astfel, în 1881, lumina zilei la Bucureşti. Imediat însă, mama s-a înapoiat cu copilul la Slatina, iar cîţiva ani mai tîrziu ea-s-a recăsătorit cu căpitanul de cavalerie Ion Constantinescu. Acesta a fost ulterior mutat în garnizoana Piteşti unde s-a stabilit cu familia sa, încît Ion Minulescu a absolvit acolo cursul primar şi următoarele şase clase liceale. Toate vacanţele şi le va petrece însă la Slatina, în cadrul vechii familii a fostului său tată. La Bucureşti poetul urmează după aceea cursurile clasei a şaptea, luîndu-şi şi bacalaureatul.

Plecat apoi la Paris să studieze dreptul, Ion Minulescu a fost absorbit de vibranta atmosferă a boemei culturale franceze, fapt care se va resimţi ulterior atît de pregnant în opera sa. Revenit după patru ani în ţară, el îşi consolidează mai întîi activitatea publicistică. Apoi, în 1907 e funcţionar, ca şi D. Anghel, la Administraţia Domeniilor Statului din Constanţa, unde nostalgia depărtărilor maritime şi a exotismului visat de poet s-au strecurat în acele versuri care după un an vor fi grupate în volumul *Romanţe pentru mai tîrziu*. Urmează nuvela *Casa cu geamurile portocalii* şi în 1913 confesiunea poetică *De vorbă cu mine însumi*. Căsătorit cu scriitoarea Claudia Millian la 11 aprilie 1914, printr-o bizară întîmplare va închide ochii exact în aceiaşi zi, cu treizeci de ani mai tîrziu.

La Iaşi, în timpul primului război mondial, soţii Minulescu îşi deschid casa tuturor scriitorilor, pictorilor şi celorlalţi artişti stabiliţi acolo, sau în trecere prin părţile acelea. După înapoierea din refugiu poetul va da la iveală nuvela *Măşti de bronz şi lampioane de porţelan*, iar apoi îşi va diversifica activitatea literară. În 1924, la Paris, cunoscînd pe Brâncuşi va lega o strînsă prietenie cu acesta, entuziasmat atît de persoana, cît şi de opera artistului pe care le va prezenta, după întoarcerea la Bucureşti, în revista *Integral*, nr. 2, din 1925. Tot în perioada interbelică, lui Ion Minulescu i s-au jucat piesele de teatru *Pleacă berzele*, *Lulu Popescu*, *Omul care trebuie să moară*, *Manechinul sentimental*, *Allegro ma non troppo*, *Amantul anonim* şi *Porumbiţa fără aripi* (ultima, *Nevasta lui Moş Zaharia* rămînînd doar tipărită), iar în proză, cu intermitenţă i-au mai apărut: *Roşu, galben şi albastru*, *Cetiţi-le noaptea*. *Bărbierul regelui Midas*, *3 şi cu Rezeda 4*, *Corigent la limba română* şi *Cine-i autorul acestui roman senzaţional*. De asemenea şi-a adunat poeziile în volumele: *Strofe pentru toată lumea*, *Nu sunt ce par a fi*, precum şi în două ediţii „definitive" de *Versuri*. Între timp colindă ţara, participînd la diferite şezători literare. A fost Director General al Artelor şi Director al Teatrului Naţional din Bucureşti.

În mod firesc slătinenii îl consideră pe Ion Minulescu un fiu al oraşului lor. Astfel, în 1969, cu prilejul împlinirii unui sfert de veac de la moartea poetului, a avut loc la Slatina o Sesiune Ştiinţifică în marea sală de festivităţi a Consiliului Popular, sesiune la care au luat parte ca invitaţi din Capitală o serie de fruntaşi ai culturii noastre. A fost deschisă la Arhivele Statului o expoziţie cu acte ale familiei Minulescu, precum şi o expoziţie de cărţi la librăria care poartă numele poetului. Alte sesiuni ştiinţifice au avut loc după aceea, în fie care an, iar în 1971, unui liceu local i-a fost dat numele de Ion Minulescu. În 1981, la 7 ianuarie, cu prilejul centenarului naşterii poetului s-au făcut în cadrul respectivei sesiuni ştiinţifice importante comunicări de către unii cărturari locali şi bucureşteni, urmate de un program artistic deosebit. Actori au declamat din versurile poetului, iar în cadrul unui recital au putut fi ascultate transpuneri muzicale din lirica minulesciană. Mioarei Minulescu, fiica poetului, i s-a înmînat din partea filateliştilor slătineni un plic special cu o ştampilă unicat „Ion Minulescu", iar revista liceului a apărut într-un număr festiv dedicat acestui centenar. Numeroase versuri închinate poetului au fost, totodată, recitate de autorii lor.

ERNEST VERZEA

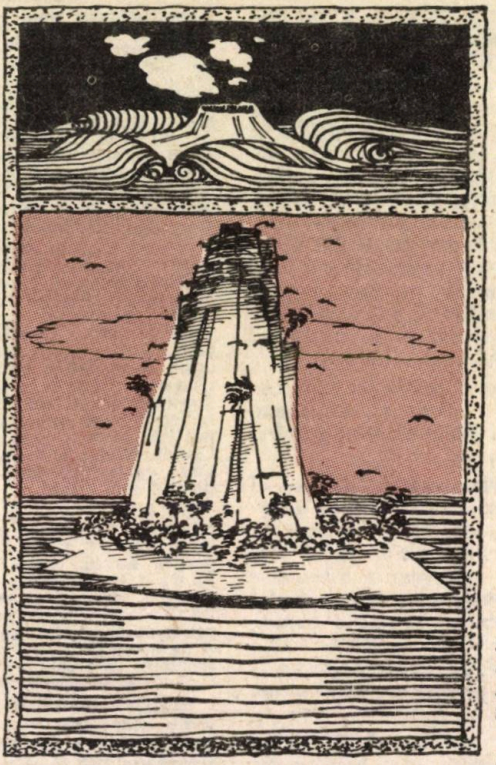

Insula și oceanul

Desen de G. MACHE

Intr-o zi, în mijlocul unui ocean mare și puternic a apărut o insulă. Insula era mică și avea în mijloc un vulcan prin care roci încinse, gaze fierbinți și lavă topită ieșeau din adîncurile pămîntului. De fapt, întreaga insulă s-a născut din acest vulcan, care nu era altceva decît o gură prin care pămîntul putea să respire și să elimine ceva din căldura lui interioară. Nimeni nu știe de ce, dar din cînd în cînd pămîntul se încălzește foarte tare în centru și cînd se întîmplă așa ceva, el își elimină căldura prin vulcani — ca micul nostru vulcan. Un vulcan nu este, deci, altceva, decît un fel de furnal prin care pămîntul se răcorește.

Cu toate acestea, Oceanului, care a văzut micul vulcan și mica insulă nu i-a plăcut prezența lor. „Mai întîi, ei stau în calea valurilor mele și, apoi, pămîntul nici nu și-a cerut voie ca să-i ridice acolo" — și-a zis marele Ocean. Prin urmare, el s-a decis să distrugă mica insulă și s-o scufunde sub apele lui puternice. A chemat, deci, uriașele-i valuri și le-a trimis împotriva micii insule. Valurile au început să se rostogolească, asemeni unor munți gigantici de apă și cu fiecare nouă izbitură insula devenea tot mai mică. Ca niște lupi flămînzi, valurile urlau și mușcau din ea strigînd: „O să te distrugem. O să te înghițim în apele noastre".

Mica insulă s-a speriat. Pretutindeni în jur, cît putea ea să cuprindă cu privirea, erau numai ape în valuri. Mii și mii de valuri uriașe. „Ce să mă fac? Ce să mă fac? Nu pot să înot. Ajutor!" a început să strige mica insulă. Dar nimeni nu părea s-o audă și nimeni nu i-a răspuns. Numai valurile uriașe continuau să se rostogolească asupra ei și să urle înfiorător: „o să te distrugem. O să te înecăm sub apele noastre".

Între timp, țărmurile micii insule invadate de apele oceanului își simțeau pămînturile mușcate de valuri, reducîndu-se văzînd cu ochii. Numai vulcanul din mijlocul ei își ridica încă, semeț, vîrful spre ceruri, ca un horn prin care pufăiau nori ușori de fum. Evident, micul vulcan era și el neliniștit de ce se întîmpla. „Nu-mi plac valurile acestea. Nu-mi plac. Sînt prea reci. Sînt prea rele", spunea el și pufăia mai departe, cîte un nor de fum, spre înaltul cerului.

Mica insulă s-a străduit să reziste, cît a putut, uriașelor valuri, protejînd și micul vulcan, dar îi era greu să facă mai mult. Cea mai mare parte a țărmurilor îi erau deja sub ape iar zidurile de stîncă, ce se mai aflau încă deasupra apei, nu puteau nici ele să reziste la infinit. Așa că mica insulă i-a spus micului vulcan:

— Îmi pare rău dragul meu Vulcan, dar nu pot să fac cine știe ce pentru tine. Aș dori să pot să te ajut, dar Oceanul este prea mare și prea rău. Iar noi sîntem singuri. Da, noi sîntem singuri", a încheiat mica insulă, cu lacrimi în ochi, scufundîndu-se și mai mult sub ape.

— Nu te neliniști mica mea soră. Nu te neliniști, i-a răspuns micul vulcan, încercînd s-o încurajeze — deși nici el nu-și putea ascunde un tremur.

Marele Ocean, văzînd panica lor, foarte sigur de sine, a decis ca în cîteva ore mica insulă și micul vulcan să dispară sub ape. Așa că valurile sale au crescut și mai mari iar crestele lor albe s-au ridicat și mai sus. „Nimeni nu poate să stea

în fața puterii mele", a strigat marele Ocean. „Nimeni nu poate să stea în fața mea", a continuat el.

Apele lui acopereau aproape insula, în timp ce valurile izbeau micul vulcan, care a început să pufăie și să strănute din ce în ce mai repede, ca și cum ar fi fost suferind. „O să răcesc", s-a gîndit micul vulcan. „Și o să mă îmbolnăvesc", a mai adăugat el. „Trebuie să facem ceva", i-a răspuns mica insulă. „Nu vezi? Eu sînt aproape în întregime sub apă. Abia mai respir".

La auzul acestor vorbe, micul vulcan s-a oprit din pufăit, s-a uitat în jur și ceea ce a văzut l-a speriat de moarte. Mica insulă era, într-adevăr, aproape complet sub ape iar valurile îi spărgeau zidurile, pătrunzînd în furnalele lui. Asta era prea mult, a gîndit micul vulcan. „Da, este prea mult" a accentuat el, către mica insulă.

— Trebuie să facem ceva. Trebuie să găsim i-a răspuns mica insulă. Dar ce putem să facem noi?, a mai continuat ea de sub ape.

— Nu știu încă, dar trebuie să găsim ceva, a răspuns micul vulcan, pufăind un alt nor de aburi încinși spre cer.

Întunericul se lăsa însă și, atît mica insulă cît și micul vulcan stăteau în mijlocul Oceanului lipsiți aproape de orice putere și orice ajutor. Apele Oceanului pătrundeau în furnalele vulcanului și el trebuia să pufăie din ce în ce mai repede, în timp ce insula se afla aproape complet sub ape. Dar, cînd vulcanul era pe punctul să-și piardă respirația și să se stingă, a simțit ceva neobișnuit, adînc, foarte adînc în interiorul lui. Era ceva ca o mișcare, ori ca o voce și dintr-o dată, luminat, a început să șuiere către mica insulă. „Hai să chemăm pe Mama-pămînt. Hai să chemăm pe Mama-pămînt". Și, împreună, micul vulcan și mica insulă au început să strige:

„Mamă-pămînt, mamă-pămînt
Ajutor dă-ne curînd
Fiul tău și fiica ta
Fereşte-i de apa rea
Mamă-pămînt, mamă-pămînt"

Abia și-au sfîrșit invocația, că vulcanul și mica insulă au și simțit că din adîncurile pămîntului venea ceva, ca o forță gigantică. Și, în cîteva secunde, micul vulcan și întreaga insulă erau în flăcări. Șiuri de lavă fierbinte, roci și jeturi de foc țîșneau din adîncurile Pămîntului-Mamă. Un nor uriaș de cenușă s-a ridicat spre cer și un cutremur puternic a scuturat insula.

Se părea că întreg Pămîntul-mamă se deschidea din nou ca să elibereze forțe teribile, necunoscute, ce dormiseră pînă atunci în adîncurile lui. Cutremurul puternic nu a durat prea mult, dar cînd s-a terminat, în locul micii insule se ridica un munte înalt de abia îl puteai cuprinde cu privirile. Valurile s-au dat înapoi, arse și zdrobite de lava fierbinte, care continua să curgă și, în cele din urmă, ele, apele au trebuit să se retragă tot mai mult. Oceanul s-a înfuriat pe valuri, dar nici el nu putea să facă altceva. Fierbînd și spumegînd de furie s-a retras urlînd: „Îmi voi lua eu revanșa. O să mă răzbun"...

— Am cîștigat. Am învins, spunea mica insulă rîzînd și plîngînd în același timp.

— Da, într-adevăr am învins a răspuns vulcanul pufăind, ceva mai puțin emoționat decît mica insulă. El devenise un vulcan mare și trebuia să se comporte potrivit rangului său. Totuși, el împărtășea bucuria insulei și, adînc, înăuntrul lui se bucura la fel. De aceea, atunci cînd mica insulă — devenită acum și ea mare — a început să cînte și să mulțumească Pămîntului-mamă, vulcanul a mormăit și a cîntat cu ea:

„Pămîntule-mamă îți mulțumim
Pămîntule-mamă îți mulțumim
Că ne-ai ajutat să biruim
Să învingem Oceanul rău
Să creștem la sînul tău".

Dar acesta nu era sfîrșitul. Oceanul nu se dăduse, totuși, bătut. El s-a retras în fața puternicului cutremur de pămînt, dar în adîncuri încă se mai gîndea cum să distrugă insula și vulcanul. Însă, pentru o vreme, nu a mai întreprins nimic. Așa că insula și vulcanul erau fericiți și liniștiți.

— Vezi? Ți-am spus să nu te neliniștești, obișnuia vulcanul să-i repete insulei în zilele acelea senine. Atîta vreme cît eu sînt aicea, oceanul nu poate să-ți facă rău. Data viitoare, totuși —dacă mai încearcă — îi rup gîtul, obișnuia să adauge vulcanul, pufăind nori mici spre înălțimi.

Oceanul auzea discuțiile lor și, în adîncuri, se întuneca și mai tare. „Trebuie să fac totul ca să pedepsesc bucata asta de rocă încrezută" își zicea el. Așa că s-a mișcat și s-a zbuciumat în adîncuri și, după o vreme, s-a hotărît să trimită puternicul taifun Hurry-Hurry ca să pedepsească vulcanul. L-a chemat, deci, la el. Îndată, din genunile Oceanului, dintr-o peșteră adîncă, puternicul taifun Hurry-Hurry a și venit în fața Înălțimii — sale Oceanul.

— Îți ordon să mergi și să arunci în aer bucata aceea de rocă încrezută... care a început să mă supere prea tare.

— Cum îți este voia, Înălțimea-ta, a răspuns Hurry-Hurry învîrtindu-se și adunîndu-și hoardele de vînturi sălbatice și, ieșind la suprafață într-o coloană înfricoșătoare, s-a uitat împrejur, ca să vadă vulcanul.

— O să te șterg de pe fața pămîntului, a urlat el, învolburîndu-și vînturile sălbatice și fulgerele spre vulcan. O să te șterg de pe fața pămîntului a urlat el din nou, izbind craterul vulcanului cu un glob de fulgere. Apoi a început să verse ploi și să gonească în jurul vulcanului, izbind și distrugînd totul în cale. S-a preschimbat chiar într-un tornado, bîntuind insula și sfredelind vulcanul. Hurry-Hurry a vărsat, apoi, atît de multă apă, încît insula a fost inundată, speriindu-se de moarte.

— Dragă vulcanule, a țipat ea sugrumat, mi-e teamă că Hurry-Hurry o să mă înece.

— Nu te speria. Nu te speria, i-a răspuns vulcanul sigur de sine. Și ca să încurajeze insula să reziste împotriva lui Hurry-Hurry, a început să pufăie nori după nori de fum și cenușe. În curînd, întreaga insulă a fost acoperită de nori

grei și, ca urmare, Hurry-Hurry nu a putut nici să se mai miște în voie și nici să mai vadă ce se petrece în jur. Vînturile lui sălbatice s-au ars și s-au încurcat printre nori, iar ploile lui au fost înghițite de cenușă. Și puternicul Hurry-Hurry nu a putut nici să mai respire, ne mai avînd aer. Era mai mult decît putea el să îndure și, ca urmare a trebuit să se retragă, să fugă și să se ascundă în peștera lui, din adîncuri.

Oceanul s-a supărat din nou din cauza înfrîngerii, dar nu avea ce să facă.

Vulcanul și insula erau fericiți — atît de fericiți, încît, dacă ar fi putut să se miște ar fi dansat. Totuși Oceanul nu a părăsit ideea distrugerii insulei. Așa că a început să rostogolească din nou valuri uriașe împotriva ei — zi și noapte, val după val, fără oprire. „Chiar dacă o să trebuiască să fac asta sute de ani, am s-o fac", i-a țipat Oceanul, insulei. „Așa că, vom vedea noi în final cine este mai puternic".

Dar, de data asta, insula nu s-a mai speriat. „O să vedem", i-a răspuns ea și a continuat să se joace cu vulcanul, care era acum, după cum știm, un munte uriaș.

Zilele treceau și Oceanul continua să-și rostogolească valurile asupra insulei, inundînd chiar o parte a ei — dar, nu cine știe ce. Insula se ținea tare, păstrîndu-și, în același timp, calmul ei înnebunitor. „Știu că Mama-pămînt o să mă ajute", și-a spus ea. Și, într-adevăr, într-o zi, în timp ce insula își continua lupta cu oceanul, un grup de păsări au săgetat bolta pe deasupra ei. Ele au văzut insula și s-au decis să coboare s-o viziteze. Și cum le-a plăcut locul, au rămas, și-au făcut cuiburi sus, pe stînci, au crescut pui și au populat întreaga insulă. Într-o altă zi, o pasăre a adus niște semințe de departe. Semințelor le-a plăcut și lor insula și au început să crească și să se răspîndească pretutindeni. Curînd, întreaga insulă era acoperită cu copaci și tufișuri. Oceanului nu i-au plăcut toate acestea, dar nu avea ce să facă. Continua să rostogolească valurile lui împotriva insulei, dar puterea lor se diminua văzînd cu ochii. Mai mult, într-o zi valurile lui au adus niște corali care au ajuns la insulă. Coralilor le-a plăcut insula și s-au hotărît să rămînă. S-au instalat printre stînci și au început să se dezvolte. Așa că, nu după mult timp, insula a fost înconjurată de o centură de corali și valurile nu au mai putut să-i facă, de atunci, nici un rău.

Marele vulcan continua să mai pufăie, din cînd în cînd, nori de fum spre cer dar, în cea mai mare parte a timpului, atîpea ca un bunic bătrîn.

Insula, în schimb, pulsa de viață. Păsări și insecte de toate felurile zburau pretutindeni, copaci și plante creșteau și-o acopereau cu o vegetație densă și luxuriantă, corali rubinii îi înconjurau țărmurile, iar pești de diferite culori și mărimi veneau să trăiască în apele ei.

— Sînt atît de fericită. Sînt atît de fericită, obișnuia să se adreseze insula către vulcanul care, adormit, abia mai putea să îngîne cîte ceva.

— Ți-am spus eu să nu te neliniștești. Ți-am spus eu să nu te neliniștești...

După o vreme, chiar și Oceanul — marele și puternicul Ocean — a început să-și schimbe hotărîrile. Începuse să-i placă și lui insula. Era atîta viață și atîta frumusețe pe bucata aceea de pămînt încît, în cele din urmă, și-a zis: „Poate nu este așa de rău să am o insulă în apele mele"... Și din acel moment, valurile lui au început să mîngîie țărmurile insulei cu o molcomă rostogolire de ape...

Micul vulcan, care acum, de fapt, era un munte uriaș, a văzut schimbarea și, fericit, a pufăit un alt nor de fum și s-a dus la culcare. Era atît de obosit, încît singurul lucru pe care și-l mai putea dori, era un somn lung și adînc.

NICOLAE SACALIȘ

Rembrandt pentru sufletul meu

Un fir de nisip
își găsește pe pleoapa mea
cald refugiu
sigur de aurul lui străveziu
vulnerabil în mica-i splendoare
pînă la lacrimi îmbibat
cu miresmele mării

o cîtă mare îmi aduce el
mai trist decît marea
distilat în zborul
ce l-a purtat spre sufletul meu,
gînd ostenit peste stelele nemărginirii
o cîtă mare

ce blînd semnal de iubire
ca un adagio la un portret de Rembrandt
contemplat într-o seară anume

o cîtă mare

și nu încerc să mă apăr
ușor cînd alunecă
spre miezul fierbinte al retinei
orbindu-mă

MARIANA FILIMON

(Urmare din p. 100)

călii nu se ocupă de el, ba chiar îl persecută. Consecinţele unei atari atitudini sînt lesne de ghicit!

Ţin să subliniez că **de începutul ucenicieI şcolare depinde în bună măsură comportarea şcolarului de-a lungul întregii şcolarităţi,** precum şi faptul că din acest moment — prima clasă — **colaborarea dintre părinţi şi cadrele didactice** reprezintă chezăşia valorificării optime a calităţilor înnăscute ale copilului. Colaborarea este utilă unei cunoaşteri mai complete a copilului şi stabilirii concordanţei dintre linia de conduită a şcolii faţă de copil, cu aceea a familiei, priceperea învăţătorului slujind părintelui şi în stabilirea metodelor prin care să poată să-şi ajute copilul. În acest fel se va evita şi apariţia „marei ispite": cultul notei maxime. E bine să ne aducem mereu aminte că NOTA NU ESTE UN SCOP CI O CONSECINŢĂ a unor cunoştinţe temeinice. Scade astfel riscul ca părintele să devină „cicălitor" fără motiv, să-i suprime tînărului elev orice formă de relaxare — joacă, sport etc. — ba chiar să lupte pentru a-l scuti de orele de cultură fizică şi de activităţile extraşcolare, de orice muncă în gospodărie „ca să aibă timp să înveţe! " Evident, nu aşa se realizează adevărata sprijinire a activităţii şcolare a copilului sau adolescentului.

Apariţia de-a lungul anilor de şcoală a unor **rămîneri în urmă, a scăderii neaşteptate a performanţelor la învăţătură, a unor eşecuri surprinzătoare** trebuie să-i determine pe părinţi să efectueze o analiză atentă a cauzelor posibile, apelînd şi la opinia cadrelor didactice şi la consultul medicului. Esenţial este ca părinţii să-şi păstreze calmul şi obiectivitatea în astfel de situaţii, fiindcă **o hotărîre pripită, cu aplicarea unor sancţiuni nemeritate poate face un rău imens.** Consultarea medicului se impune pentru că **rezultatele şcolare necorespunzătoare pot reprezenta primele semne ale evoluţiei unei boli ascunse sau al unui dezechilibru psihic incipient.** Aceasta nu înseamnă că trebuie căutate „justificări" medicale greşelilor copilului sau adolescentului! Dar, este cert că rezultatele la învăţătură reflectă nu numai aptitudinile, interesul şi munca elevului, ci şi starea lui de sănătate, calităţile atmosferei din familie şi din şcoală, atitudinea părinţilor faţă de el şi de activitatea sa, caracteristicile anturajului etc. Este cel puţin curios faptul că mai există părinţi care nu se gîndesc nici o clipă la influenţa nefastă pe care ar putea-o avea comportarea lor asupra rezultatelor şcolare ale copilului.

problema opţiunii profesionale

În legătură cu aspectele discutate merită subliniat că în perioadele ce preced şi coincid cu desfăşurarea concursurilor examenului de treaptă — mai ales al celui de admitere în învăţămîntul superior — şi sesiunilor de examene ale studenţilor apar probleme speciale, generate de semnificaţia rezultatului pentru viitorul profesional al tînărului. Este momentul să fie subliniată **importanţa corectei opţiuni profesionale.** La alegerea viitoarei profesii trebuie să se ţină seama de particularităţile constituţionale, de sănătatea şi de aptitudinile fizice şi psihice, de preferinţele (vocaţia) tînărului, de nevoile societăţii de cadre cu anumite profile de activitate. În această direcţie, **părinţii trebuie să-şi ajute copii să facă o alegere judicioasă şi să le dezvolte din timp aptitudinile, cunoştinţele şi deprinderile adecvate.** A nu ţine seama de factorii enumeraţi, a pune mai mult preţ pe „avantajele" unei profesii decît pe corespondenţa dintre aptitudini — vocaţie — profesie, sau a forţa tînărul să realizeze ceea ce părintele ar fi vrut să facă şi nu a reuşit este o eroare cu consecinţe nefaste pentru tînăr.

Revenind la problemele deosebite ridicate de perioadele de examene, trebuie spus că firească emoţie ce precede şi însoţeşte aceste momente este de cele mai multe ori mai intensă la părinţi decît la copilul sau adolescentul în cauză, ceea ce nu înseamnă indiferenţa acestuia din urmă, chiar dacă nu o arată. Se ştie că la copii şi adolescenţi atît modul de a reacţiona, cît şi felul în care îşi exteriorizează trăirile este fundamental diferit faţă de adult. Pe de altă parte, la vîrstele menţionate, sensibilitatea la factorii din mediul familial, şcolar sau social este cu mult superioară aparenţelor. Tocmai din acest motiv, **starea de panică, de îndoială şi de exagerare excesivă a părinţilor se transmite tînărului** în perioadele menţionate, mai mult decît în alte împrejurări. Dacă părinţii comit greşala de a se lăsa dominaţi de astfel de sentimente şi trec la măsuri de constrîngere, interzicîndu-i totul, forţîndu-l să înveţe ca un robot, reproşîndu-i incontinuu rămînerile în urmă, eşecurile şi greşelile din trecut, prezicîndu-i mereu insuccesul la apropiatul concurs, descriindu-i-l amplificat pînă la dimensiunea unei probleme de viaţă şi de moarte, ameninţîndu-l cu cele mai severe pedepse, îi îngreuiază situaţia şi munca. Uneori, în intenţia de a-l stimula, părintele îl demoralizează („niciodată n-ai fost în stare de un lucru cum se cade!" sau „m-ar mira să fii capabil să reuşeşti!") sau exercită un şantaj afectiv („dacă nu vei reuşi, mama care e bolnavă de inimă poate să moară"). Dar cînd există o astfel de „disperare", părinţii devin foarte iritabili şi nu de puţine ori se ceartă, reproşîndu-şi reciproc defectele copilului sau lipsurile lui

în pregătire. Dacă adăugăm acestui climat familial încordat și ostil, atmosfera cel puțin „febrilă" de la școală și zvonurile alarmiste care circulă printre cei de-o seamă, este ușor de înțeles de ce acești tineri se plîng atît de des de incapacitatea de a se concentra, de a asimila și fixa logic și durabil ceea ce învață, de ce sînt înspăimîntați și agitați, sau descurajați și apatici, în sfîrșit de ce copii dotați și bine pregătiți ratează examenele prin inhibiție (blocaj).

Fără îndoială, supravegherea felului în care se pregătește tînărul este neapărat necesară, dar **mijloacele folosite trebuie adaptate particularităților personalității sale** în devenire. În aceste perioade li se cere părinților un plus de **atenție pentru păstrarea sănătății** lor, **realizarea unei atmosfere de calm, liniște și bunăvoință în familie, crearea unei imagini realiste a exigențelor apropiatului concurs,** al nivelului de pregătire atins și a ceea ce mai este de adăugat, **creșterea încrederii în posibilitățile lui și în șansele sale de succes, raționalizarea regimului său de activitate și de viață,** cu asigurarea minimului de timp necesar satisfacerii nevoilor specifice vîrstei și deconectării. Și încă ceva. Nu are rost supraalimentarea tînărului, ci trebuie veghiat să respecte orele de masă. Nu este bine să i se impună să doarmă după dejun dacă nu avea dinainte fixată o astfel de deprindere, după cum nu trebuie forțat să se culce seara mai devreme de ora la care era obișnuit. În general, nu se recomandă în aceste momente schimbarea stereotipului său dinamic, întrucît aceasta reclamă efort. Cu atît mai puțin este indicată administrarea din proprie inițiativă a oricărui medicament: calciu, tonice, vitamine, sedative, tranchilizante, psihostimulente, etc. Dacă părintele are îndoieli asupra sănătății sau capacității de efort a tînărului, el trebuie să apeleze la medic!

exigența învățămîntului universitar

O altă perioadă critică poate fi reprezentată de începutul activității școlare a tînărului într-o treaptă superioară de învățămînt sau după transferarea lui de la o școală la alta. O numim „critică" deoarece ea solicită adolescentului sau tînărului un efort sporit de adaptare. Pe de o parte, el este obligat să-și modifice stilul și chiar metodele de învățare (fenomenul este evident mai ales la primul contact cu exigența universitară, în anul I de facultate, cînd se observă și numeroase eșecuri școlare și adaptative) iar, pe de altă parte, el trebuie să se încadreze într-o nouă colectivitate și într-un nou mediu socio-cultural și geografic — cei care provin din afara centrului de învățămînt pe care-l frecventează — departe de familie și în noi condiții de viață — cămin, cantină etc. Noul său statut și noile condiții sînt prilej de verificare a gradului de maturizare atins, scoțînd la iveală deficiențele educației primite în familie, lacunele personalității și neconcordanța imaginii ideale despre lume și viață cu realitatea. Se pot naște astfel frămîntări, îndoieli asupra propriilor posibilități, schimbări de comportament și ale dispoziției etc, toate putînd influența nefavorabil rezultatele la învățătură. De cele mai multe ori aceste perioade de încercare sînt depășite cu succes, fără intervenție din afară, ceea ce echivalează cu un pas înainte pe calea maturizării personalității și a capacității de adaptare. Cînd însă intervin dificultăți, toți factorii ce răspund de instruirea, de educarea și formarea tînărului trebuie să procedeze cu tact, înțelegere pentru dificultățile pe care le întîmpină, răbdare și pricepere, analizînd **adevăratele cauze** și sprijinindu-i eforturile de redresare pe toate planurile, încurajîndu-l, prin recunoașterea succeselor realizate în această direcție. Reacțiile pripite, sancțiunile nejustificat de severe, adoptarea unei atitudini despotice față de el, cînd înregistrează un eșec — notă proastă, nepromovarea unui examen etc. — nu au darul de a stimula, ci dimpotrivă, îi pot agrava situația.

Deși nu am abordat decît o parte din vasta problematică legată de sprijinirea activității elevului și studentului de către părinți, este evident faptul că misiunea acestora nu poate fi dusă la bun sfîrșit decît adăugînd dragostei firești, răbdare, tact, cunoștințe temeinice în această direcție și colaborarea cu cadrele didactice și, la nevoie, cu medicii.

Sfaturi practice

Ciupercile *sînt comestibile sau otrăvitoare? Procedeul de a cunoaște e la îndemîna oricui. Se pun la fiert împreună cu o ceapă tăiată în două. Dacă ceapa se albăstrește, se înverzește sau se înnegrește. ciupercile sînt otrăvitoare și trebuie aruncate. Se vor consuma numai cele care în timpul fierberii nu au influențat culoarea albă a cepei.*

*

Petele lăsate de muște *pe obiectele casnice se curăță cu un burete muiat în alcool și, esență de terebentină sau în albuș de ou.*

*

Umflăturile dureroase *provocate de înțepăturile albinelor dispar cînd locul dureros e frecat cu frunze proaspete de pătrunjel.*

*

Petele de ciocolată *de pe haine se scot cu apă foarte sărată.*

gaudeamus igitur...

Distinsul latinist își ocupase locul la masa din cancelaria liceului, în fața căria sta și în urmă cu 35 de ani. Învălul cu privirea totul și reflectă la importanța cancelariei în viața unei școli, unde are loc dezbaterea problemelor complexe ale vieții colectivului pedagogic. Nu este mai puțin adevărat că cel care era investit să ocupe un anumit loc în acest for, se împodobea cu „aureola" de probitate și competență profesională, cu acea suveranitate specifică magistrului.

— În colțul acela din stînga, iscodind cu privirile într-o parte și alta — pentru ca nimic din ceea ce-l înconjoară să nu treacă neobservat — sta liniștit colegul meu de latină, Merlaub. Parcă-l văd: întotdeauna se înapoia de la clasă cu fața aprinsă ca un ban nou de aramă. Avea un chip interesant, la migălirea căruia nu și-a bătut prea mult capul cu cizelarea trăsăturilor, dar ceea ce îl

Se așează. își iau zborul ca niște păsări... Drept să vă spun, voi, numai voi, acum, m-ați făcut să trăiesc cîteva ore, transpus în lumea atîtor aduceri aminte din școală, care s-au trezit acum de sub apăsarea somnului și a visului..."

Cancelaria răsună clipe în șir de urările lor, intonînd „Gaudeamus igitur..." pentru veneratul lor profesor, Horatius Flacus al României, așa cum îl numise.

Andrei Groviceanu propuse ca întîlnirea lor să se continue în sala de festivități a liceului, unde erau așteptați de elevii din ultimele clase de liceu și profesorii acestora. Într-o atmosferă de sărbătoare au fost primiți, în picioare, de întreaga asistență, în timp ce corul intona imnul tineretului. Așa cum pe fața unui copil reușim să vedem adesea trăsăturile unui om adult, tot așa puteam să vedem în ochii și pe fața singurului și ultimului profesor care a supraviețuit generației de bacalaureați din anul 1940, cum în inima lui mai arde flacăra pasiunilor de adolescent.

Andrei rosti cuvîntul de deschidere a festivității. Transfigurat de o puternică emoție, spuse printre multe altele: „Totodată este o mare onoare de a avea ca oaspete pe unul dintre cei mai străluciți latiniști din Europa și chiar din lumea întreagă, pe profesorul nostru de latină pe care l-am numit și așa l-a rămas numele de „Horatius al României". Această apreciere, spre mîndria mea de român și a tuturor, spre lauda școlii românești, am auzit-o și la Avignon, cînd, într-un cadru solemn, Congresul Internațional Petrarca, v-a înmînat premiul I — ex-aequo, în limba latină, la concursul de poezie ce poartă numele unuia dintre primii mari umaniști și strălucit poet al Renașterii, Francesco Petrarca, de la a cărui naștere s-au scurs șase sute de ani!" Aplauzele se auziră minute în șir pînă-n stradă. Și trecătorii se opriseră din drumul lor. „Domnul Michel Tevillas — în numele președintelui Academiei din Vaucluse, a anunțat hotărîrea juriului care v-a decernat premiul. Sînt fericit că am avut prilejul și, mai ales onoarea, să asist la „încoronarea" dumneavoastră, în ziua a doua a Congresului, la 6 mai, în marea piață din fața primăriei orașului de la Fontaine de Vaucluse — Avignon. Retrăiesc ca și atunci acest înălțător moment, cînd domnul Jacques de Brion — președintele Academiei, a strigat numele dumneavoastră ca laureat al acestui Congres, aducînd omagiul său marelui Francesco Petrarca, care și-a dăruit viața dragostei și păcii. Este o altă cauză mai nobilă decît aceasta din urmă, în slujba căreia a fost permanent PETRARCA!

Minute în șir profesorul și elevul său au stat îmbrățișați în timp ce imnul tineretului făcea să vibreze geamurile sălii de festivități, ca să nu mai amintim de inimile celor prezenți în sală. Ilustrul lor profesor a vorbit în continuare despre tinerețe, pentru încrederea și cinstea ei, despre ceea ce face să le bată inimile de emoție acum, ca și în urmă cu treizeci și cinci de ani, la întîlnirea de rămas bun a formației de absolvenți, cînd au ascultat pentru ultima oară sunetul adînc și surd al clopoțelului care, pe toată durata școlarității, a despicat odată pe ceas cu bătăile lui neașteptate, liniștea dintre zidurile școlii...

caracteriza, era bunătatea. La el, acest sentiment se metamorfozase în pasiune. O simțeam... Elevii săi, cei care erau certați cu ordinea și disciplina profitau și-l umileau, îl ligneau. Îi întindeau capcane, în care adeseori cădea ... Nici nu-ți vine să crezi la cîte împrejurări nu este salvatoare bunătatea!... Pentru mine aceasta înseamnă fericire, v-am mai spus-o. Vis-a-vis, față în față (și arată) sta Bei Scondac, așa îi spuneam, deși era mai în vîrstă decît mine. Frumoase și nesterse amintiri îi port. Era cel mai plin de har — și-l apropie în minte: „imaginația și fantezia izvorîte din logica judecății sale, îl făceau strălucitor atît în orele de clasă cu elevii, cît și în relațiile cu colegii săi. Dăduse nenumărate probe — care, de altfel, se transmiteau din generație în generație — de felul cum reușea el să salveze de la eliminarea din școală a zeci de elevi, care cu voie sau fără voia lor se abăteau de la disciplină. În sufletele lor se crease în același timp o stare de efervescență, însuflețindu-i și își aminteste fiecare de cîte una sau mai multe năzdrăvănii ce ardeau înăbușit în el, dar care îi înflăcăra, judecînd după anii aceia ai tinereții lor".

— O temps, suspends ton vol! strigă inspirat, pentru a nu știu cîta oară, bătrînul profesor care, ca și ceilalți, trăia introspectiv anii îndepărtați. Zise: „Aceste amintiri nu vor înceta niciodată să planeze în regiunile tainice și infinite ale sufletului nostru. Ele ne caută, ca să ne reamintească, suspinînd, despre fericirea trecută... Ne urmăresc toată viața...

„În ceea ce mă privește — a spus distinsul latinist, în încheierea adunării — sînt fericit că am putut face cinste țării mele, că am făcut să fîlfîie victorios tricolorul românesc în cetatea latinității, în Avignon, că am făcut să pulseze puternic latinitatea aici, la Dunărea de Jos, pe meleagurile unde acum două mii de ani devenise împărat al Romei, Marcus Ulpius Traianus, care a pus temelia poporului și neamului românesc"... Referindu-se, apoi, la cei 14 care au mai rămas din promoția anului 1940, a spus: „Băieții dragi de acum treizeci și cinci de ani, pentru care viața, filozofia, știința și arta erau atunci noțiuni atrăgătoare și minunate, dar încă incerte și răvășite, sînt azi profesori de nădejde, medici, economiști, scriitori și ziariști, din care s-au ridicat mari personalități ale vieții noastre politice, activiști de partid și de stat. Desigur că în inimile voastre, ale profesorilor voștri, s-a adunat bucuria succeselor tuturor acelora care și-au pus toate cunoștințele, și întreaga capacitate pentru înflorirea continuă a patriei noastre". S-a aplaudat îndelung și pentru această bucurie. „Fiecare dintre noi, mai tineri sau mai bătrîni, ne mîndrim cu tineretul nostru, și chiar ne lăudăm cu el... Se mîndresc, desigur, și ei cu noi, copiii cu părinții lor". Și ilustrul lor profesor s-a trezit strigînd într-un entuziasm de nedescris „Laus vitae", fiindcă, așa cum se spune: „Reacția omului constructor al societății socialiste este singura măsură a propriului suflet".

Încă o clipă și profesorul „încoronat" cu premiul I la Congresul Francesco Petrarca de la Avignon, scandă o strofă din poemul pe care l-a închinat marelui poet și umanist italian.

După festivitate au dat o raită prin școală. Clădirea se extinsese și cuprindea întreaga stradă dinspre Sud a orașului. Curios, săile de clasă, li s-au părut mai înalte, coridoarele mai lungi și toate amintirile se adunau și se luminau din ce în ce mai mult. Li se dezvăluia o lume întreagă de impresii, o lume plină de întîmplări, un

univers plin de emoții. Nimic din tot ce-l înconjura nu rămăsese lipsit de semnificație. Totul, dar absolut totul căpăta un înțeles limpede și totuși tainic. Se simțeau laolaltă, la marea lor reîntîlnire după treizeci și cinci de ani, în minunata tresărire a inimilor, ca niște amfore vii ale adevărului, ca niște unelte ale lui, chemate parcă să înfăptuiască lucruri demne de omul epocii noastre.

Se adunară în clasa lor de atunci. Nu mai puteau să identifice locurile colegilor după capodoperele briceagului, lăsate ca amintire, încrustate pe bănci, deoarece erau acum peste tot numai bănci noi. Răsfoiră catalogul pe care liceul îl păstrase și-l pusese acum la dispoziție. Curioși, fiecare se căută în catalog. Andrei tresări și-l spuse așa, mai mult în glumă decît în serios:

— Domnule profesor, ce valoare mai are nota doi, alături de celelalte două note de 9 și de 10?

— Ia să văd?... Da, da, așa e! Tu trebuie să-ți amintești... Nota aceea de 2 ți-a atras atenția că la școală trebuie să-ți faci zilnic temele și să înveți!...

Se amuzară pe seama acestor eșecuri, care mai de care cu povestea lui... și aveau atîtea de povestit!... Oroviceanu strigă rar și solemn numele scrise în catalog în ordinea alfabetului:

— Adam Ion!

— Mort în război!... răspundeau din bănci cellalți...

— Demayo Rafael!

— Mort!... A căzut victimă legionarilor! răspunse Andrei, care-l avusese coleg de bancă din clasa I.

— Negrea Sorin! ... premiantul de onoare al liceului!

— Dispărut în război ... strigă un altul.

— Criminal de război — răspunse o voce din clasă.

Acuzația căzu ca un trăznet, la care Andrei protestă:

— „Nu!... E o calomnie! Eu cunosc povestea sfîrșitului tragic al lui Sorin Negrea. Stăruie în mintea mea, și cu cît trece timpul ea se transformă într-un vis ciudat, absurd, greu de explicat. În cadrul Institutului Politehnic a fost fruntașul promoției. După terminarea lui, a fost răsplătit cu diploma „Magna cum laudae". Sorin fusese luat în obiectiv, împresurat chiar, chinuit de ucigașii cotropitori, să lucreze pentru ei. Ei erau stăpîni în România și cum prea bine știți, Sorin fusese rechiziționat să lucreze într-un laborator subteran din împrejurimile Capitalei — ei considerîndu-se ostatec al nemților, care își ascundeau intențiile sub masca oamenilor binevoitori, dar care, de fapt, aveau armele gata pregătite și nu așteptau decît un semn ca să lovească. Ce era să facă în această situație Sorin? El era pe deplin conștient de această realitate, dar repet, ce era să facă? Ai impresia că te găsești în fața unei enigme, dar e absurd să creadă cineva că prietenul meu, colegul nostru, a avut vreodată sentimente naziste! Din contră, i-a urît și, cu riscul de a fi exterminat, a refuzat să accepte plecarea în Germania, pentru a fi instruit în Jugendführer. Pentru a îngrozi pe acei care încercau să se sustragă ordinelor lor, unul dintre tinerii care nu s-a supus „noii ordini" și le-a strigat în față că sînt cotropitori, a fost bătut de un grup de blockführeri pînă a căzut și a rămas în nesimțire la pămînt. După bestiala agresiune au interzis orice fel de ajutor și de asistență medicală. „Deocamdată noi sîntem stăpîni pe situație! Cine nu crede să ia aminte!" a ținut să precizeze înainte de plecare conducătorul acelor bandiți. Și lui Sorin i se pregătise un astfel de „tratament".

Andrei citi dintr-o scrisoare a lui: „Nu mai pot să îndur. Urmează chinuri torturi și apoi moartea...(Îmi simt trupul zăcînd în pămînt... Simt rădăcinile arborilor înfundîndu-se în creierul meu, ... Mi-e frică!... Să știi Andrei că i-am urît de moarte pe naziști... N-am putut să-mi pun în aplicare planul, planul pe care mi-l făurisem pentru că am fost singur, păzit și tratat ca un ostatec!..." Citi și post-scriptum-ul: „Sînt înfierbîntat, deși aici de unde îți scriu este un frig cumplit. Simt totuși cum totul se topește și curge din cauza temperaturii ce o am. Sînt momente în care mă mai liniștesc și totuși mi-e frică!... Mi-e frică!... Îmi iau acum rămas bun de la toate..."

Andrei Oroviceanu se opri brusc și se așeză, luîndu-și capul între mîini. Și-a ascuns fața scăldată în lacrămi... După cîteva clipe de tăcere adîncă, înfierbîntată, Andrei citi și nota specială pe care Sorin o subliniase, ca să-i atragă atenția mai mult: „Fratele tău își așteaptă moartea. Am început să-l aud acel suflu amenințător. E și timpul!... Da, e timpul!... Notează bine: am conceput o armă de război infernală... Este, poate, acum, în arsenalul altora. Eu nu mai știu nimic!"

Oroviceanu rămase, minute de-a rîndul, pradă unor gînduri tulburi și ca într-un delir, îi reveneau mereu în minte crîmpeie din scrisorile pe care Sorin i le expediase. Desigur, din ele putuse să înțeleagă că se afla într-o situație infernală, dar cum ar fi putut să-l ajute, pe unde să-l găsească, cum să-l salveze!... Ah, cît de cumplit este să știi că prietenul tău, care îți este ca un frate, se află în mare nenorocire, iar tu nu poți face nimic pentru a-l salva, pentru că nu știi nici măcar unde este ținut ascuns...

Cu aceeași ascuțită suferință, profesorul care mai rămăsese în

Desen de ALIN BOINGIU

viață, se ridică și ceru să se păstreze un moment de reculegere pentru cei morți.

În după amiaza aceleiași zile au poposit cîteva minute afară din oraș, la ruinele Turnului antic de la Dunăre, turn ce fusese ridicat de legiunile romane și avea strînse legături cu vechiul și puternicul castru de la Drobeta-Turnu Severin. Fusese reconstruit în timpul domniei împăratului Justinian. Înconjurat de participanții la reuniune, bătrînul profesor spuse: „De pe această cîmpie dintre Dunăre și Olt și-au pornit romanii legiunile și lupta pentru cucerirea Daciei. De atunci cîte evenimente glorioase nu au văzut aceste locuri. Cîte nume ilustre din vestita Romă nu ne aduc în amintire aceste fragmente de apeducte, aceste dărîmături ale cetății! Acum este liniște deplină, să păstrăm cîteva momente de reculegere. Este, aici, unul din acele locuri pe care te poți lăsa copleșit de gînduri, unde timpul ți se pare că a uitat să mai curgă sau, după frumoasa expresie a lui Titus Livius, să-i fie mai ușor sufletului să se apropie de trecut, să devină contemporan cu ruinele pe care le contemplă. Farmecul acestui fel de ruine — pe care le întîlnești pretutindeni în România și care ne copleșesc admirîndu-le și descifrîndu-le taina — s-ar putea explica prin ceea ce un poet al Renașterii a gîndit afirmînd că somnul însuși este acela care conservă viața marilor ruine: „Perche dorme, chevita". Da, da, somnul adînc de milenii le-a conservat viața.

Ca de pe o imensă scenă, aici, pe ruinele cetății, Andrei Oroviceanu declamă o strofă din poezia ce le-o dedicase:

„Nu-s însă singure pe lume.
Și noi, din timpul depărtat,
Din moși-strămoși, purtăm în sînge,
Zidiri care s-au dărîmat!"

Glasul baritonal și grav al lui Andrei se izbea de pînza întunecată a zăvoaielor ce străjuiau lunca pînă departe la orizont. Ecoul umplu cîmpia și se undui apoi în slăvi, să se audă parcă pînă departe, în toată lumea.

Se opriră din drum, la întoarcere, în cimitirul vechiului oraș pentru a păstra un moment de reculegere la mormîntul foștilor săi profesori. La intrare, pe firmament, citi: „Spre pace, eternă" (Cei mai mulți își aveau mormîntul aici. Profesorul de germană, Gheorghe Secășanu, mare patriot transilvan care a scăpat cu viață atît el cît și alți doi tovarăși credincioși, refugîndu-se mai întîi în Moldova apoi aci, la Turris, de persecuția imperiului austro-ungar. Guvernul Ion Brătianu, de atunci, nu l-a extrădat — refuzînd satisfacerea cererii autorităților imperiului.

În umbra unui palmier imens, sub o lespede de marmură își dormea, nu de mult, somnul de veci, profesoara de matematică, soția lui Andrei. Acolo se odihneau și osemintele părinților lui, Ana și Marin Oroviceanu. Era o seară de toamnă. Cînd razele soarelui se stingeau încet, pentru a se aprinde și se pierde iar, undeva în asfințit, cei care-l însoțeau, simțiră că toată această frumusețe a înserării, se răsfrîngea dureros în ochii și în sufletul iubitului lor profesor, cînd acesta le spuse:

— Adio! Pentru totdeauna, adio dragii mei...!

— Nuuuu! răspunseră în cor foștii săi elevi. Vocile lor triumfătoare, tremurînd de dragostea de a se mai revedea, se împleteau în cîntecul de bucurie și viață: „Gaudeamus igitur, juvenes dum summus ..." Bătrînul profesor, înflăcărat, se răzgîndi:

— Nu pentru totdeauna! Am să mai vin peste cinci ani la o nouă întîlnire, să mai beau cu voi din fîntîna tinereții... Poate, atunci, pentru ultima dată...

Elevii de acum treizeci și cinci de ani s-au trezit strigînd în cor: "SĂ NE TRĂIASCĂ BĂTRÎNII! LAUS VITAE!... LAUS VITAE!".

STELIAN PĂUN

Ce înseamnă să sprijini copilul

(Urmare din p. 117)

înțeleagă lumea prin propriii săi ochi și propria lui judecată.

Față de nevoia însușirii temeinice a imensei mulțimi de noțiuni și date necunoscute care se predau, am acordat micului elev atenția și ajutorul necesar, în așa fel încît acestea să nu-i dăuneze, ci să-i stimuleze în activitatea de instruire. Acest ajutor pe care l-am acordat, doar complementar activității deprinse de elev, nu a înlocuit munca acestuia, pentru a nu genera elevului atitudini pasive în procesul de instruire, pasivitate ce l-ar fi alterat capacitatea de muncă și asimilare prin eforturi personale.

Ca metodă de educație a elevului, am folosit procedeul de abordare directă, fără ocolire, a tuturor temelor date, în primul rînd de către acesta, și numai în cazul unor dificultăți ivite pe parcursul rezolvării am intervenit cu întrebări suplimentare și răspunsuri adecvate, cînd, deci, a fost absolut necesar. Întotdeauna, însă, intervenția mea în calitate de părinte a fost în cunoștință de cauză — fiind la curent cu desfășurarea lecțiilor și la zi cu temele date.

Știind că în procesul de instruire satisfacția obținerii succesului reprezintă unul din factorii esențial-mobilizatori, am urmărit să dirijez raționamentul elevului, în așa fel, încît prin mobilizarea sa personală să poată ajunge la depășirea dificultăților ivite și obținerea rezultatelor scontate.

Ca orice elev, pentru munca depusă copilul a primit și note.

În această direcție, am fost foarte atent ca obținerea unei note bune să nu devină un scop în sine, chiar dacă ea este rîvnită, ca în orice competiție. Știind că în activitatea de pregătire pentru viață a elevului este mai folositoare și importantă o instruire sistematică și permanentă, zi de zi, am căutat să educ simțămîntul necesității de a învăța, nu de dragul notei, ci pentru bucuria îmbogățirii cunoștințelor.

Bineînțeles, fiindcă pregătirea elevului este confirmată în mare măsură de notele primite, am avut grijă ca în momentul obținerii unor note nu prea bune, să aflu cauzele care au condus la aceste mici accidente și să le înlătur în cel mai scurt timp posibil.

În timpul anului școlar, am sprijinit atît cît mi-a fost posibil strădaniile tov. învățătoare de a utiliza una din metodele cele mai sigure și eficiente în procesul de instruire: predarea de lecții atractive, interesante, pe măsura înțelegerii elevilor.

Astfel, s-a reușit ca la micul elev să apară și să se dezvolte dragostea de carte, spiritul de autoconducere și disciplină în pregătirea lecțiilor.

Știind că în procesul de instruire un loc important îl joacă și lectura particulară, am căutat să-i pun la dispoziție cărțile indicate de tov. învățătoare, potrivite cu vîrsta școlară, afectînd timp acestei lecturi cu precădere în perioada vacanțelor școlare, pentru a nu stînjeni activitatea elevului în timpul anului școlar și a nu-i solicita excesiv.

Pentru consolidarea cunoștințelor primite în școală am sprijinit cu plăcere acțiunile inițiate de personalul didactic din școală în realizarea de excursii pe teme geografice și istorice.

În general, printr-o supraveghere atentă, discretă și competentă — în calitate de părinte — a activității școlare depuse de copil, ca și în colaborare strînsă cu tov. învățătoare, s-au putut obține rezultate îmbucurătoare în cl. I care s-au îmbunătățit în anii următori.

Intîiul mare actor al acestor tărîmuri:

Aristia

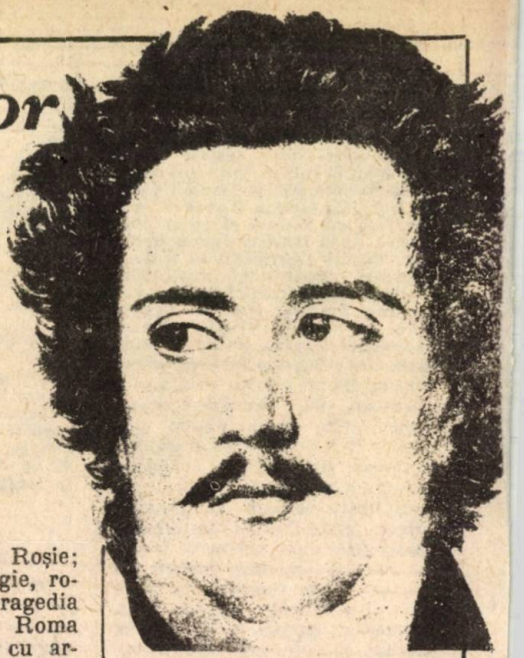

18 Aprilie 1880: opt ani orb, paralizat, uitat de lume, în urma unui atac de apoplexie moare Aristia.

Întîiul mare actor al ăstor tărîmuri.

Începutul de secol, cînd în Bucureşti există un singur pian şi o harpă... Domniţa Ralu — fiica ciumatului Vodă Caragea — cu „amoare de artisticăraie", îl trimite la Paris întru studierea artei actoriceşti. De la Francois-Joseph Talma, corifeul napoleonean care ilustrase nobil arta vorbirii în faţa parterelor de regi, deprinde el naturalul, patosul elocinţei şi atitudinilor solemne, interpretarea eroică ce duce la explozia entuziasmului.

Reîntors în ţara inimii, grec de origine, se contopeşte cu aspiraţiile de libertate şi progres ale frămîntaţilor ani, prin teatru. Organizează şi îndrumă spectacolele în limba română ale şcolarilor de la Sf. Sava. Actor, regizor, decorator, traducător; împreună cu Eliade şi Cîmpineanu înfiinţează în Octomvrie 1833 Societatea Filarmonică. Ţel nemijlocit: „formarea unui Teatru Naţional".

În cadrele Filarmonicii creindu-se prima şcoală de artă dramatică românească, Costache (Chiriacos) Aristia, devine actorul-profesor animator al ei. Cel ce „parastisise" „Moartea fiilor lui Brutus" de Voltaire, la teatrul de la Cişmeaua Roşie; care jucase, în pribegie, rolul principal din tragedia „Saul" de Alfieri la Roma şi organizase teatru cu artişti amatori în Corfu; îşi pune talentul şi patima în instruirea şi desăvîrşirea tinerilor chemaţi de azurul ameţitor al teatrului. Iată-l şi cel dintîi profesor de declamaţiune; arzătoarea-i devoţiune dînd scenei naţionale pe Costache Caragiale, pe Eufrosina Popescu, Raliţa Mihăileanu, Costache şi Ştefan Mihăileanu; de asemenea pe C.A. Rosetti, vajnicul condeier şi propovăduitor al artei dramatice, între primii directori.

Aristia se numără printre redactorii celei dintîi publicaţii de specialitate apărută la noi — „Gazeta Teatrului Naţional". Este primul traducător în româneşte al „Iliadei".

După numeroase spectacole la sala „Momolo", i se retrage autorizaţia şi i se desfiinţează trupa. Mîhnit, pleacă la Atena, unde înfiinţînd „Asociaţia Filodramatică", continuă actoria, într-una din tragedii tulburînd într-atît „doamnele Heladei, prin veracitatea jocului său, că parte din ele leşină..."

La insistenţele prietenilor greci nu rămîne la Atena. Revine în ţară, şi este profesor de franceză la Sf. Sava. Ia parte precumpănitoare la pregătirea revoluţiei de la 1848. Este printre capii ei. Participă la arderea Regulamentului Organic. Arestat, cu ceilalţi capi ai revoluţiei, suportă doi ani de exil.

Reîntors la sursă, îşi reia catedra şi susţine strădaniile fostului ucenic, Costache Caragiale.

Cultura românească îi datorează contribuţie spornică în anii ce urmează. După ce tradusese pe Alfieri, tălmăceşte pe Plutarh şi „Biblia" din greceşte; predă paralel limba franceză la Sf. Sava şi cea elină la noul gimnaziu Gheorghe Lazăr.

Primăvara îndoliată a lui 1880 readuce „pe scenă" marcanta personalitate a lui Costache Aristia. Cuvîntul de adio al lui C.D. Aricescu, poet şi istoric, fost elev al lui, înalţă cu adevăruri nepieritoare ale unei întinse şi rodnice activităţi, seminţia actoricească, participantă din îndemnul lui Ghica.

Închişi acum pentru totdeauna, ochii învăţăcelului lui Talma veghiaseră ultimii ani, fără lumină, la destinele teatrului românesc...

GABY MICHĂILESCU

Cu ramurile verii

Îngenunchez în anotimpul verde
în care cresc cu flautele-n spuză,
cînd apele albastre-n drumuri aspre
îmi sînt și cîntec nou și călăuză.

Îngenunchez cu ramurile verii
cu brîiele din case noi, curate,
cu holdele-arcuite în corăbii
ce le străbat în arșițe curbate.

Îngenunchez în pragurile țării
cu timpul prins în flăcări și-n ciocane,
vopsind cu roșiile-chenare prispa zilei
împodobite-n aur ca-n gorgane.

Îngenunchez cu orice dimineață
la Porțile de Fier și la Bicaz,
cît păsările Deltei vin într-una
și nuferii-mi adună în obraz.

AL. RAICU

Orele eroilor

Soarele murea la un capăt de strigăt
Vîntul fură somnul copacilor
Sîngele murmură-n mere
Azi morile ascultă doar cîntecul sacilor.

Se fac păsări călătoare durerile noastre
Dragostea pentru patrie ne-o turnăm în cuvînt
Cîte o cîmpie de crini ni se urcă pe masă
Și orele eroilor cîntă-n pămînt

Păsările albe cuibărite în noi
Ne duc cu un cîntec mai aproape de soare
Vîntul sărută legendele înflorite în timp,
Iar noi ne preschimbăm în izvoare

Și cu inimile aurite de cîntec ascultăm
Cum înfloreşte pămîntul sfătuit de ploi
Morile timpului macină acuma
Doar pentru țară, doar pentru noi.

IONEL PROTOPOPESCU

Leneşul

TRILUSSA (CARLO ALBERTO SALUSTRI)

Un vagabond dormea într-o grădină,
Și sforăia teribil de grozav.
Un paznic îndrăzneț, găsindu-i vină,
L-a repezit c-un aer foarte grav:
— Ei, circulă! Ce, vrei să-mi dai probleme?
Cu munca văd că te-ai certat din nou.
Iar leneşul răspunse: — Nu te teme!
Visam că adormisem la birou!

Traducere de Gabriel TEODORESCU

Cîntec de leagăn

Nani, nani, pui de soare
Vis îmbobocit de floare
Puiul meu de sînziană
Soră cu-a mămucă-i geană
Dragul mamei pui de doruri
Dormi cu vise fără nouri!
Că izvoare pădurene,
Mii de stele printre gene
Or ști ele să-ți alinte
Somnul tău, flăcău cuminte!
Iar răcoarea de prin cetini,
Paltinii duioși prietini,
Cerbul, rege în pădure
Ți-or păzi somnul, ușure!...
Brazii murmurînd pe creste
Cînd ți-or spune o poveste,
O, bujorul feței tale,
Cu-ale ochilor migdale,
Soarele de prin sprîncene
Însurat cu cosînzene,
Toți în visul tău să rîdă!...
Și cînd vulpea ceia hîdă
Vrea să prindă-un iepuraș
Dragul mamei flăcăiaș
Nu-ncrunta sprînceana blîndă
C-o ști el să se ascundă:
L-or adăposti tufanii
Pînă te-i trezi tu,
Nani,
Nani,
Nani...

Prof. CONSTANȚA DASCĂLU

Toamna părinților

Ascult toamna părinților mei
regăsită în peșteri sălcii;
doar lancea plecărilor curge,
fără leac, înspre inimi.
O fi schimbarea minune
din scriptele vechi
aflate în stei?
Sau dorul de-un foc în ogradă
Îmi surpă din suflet, pe surdele scări
umblate în taină de spuse cuvinte
cu fața spre cer?
Această pecete biruie drumuri
și merge din vad înspre vad,
cu vuiet de brazi și chemări,
Amurg în deochiul de floare
— Vioară de ceață —
cînd ape strecori printre pietre,
de sînpetre,
cu frunzele cad...

DAN SANDU

moda '84

din nou în actualitate stilul renașterii, barocului

influența modelelor din... anii '20, '30, '50 '60

Creatorii de estetică vestimentară se străduiesc, în fiecare an, să aducă ceva nou în felul de a ne îmbrăca: croieli, culori, ornamentații.

Noi, femeile, sîntem gata să le urmăm, credincioase, sfaturile — ca să arătăm mai tinere, mai suple, cuceritoare. În aceeași idee răsfoim și jurnalele de modă din țară ca și pe cele din străinătate, ne alegem croiala, materialul și sîntem fericite la gîndul că vom arăta șic.

Creatorii — Mai Marii Modei — caută intens prin ... scrinul bunicii descoperind că stilul renașterii, barocului mai poate aduce, încă, ceva nou și ne prezintă MODA, iar noi, bucuroase, o primim, uneori, fără să ne gîndim cu ce ne-ar sta mai bine, ce culori ni se potrivesc, dacă mînecile bufante sau volanele, încă suprapuse, ni se potrivesc, dar moda o acceptăm pentru că ea reprezintă simbolul cochetăriei.

Cu dorința de a veni în sprijinul acestei cochetării feminine, creatorii Florica PĂNESCU și George BARAIS, de la **„Centrul de proiectare și cercetare a îmbrăcămintei — Întreprinderea de Confecții și Tricotaje București"** — ne împărtășesc opiniile lor, în cadrul interviului care urmează, referitor la direcțiile și linia modei vestimentare a anului 1984, iar Ana CROITORU, creatoare la **„Romartizana"**, ne sugerează cîteva modele pentru copii și adolescente.

Î: CARE ESTE FACTORUL DETERMINANT ÎN MODA ANULUI '84?

R: Există, acum, în modă, un factor deosebit de important și aceasta este „prezența trecutului". În direcțiile promovate de modă pentru '84, trecutul înseamnă — ca stil — renaștere, baroc, anii '30; '50; '60. La aceste influențe ale trecutului se adaugă prezențele revitalizante ale portului popular și a liniei sport.

Deși greu de surprins în explozia și varietatea formelor, sînt prefigurate, totuși, trei tipuri bine determinate de siluete: o linie dreaptă, o linie cu talia bine marcată și amploare la bază și linia conică cu amploare la umeri.

Î: CARE SÎNT CARACTERISTICILE MODEI PREZENTE ȘI ALE CELEI DE PERSPECTIVĂ?

R: Lungimea nu mai este un element determinant în modă; mai importantă este proporția, ca element de surpriză și de efect. În ceea ce privește gama sortimentală, dacă s-ar încerca o grupare a marilor orientări caracteristice modei prezente și de perspectivă, s-ar ajunge la următoarele orientări:

— **clasică** — reprezentată de îmbrăcămintea tradițională, inspirată din moda anilor '20, '30, '50, '60;

— **folclorică** — cu influențe din folclorul național și internațional, influențe prelucrate atît în linia de croială cît și în procedeul combinării, prin suprapunerea mai multor piese sau în tendința ornamental-decorativă, care se resimte nu numai în detaliile pieselor mici, ci și la mantouri, pelerine, jachete;

— **sport** — ca orientare, cea mai mare pondere o au piesele funcționale și confortabile, solicitate de activitatea pe care o depunem zi de zi.

De pildă, rochiile au linia „retro" a ultimelor decenii — pentru ținutele elegante, iar rochiile de ocazie au suferit influența stilurilor anticității — renașterii și a barocului.

Pentru ținuta de toată ziua sînt la modă rochiile tip-cămașă, largi, sau tip-tunică, gen-sport, cu lungimea ce acoperă genunchiul.

Fustele ușoare, scurte, tip balerină, au forma clasică sau sport, cu jupoane stil-romantic sau de influență folclorică.

Se poartă mult, dînd o notă de eleganță, detalii do crețuri, cute, pliseuri, plătci, ruje, volane pe biée — uneori suprapuse. Nu lipsesc, nici broderiile și dantela.

Model 1

Rochie din in — croială dreaptă, cu mînecă chimono, platcă liberă, ornamentată cu capse, fixată doar pe linia de umăr. Gulerul este subliniat de cravată (contrast de culoare), care este din nou bine primită în modă.

Model 2

Această rochie se poate executa din material tip bumbac, efectul estetic deosebit este realizat prin contrastul de culoare dat de plastronul introdus în mijlocul feței și la manșete. Croiala dreaptă, mînecă chimono — care este ușor de croit și foarte modernă.

Model 3

Rochie de seară — realizată dintr-o mătase ușoară — de preferat iuni. De subliniat drapajul asimetric punctat de un accesoriu, mînecă cu amanșura mare, care dă bogăție umărului.

Model 4

Acest ansamblu de vară este realizat din material tip „Copelia". De remarcat linia de croială a pantalonului.

Model 5

Rochie de ocazie — realizată din stofă iuni, combinată cu stofă în dungi. Pelerina este detaşabilă. Fusta este croită cloş (foarte potrivit ca material ar fi crepul).

Model 6

Rochie realizată din material tip „Copelia", mîneca chimono fiind prezentă şi la îmbrăcămintea tip sport, ca foarte elegantă. Capsele constituie garnitura. Fusta este foarte amplă.

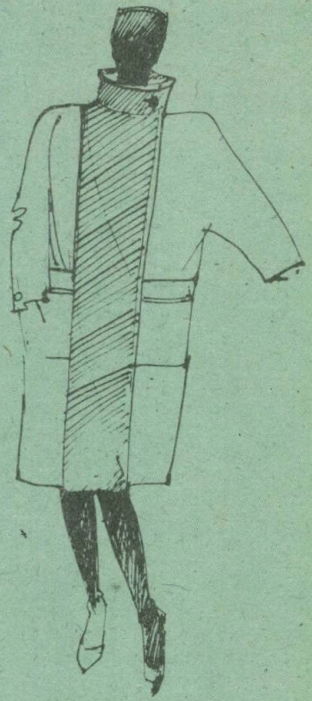

Model 7

Mantou — linie dreaptă, mîneca chimono combinaţia de culori contraste este prezentă şi aici. Gulerele înalte, închise asimetric sînt foarte moderne. Combinaţia maron cu negru sau gris cu mov închis.

Model 8

Ansamblu vestimentar constituit din: taior cu croială dreaptă, cu garnitură de catifea; fustă mini, închisă lateral cu capse; şalul — aruncat peste umăr este foarte modern. Ciorapii se pot tricota din culoare contrast.

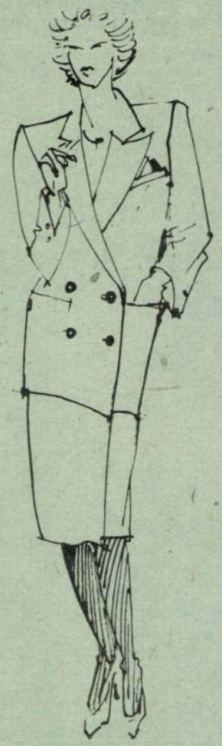

Model 9

Ansamblu vestimentar compus dintr-un taior 7/8, linie dreaptă, închis la două rînduri, cu revere mai late. (noua tendință). Fusta dreaptă închisă asimetric. Se poate realiza din stofă tip lînă sau tweed.

Î. VĂ RUGĂM SĂ PREZENTAȚI MAI DETALIAT CE LINIE VOR AVEA BLUZELE, COMPLEURILE, PANTALONII?

R. 1 — **Bluzele** aduc o completare esențială în modă: *stil clasic* — cămașă; *stil romantic* — cu detalii de cute, volane, dantele; *stil tunică* — butonate asimetric. Bluzele *stil baroc*, bogat decorate, cu mîneci largi, cu gulere mari ondulate și garnituri de dantelă, ce dau o notă de eleganță și distincție.

2. **Compleurile** — au o mare varietate de forme, cu rezolvări în stil clasic și sport. Ca noutate sînt ansamblurile stil „judo" și „aviator".

Noutatea se obține și prin combinații interesante de culori și materiale, ca și prin prezența neobișnuită a unor accesorii, cum ar fi basmalele aruncate pe umeri sau înnodate în talie.

3. **Pantalonii** au o largă dezvoltare: *linia clasică*, drepți pentru stilul elegant; linie *pijama* sau *„bridge"* la ținutele mai speciale, *tip sport*, iar la stilul *folcloric* pantaloni-fustă, lărgiți prin cute. Ca noutate sînt pantalonii mai scurtați (deasupra gleznei) cu linia largă.

4. **Paltoane — impermeabile** — prima trăsătură este amploarea uneori nemăsurată, ce reactualizează cu succes pelerina. Vom întîlni însă la fel de mult și paltoane cu linii drepte, stil anii '20 și '30 sau stil englezesc, cu alură ușor masculină. Nu dispar nici formele trench-coot, la care se remarcă o creștere a dimensiunii reperelor și croială specifică — raglan.

Impermeabilele, în afara modelor tradiționale, folosesc anumite detalii ornamentale și incrustația decorativă specific națională

Î. CE NE PUTEȚI SPUNE DESPRE MATERIALELE CE VOR FI FOLOSITE?

R. Pentru **îmbrăcămintea de toată ziua** vor fi folosite materiale care se întreține ușor, țesături tip bumbac, in, în în amestec cu poliester, tip lînă — tweed. Pentru înfrumusețare, bordaje și ornamentații din piele sintetică, materiale impregnate, catifea, căptușeli matlasate cu blănuri sintetice sau naturale. Se poartă imprimeurile pe țesături ușoare.

Pentru **sezonul cald,** culorile sînt pure, pigmentate, delimitate de liziere și accesorii-contrast. Va fi foarte mult roșu lîngă alb, cu mici accente de negru, roșu cu bleumarin, verde crud (iarbă) cu albastru rece.

Pentru **sezonul rece** vor domina culorile bej, maron și toată gama de gri. Ansamblul vestimentar este pus în evidență foarte bine prin accesoriile viu colorate.

Să nu uităm ornamentațiile — acestea dînd o notă elegantă: broderii, funde, aplicații, jabouri, ruje, nasturi ornamentali, fir auriu cu efect patinat, catarame, anouri, capse, cusături ornamentale din fire groase, gulere detașabile, garnituri din blană naturală sau sintetică.

Î. Tov. **Ana Croitoru** sînteți o îndrăgostită de artă, de creație, aveți multă sensibilitate și fantezie, ceea ce face ca modelele sugerate de dv. să prindă în „masă". Pornind de la aceste considerente, **vă rugăm să ne sugerați, pentru început, cîteva modele pentru copii.**

ANA' CROITORU — Pentru copii și tineret moda nu diferă cu mult față de anul trecut. Tendința dimensiunilor rochiilor este de a se purta cît mai scurte. Rămîne, în continuare, modern, stilul sport. De pildă: sacouri scurte tip sport, tunici tip bărbătesc, pantaloni scoțieni, pantaloni cu croieli înalte în față, combinezoane cu fustă-pantalon și îmbrăcăminte din două piese — mai ales în combinații de materiale și de culori diferite.

REDACȚIA. La vîrsta adolescenței, a frumoasei și neuitatei tinereți, fetele sînt fie înalte și slăbuțe, fie de talie mijlocie și plinuțe. În această situație sugestiile creatorilor de modele sînt necesare și bine venite. Deci, **ce modele sugerați dv. adolescentelor pentru garderoba DE FIECARE ZI,** cît și pentru **DIFERITE OCAZII: aniversări, întîlniri tovărășești, și mult așteptata seară a Anului Nou?**

ANA CROITORU — pentru adolescente și fete tinere recomandăm ca modele pentru toată ziua: pantalonul cu bluză, tricouri și bolerou. Rochiile pot avea talia montată, amanșuuri mari, pliseuri, volane, șireturi; fuste cloș, rochii gen cămașă țărănească, cămăși imprimate purtate deasupra fustei sau pantalonului, cămăși care au gulere detașabile. În garderoba tinerelor adolescente intră, **ca noutate,** volanele, tighelele în zig-zag, broderiile, plastroanele, gulerele rigide, epoleții din alte culori. Rochiile și fustele trec, ca lungime, peste genunchi. Ca și la femei, materialele folosite fiind de nuanțe diferite sau combinații de culori.

SILVIA AMID

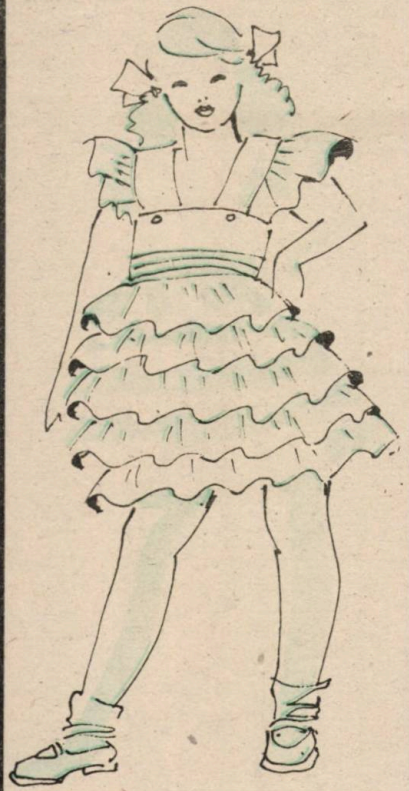

Model 1

Pentru fetițe recomandăm o rochie cu bretele late, în care sînt încrustate două volane.
Fusta este confecționată, de asemenea, cu cinci volane suprapuse.
Se pot folosi materiale de bumbac sau, pentru ocazii, materiale mai vaporoase (batist, voal) care pot fi iuni sau imprimate.

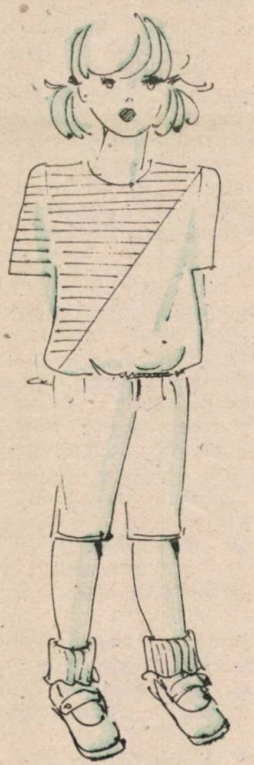

Model 2

Bluză-tricou și pantaloni bermude. Bluza este realizată dintr-un material iuni și unul în dungi. Pantalonul realizat obligatoriu dintr-una din culorile dungilor bluzei.

Model 3

Tendința lungimii rochiilor pentru tineret este de scurtare. Această rochie are fusta foarte amplă, realizată dintr-un material imprimat, pe fond închis. Colereta, din material de preferință alb, este finisată cu o broderie sau pasmanterie în colți, în culoarea fondului.

Model 4

Acest model este compus din fustă și bluză. Se recomandă siluetelor mai pline. Bluza este încheiată pe umăr avînd aceiași garnitură ca la fustă. Terminația de la partea de jos a bluzei este puțin rotunjită. Această croială avantajează adolescentele mai grase — prelungindu-le coapsa. Se poate pune aceeași garnitură ca la fustă.

Fusta se execută pe linie dreaptă avînd un șliț într-o parte sau în ambele părți; poate fi brodată cu fir auriu, argintiu sau se pot adăuga pazmanterii metalizate. Se execută numai din materiale iuni mai pline sau din stofe ușoare. Constituie o frumoasă ținută de seară, sau de fiecare zi.

Model 5

Rochie pentru toată ziua; în jurul gîtului se poate pune un volan mai lat care poate fi detaşabil. Fusta are un volan la partea de jos, iar la o distanţă de cca. 10 cm. un grup de cerculeţe sau nervuri conturate cu ajururi. Poate fi executată din materiale subţiri — pînză topită, pînză ţărănească, voal — materiale imprimate sau iuni.

Model 6

Practic, comod şi dînd o notă de eleganţă este compleul pantalon cu bluză închisă în talie sau cu un bolerou. Se recomandă pentru tineret, în special. Pantalonul avînd lungimea sub genunchi sau lung pînă jos, cu o lărgime de cca. 20 cm. Pantalonii pot avea aplicate şi două buzunare în cusăturile laterale. Partea de sus a pantalonului este mai înaltă pînă sub bust. La acest pantalon se poate purta atît o bluză cu mîneci cît şi una fără mîneci, însă mai scurtă decît talia; este finisată printr-un cordon cu care se poate înnoda. Bluzele purtate la acest compleu pot fi realizate din materiale cu dungi diferite sau combinate cu dungi.

Model 7

Rochie pentru diferite ocazii: aniversări, întîlniri tovărăşeşti sau pentru seara Anului Nou. O recomandăm tinerelor cu siluete mai subţiri. Rochia este realizată cu dublu—jupe şi cu şliţuri adînci, laterale. Se poate executa din materiale subţiri, vaporoase, iuni sau imprimate.
Poate fi creaţă în talie, în jos avînd amploare. Partea de deasupra este ceva mai scurtă decît jupa-care este croită pe linie dreaptă. Obligatoriu, trebuie să fie dintr-un material din culoarea rochiei. Plastronul şi cordonul se realizează din acelaşi material ca şi jupa. (În talie se poate purta şi o centură, avînd diferite lăţimi şi mai ales din materiale lucioase ori metalizate). Atenţie, lungimea trece mult peste genunchi. Pentru asemenea ocazii recomandăm rochii executate din materiale iuni, mătase naturală plină, lucioasă sau mată, sau din triplu voal de lînă sau mătase, care pot fi şi imprimate.

Model 8

O rochie elegantă, cu croială chimono pentru corsaj şi linie dreaptă pentru fustă. Atît corsajul cît şi fusta au părţi încrustate din materiale în dungi.
Talia este marcată de o corseletă detaşabilă, înfăşurată de două ori în jurul taliei. Este realizată dintr-un material în culoarea dungilor.

Căsătoria, între profundele-i implicaţii sociale şi tentaţia minimalizării acestui sens

secretele fericirii familiale

Aş dori, dragi cititori, să vă împărtăşesc prin rîndurile de faţă, cîteva din opiniile pe care le-am cunoscut din nenumăratele dialoguri pe care le-am întreţinut cu tineri-elevi şi studenţi, adulţi de cele mai diverse profesiuni şi vîrste: muncitori, funcţionari, militari, cadre didactice, medici etc., căsătoriţi şi necăsătoriţi, divorţaţi, văduvi sau „celibatari convinşi", în legătură cu una din problemele esenţiale ale vieţii: căsătoria. Dar cît de complicate sînt lucrurile. Abia am scris cuvîntul căsătorie şi am şi simţit necesitatea de a-l înlocui cu altul: familia. Cred însă că e mai bine să ne explicăm. Nu puţini din interlocutori, tineri mai ales, fac o gravă confuzie: privesc căsătoria ca pe o problemă pur personală, care nu-i interesează direct decît pe „cei doi" şi nu ca pe un act cu profunde implicaţii sociale — ca urmare a faptului că familia reprezintă nucleul de bază al societăţii. Or, pornind de la această realitate, sîntem obligaţi să acceptăm că de gradul de înţelegere a esenţei sociale a relaţiilor dintre soţ şi soţie depinde într-o măsură considerabilă fericirea conjugală, ce reflectă maturitatea cuplului marital. Deci, nu este totuna dacă hotărîrea de a întemeia o familie are la bază imaginea complexă asupra responsabilităţii actului căsătoriei sau este privită în mod superficial, simplist, ca un act ce satisface, pur şi simplu, atracţia fizică dintre două persoane. Înţeleasă astfel, căsătoria va deveni extrem de vulnerabilă; imaginată ireal, idealizată, fără nici o legătură cu problemele cotidiene, ea nu va rezista şi la primul contact mai dur cu viaţa va apare decepţia, regretul pentru pasul făcut şi tot atît de pripit va urma hotărîrea despărţirii, a divorţului, ca urmare a faptului că la baza acestui pas greşit a stat o prejudecată: şansa sau neşansa fiecăruia în căsătorie. Este extrem de dureros faptul că nu numai tineri, dar chiar oameni vîrstnici, realizaţi din punctul de vedere profesional, maturi, împărtăşesc, intim sau deschis, un asemenea punct de vedere — este adevărat mult mai comod — cînd sînt puşi în faţa unor situaţii atît de diferite, în ce priveşte evoluţia căsătoriilor.

În timp ce unii părinţi consideră că pregătirea adolescenţilor pentru viaţa de familie ar conduce la mărirea interesului lor pentru probleme sexuale, alţii apreciază ca neavenit rolul unei instruiri în acest domeniu, considerînd că există un curs firesc al lucrurilor, de la care nimeni nu se poate abate. Există şi o altă categorie care pledează pentru o informare, pînă în cele mai mici amănunte, cu accent pe aspectele dificile, cotidiene, ale căsătoriei, care să conducă la anihilarea oricărui element de poezie şi idealizare a relaţiilor dintre oameni. Uneori se aud şi voci care consideră că este suficient să pregătim oameni cu caractere integre, cu simţul datoriei şi responsabilităţii, pentru că, automat, aceştia vor fi capabili să-şi formeze şi un cămin fericit.

Aceste opinii, atît de diferite, confirmă marile dificultăţi pe care le întîmpină tinerii în drumul lor spre căsătorie. Totodată, realitatea infirmă la fiecare pas aceste puncte de vedere, demonstrînd necesitatea **clarificării** tineretului, încă de pe băncile şcolii, asupra „secretelor" **fericirii în dragoste, în căsătorie, în viaţa de familie.**

Pentru aceasta este necesar să ne debarasăm de prejudecata **predestinării fericirii sau nefericirii în căsnicie** şi să adoptăm o atitudine lucidă, realistă. După cum orice lucru durabil, valoros, necesită efort, spirit de sacrificiu, de dăruire, inteligenţă etc. şi **viaţa de familie trebuie privită ca una din cele mai delicate şi complexe creaţii umane, ce presupune condiţii prealabile, pentru ca startul să fie fericit şi, în continuare, să asigure statornicie şi înţelegere deplină în orice situaţie s-ar putea afla în viaţă.** Există, oare, reţete general-valabile în acest domeniu? Nu, nu există.

"Este adevărat — mă întreba de curînd o studentă — că de fata sau băiatul care se căsătoresc depinde ce fel de soţ sau soţie va avea"? În condiţiile vieţii din ţara noastră nimeni nu mai poate obliga un tînăr sau o tînără să se căsătorească cu un om pe care nu-l vrea. Dar, în acelaşi timp, apar numeroase şi delicate probleme în legătură cu cel (sau cea) pe care-l doreşte. Mari decepţii se ivesc mai ales atunci cînd tinerii nu au — formate — o **capacitate obiectivă** şi **criterii corecte de apreciere şi autoapreciere a situaţiilor,** din care cauză se comit erori fundamentale. În loc să aprecieze **persona-**

litatea în ansamblu a viitorului partener, din punctul de vedere al **atitudinii față de valorile spirituale și morale ale societății noastre, față de ceilalți oameni apropiați sau străini familiei, a colectivului în care își duce existența,** își formează o imagine despre viitorul partener în etapa de îndrăgostire, luînd drept **reprezentative** elemente artificiale ce dispar adesea, odată cu perioada de cîștigare a drepturilor asupra celuilalt. Fetele comit și o altă greșeală: încrezătoare, sensibile, dornice să fie alături de omul iubit, trec cu vederea manifestări foarte grave ca: grosolănia, minciuna, beția, suspiciunea, perfidia, comoditatea etc. **sperînd în capacitatea lor de „reeducare" și plasticitatea deosebită a partenerului,** încercînd adeseori zadarnic, după căsătorie, să realizeze o asemenea „operă". Bărbatului îi este greu să se simtă obiect al reeducării de către propria soție, în fața căreia el ar vrea să apară ca o *forță*, o autoritate demnă de toată stima. Și cu cît are o poziție mai precară, cu atît pretinde să fie recunoscut și să se afirme.

N-am să uit niciodată cum, în cadrul unei dispute pe tema fericirii în familie, o adolescentă, cu lacrimi în ochi, a încercat să-și convingă colegii că **nu există fericire familială, că nu poate exista,** că ea a văzut în jur atîtea decepții — începînd cu proprii părinți — încît **nu se va căsători niciodată,** pentru a nu mai aduce nefericire și altora — copiilor săi — pe care i-ar dori foarte mult, dar pe care nu-i va putea avea niciodată. Clasa s-a împărțit în trei grupe: **cei care o aprobau,** cei care **o combăteau** și **cei nehotărîți,** care oscilau cînd de o parte, cînd de cealaltă. Atunci cînd spiritele erau mai încinse se ridică o fată, liniștită și calmă de obicei, cu o privire limpede și cu un zîmbet cald, care a atras deodată, asupră-i, toate privirile: „Voi mă cunoașteți — a spus ea — știți bine că nu mă laud niciodată, căci n-am cu ce, fiind ca voi toți. Dar astăzi, ascultîndu-vă, simt nevoia, pentru prima dată, să vă spun că aș avea cu ce mă mîndri: cu părinții mei, cu familia mea, cu viața minunată pe care o trăim noi cei cinci membri — tata, mama, cei doi frați și cu mine. Dacă nu discutam aici despre fericire și nefericire în căsătorie, poate nici nu realizăm ce părinți minunați am și cum au știut și știu ei să creeze în jurul nostru și cu noi acest climat de liniște, căldură, dragoste și încredere. V-aș ruga să-mi dați voie să vă spun cum e la noi în casă.

Cine e mai mare, mai important, tata sau mama? **Fiecare dintre ei se întrece să demonstreze că celălalt merită cea mai multă dragoste, ascultare și recunoștință.** Și, deși din punct de vedere al studiilor tata e superior — el e inginer iar mama numai educatoare — noi, copiii, **n-am văzut din comportarea tatei față de mama decît cea mai mare stimă și uneori chiar o convenționlă autosubapreciere.** Iar mama, care citește mai multă literatură și știe să cînte la vioară, nu are decît cuvinte de laudă cu privire la simțul estetic al tatălui nostru și regretă că timpul lui nu-i permite să se bucure mai mult de satisfacțiile din acest domeniu.

Nu pot să nu admir la părinții mei **încrederea totală pe care și-o arată, reciproc,** și care elimină **orice urmă de suspiciune, orice încercare de inducere în eroare a celuilalt,** oricît de neînsemnată. Și mai e ceva: **ce ușor își recunosc, reciproc, vina** — cînd se întîmplă să o aibă — **cum se străduiește fiecare dintre ei să ia asupra-și cea mai mare responsabilitate, să nu-i dea celuilalt posibilitatea să sufere pentru greșeala comisă.** Poate ați observat că eu nu vă mint și nici nu mă îndoiesc atunci cînd afirmați ceva. Cînd fac o poznă, oricît de mare, cel mai greu îmi este pînă le spun părinților și fraților mei. Vă mărturisesc sincer că nu am ascuns față de ei nici o notă mică, nici o observație din partea tovarășilor profesori și ei nu mă ceartă și nu mă bat niciodată, iar prin aceasta eu văd că au încredere în mine și nu fac altceva decît să mă corijez singură.

Deși sîntem o familie relativ numeroasă, **la noi treburile se rezolvă cu calm, ordine și spirit gospodăresc:** fiecare știe ce are de făcut, se străduiește să termine mai repede și mai bine și să mai dea o mînă de ajutor celorlalți. Abia așteptăm să ne așezăm seara cu toții în jurul mesei, fiecare povestind ce-a făcut, ce planuri are, cerînd ori de cîte ori e cazul părerea celorlalți. Privirile calde ale părinților noștri îndreptate de la unul spre altul și cuprinzîndu-ne pe toți, în același timp, sînt pentru noi copiii, cea mai mare bucurie. Văd pe fețele unora dintre voi semne de întrebare, neîncredere, parcă mi-ați apune: cum, la voi nimeni nu se supără niciodată, nu există conflicte, voci ridicate? Cred că și din acest punct de vedere sîntem o familie fericită. **De la părinții mei am învățat să prevenim „incendiile" și să le stingem încă din stadiul de scînteie.** Nici nu știți cît e de simplu. Sîntem atenți unul față de altul, față de starea de spirit cu care celălalt vine acasă. Și atunci ne străduim să nu punem „paie pe foc" ci, din contra, **să lăsăm focul să se stingă din lipsă de combustibil.** Părinții noștri spun mai mult decît atît: **să nu intrăm pe aleea blocului nostru cu stări de încordare, pentru că drumul e scurt, mergem cu liftul și există**

(Continuare în p. 192)

Conf. univ. dr. STELIANA NĂSTĂSESCU-CRUCERU

copiii, între comunicarea afectivă şi dragostea devenită imperativ pedagogic

pot înlocui sentimentele excesive, forţa educativă a raţiunii?

Problemele educaţiei au impus distincţia între însuşirile înnăscute şi cele dobîndite ale personalităţii. În ceea ce priveşte cunoaşterea personalităţii, psihologul de astăzi nu se limitează la examenul structurii individualităţii; comportamentul persoanei este elucidat prin constatarea relaţiei om — mediu, individ — ambianţă. Motivaţia noastră nu poate fi determinată decît în cadrul relaţiei între semnificaţia situaţiei externe şi cea trăită, oglindită în conştiinţă. Miezul filozofiei marxist-leniniste constă în teza fundamentală conform căreia conştiinţa individuală este determinată de conştiinţa socială, eul rămînînd inseparabil de climatul social.

Maturizarea fiinţei umane nu se face decît prin integrarea progresivă a individului în viaţa socială şi de familie. „Deschiderea" conştiinţei se efectuează prin contactul şi comunicarea directă între indivizi. Dacă specificul naturii de comunicare umană — spre deosebire de cea animală — este verbul, acesta nu pătrunde în conştiinţa partenerului decît pe calea inimii, a afectului, a căldurii afective. Iată de ce natura şi gradul unui asemenea contact afectiv — factor esenţial al formării personalităţii — se impune în mod imperativ investigaţiei şi activităţii practice a educatorului. Omul nu se poate forma, din momentul apariţiei sale în lume, decît într-o ambianţă afectivă — a familiei, a şcolii, a colectivului profesoral, a societăţii din care face parte.

Formele contactului afectiv, de apropiere mutuală, diferă în natura, gradul şi modul lor de manifestare. De aceea şi efectele dragostei diferă şi ni se înfăţişează într-o imensă succesiune între două extreme.

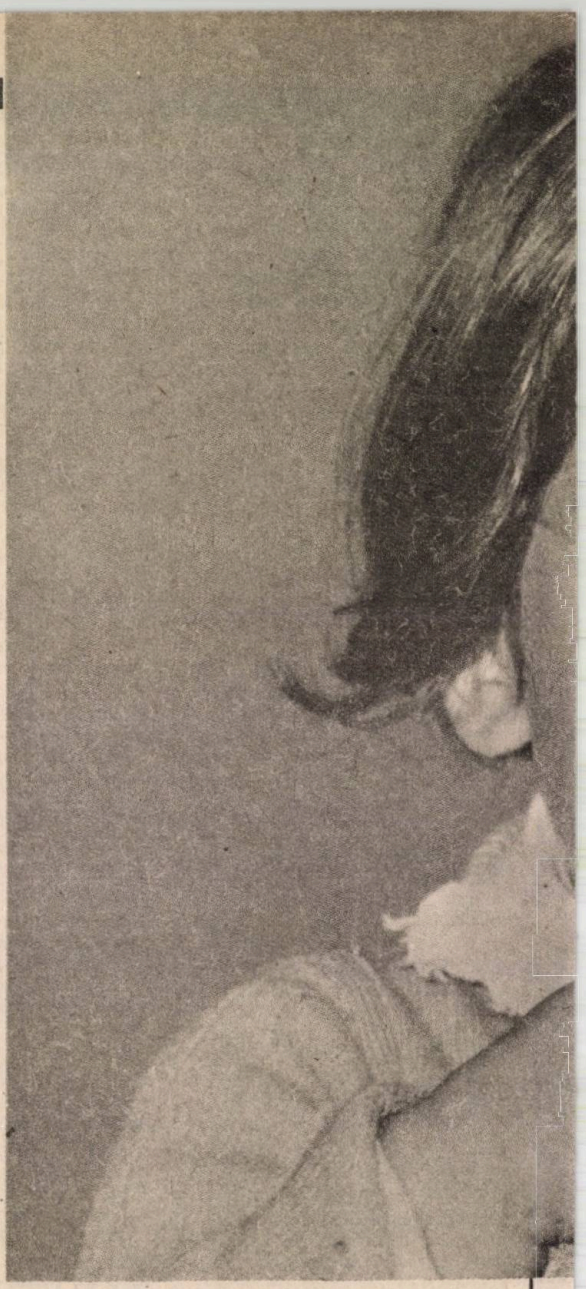

Se ştie, de pildă, că la un copil **nedorit** de părinţi — şi mai ales de către mamă — care e menit să trăiască într-o **atmosferă familială rece sau ostilă lui,** se instaurează o **conştiinţă a înstrăinării,** ceea ce îl apropie de „sălbaticul din Aveyron", descris de către medicul Jean Itard, la începutul secolului al XIX-lea. **Anxietatea copilului este determinată de lipsa de afecţiune şi ocrotire părintească,** asemeni acelora ale copilului rămas orfan de mic, crescut de străini **indiferenţi.** Aşa se explică şi **repercusiunile nefaste ale ultimului război asupra inadaptabilităţii, a formării deficiente a unui mare număr de copii.** Echilibrul nervos, sensibilitatea, afectivitatea copilului sînt diminuate.

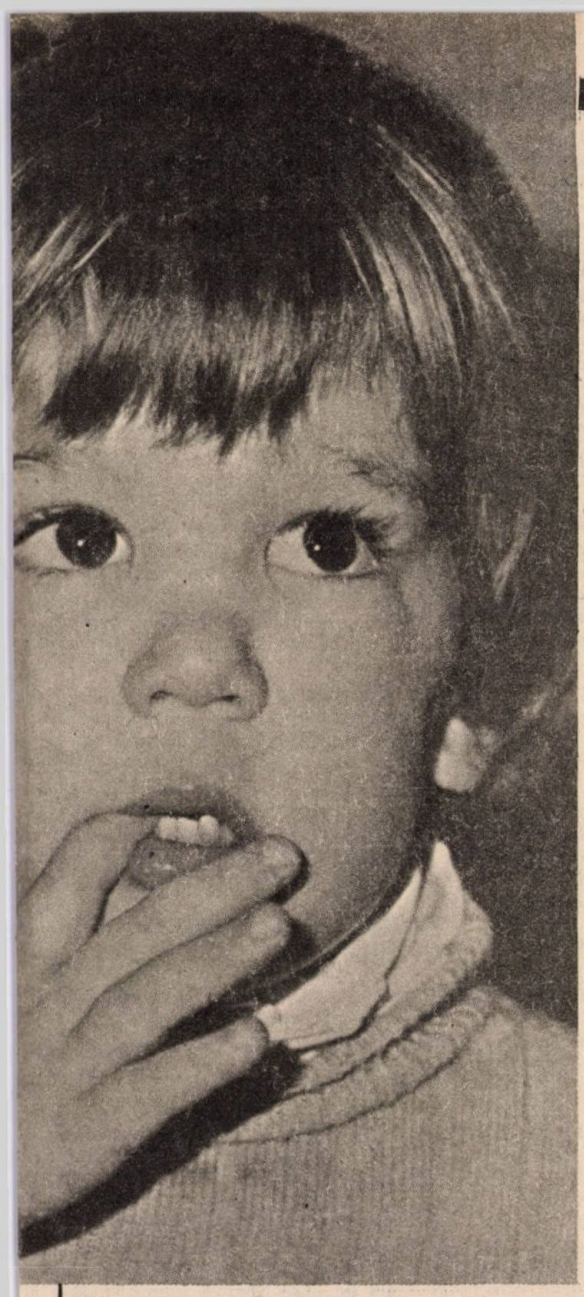

Cartea lui Alfred Brauner despre „Copiii marginali“ (Les enfants des confins, 1976) deschide un orizont vast educatorului și reeducatorului, psihiatrului și medicului în opera acestora de reeducare a unor asemenea copii. În lumina noii orientări, interdisciplinare, **cazurile de debilitate mintală, conduită aberantă, delincvență sau criminalitate se deschid inițiative noi și fructuoase de reeducare, tratament și prevenire a devierilor de la normal.** Rezultatele activității desfășurate de Centrul de la Paris, dirijat de către soții Francois și Alfred Brauner (de aproape treizeci de ani) merită toată atenția educatorilor. Varietatea mijloacelor de reeducare — afară de cele clasice, de logopedie — prin desen, sculptură, dans, cîntec și reprezentare dramatică se desfășoară într-un climat de afecțiune. **Una din regulile echipei de reeducare este interzicerea oricărui fel de represiune violentă, brutală, față de copil.** Educatoarea care și-a permis o astfel de acțiune, **a fost exclusă** din acest centru.

Dacă o cale de reintegrare în societate, de reanimare a copilului este aceea de **comunicare afectivă,** dacă comunicarea verbală nu se poate împlini decît prin impulsul afectiv de apropiere și afecțiune, atunci **dragostea față de copil se impune ca imperativ pedagogic.** Dacă examinăm mai de aproape principiul după care se conduc soții Brauner, ne dăm seama că **înțelesul de afecțiune se cere supus unui examen critic.** Dacă **răceala, lipsa de afecțiune, vidul afectiv înstrăinează, depersonalizează un copil, nu înseamnă că dragostea fără discernămînt poate fi impusă ca panaceu educativ** de socializare și personalizare.

Nu este necesară intervenția pedagogului pentru a constata că excesul de dragoste față de copil duce spre răsfățarea acestuia, spre egoism și egocentrism. Constatăm, paradoxal, că **un asemenea exces favorizează o încetinire a dezvoltării, similară aceleia a copilului nedorit de familie.**

Care este explicația efectelor nocive ale excesului de iubire?

Un copil căruia **i se satisfac toate dorințele fără a i se cere măcar un minimum de efort,** de a elabora mijloacele de a-și împlini aspirațiile, **devine incapabil de un act de voință, de gîndire, inițiativă, decizie, de simț al responsabilității.** Se ajunge la un mod de **depersonalizare a copilului, apt numai de a cere,** în așteptare numai de **a primi.** Este explicabil de ce orice sentiment de lipsă provoacă la un asemenea copil o reacție agresivă față de acei pe care îi consideră culpabili de privațiunile sale. Este ceea ce numim **reacție la un sentiment de frustrare,** de deposedare de către cineva a bunurilor care **trebuie** să ni se ofere, la care avem dreptul de posesiune. Gradele și formele unei asemenea reacții, a „complexului de frustrație“ sînt descrise cu multă finețe de Tiberiu Rudică în lucrarea „Eu și celălalt“. Un copil posedat de „complexul de frustrație“ devine incapabil de a-și sacrifica o satisfacție în favoarea altora, de a ceda o fărîmă din bunurile sale.

Evitarea unei asemenea conduite necesită o clarviziune a exigențelor educative. În broșura noastră „Le dați copiilor totul, dar le cereți destul“? (1975) ne referim la un asemenea imperativ cînd spunem că „educația **nu cultivă exigența pentru exigență, ci se folosește de aceasta pentru a crea în copil conștiința clară a raporturilor dintre el și societate, a regimului de drepturi și obligații** care condiționează existența sa în sînul societății“, astfel creăm în copil „o înaltă **conștiință a răspunderilor** pe care el le are față de sine și față de societate“ (pag. 5).

Efectele nocive ale excesului de iubire

Examenul unei conduite ne impune o întrebare privind **semnificația atitudinii ca mijloc de a realiza un scop.** Noi putem iubi pe cineva, dorind să facem sacrificii pentru binele acelei persoane, cu **scopul** realizării și împlinirii idealurilor acesteia, dar atracția față de cineva poate avea originea în necesitatea de a ne folosi de acea persoană, ca **mijloc** de satisfacere a intereselor noastre. Poate că nu este eronat să vorbim, în primul caz, de o **dragoste fecundă și adevărată,** iar în al doilea caz de una **sterilă** și **falsă.** În primul caz este corect să vorbim despre **iubire de altul,** iar în al doilea caz despre o formă a **iubirii de sine,** de o simulare și o mască a iubirii de altul.

Atitudinea afectivă a educatorului devine fecundă atunci cînd stimulează conduita de autorealizare a celui educat, fapt care nu se realizează decît prin stimularea unui efort, a unei finalități de a se împlini prin **muncă.** Efectele efortului depus devin cărămida solidă în edificiul personalității; conștiința de sine a copilului răsare din autoobiectivarea sa în produsele muncii sale.

Numărul persoanelor handicapate în lumea de azi se ridică la cifra de 500 de milioane, ceea ce a făcut ca Centrul de dezvoltare socială și umanitară al Națiunilor Unite să inaugureze „Deceniul pentru ajutorarea handicapaților".

Educatorii școlii noastre de reeducare sînt animați de principiile care figurează și în „evantaiul infinit de modificări" din raportul Comisiei UNESCO: „grija de a lua tot mai mult în considerație aspectele afective și caracterologice ale personalității". („A învăța să fii", de Edgar Faure, București, Editura didactică și pedagogică, 1974, p. 239). Aceste principii fac parte integrantă din Directivele Partidului Comunist Român și ale măsurilor educative indicate de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Prof. univ. dr.
CORNELIA DIMITRIU

înțelegerea părinților-cheia de boltă a educării copiilor

Orice cuplu familial constituit pe baza unor profunde sentimente morale, estetice, juridice, nutrește firesc o vie dorință de a avea urmași. Această dorință însă, este circumscrisă într-un ansamblu mai complex de relații, nu doar natural-biologice ci, în mod preponderent, într-unul social-educativ, cu semnificații de largă perspectivă.

Așadar, întregul sistem de relații care se dezvoltă între membrii familiei, odată constituită, crează așa numitul cadru familial, sau mediu specific, **propice creșterii copilului. Trăsătura definitorie a mediului familiei fiind atmosfera, ori climatul familial, care constă într-un mod anume de manifestare a gîndurilor, a intențiilor a sentimentelor. Dacă efectele asupra vieții fiecăruia, ca și asupra familiei însăși, luată ca întreg, sînt pozitive, climatul este considerat favorabil și, dimpotrivă, dacă efectele sînt negative, climatul este nefavorabil. În acest caz rezultatele vor fi contrarii scopurilor educative.**

Climatul sau atmosfera familială nu este un datum ci, rezultatul a numeroși factori și ai unor condiții care-l determină. Nu ne putem îngădui — din cauza spațiului — o descriere detaliată a tuturor factorilor implicați în determinarea atmosferei familiale, dar putem menționa pe scurt cîțiva.

Factorul principal îl constituie **înțelegerea dintre părinți.** Aceasta face ca **atitudinile, manifestările** acestora să capete un caracter **concordant,** mai ales că situațiile atît de variate și de neașteptate ce se pot crea în procesul creșterii și educării copiilor cer întotdeauna unitate de vederi. Divergențele de păreri la nivelul părinților au întotdeauna urmări negative asupra comportamentelor copiilor.

Gradul de înțelegere dintre părinți depinde, firește, de motivele care o generează, de modul cum se armonizează aceste motive și de factura intereselor pe care se construiește și se deapănă viața celor doi părinți. Cum motivele și interesele sînt diferite, de la o categorie de părinți la alta și nivelul de înțelegere va fi diferit, de la o familie la alta.

Este un fapt îndeobște bine cunoscut și anume că, nu în toate familiile există același climat, fiindcă nu toți oamenii sînt la fel, nu toți sînt constituiți identic, ca fire și ca năzuințe. Nici cei doi părinți care alcătuiesc cuplul familial nu pot fi identici ca fire — de unde rezultă, încă odată, ideea că atmosfera generală a familiei este, în ultimă instanță, rezultatul unui grad **minim de efort** pe care fiecare membru al familiei trebuie să-l depună pentru asigurarea **echilibrului** și a unei stări de lucru favorabile.

Pe de altă parte, o atmosferă poate fi propice pentru creșterea și educarea unor copii cu particularități ce pot răspunde adecvat influențelor exercitate, dar aceeași atmosferă poate fi și nepropice altor copii, cu alte particularități. Deci, ideea că un anume grad de efort și conștientizare a creării unei atmosfere de înțelegere se impune de la sine.

De asemenea, înțelegerea dintre părinți nu depinde în toate împrejurările numai de caracteristicele personalității acestora, de firea lor. Viața de familie, în fond, este integrată în ansamblul vieții sociale. Familia nu este o grupare întîmplătoare, izolată de societate. Viața și

preocupările părinților se află într-un raport foarte strîns cu viața socială însăși. În plus, părinții — mai ales în condițiile societății noastre socialiste — sînt puternic ancorați în activități socio-profesionale, activități ce influențează într-o măsură covîrșitoare concepția, mentalitatea și întregul mod de viață. Important este ca cerințele profesionale, ori inconvenientele ce se pot ivi uneori în activitatea părinților să nu fie transferate în viața de familie într-un mod care ar prejudicia climatul. Aceasta nu înseamnează că ceilalți membri ai familiei trebuie ținuți departe de frămîntările celui în cauză. Dimpotrivă, cunoașterea cauzelor acestor frămîntări de către toți determină o participare anume, ceea ce face ca să crească gradul de coeziune al familiei.

Sînt mulți părinți, din păcate, care consideră că „viața" lor nu trebuie cunoscută de către copii și-i țin pe aceștia într-o izolare totală. Este cazul, în special, al părinților care s-au căsătorit foarte tineri și își „apără" cu egoism „secretele" lor. Se înțeleg foarte bine, totul merge bine în relațiile dintre ei doi, dar copiii sînt dați în seama bunicilor sau a altor persoane. În alte cazuri, chiar dacă copiii sînt în prezența sau în propria lor îngrijire, îi „exclud" și-i mențin într-un domeniu socotit al „copiilor". În aceste condiții familia se divide între „noi părinții" și „voi copiii", ceea ce crează o mare nedumerire și o mare neliniște în sufletul copiilor. Delimitarea și menținerea copilului (copiilor) într-o „lume aparte" socotită „a copiilor", repetată ori prelungită, este un motiv de deteriorare a climatului de încredere și a unității familiale. Prezența **efectivă** a părinților în viața copiilor, ca expresie a unei afecțiuni autentice, valorează incomparabil mai mult decît orice cadou, sau o vacanță petrecută în mod deosebit. Mulți părinți au impresia că la vîrsta de 3—5 ani sau chiar sub această limită, copiii nu-și dau seama de frustrarea la care sînt supuși. În realitate, la această vîrstă se percepe mai acut dăruirea ori lipsa de dăruire a părinților după cum, la fel de bine copiii simt diferențele de afecțiune de la mamă la tată, în cazurile în care există această diferență. În orice moment al vieții lor, copiii trebuie să trăiască sentimentul că părinții sînt **întotdeauna** disponibili pentru ei, cu atribuții **asumate în mod egal.**

Unitatea de vederi în soluționarea problemelor diverse ce apar în creșterea și educația copiilor este expresia înțelegerii depline dintre părinți. Aceasta determină, așa cum s-a putut înțelege, o distribuire echilibrată a iubirii părinților față de copii. Căci, una din problemele care s-a pus întotdeauna în relațiile părinților cu copiii a fost accea a modului în care trebuie să se manifeste dragostea părinților față de copii.

Cei mai mulți părinți se întreabă: „Cît de multă dragoste trebuie arătată copilului" și „cum" să se poarte cu copiii pentru a nu greși în educația lor. Întrebarea este justificată și firească pentru aceștia, deoarece, un adevăr cunoscut este acela că, toți părinții care și-au dorit copii și au consimțit la a-i aduce pe lume, îi iubesc profund. Asupra modului cum trebuie însă tradusă dragostea pentru a o transforma într-o pîrghie solidă în procesul de modelare a copiilor sînt multe nedumeriri. Acest aspect al problemei impune, din capul locului, cîteva precizări.

În primul rînd, deși esența dragostei părintești este aceeași, la toate categoriile de părinți — este vorba de părinții care aduc pe lume copiii doriți — forma pe care o îmbracă aceasta în raporturile cotidiene cu copiii este foarte diferită. Diferențe de manifestare a dragostei față de copii apar și există, chiar în cadrul aceleiași familii, de la mamă la tată. Această diferențiere trebuie înțeleasă, firește, nu ca divergență de păreri. **Nimic nu dăunează mai mult în formarea caracterului unui copil decît caracterul contradictoriu al atitudinilor celor doi părinți.** Dacă mama și-a dat acordul asupra hotărîrii fetiței de a merge într-o excursie cu clasa din care face parte, iar tata respinge această hotărîre, efectul negativ nu constă numai în faptul că fetița resimte o profundă durere, aceea de a nu participa, alături de colegii ei, la o acțiune recreativă, dar și în aceea că o simte pe mamă în inferioritate, cu autoritatea știrbită de partenerul de viață al ei. În sufletul copilului ideea că **părinții sînt egali** iar valabilitatea măsurilor și a hotărîrilor trebuie să rămînă aceiași, în toate situațiile, este ideea ce trebuie consolidată. **Zdruncinarea încrederii copilului în forța morală a unuia dintre părinți are, în ultimă instanță, repercusiuni asupra viitorului său caracter.**

În al doilea rînd, manifestarea dragostei părinților față de copii trebuie să capete, mai mult sau mai puțin, un caracter „raționalizat", **controlat și dirijat.** Este vorba de o „filtrare" a afecțiunii prin prisma scopurilor finale ale educației, de o îmbinare permanentă a iubirii cu o doză rațională de cerințe și restricții, acolo unde situația o impune.

Toți părinții doresc să aibă copii harnici, sinceri, politicoși, să manifeste interese pentru cultură și cunoaștere, să se îndrepte cu pași siguri spre o meserie necesară vîrstei adulte. Pentru realizarea unor astfel de trăsături este nevoie de grijă, răbdare, îndrumare și înțelegere, dar și de anumite cerințe ferme, fără echivoc. A-l copleși pe copil cu mîngîieri, a-l adora și a-l menține într-o stare de „a nu face nimic", asigurîndu-i un cuib călduț, fără a-l angaja la o participare activă, nimic nu se va adăuga

la zestrea lui nativă, nimic nu se va transforma și nu va deveni conform unui model propus. Copilul care ascultă, în pătuțul cald, povestiri despre oameni harnici, despre eroi în muncă și luptători pentru adevăr, nu vor deveni niciodată harnici, eroi ai muncii socialiste, ori luptători pentru dreptate și adevăr.

Conturarea personalității copilului implică totuși cunoașterea unor norme legate de „cît", „cum" și „cînd" trebuie iubit copilul. Este vorba fie de un control al atitudinilor părinților și de adoptare a unei conduite în care copilul să vadă și să simtă **deopotrivă atît căldura iubirii cît și fermitatea cerințelor, atît afecțiunea autentică, cît și precizie și hotărîre în respectarea normelor stabilite.** Pe aceste elemente se clădește autoritatea normală, ca fundament al relațiilor părinți-copii. Dacă „din dragoste" copilului îi sînt satisfăcute toate dorințele, toate impulsurile, dacă i se tolerează orice abatere și este scutit de responsabilitățile specifice vîrstei, în scurtă vreme autoritatea părinților va fi anulată, iar „măria sa copilul" va deveni un dictator căruia părinții vor trebui să i se supună. Pe de altă parte, lipsit mereu de exercițiul autonomiei, greu va deveni capabil să-și organizeze activitatea, să ia decizii, să-și adapteze conduita la situațiile concrete de viață. Șocul cel mai puternic îl va simți în momentul intrării în grădiniță sau în școală. Contactul cu colectivitatea și cu educatoarea ori învățătorul, îl va pune în imposibilitatea de a răspunde adecvat la cerințele formulate, de data aceasta, în mod egal pentru toți. Dragostea supradimensionată îi determină pe unii părinți să adopte o atitudine de supraprotejare. Acești părinți își sufocă odraslele cu o afecțiune nelimitată, îi țin pe copii izolați de alți copii, ori de alte persoane și îi copleșesc printr-un protecționism exagerat.

Un alt aspect care caracterizează dragostea cumpătată se manifestă în grija pe care trebuie să o aibă părinții în a nu se situa la polul opus **supraprotecționismului,** acela al **subprotecționismului** sau **subafectivității. Copiii lipsiți de căldura sufletească a părinților nu se pot dezvolta normal. Dragostea este cel mai substanțial aliment.** În condițiile în care familiile s-au constituit în termenii menționați la început, absența unei afectivități specifice nu poate fi justificată. Numai în cazurile în care s-au ivit elemente ce au determinat **dereglarea** climatului, a înțelegerii dintre părinți, copiii devin terenul unei adevărate dispute. De cele mai multe ori însă, neînțelegerea dintre părinți îi face pe aceștia să se concentreze asupra conflictelor dintre ei, iar copiii sînt sacrificați, atît prin faptul că se simt abandonați, cît și prin faptul că „asistă" la degradarea atmosferei familiale. În unele cazuri, cînd de la ușoare conflicte, neînțelegerea se amplifică pînă la rivalități mari, se ajunge la separarea părinților și atunci, evident, este vorba de un mediu nociv, generator de mari devieri comportamentale la copii și fatalmente efectele educative sînt departe de a le satisface vreuna din cerințe. Dezorganizarea nucleului familial reprezintă, în ultimă instanță, anularea oricărei perspective pozitive în formarea personalității copiilor.

Iată deci, că ideea creerii, cultivării și menținerii unei atmosfere familiale echilibrate, susținută de autentice sentimente de dragoste, manifestată în forme cît mai adecvate scopurilor educative pozitive, este **cheia de boltă a procesului formării unor personalități puternice.**

De aceea, părinții angajați ferm în creșterea și educarea copiilor trebuie să-și **revizuiască foarte atent conduita, atît în raporturile dintre ei, cît și în raporturile cu copiii.** Unghiul de reglare al manifestării cumpătate a dragostei părintești este scopul urmărit de părinți. Or, toți părinții proiectează foarte de timpuriu modelul devenirii copilului. Nimeni nu poate face prognosticuri de mare detaliu, în ceea ce privește „chipul final" pe care-l va avea copilul, cînd va deveni adult. Dar, trasarea liniilor generale, care să contureze personalități cu atribute ce caracterizează **omul-om,** dezvoltat armonios, fizic și moral-spiritual, este o problemă majoră, specifică oricăror părinți conștienți de rolul pe care și l-au asumat.

Prof. ELVIRA CREȚU

părinții au nevoie și de tact pedagogic

Cea mai nobilă creație a vieții este omul, care dintr-o ființă plăpîndă și neajutorată, cum este la naștere, ajunge mai tîrziu la demnitatea unei existențe auguste.

Copiii, schimbul de mîine, au fost, sînt și vor fi întotdeauna în centrul preocupărilor celor a căror privire se îndreaptă spre viitor.

După cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, „tinerii, copiii patriei noastre se dezvoltă într-un climat social, politic și etic nou, superior, dispunînd de tot ceea ce este necesar pentru a se forma ca oameni înaintați, făuritori conștienți și pricepuți ai României socialiste și comuniste".

Pentru creșterea și educarea copiilor este necesară, în primul rînd, dragostea și grija părintească, în al doilea rînd a școlii, ca instituție specializată în acest sens, care colaborează cu

alți factori educaționali cum ar fi organizațiile de copii și tineret și, de asemenea, din partea tuturor membrilor societății.

Spre deosebire de celelalte ființe, omul este înzestrat cu gîndire, fiind creatorul propriului său destin.

Un alt apanaj al omului este educația, ca o trăsătură a vieții sale sociale. „Un cîine educat nu educă". **Omul, ființă educată, trebuie să educe alt om.** De la părinte la fiu, de la profesor la elev, de la un tovarăș la altul, de la un colectiv la un membru al colectivului, educația trebuie să funcționeze ca o respirație ritmică aducătoare de ozon.

Marele gînditor indian Rabindranath Tagore spunea: „...sufletul omului se modelează datorită sufletului unui alt om".

După părerea mea, în ansamblul factorilor educativi, familia ocupă un loc de cea mai mare importanță. **Profilul copilului depinde, în cea mai mare parte, de climatul familial, de organizarea familiei, de felul cum membrii ei îl influențează și aceasta mai ales sub raportul atitudinilor și concepției față de viață, față de muncă, față de oameni, față de îndatoriri.**

Putem spune că, **din punct de vedere formativ-moral, personalitatea copilului se structurează în cea mai mare parte în familie, de la care preia direct un anumit stil de viață, pe care îl poartă de multe ori nealterat și de-a lungul anilor de maturitate.**

Am constatat că părinții devin pe zi ce trece tot mai conștienți de necesitatea intervenției lor în procesul de formare a copilului, dar ceea ce am remarcat e faptul că aceștia nu sînt suficient de pregătiți pentru marele lor rol. Ei fac, în general, educația după bunul lor simț, în mod intuitiv, deci empiric. De obicei aplică aceleași metode și au aceeași atitudine pe care părinții lor au avut-o față de ei. Astfel, dacă ei au avut părinți severi au fost și ei severi, dacă s-au bucurat de căldura părintească și ei au fost apropiați de copii ș.a.m.d. Aceasta înseamnă că stilul educativ în familie, cu puține excepții, se perpetuează de la o generație la alta, în mod tradițional, neschimbat. Dar aceste modele transmise de la părinți la copii s-ar putea ca la un moment dat să nu se mai potrivească cu importantele transformări pe care le trăiește societatea, așa că vor apare discrepanțe între cerințele societății și nivelul cultural al familiei, între aspirațiile noi ale tineretului și dorințele și concepțiile părinților. Părinții sînt puși astăzi față în față cu anumite transformări sociale, pentru care amintirile copilăriei lor nu le mai oferă nici o îndrumare.

Orice sistem de educație s-ar adopta, oricît de savant ar fi organizat acesta, rămîne neputincios dacă se izbește de atitudinile înapoiate, de neînțelegerea sau opoziția părinților. Așa cum spunea H. Stern în lucrarea „Educarea părinților în lume", (1972): „Se pot construi clădiri, se pot inventa metode de predare, se pot scrie manuale, se pot grupa copii după durata școlarizării, se pot mări fondurile alocate educației. Dar dacă toate acestea se ciocnesc de indiferența sau opoziția părinților, efortul educativ este frînat, deviat sau chiar deformat". De aceea, **educarea copiilor în familie trebuie să constituie o preocupare a întregii societăți și tocmai pentru aceea sînt tot mai multe și variate posibilitățile care sînt puse** — din inițiativa unor instituții de stat și organizații de masă — **la îndemîna oamenilor muncii, pentru ca aceștia să învețe cum să-și îndeplinească datoria cetățenească pe care le-o impune calitatea de părinți.**

Școlii îi revine datoria de a continua și completa, iar uneori de a corecta munca educativă începută de părinți, pentru a forma un tineret viguros din punct de vedere fizic, intelectual și moral, bine pregătit pentru viață, înarmat cu cunoștințe, dar mai ales cu deprinderi de muncă și de conduită. Pentru a realiza acest lucru, atît educatoarele cît și învățătorii și profesorii trebuie să cunoască foarte bine pe fiecare copil, caracteristicile lui psiho-fizice, să-i cunoască bucuriile și necazurile, să-l înconjure cu afecțiune. Dacă culturile vegetale au nevoie de căldură, nici oamenii nu se „coc" în climat de refrigerator.

Mircea Maliță, într-un esseu intitulat „Vocație profesională" susținea: „Dacă nu ai, la vederea unui copil sau a unui tînăr o tresărire emotivă și o înclinare spre a-i îndruma și de a-i veghea destinul, dacă nu poți să îmbraci într-o căldură emotivă, generoasă, relațiile și dialogul cu un tînăr, nu ai de ce să te faci dascăl".

Trebuie să recunoaștem totuși că în școală relația profesor-elev nu este întotdeauna justă. Din practică reiese că mai sînt uneori stări de adversitate, de ostilitate, ranchiune înăbușite, tratament nedrept sau inechitate între educator și cel educat. Se întîlnesc situații de copii nedoriți de părinți și ca urmare lipsiți de dragostea și căldura părintească, care la școală nu sînt înțeleși, și astfel devin elevi-„problemă".

Desigur, munca educativă este deosebit de complexă. Pentru eficiența ei se cere din partea educatorului, fie că este părinte sau dascăl, răbdare, tact pedagogic și „o măsură în toate" sau, altfel spus, **nimic prea mult,** acesta fiind unul din cele două sfaturi alese de cei șapte înțelepți și înscrise pe marmora templului lui Apolo de la Delfi.

Prof. CORNELIA ALBU

Desen de ALEXANDRA POPESCU

te aştept mămico!

Soarele încălzeşte întreaga natură. Mirosul florilor şi al mugurilor proaspăt deschişi se răspîndeşte pretutindeni. Este duminecă. În curtea de joc a casei de copii preşcolari — veselie. Copiii se dau în leagăne, stau în grupuri mici şi clădesc case din nisip, poate chiar casa lor. Poate...! Unii primesc musafiri — părinţi care nu le pot asigura o dezvoltare normală şi care conştienţi de responsabilitatea ce o impune datoria de părinte au încredinţat creşterea copiilor lor educatorilor, profesorilor care se străduiesc să-i educe ca **oameni adevăraţi.**

Părinţii pleacă mulţumiţi la casele lor, deoarece s-au convins că aici, cu ajutorul educatorilor, copiii pătrund în tainele picturii, pirogravurii, sînt pregătiţi pentru şcoală, fac excursii, merg în colonii.

Cu inima plină de satisfacţii rămîn şi copiii care şi-au întîmpinat părinţii cu multă dragoste, pentru ca la plecarea lor să-şi reia în mod obişnuit programul, ca şi cînd nimic deosebit nu s-ar fi întîmplat.

Dar, mai sînt şi situaţii în care părinţii sînt absenţi, indiferenţi sau ca şi inexistenţi, cei care abandonîndu-şi copiii pun în primejdie viaţa copiilor lor.

Ne strecurăm în curtea de joc, printre cei mici, printre părinţi. Deodată, străbate pînă la noi un plînş de copil care întreabă, o caută, o aşteaptă pe aceea care l-a adus pe lume:

— Unde e mămica mea? Cine e mămica mea? De ce nu vine la mine? erau întrebări pe care abia le mai desluşeai printre sughiţuri şi lacrimi...

Obrăjorii spălaţi de acele fierbinţi boabe ale durerii îmi stăruie în minte.

Întrebarea „Cine e mămica mea?“ o aud ca şi cînd acum ar spune-o pentru prima oară! Cîtă durere într-o fărîmă de OM! Şi cît chin pătrunsese în sufletul acelei fetiţe!

O aştepta mult, foarte mult pe aceea care a adus-o pe lume în clipe de dragoste, de dăruire, dar care, după aceea, a părăsit-o, ba chiar a uitat-o.

Oricare ar fi motivele, copiii nu trebuie să sufere, nu pot fi lipsiţi de căldura căminului părintesc, de dragostea mamei, de acea fărîmă de dragoste pe care cu toţii o aşteaptă de la părinţi.

Fetiţa plînge, plînge în hohote... Nimeni nu o poate linişti. Directoarea casei o ia de mînă şi o duce în camera de poveşti, acolo unde sînt foarte multe jucării, multe păpuşi mari şi mici, cu speranţa că o va putea smulge din suferinţa pricinuită de lipsa mamei. Pentru puţin timp lacrimile păreau că s-au oprit, că ochii i se luminează. Ia în mînă o păpuşă cu care începe să vorbească:

— Cine e mămica ta? O cunoşti? Şi din nou începe să plîngă. Vrei să fii fetiţa mea? Şi la ureche îi şopteşte, rugător, să primească. Îi promite că nu o s-o supere niciodată, dar împreună cu ea o s-o caute pe mămica ei.

Este greu să te stăpîneşti în asemenea împrejurări. O apropii de piept, o mîngîi. Se uită ţintă în ochii mei şi, cuprinzîndu-mi faţa în firavele ei mîini, mă întreabă:

— Vrei să fii tu mămica mea?

— Ce pot să-i răspund?! Simt că sufletul de mamă este de-a dreptul zdrobit. Îmi iau curaj şi îi promit solemn că ne putem juca „de-a mama“.

— Vreau de-adevăratelea, nu joc...

În sufletul meu s-a născut revolta împotriva femeii ce o face pe Daniela să sufere, împotriva acelor părinţi care după ce-au adus pe lume un copil, ori îl abandonează, ori nu se mai ocupă de buna lui creştere şi dezvoltare, făcînd din sublima datorie de părinte un joc, un simplu joc „de-a familia“. În asemenea cazuri este o crimă să-ţi părăseşti copilul atunci cînd el are cea mai mare nevoie de afecţiunea mamei, de dragostea tatălui.

Din păcate, Daniela nu este singurul caz...

Mama ei şi-ar fi putut creşte copilul, care la rîndul lui ar fi putut-o ajuta să-şi refacă viaţa, să-şi găsească un rost. În schimb, ar fi primit dragostea curată de copil, dragostea Danielei.

Fetiţa va creşte şi, cînd va începe să privească cu ochii minţii, în sufletul ei deznădejea va genera ură împotriva femeilor care utiă că sînt şi mame.

Mama, mama face totul pentru a-şi vedea copilul fericit...

Cum de n-a putut pătrunde în sufletul unor mame dragostea pentru copil, dragostea de mamă?

Te aştept, mămico, cînd vei veni?...

SILVIA DIMA

negativismul — un pericol în procesul educativ al copilului

Se ştie că negativismul este o conduită umană caracterizată prin respingerea spontană a solicitărilor, îndemnurilor pe care o anumită persoană (părinte, învăţător etc.) le adresează altei persoane (copil, elev etc.).

În acest sens general, negativismul se înscrie în rîndul conduitelor normale, ca expresie a capacităţii omului de a acţiona nu numai independent, din proprie iniţiativă, dar şi sub influenţa altuia, în conformitate cu sugestia sa, sau contrar ei, ca reacţie opozantă.

Desigur că nu orice fel de respingere şi de acceptare nejustificată a solicitărilor trebuieşte calificată negativism sau sugestibilitate, ci numai cea care se repetă frecvent şi capătă forme accentuate şi repetate de manifestare.

În condiţiile obişnuite de viaţă familială şi de educaţie şcolară, numărul copiilor negativişti este relativ mic (2—5%) — profilarea conduitei respective fiind favorizată de un echilibru nervos de graniţă (copii cu tulburări nevrotice). Aceasta explică de ce în condiţiile unui regim educativ comun pentru toţi copiii, numai cîţiva reacţionează prin negativism. Observaţia are şi o valoare practică. Pentru a combate negativismul trebuie să ne orientăm cu prioritate atenţia asupra copiilor dificili, să-i cunoaştem psihologic şi să adoptăm faţă de ei o atitudine corespunzătoare particularităţilor lor individuale.

Astfel, cunoaşterea naturii negativismului, şi înţelegerea mecanismului formării conduitei opozante se impune educatorilor ca o preocupare prioritară.

Deoarece negativismul constituie o frînă în calea educaţiei copilului, preocuparea pentru depistarea în formă incipientă şi combaterea lui se impun cu toată seriozitatea, el trebuie să fie combătut cu atît mai insistent, cu cît copilul este mai mic şi are nevoie, pentru a se dezvolta, de îndrumările şi sugestiile adultului. Neascultarea, mai ales cînd îmbracă forma opoziţiei, poate să determine situaţii deosebit de periculoase.

Principalul mijloc de luptă împotriva negativismului constă din evitarea cauzelor care îl generează. **Ele variază cu fiecare copil şi poartă amprenta mediului său familial.**

În raport cu aceasta, se diferenţiază şi formele sale de manifestare, provocate de hrană, conduită, sau o anumită persoană etc.

NEGATIVISMUL FAŢĂ DE HRANĂ poate fi întîlnit la copiii ai căror părinţi (bunici etc.) sînt exagerat de grijulii şi-i obligă să mănînce în condiţii nefireşti — de exemplu, cînd nu sînt flămînzi sau cînd le lipseşte pofta de mîncare, din motive obiective. În ultimul caz, ne referim la inapetenţă, ce precede instalarea unor boli şi adesea continuă tot timpul cît copilul este suferind. În astfel de situaţie, instinctiv, copilul simte dezgust faţă de alimente, uneori atît de puternic, încît consumarea lor în silă îi provoacă senzaţii de vomă.

Este firesc, deci, ca intervenţia energică a părinţilor, care obligă copilul cu inapetenţă să mănînce, să se soldeze cu amplificarea atitudinii sale opozante faţă de hrană. Se generează astfel o situaţie paradoxală: cu cît organismul are nevoie mai mare de hrană, cu atît semnalizarea instinctiv-negativă (dezgust) se accentuează.

Este recomandabil deci: **să nu silim copilul să mănînce; să evităm pedepsele şi recompensele pentru combaterea opoziţiei faţă de hrană: să ne adresăm medicului ori de cîte ori îi slăbeşte pofta de mîncare.**

UN ALT EXEMPLU DE NEGATIVISM manifestat faţă de interdicţiile comportamentale este întîlnit la copilul mic — cînd e asaltat de dirijări exagerate, cicăliri etc. de către anumite persoane (părinţi, bunici etc.).

Cauza instalării acestei forme de negativism o constituie **tendinţa organismului de a executa automatizat reacţiile repetate** — tendinţă ce îndeplineşte o funcţie adaptivă. Într-adevăr, **gîndind mai puţin la felul cum mişcăm picioarele, mîinile cînd mergem, ne autoservim** etc., **conştiinţa fiind degajată de o parte din sarcini şi astfel atenţia se poate concentra la chestiuni mai importante şi aspecte cu totul noi.**

Fenomenul se desfăşoară pe baza unei legităţi psihice. Analiza raţională a actelor comportamentale este respinsă inconştient, **sub forma stărilor de oboseală şi nervozitate** pe care le trăieşte copilul cînd este constrîns să-şi concentreze atenţia asupra lor. Or, un părinte (bunic etc.) care de zeci şi sute de ori pe zi atenţionează copilul în legătură cu acte executate automatizat cum sînt: **evitarea unor accidente** („Nu pune mîna...!"); **distrugerea de bunuri** („Ia seama că se strică!"); **păstrarea liniştei, deteriorarea ţinutei, curăţenia, autoservirea** etc., **îi creează acestuia stări greu de suportat.** În consecinţă, **copilul reacţionează inhibitiv, nu mai aude solicitările părintelui sau acţionează contrar lor.** Desigur, astfel de reacţii negativiste involuntare nu sînt lipsite de controlul conştiinţei.

Adesea înfruntarea adultului apare şi ca un act deliberat, cum este cazul ilustrat de o istorioară în care este vorba despre un negativist căruia tatăl său i se adresează cu o solicitare negativă

pentru a obține o reacție opusă: „Nicușor — spune tata — intră în noroi! Crezi — răspunde copilul — că dacă îmi spui să intru în noroi eu n-am să intru?! Iată că tot intru". Și a intrat.

Metoda principală de combatere a negativismului conduitei ne-a sugerat-o marele pedagog J.J. Rousseau. Așa cum se știe, **el recomandă părinților să lase copilul să învețe cum trebuie să se comporte, din experiența proprie, chiar dacă uneori, ea este dureroasă.** Într-adevăr, dirijarea exagerată este de două ori dăunătoare: devine curînd ineficientă prin generarea atitudinii negativiste și slăbește voința — contribuind negativ la formarea personalității.

O **ULTIMĂ FORMĂ DE NEGATIVISM,** pe care spațiul rezervat unui articol ne permite s-o menționăm aici — cea **îndreptată împotriva unei anumite persoane** — este întîlnită frecvent atît la copii, cît și la tineri și chiar adulți.

Se știe din psihologie că **afectivitatea se manifestă polar, prin emoții și sentimente ce pot oscila între două extreme: curaj—frică, plăcere—durere, dragoste—ură** etc.

Dragostea copilului, cu tot caracterul ei ereditar (instinctual), **se poate stinge și chiar transforma în opusul ei — repulsie, ură.**

În condițiile unor **relații familiale dominate de atitudini negative,** în cadrul cărora **copilul este bătut, respins, criticat, se naște atitudinea negativistă.** Copilul nu numai că nu iubește persoana care îl demobilizează și maltratează, dar trăiește o stare permanentă de teamă și suferință psihică și repulsie față de ea.

Problema prezintă importanță în legătură cu posibilitatea ca persoana spre care se orientează atitudinea negativă a copilului să fie educatoarea sau învățătorul clasei în care el învață. În astfel de situație, copilul nu mai participă atent la activitățile educaționale, comite acte de indisciplină pentru a-l înfrunta pe învățătorul care îl îndeamnă să fie cuminte și silitor.

Combaterea unor astfel de conduite ține atît de educator — care trebuie să manifeste dragostea față de toți copiii, să-i întîmpine cu încredere, să-i încurajeze chiar și atunci cînd la un moment dat au insuccese—cît și de părinte, care adesea determină atitudinea negativă față de învățător, exprimîndu-și, în fața copilului, nemulțumirea despre felul cum predă, notează elevii etc.

Părinții nu trebuie să piardă din vedere că slăbirea dragostei, încrederii și respectului față de învățător, se răsfrînge negativ asupra copilului. În astfel de situații, copilul, întrucît învață mai puțin, se comportă indisciplinat, are șanse mai puține de a obține succes în lupta pentru un viitor frumos, care, în societatea modernă este de neconceput ca posibil în afara școlii.

Conf. univ. dr.
LIVIU V. FILIMON

La cotul carpatic

Sub celestele timpului gene,
pe coline unduioase, tari,
trec meri împodobiți festiv, stegari
ai veacurilor scurse, pămîntene,
către tulburătorul Nesfîrșit, stăpîn
pe cele ce s-au dus sau mai rămîn...

Desfășurată molcom uneori,
privirea soarelui cu mii de fire
țese o pînză de argint, subțire,
pe valuri rustice de buruieni și flori,
din care va ivi între petale roze
prea pîrguitele de-apoi metamorfoze.

Ci, spre amurg, parcă răsar prin zare
mîini transparente cu făclii
ca să strecoare printre ramuri sidefii
aeriene sinuozități bizare
și telurica taină care afară
zboară în fiecare primăvară...

Atunci, multiple siluete din fosfor
se cam adună printre văi, pe după case
spre a privi la cele ce-s rămase
de-atîta vreme vii, în urma lor,
să vadă gîndurile cum își spală
veșmintele în seara de cerneală...

Năluci să fie, cu pași zburători?
lunecătoare ca un șuer risipit
din depărtate piscuri de granit?
sau scînteieri sub draperii de nori,
pierdute în desene aburii
ca urmele unor adînci melancolii?

Se mai adună chipuri de strămoși,
dintre aceia care-au asudat
pe brazda spaimelor neîncetat,
unii uscați, alții mai viguroși,
dar care, cu un primitiv avînt
își împlîntară eurile-în pămînt.

— Toate însă, la un loc, vrerile lor
zdrobirăi încălcări nenumărate,
înscăunînd mereu sfînta dreptate
ca niște spade vii de-a lungul anilor!
freamătă ierburile într-un cor profund,
iar din văzduh, albastre cetini le răspund:

— Despre o prea valahică minune
și aspra brațelor dogoare
Stau multe mărturii nepieritoare
prinse-n ceaslovul vremilor străbune,
lîngă un cot carpatic ca o stană
înfiptă în vecia transilvană.

ERNEST VERZEA

Prin amploarea și cutezanța obiectivelor urmărite, prin rezultatele strălucite obținute, explorările spațiale au deschis larg perspectiva celor mai îndrăznețe proiecte, cu implicații și consecințe de mare însemnătate pentru dezvoltarea civilizației umane.

Paralel cu investigațiile științifice specifice, cercetările au fost orientate și spre fundamentarea căilor și metodelor de utilizare a tehnicii spațiale în sprijinul unor importante activități terestre ale omului.

Această orientare a polarizat interesul tuturor țărilor spre o largă și fructuoasă cooperare, pentru folosirea în scopuri pașnice a spațiului cosmic.

tehnica zborurilor cosmice — pusă în slujba omului

noi contribuții ale oamenilor de știință români, în astronautică

Grație sateliților de telecomunicații a devenit un fapt obișnuit să recepționăm la televizoare emisiuni transmise de la mii și mii de kilometri; deși foarte spectaculos, sistemul este încă dificil și costisitor, necesitînd antene speciale pentru captarea semnalelor de la satelit. Preocupările actuale sînt orientate spre posibilitatea plasării pe orbită a unor sateliți de mari dimensiuni, cu surse puternice de energie la bord, astfel ca semnalele retransmise prin ei să poată fi recepționate direct de la receptoarele TV casnice, așa cum se petrec lucrurile cu emisiunile radio.

Retransmiterea emisiunilor de televiziune este doar una dintre funcțiile sateliților de telecomunicații; principala utilizare o constituie asigurarea legăturilor telefonice, practic între orice puncte de pe glob. Posibilitățile oferite sînt cu totul deosebite. De exemplu, capacitatea de lucru oferită de un satelit pentru legături telefonice între continentul nostru și cel american, de pildă, este de zeci de ori mai mare azi față de începutul anilor '60, cînd în acest scop aveam la dispoziție numai cablul submarin. Ca urmare, în ultimele decenii, la fiecare trei ani, traficul telefonic la mari distanțe s-a dublat.

Sateliții de telecomunicații sînt utilizați, totodată, pe scară largă și pentru legături telegra-

fice și telex, ca și **pentru transmiterea matrițelor unor ziare,** astfel că acestea pot fi difuzate, simultan, în diverse regiuni ale globului.

Meteorologia este un alt domeniu care beneficiază din plin de avantajele **tehnicii spațiale.** Deocamdată, în lume sînt amplasați doar cîteva mii de sateliți meteo și de sondaj. Din această cauză mari zone de pe glob — regiunile polare, precum și mările și oceanele — adică tocmai zonele unde se petrec fenomene atmosferice cu efecte determinante asupra stării vremii pe întreaga planetă — rămîn nesupravegheate.

Introducerea sateliților artificiali în rețeaua mondială de meteorologie a început în urmă cu două decenii. Pe lîngă imaginile privind repartiția maselor de nori, cu care ne-am obișnuit de la emisiunile TV asupra prognozei vremii, aparatura complexă cu care sînt dotați sateliții meteorologici asigură receptarea a numeroase informații despre starea atmosferei din regiunile survolate, distribuția spațială a temperaturii straturilor de aer, a densității vaporilor de apă pe înălțime, evoluția stratului de zăpadă etc., elemente de maximă importanță în elaborarea unor prognoze meteo cu grad sporit de certitudine. Procedeul este în continuă perfecționare tehnică, astfel că în următorii ani ne vom putea aștepta la aprecieri mult mai sigure și pe durate mai îndelungate, în acest domeniu.

Pe lîngă aceste aplicații, care au căpătat deja un caracter operațional, **multe alte domenii ale activității practice sînt vizate să beneficieze de sprijinul tehnicii spațiale.** Astfel — de mai mulți ani — eforturile sînt îndreptate spre amplasarea de **sateliți** ai unor sisteme complexe de **identificare a resurselor terestre.** În acest scop sînt abordate numeroase domenii, pe primele locuri situîndu-se **agricultura, silvicultura** și **prospectarea geologică.**

Fotografierea în infraroșu și măsurătorile spectrale ale suprafețelor cultivate permit să se stabilească starea plantelor, apariția unor maladii sau insecte dăunătoare, nivelul de apă din sol etc. Se estimează o eficiență economică foarte ridicată: **pentru fiecare dolar investit se obțin cinci dolari în condițiile unei utilizări globale, scontîndu-se pe reducerea cu cel puțin cîteva procente a pierderilor datorate maladiilor și insectelor.**

Elaborarea metodelor de lucru, definitivarea aparaturii, au necesitat și necesită încă multe cercetări la care sînt chemați să participe specialiști de pe întregul glob. În acest context se înscrie și contribuția valoroasă adusă de specialiștii români în cadrul unui program de cooperare privind studiul vegetației din Delta Dunării, care oferă, pe o arie relativ redusă, o mare varietate de plante.

A intrat, de asemenea, aproape în faza operațională **întocmirea de hărți geomorfologice pe baza fotografiilor obținute în spectrul vizibil, în infraroșu și cu radarul,** care au furnizat elemente extrem de utile în depistarea zăcămintelor de petrol și de minerale. Prin rezultatele spectaculare obținute, **prospectarea geologică cu ajutorul sateliților artificiali se afirmă ca o metodă de lucru cu înaltă eficiență economică.**

Studiul resurselor terestre cu ajutorul sateliților artificiali înglobează și o mare varietate de **cercetări oceanografice.** Sînt posibile două tipuri de informații cu incidență economică directă: **informații fizice, privind curenții maritimi, determinarea limitei coastelor și platourilor continentale, măsurarea adîncimii oceanelor, precum și informații biologice, cum ar fi migrația bancurilor de pești** ș.a.

A fost experimentată cu bune rezultate folosirea sateliților artificiali în **geodezie** și **cartografie. Triangulația prin sateliți — metodă fundamentată și prin contribuția unor cercetări românești — oferă o precizie maximă de determinarea distanțelor între diferite puncte de pe glob.** S-a demonstrat astfel că, **distanța Paris — New York este în realitate cu 8 kilometri mai mare decît se știa,** iar **distanța Paris — Beijing, cu 30 kilometri mai mică.** Au fost puse în evidență fenomene greu de sesizat pe altă cale ca, de exemplu, **deriva continentelor, faptul că în Olanda solul coboară cu un centimetru la fiecare patru ani, în timp ce în Italia solul se urcă etc.**

Alte utilizări vizează **studiul poluării atmosferei** și **apelor, navigația maritimă** și **aeriană.**

Un mare interes este acordat studierii tehnologiilor spațiale, atît în sprijinul dezvoltării unor **construcții cosmice,** dar, mai ales, **pentru obținerea unor materiale cu caracteristici deosebite,** date fiind condițiile de vid și imponderabilitate de la bordul satelitului artificial.

Pe lîngă diversele operații de sudare, la bordul unor stații orbitale **au fost experimentate: realizarea de aliaje suprapure** și de **cristale de mari dimensiuni.**

În cadrul numeroaselor experiențe încredințate cosmonautului ing. Dumitru Prunariu la bordul stației „Saliut 6 — Soiuz 40" un loc important l-a ocupat programul „Capilar-1", conceput de chimiști și fizicieni români, ca **o premieră în seria experiențelor cosmice.** Aceste cercetări au urmărit **determinarea posibilităților de obținere în spațiul cosmic a unor cristale cu profil dat, prin folosirea efectului de capilaritate în condițiile imponderabilității, studiindu-se și fenomenul pătrunderii diverselor impurități.**

Seria aplicațiilor sateliților artificiali este departe de a fi epuizată. În permanență se evidențiază și se pun la punct noi direcții de utilizare în cele mai variate domenii ale activității practice terestre. Lansarea unui satelit artificial, dezvoltarea unor sisteme spațiale devin astfel acțiuni cu un pronunțat caracter economic și practic.

Așadar, tehnica spațială realizată de geniul uman pentru cunoașterea spațiului ce ne înconjură se reîntoarce acum pe Pămînt în sprijinul activității cotidiene a omului, pentru promovarea progresului general și civilizației.

Prof. univ. dr. ing. M. M. NIȚĂ
membru corespondent
al Academiei Internaționale
de Astronautică

ideea de „dumnezeu“

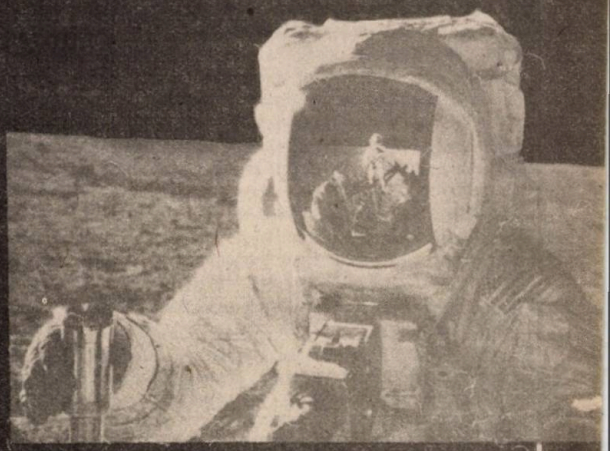

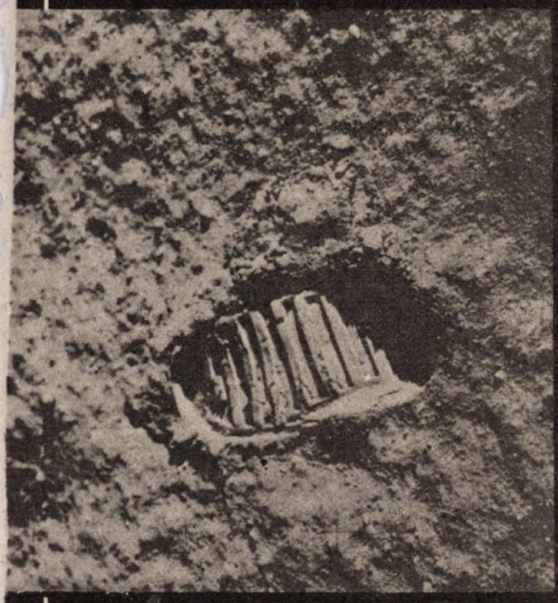

și educația ateist-științifică a copiilor

În centrul oricărei doctrine religioase se află ideea de dumnezeu **— forța supremă în jurul căreia se construiește o întreagă mitologie, cosmogeneză și etică, se organizează un adevărat mod de gîndire și de existență, legat de rigori doctrinale și intransigență dogmatică. Punctul culminant dificil al combaterii concepției religioase este anularea ideii de dumnezeu, alungarea ființei supreme din mijlocul universului și din conștiința oamenilor, dezrădăcinarea unei concepții care a dominat milenii, s-a transmis din generație în generație, a constituit temelia educației, osatura învățăturii, farul călăuzitor al comportării în viață.**

Deși organic legat de natură, obiectiv, înțelept observator al fenomenelor din jur, stoic dar și epicureic în atitudinea sa față de existență, trăind intens bucuriile vieții, echilibrat, rațional, tolerant și omenos, repudiind deopotrivă misticismul oriental și cruzimea inchizitorială, poporul nostru a practicat dintotdeauna valori religioase. Acestea nu l-au dus însă la o comportare religioasă fanatică, sau la o atitudine din care să rezulte dizolvarea personalității active a omului prin izolare, meditație, neparticipare. Poporul a găsit în credința religioasă un fel de scut împotriva vicisitudinilor istoriei, atît de numeroase și înlănțuite, un sprijin moral în momentele critice din viață, însul, victimă cel mai adesea, a întîmplării, simțind nevoia unei ocrotiri și a unei raze de speranță.

Dacă, într-un fel, ori într-o anumită perioadă a dezvoltării societății românești, ideea de dumnezeu („nimic fără dumnezeu“, „cu dumnezeu înainte“, „nimănui să nu-i faci rău, căci te vede dumnezeu“) constituia un reazem considerat obiectiv în raportul omului cu lumea, o posibilitate a minții omenești naive de a înțelege universul, un sistem de referință pentru întemeierea sentimentului de responsabilitate socială prin care el își edifică o viață comună, astăzi ea devine anacronică și o frînă în calea integrării sociale a omului și chiar a progresului societății.

Tocmai de aceea, **în practica educațională trebuie acționat cu stăruință în direcția pre-**

întîmpinării instituirii încă din fragedă copilărie, la copii, a sentimentului responsabilității sociale pe un centru referențial uman și nu dumnezeiesc, de care cu greu se va mai putea elibera mai tîrziu. Oamenilor trebuie să li se inoculeze de la începutul conștientizării lor de sine, faptul că ei se pot realiza prin om și omenirea socializată la nivel comunist, că omul este propriul lui „dumnezeu" (judecător, apreciator), măsură a tuturor lucrurilor, după cum se exprimau filozofii încă din antichitate. Dacă nu se realizează pe sine prin muncă și integrare socială responsabilă, nimeni altcineva din afara umanității nu-l poate ajuta, nu-i poate prilejui șansa de a se manifesta ca personalitate.

În cazul copiilor din țara noastră, în care sistemul instructiv-educativ are un caracter unitar și științific, unde majoritatea familiilor colaborează armonic cu școala, evitînd cît e cu putință manifestarea discordanțelor care duc, de obicei, la dedublări în personalitatea copiilor (la școală sînt atei, iar acasă religioși), combaterea convingerii existenței lui dumnezeu, a concepției religioase, trebuie făcută cu inteligență și cu mult tact.

Orice brutalizare morală, orice apostrofare publică, orice sancțiune cu intenții descurajatoare împotriva elevilor care „cred în dumnezeu" n-au efect, dimpotrivă, îndîrjesc pe copii, dîndu-le sentimentul că sînt frustrați de un drept legitim, că opunîndu-se propagandei ateiste directe apără o cauză dreaptă, cresc în proprii lor ochi.

În principiu, ideea de dumnezeu are un dublu aspect: întîi, unul abstract de „cenzură transcendentală", de „ochi" care veghează pretutindeni mersul lumii, cîntărește faptele oamenilor, aplicînd răsplăți sau pedepse în timpul vieții sau în viața „de apoi", în raport cu gradele conformării sau nonconformării la existența religioasă. Apoi, altul concret, de reprezentare a ideii de dumnezeu printr-un personaj umanizat, apropiat de imaginea antropomorfică, dar înzestrat cu unele calități supranaturale (mai ales, aceea de a face minuni). Poporului nostru, de altfel, ca și altor popoare creștine, i s-a mijlocit reprezentarea lui dumnezeu ca stăpînul lumii spirituale, prin chipul unui bătrîn cu barbă albă, impunător, bun și drept totodată, un demiurg înțelept, făuritor al unei lumi dacă nu perfecte, în orice caz perfectibilă, care veghează asupra „treburilor" cosmice, a uriașului „ceasornic" de precizie al universului, înconjurat de un adevărat sobor de sfinți, îngeri și arhangheli, mesageri permanenți între cer și pămînt.

Comunitatea strînsă a omului cu natura, din vremurile trecute, a întărit credința în dumnezeu, pe care poporul l-a umanizat, asimilîndu-l unui moșneag înțelept și glumeț din societatea patriarhală, care își ia ca aghiotant pe Sfîntul Petru „în deplasări" terestre, pentru a cunoaște mai bine și la fața locului oamenii și faptele lor, împărțind pedepse și răsplăți. Această imagine umanizată o realizează adesea și basmele populare românești, pe care și copiii de azi, din veacul cuceririi cosmosului și a atomului, le savurează cu o pasiune egală aceleia a bunicilor și străbunicilor lor, din perioada cînd ei înșiși erau copii.

Credem că în combaterea mitului central al creștinismului la copiii, cărora li se inoculează în familii și instituții religioase, la vîrste fragede (preșcolari și școlari mici) trebuie să se plece tocmai de la clarificarea acestei confuzii între planul mitic și cel real, pe care o realizează cu abilitate unele basme populare.

Chiar de la grădiniță, pornindu-se de la fragmente din basmele noastre, în care apare dumnezeu ca personaj concret, ar trebui, după lectură, să se provoace o mică discuție cu ajutorul întrebărilor, care să facă în mod subtil transferul psihologic de la imaginea religioasă la cea laică. Întrebări de felul: „Cum este înfățișat dumnezeu în acest basm?", „Ați văzut în familia voastră sau în satele pe unde v-ați plimbat bătrîni care sînt ascultați, respectați de toată lumea și poftiți adesea să dea sfaturi și să facă dreptate?", „Nu seamănă oare dumnezeu din povestea citită cu vreunul din bătrînii pe care i-ați întîlnit?", vin să întărească în mintea copiilor ideea că dumnezeu e un fel de șef de comunitate iubit și respectat de toți, smulgîndu-l astfel din lumea atît de abstractă a cerului și coborîndu-l în mijlocul realității care absoarbe orice urmă de aură mistică cu care acest personaj biblic este investit.

Acest transfer psihologic prin suprapunerea imaginii mitologice (sacralizate de religie) peste echivalentul real este ușor de realizat, explicînd în oarecare măsură prezența lui dumnezeu — stăpînul cerului în biblie și un fel de stăpîn al comunității (al familiei, orașului, satului) — în reprezentările folclorice. De altfel, în vorbirea populară acest „transfer" apare în numeroase expresii curente: „dar, ce, oi fi cumva dumnezeu să-mi poruncești mie?", „n-oi vrea să mă judeci și să mă certi ca dumnezeu?", „n-ai nici un dumnezeu" (deci nici un stăpîn, îți faci de cap, sau cum te taie capul) sau „n-are nici un dumnezeu" (adică un lucru lipsit de rost, de organizare, de înțelepciune).

Mai greu însă este de realizat anularea prin educație ateist-științifică a unor atribute extraordinare, deci supranaturale ale divinității, cum ar fi: capacitatea ei de a vedea totul, aptitudinea de a face minuni, talentul demiurgic (creaționismul). Dar și aici putem găsi în mod subtil și în raport cu particularitățile de vîrstă, deci cu nivelul la care se găsește informația științifică, unele aplicații și „parafraze" laice, demitizante și mai ales desacralizante.

Referitor la capacitatea lui dumnezeu de a vedea toate în timp ce omul are un cîmp îngust de percepere a lumii înconjurătoare, putem aminti că, în fond, în acest caz dumnezeu este în realitate omul, cu singura diferență că în perioada istorică cînd imaginația omului a zămislit pe dumnezeu „tehnica" nu exista, ci constituia doar un „vis" al omenirii, în timp ce acum, omul poate face exact ce se presupune a fi făcut dumnezeul biblic, folosind instrumente care îi

prelungesc și îi înmiesc forțele și care îl ajută să „vadă" atît în lumea „mare", la miliarde de kilometri distanță, cît și în lumea „mică", a moleculelor și atomilor, a bacteriilor și ultravirușilor măsurînd o milionime de milimetru. De asemenea, instrumentele de investigare a corpului și gîndurilor omenești (radiografia, electrocardiograma, encefalograma etc.) ne arată puterea de pătrundere a omului în intimitatea celei mai perfecte ființe a naturii.

Mici filme științifice prezentînd universul și cucerirea lui ori lumea invizibilă a microbilor și microparticulelor materiei, altele care vor prezenta „tainele" organismului uman, vor demonstra cu ușurință copiilor — chiar la nivelul lor de înțelegere — **capacitatea omului de a „vedea" tot universul, asemenea lui dumnezeu din poveștile biblice.**

În ce privește „minunile", faptul că religia l-a înzestrat pe dumnezeul biblic cu aptitudinea de a realiza fapte supranaturale, exprimă, în fond, **dorința de totdeauna a omului,** spre atotputernicie, spre mai bine, mai drept și echitabil, dorința care se izbea de îngustimile societății timpului și de neputința lui teoretică și practică. Cînd într-o societate bazată pe asuprire, vinovatul nu era pedepsit, bogatul lacom nu era sancționat, fapta bună trecea nebăgată în seamă, cel care „vedea" și „justiția" totul era dumnezeu—în fond, dorința nevoii de dreptate și de bine a maselor de oameni. **Ceea ce astăzi apare ca firesc** (a fi pedepsiți cei care fură, a fi reabilitați cei nedreptățiți etc.) **datorită unor instituții democratice, altădată erau adevărate „minuni". În fond, judecînd după basmele populare, tot ceea ce înseamnă „minune" dumnezeiască este perfect realizabil astăzi prin instrumentele tehnicii și științei.** De pildă, fenomenul învierii lui Lazăr din vechiul Testament echivalează astăzi cu scoaterea din starea de șoc cataleptic. De asemenea, un copil dorit cu aviditate de către o pereche de oameni ceva mai vîrstnici și sterili și cu care aceștia sînt „răsplătiți" de dumnezeu, constituie o performanță biologică obținută azi „in vitro", fără intervenții supranaturale. „Judecata de apoi", —în fond judecata omenească a „posterității" — viitorul, va păstra în amintirea lui pe cei mai buni și merituoși și va da uitării sau va stigmatiza cu negarea și oprobiul, impostura și nonvaloarea tolerată și nesancționată în timpul vieții prezente. În măsura în care putem găsi echivalențe cît mai expresive și demonstrative ale „minunilor" de odinioară, devenite azi un act de „rutină" — o performanță oricînd realizabilă — vom înlătura unul din atributele „mistice" ale divinității, **asimilînd și mai organic mitul religios, omului de știință contemporan, făuritorul modern de „minuni" la îndemîna oricui se formează și se perfecționează.**

Combaterea „creaționismului", a rolului jucat de dumnezeu în crearea universului, a vieții pe Pămînt și a omului, la vîrstele fragede poate fi făcută fără cunoștințe savante de evoluționism și materialism dialectic, pe care în mod firesc, copiii nu le au, ci pornind, tot de la imagini simple, familiare. Un dumnezeu pămîntesc cum îl înfățișează basmele sau poeziile marelui poet Tudor Arghezi, care face din gogoloașe de lut planetele, zămislește apoi în zile de trudă, pe rînd, vegetația, apoi toate viețuitoarele și pînă la urmă omul, este însăși **imaginea strămoșului nostru, omul patriarhal, pionier — care întîi se așează sub „cer", își alege și își formează „ecotipul" de existență (munte, șes, mal de ape sau țărm de ocean), apoi își croiește din lut casa, ograda, își aduce apa și verdeața în curte, orătăniile și dobitoacele și apoi, cînd gospodăria (deci „lumea" lui e gata) zămislește** omul, **urmașii lui, copiii care vor moșteni și împărăția pămîntului prin muncă și a „cerului" (aprecierea socială și istorică) prin fapte bune de folosință pentru urmași și pentru toți ceilalți membri ai comunității.** Nimic mistic în această suprapunere naivă (pentru că naivă e și lumea copiilor) între geneza biblică (care nu este altceva decît un mit cosmogonic, sacralizat, transpus într-o lume mistică, sfîntă și inaccesibilă) și geneza universului omenesc realizată de orice om, cu mînă de aur, care își gospodărește micul univers, imagine miniaturală a marelui univers din povestea biblică. La vîrstele mari cînd materialismul dialectic și istoric, darwinismul, genetica, fizica modernă, chimia moleculară, electronica sînt familiare elevilor, posibilitățile de confruntare sînt mai largi, demitizarea și desacralizarea se face pe alte planuri, pornindu-se poate de la analiza critică a textelor biblice puse față în față cu ultimele descoperiri științifice.

Prof. TOMA MAREȘ

Scrisoare mamei, printre stele

Primește, mamă, rîndurile mele
Ca un răspuns ce vine prea tîrziu,
Ca un ecou al locului pustiu
Lăsat de tine la plecarea-n stele.

Să știi că n-am pierdut nici o-ntîlnire
Cu cețurile-n care ai venit
Pe calea dinspre minus infinit,
Să-mi spui ceva — să-mi dai, discret, o știre...

Va mai veni o iarnă lungă, rece,
Și multe alte ierni vor mai veni,
Însă niciînd ianuarie n-o știi
De ce-a vrut mama mea prin frig să plece.

Primește, mamă, rîndurile mele
Și iartă-mă acum, cînd e tîrziu
Și fă-mi un loc și spune-mi-l, să-l știu,
Cînd voi veni la tine, printre stele...

SANDU ȘTEFĂNESCU
membru al Cenaclului „Litera" al C. P. C. S.

Otilia Cazimir

o mare prietenă a copiilor

La 12 februarie 1984, se împlinesc 90 de ani de la naşterea Alexandrei Gavrilescu — decedată la 8 VI 1967 — cea care avea să rămînă în literatură sub numele de Otilia Cazimir.

Tatăl scriitoarei, învăţător, era nepotul revoluţionarilor paşoptişti Ion şi Neculai Ionescu de la Brad, iar mama, o fire sensibilă, se pare că au transmis scriitoarei aptitudinile creatoare de care a dat dovadă încă din copilărie, aşa cum aminteşte cu umor într-un răspuns în versuri, la un interviu dat în anul 1930 revistei „Adevărul literar şi artistic":

„Pe vremea cînd am început să „scriu"
Mă pieptănam cu cozile pe spate
Şi-aveam într-un caiet liliachiu
În loc de flori — metafore presate".

Şi tot scriitoarea evocă debutul său literar într-un alt interviu: „Eram elevă de liceu, cînd am trimis „Vieţii Româneşti" primele poezii. Le iscălisem cu trei steluţe. Mă temeam de furia directoarei, să nu afle că mă ţin de „fleacuri" — deşi mă ţineam şi de carte. Acolo, în redacţia revistei, a avut loc, fără ştirea mea, botezul meu literar. Naşii mei sînt domnii Ibrăileanu şi Sadoveanu. Au căutat fiecare în trecut cîte un nume de fată, numele unei dragoste fugare din tinereţe şi l-au dăruit fetei necunoscute şi timide". Aşa a apărut numele de Otilia Cazimir. Şi scriitoarea ne destăinuie, mai departe, ciuda pe care a simţit-o cînd a deschis revista şi nu a văzut cele trei steluţe cu care semnase, ci numele unei necunoscute, gîndind la norocul pe care îl au altele, cărora li se publică versuri. Abia peste cîtva timp şi-a dat seama că Otilia Cazimir semna versurile sale. Cu acest nume a intrat scriitoarea în literatura noastră, şi cu el va rămîne, ca poetă de mare sensibilitate, ca fină şi atentă prozatoare, ca talentată ziaristă, militantă pentru ţeluri adînc umane, ca o prietenă a copiilor pe care i-a iubit, i-a înţeles şi cărora le-a dedicat o parte din scrierile sale.

În 1923 publică primul volum de versuri cu titlul *Lumini şi umbre*, urmat de *Fluturi de noapte* (1927), *Licurici* — cronici *fanteziste şi umoristice* (1930), *Cîntec de comoară* (1930) *Jucării* (1939), *Poezii* (1939). În proză semnează volumul de schiţe *Din întuneric — Fapte şi întîmplări adevărate din carnetul unei doctorese* (1928), retipărit în 1956 sub titlul *Întuneric*, volumul de schiţe *Grădina cu amintiri* (1929). De asemenea publică suave amintiri în volumul *În tîrguşorul dintre vii* (1939) şi romanul autobiografic *A murit Luchi* (1942).

După Eliberare, volumele sale apar în tiraje mari: *Baba iarna intră în sat* (1954) — carte de versuri pentru copii, editată în mai multe ediţii, *Poezii* (1959), *Versuri* (1957, 1964), *Prietenii mei scriitorii* (1960), *Partizanului, de ziua lui* (1961). A tradus mult din limba rusă — tălmăcind din creaţiile lui A.P. Cehov, M. Gorki, A. Tolstoi, K. Fedin, A. Gaidar etc. şi dintr-o serie de scriitori francezi.

Cu o deosebită sensibilitate, O. Cazimir descifrează luminile şi umbrele florilor, mişcarea gîzelor, miresmele pădurii şi livezii, ale ploii şi primăverii, redîndu-le în delicate contururi — ca în poemul „Martie", de pildă:

„Ridică-ţi ochii. În adînca strălucire
A-ncremenit o horbotă de nea subţire
Şi-acum îşi mistuie-n albastru forma fină
Şi nu rămîne-n marea de lumină
Decît un punct ce-n aer se ridică —
Săgetătorul zbor de rîndunică".

Cu aceeaşi prospeţime cîntă O. Cazimir o altă temă eternă — iubirea. Priveliştile din natură, anotimpurile sînt strîns corelate cu emoţia erotică. Darurile toamnei, într-un tablou

pictural, plin de culoare și miresme, sînt oferite iubitului:

„Din darurile toamnei pîrguite,
Ți-am adunat într-un paner iubite,
Un mălădăr cald de fructe-n care vara
Și-a îngropat miresmele bogate;
Un pumn de prune vinete, brumate,
Ca ceața viorie care, seara,
Coboară peste dealuri și podgorii;
Pufoase piersici, rumene ca zorii,
Ce-au strîns a dimineților lumină,
Și verzi gutui, cu scamă de rugină...“

(NATURĂ MOARTĂ)

Profundul său umanism o călăuzește atît în versuri, cît și în proză, către cei necăjiți sau slabi.

Influențată și de George Topîrceanu, — „marele meu dascăl în ale scrisului și marele meu prieten“, cum îl numește, Otilia Cazimir — a dat o deosebită atenție tehnicii versurilor, arta sa vădindu-se remarcabilă și în această privință.

Ca ziaristă a semnat peste 200 de articole cu o puternică tentă social-politică și culturală. O preocupare deosebită în activitatea publicistică a constituit-o lupta pentru emanciparea femeii, pentru drepturi sociale și politice. În articolele publicate după Eliberare, scriitoarea s-a dovedit o ferventă susținătoare a vieții noi, o conștiință total angajată în apărarea cuceririlor revoluționare.

„Înnoirile mă bucură și mă emoționează“ — scria poeta. „Și sînt atît de multe înnoiri. Nu numai în lucruri, ci mai ales în oameni“. Poeta își manifestă bucuria și încrederea de a trăi într-o lume nouă, într-o țară liberă, frumoasă și bogată, fapt care dă un sens nou, activ, existenței sale. Ea scrie „cîntece de lume nouă“, dorește să treacă din veac în veac cîntecul său „de leagăn, de dragoste nouă, de muncă“. Într-un interviu apărut în revista „Luceafărul“ din 13 aprilie 1963, O. Cazimir face această mărturisire de credință: *„Mă socotesc un poet combatant, un poet politic și tot ce am scris de la 23 August 1944 încoace întrece și calitativ și cantitativ vechea mea activitate literară.“*

Un ciclu de versuri slăvind viața nouă îi sînt închinate *Partidului, de ziua lui:*

„Inima curată și ușoară
Darurile-acestea nevisate
Le adun în caldă primăvară
Și Partidului i le închin pe toate.“

Un loc aparte îl ocupă în literatura Otiliei Cazimir scrierile destinate copiilor. Sînt versuri ce oglindesc natura, munca, mici fabule ce redau fapte de viață — de la gîndăcelul cu „mustățile de ață“ care, mîndru și voios vestește că a sosit primăvara, la furnica foarte grăbită, ce duce-n spate „un grăunte jumătate“ și pînă la țînțarul care își închipuie că avionul este la fel cu el, doar că... bîzîie mai tare — în care copiii găsesc imagini de mare puritate, de deosebită suavitate și candoare.

O undă de duioșie îi învăluie versurile în care privim cu nostalgie, ca printr-un ochean magic, imagini din propria-ne copilărie, ce ne stăruie în amintiri:

„Tu nu știi,
A fost odată
O căsuță fermecată,
Și-n căsuță-o fată mică,
Un pisoi și o bunică,
Și-ntr-o iarnă, într-o seară
Fata s-a uitat afară
Și-a văzut cum, prin perdea,
Stelele rîdeau la ea...“

(POVESTE DE OMĂT)

Interesante sînt numeroasele considerații făcute de Otilia Cazimir în ce privește literatura pentru copii. În mai multe dintre interviurile și articolele grupate în volumul *Inscripții pe marginea anilor*, publicat de Editura „Junimea“, în 1973 — ediție îngrijită și prefațată de George Sanda — sînt expuse cu claritate considerațiile sale în acest domeniu: „Literatura pentru copii trebuie, în primul rînd, să încînte, să atragă chiar și pe un adult... Literatura pentru copii trebuie să se inspire, în primul rînd, dintr-o mare dragoste și înțelegere față de sufletul copilului de orice vîrstă“.

Izvorîtă din dragoste și înțelegere față de copil, care ar fi, după concepția scriitoarei, cerințele acestei literaturi? Copilul așteaptă de la scriitorul „lui“ noțiuni simple, dar nu schematice și uscate, care să-i satisfacă curiozitatea permanentă, fără a-i crea confuzii și a-l pune în stare de inferioritate. De asemenea, trebuie să se țină seama de înclinația copiilor spre fantastic și spre un anumit simț al umorului. De aceea „gluma și ironia“ sînt pojghițe sub care „morala“ se strecoară pe nesimțite în sufletul copilului, creîndu-i acel fond de optimism și de încredere în sine, atît de necesar.

Așa cum arată însăși scriitoarea, începînd din 1931 și pînă în 1937, ea a colaborat la manualele didactice pentru clasele a II-a, a III-a și a IV-a primară, împreună cu M. Sadoveanu și G. Topîrceanu, scriind mai mult de jumătate din poeziile cuprinse în ele. Aceste colaborări au însemnat pentru scriitoare nu o muncă ușoară, ci „o lungă și binevenită ucenicie în ce privește literatura pentru copii“.

Otilia Cazimir s-a bucurat de îndrumarea și prietenia unor dascăli prestigioși: G. Ibrăileanu, M. Sadoveanu și G. Topîrceanu. Ibrăileanu considera că *poeta aducea pentru prima oară în literatura română sensibilitatea specific feminină, ca senzație, sentiment și expresie* iar G. Călinescu vedea ca notă particulară a poetei *marea prospețime de senzații*. Și T. Arghezi i-a închinat cuvinte elogioase pentru valoarea literaturii create.

Prețuirea și interesul cu care au fost și sînt privite scrierile Otiliei Cazimir atestă valoarea adînc umană a lor, valoare ce se menține nealterată, peste ani.

CONSTANȚA ȘORIK

cum ne creştem copiii, aşa îi avem

Motto:

„Turnurile sînt podoabele cetăţii, corăbiile ale mării iar copiii, podoaba omului".

HOMER

În conversaţiile zilnice, cînd cineva vrea să arate că un om nu este bine crescut, obişnuieşte să spună: „Nu are cei şapte ani de acasă". Străvechea înţelepciune populară ne duce la concluzia că în familie, din fragedă pruncie se pun bazele sănătoase ale formării şi educării copiilor. Referindu-se la problema respectivă, un mare savant nota: „Copiii nu se nasc buni sau răi, ci numai cu caractere diferite, iar caracterele, ca pe orice vlăstar, le poţi modela aşa cum doreşti". Acest mare adevăr este izvorît dintr-o îndelungată practică pedagogică, din numeroase studii psihologice şi este confirmat de viaţă. De aceea, cînd mai întîlnim tineri care încalcă normele sociale şi morale, care sfidează munca trăind ca nişte paraziţi pe seama familiei şi a societăţii, cînd mai aflăm despre copii care lipsesc în mod repetat de la şcoală, că bat străzile, comportîndu-se ca nişte „mici vagabonzi", să nu arătăm cu degetul numai spre ei, fiindcă vina principală aparţine părinţilor, care trebuie să răspundă în faţa societăţii de faptele copiilor lor.

Unii dintre părinţi, atunci cînd văd că odraslele lor au apucat pe „drumuri greşite" — cum se spune — găsesc tot felul de explicaţii: ba că de vină sînt copiii vecinilor sau bunicii; ba că nici grădiniţa şi nici şcoala nu s-au ocupat aşa cum trebuie de educaţia lor. Şi ca „acoperirea" să fie cît mai „temeinică", obişnuiesc să spună stereotip: „Noi am făcut tot ce ne-am priceput, dar nu mai ştim cum s-o scaotem la capăt cu el; este un copil rău, care ne-a scos peri albi".

Alţi părinţi sînt şi mai categorici: „Cu binele l-am luat, cu bătaia l-am luat, dar nimic; tot aşa a rămas. Cred că ar fi mai bine să fie trimis la o şcoală din provincie, acolo poate o să se cumînţească". Aceste cuvinte le-am auzit de la mama unui elev de la Şcoala generală nr. 108 din Capitală. Copilul, prin comportarea lui, devenise „un elev-problemă". În acest caz, cadrele didactice n-au făcut mare lucru pentru „strunirea" zurbagiului, Părinţii, însă, şi mai puţin. **Prin „şcoala din provincie" mama băiatului înţelegea o şcoală de corecţie, care ar fi scutit-o de orice obligaţie maternă.** Foarte greşit acest fel de a gîndi. Asemenea părinţi, oricît ar încerca să fugă de răspunderea pe care o au faţă de creşterea şi educarea propriilor copii, nu vor reuşi să convingă, pentru a fi acceptaţi. Societatea noastră socialistă nu-i poate scuza pentru **rebuturile umane** provocate. Desigur, nu este uşor să modelezi tinerele vlăstare — asta o ştim cu toţii — dar **printr-o supraveghere atentă şi permanentă, prin sfaturi şi îndrumări date cu toată răbdarea, chiar şi în creşterea copiilor „răi" s-au obţinut rezultate nebănuit de bune,** mai ales în acele familii în care au existat preocupări educative, dublate de ceea ce se poate numi **armonia conjugală.** Pentru că armonia din familie, în problemele de educaţie a copiilor, are multe faţete.

În primul rînd, copilul trebuie să vadă în părinte un exemplu de comportament, un prieten apropiat, un sfătuitor, dar şi un **om exigent** care, atunci cînd capriciile micului „călău" ies din comun, ştie să i le curme. În al doilea rînd, între părinţi trebuie să existe unitate deplină, fiindcă **atunci cînd tatăl spune una iar mama alta, copilul înclină să treacă de partea celui care îi satisface cele mai multe dintre plăceri.** Cînd fac aceste afirmaţii nu încerc să dau lecţii de pedagogie nimănui. Vreau doar să reamintesc, că cei mai mulţi dintre copii nu ştiu să discearnă binele de rău. Iar faptele rele, extravagante, teribilismul, se „lipesc" mai uşor de ei. Deci, copiii nu trebuie lăsaţi nesupravegheaţi „nici măcar în somn" — cum glăsuieşte înţelepciunea populară.

munca — izvor al educaţiei

„Munca scuteşte pe om de trei mari rele: plictiseala, viciul şi sărăcia" — scria marele gînditor şi scriitor francez Voltaire. Iar Alexandru Vlahuţă spunea: „Toate felurile de muncă îşi au pitorescul lor. Un om care munceşte e întotdeauna interesant... În muncă se află sănătatea, cinstea, puterea şi farmecul vieţii". Fiind **condiţie vitală** a fiecărui om, **dragostea de muncă trebuie**

sădită în mintea copilului încă din fragedă pruncie, ca și din primii ani de școală. Model să le fie părinții, frații mai mari, cadrele didactice, toți cei chemați să contribuie, într-un fel sau altul, la creșterea și formarea lor,

Munca fără preget a fost și este una dintre însușirile esențiale ale poporului nostru. Se știe că în decursul milenarei sale istorii, datorită priceperii și hărniciei, poporul nostru a dat țării și lumii oameni de seamă care, prin eforturile și creațiile lor au îmbogățit patrimoniul științei și culturii universale. Mulți dintre ei, îndrumați și supravegheați de către părinți s-au dovedit „genii" încă din anii copilăriei. George Enescu, Aurel Vlaicu, Dinu Lipatti, nu sînt singurii „copii minune" ai nației române. În anii socialismului — ani care au descătușat larg energiile noastre creatoare, în orașele și satele patriei au apărut, precum florile primăvara, din rîndurile școlarilor, numeroși inventatori, creatori de artă, violoniști, pianiști și compozitori, cîștigători ai olimpiadelor interne și internaționale de matematică și fizică, chimie și literatură, laureați ai diferitelor festivaluri etc. Toți, dar absolut toți, pînă să ajungă „stele", au muncit cu rîvnă, ani și ani de zile. Ei, cum scria Mihai Beniuc: „Sînt fiii țării, fii de nădejde,/ Sînt inimile care bat la fel,/ Sînt brațele și mintea ce croiește/ Drum suitor spre cel mai falnic țel".

Științele pedagogice și psihologice au stabilit, pe baza unor îndelungate studii, că la majoritatea copiilor gustul pentru muncă nu se formează peste noapte. Cei mai mulți nu se dau în vînt — cum se spune — după activități fizice. Nu ajută părinții în treburile gospodărești. Pentru ei joaca stă pe primul plan. Desigur, copiilor le sînt necesare ore de joacă, de plimbări, de excursii, fiind utile, recomandate chiar, pentru dezvoltarea lor fizică și psihică. Dar **munca fizică și intelectuală nu trebuie neglijată. Ea trebuie să figureze în programul zilnic al fiecărui copil.** Dar, în loc să procedeze așa, unii părinți greșesc profund cînd le spun: „Am muncit noi destul, voi să vă cîștigați pîinea mai ușor". Asemenea părinți au uitat că „pîinea se cîștigă mai greu sau mai ușor" **numai prin muncă,** cu sudoarea frunții, „cu mîncrile mereu sufiecate", cum spunea George Călinescu. Și se mai cere ceva: **paralel cu dezvoltarea gustului pentru muncă să li se insufle copiilor încrederea în forțele lor, dorința de a nu se lăsa biruiți de greutăți.** Numai așa vor cunoaște viața cu bucuriile și necazurile ei, cu urcușurile și coborîșurile ei posibile. Numai așa vor reuși **să trăiască prin forța brațelor și a minții lor.** Numai așa vor înțelege că **toate bunurile materiale și spirituale sînt create de om printr-o muncă adesea istovitoare.**

Stăruința în a învinge este **una dintre însușirile cele mai de preț ale omului.** Ea nu face parte, însă, din grupa înclinațiilor sau a talentelor, ci se formează prin multă voință. Această însușire, asimilată încă din fragedă copilărie se păstrează, de regulă, tot restul vieții. Din acest punct de vedere istoria ne furnizează exemple incredibile și totuși adevărate: oameni cu ambele picioare amputate au continuat să fie aviatori renumiți. Numeroși nevăzători, printr-o voință demnă de admirat, au devenit inventatori de prestigiu. Cine nu știe că marele om politic american F.D. Roosevelt, a avut ambele picioare paralizate și totuși a fost președintele Statelor Unite ale Americii în perioada celui de al doilea război mondial. Și cine nu-și amintește că Demostene, gîngav din naștere, prin voință și stăruință în repetarea unor exerciții, a ajuns cel mai mare orator al antichității. Așadar, **victoriile omului se datoresc stăruinței lui.** Această înțelepciune o găsim și în scrierile lui Seneca, care a spus: „Succesul stă, în mare parte, în voința de a învinge; să ne străduim, deci, și să stăruim".

părinții — primii educatori

În munca pe care părinții și cadrele didactice o duc pentru creșterea și formarea copiilor trebuie folosite cele mai adecvate metode. Dintre ele nu trebuie să lipsească una foarte importantă: **copilul să nu fie privit ca o miniatură de om matur.** Copilul rămîne copil pînă la o anumită vîrstă. Are gîndurile lui, fantezia lui, personalitatea lui. De aceea trebuie tratat cu foarte mult discernămînt. **Întotdeauna să se țină** seama de vîrsta lui, de problemele, care-l frămîntă, anturajul în care se află etc. **Părinții fiind primii educatori ai copiilor este nevoie ca în primul rînd ei să fie educați.**

În munca de creștere și formare a copiilor **părinții trebuie să fie corecți în tot ce fac. Numai așa vor putea deveni modele demne de urmat.** Totodată, în familie nu se recomandă discuții neavenite, în fața copiilor. Aceștia sînt curioși, atenți la tot ce se spune și de multe ori faptele rele se „prind" mult mai ușor de ei. Un cunoscut mi-a povestit o întîmplare adevărată. Un vecin de-al lui, diriginte pe un șantier de construcții, a furat materiale de aproape 10 000 de lei. Despre această faptă nedemnă a discutat seara cu soția. Fiul lor care era de față n-a spus nimic. A doua zi, însă, a luat și el din casă niște bani. Dispariția lor a fost repede sesizată de către părinți. După o „anchetă" făcută cu seriozitate puștiul a mărturisit spunînd: „Eu i-am luat. Dar am „șterpelit" doar o sută de lei, de ce faceți atîta caz? Tăticu spunea aseară că a furat materiale

(Continuare în pag. 183)

SPIRIDON STĂNEL

între echilibrul terorii şi teroarea unui război posibil

oamenii preferă pacea- imperativul numărul unu al vieţii

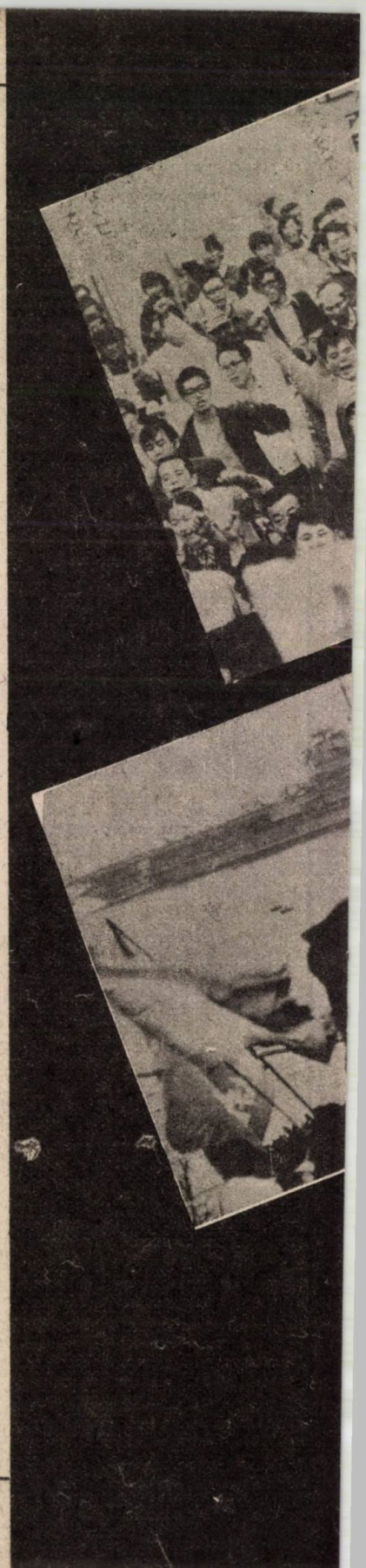

Armele şi armamentele reprezintă cel mai exorbitant şi irațional efort pe care un grup irațional îl impune omenirii cu riscul limpede de a-i pune viitorul sub un sîngeros semn al întrebării. Puştile şi baionetele se fabrică mai repede ca oricînd, tancurile şi tunurile se fabrică mai repede ca oricînd, dar şi bombele atomice şi nucleare se fabrică mai repede ca oricînd. Perfecţionarea producţiei militare a atins apogeul. Şi aici survine un decalaj între armele convenţionale şi cele de ultimă oră. Războiul clasic, deşi este perfect pus la punct, cu mijloace moderne, este concurat de războiul ultramodern, de războiul total, care-şi propune nu să extermine pur şi simplu combatanţii inamici, ci globul întreg, într-o demonstraţie exemplară a absurdului care depăşeşte Terra şi se adresează galaxiilor. Lumea a ajuns să plătească pentru moarte mult mai mult decît pentru viaţă.

S-ar putea crede că trăim istoria unei planete care nu-şi mai aparţine. O planetă în care nu mai este loc decît pentru absurd. Cum altfel s-ar putea numi o asemenea dimensiune cifrică a actualei forţe de şoc nucleare? Dacă din cele 50 de mii de bombe existente în lume ar exploda numai 200, unda distructivă ar asasina aproape 200 de milioane de oameni! S-ar adăuga la această expresie concretă a performanţelor tehnicii din domeniul militar reducerea pînă la pragul critic al resurselor mondiale alimentare, ca efect al radiaţiilor şi, la ceea ce se ştie de peste 37 de ani în legătură cu efectele exploziilor nucleare: apariţia unor mutaţii genetice ale speciei umane, ale faunei şi florei, precum şi modificări structurale ale straturilor de ozon din atmosferă... Dar **echilibrul terorii, cel mai stupefiant echilibru ce s-a putut imagina vreodată, presupune, conform logicii reci a ripostei şi con-**

a home!
Midway
完全禁止、国家
被爆者援護法
京東者爆

traripostei, explodarea unui număr cu mult mai impresionant de asemenea bombe, care deja fac parte din generația matură. **Spre deosebire de prima generație, adică bombele de tip Hiroshima, cea actuală și mai ales cele în pregătire sînt generații ce transformă în cratere radioactive nu simple orașe, ci zone întinse. Plafonul nuclear al tehnologiei de luptă actuală a reușit să îmbrace întreaga planetă.**

Sărăcia de azi a globului, sau a unei părți a lui, disperarea de azi a globului sau a unei părți a lui, nesiguranța vieții de mîine, a noastră și a copiilor noștri, reprezintă un argument răsunător pentru ca popoarele, toate conștiințele vii ale umanității să pună capăt, pînă nu este prea tîrziu, hăului în care alunecă planeta. Desigur, de la pacea în documente, pînă la pacea reală a lumii, drumul este lung. Nu încape însă nici o îndoială că o pace în documente înseamnă un pas și încă unul important și iată de ce stringența negocierilor, a unui dialog real consacrat păcii trebuie să reprezinte, astăzi, punctul numărul unu pe agenda întregii activități politice internaționale. Numai la masa tratativelor drumul păcii poate fi conturat, premisele ei evidențiate, resursele ei manifestate.

Niciodată în istorie asupra factorilor politici responsabili nu a apăsat o responsabilitate mai mare și niciodată în istorie decizia de a construi adevărat și sincer pacea nu a avut implicații mai covîrșitoare pentru calitatea liniștii și fericirii pe glob.

Absorbind o cantitate uriașă de resurse din cele mai prețioase, de care omenirea are atîta nevoie, contribuind în mod însemnat la criza mondială de materii prime și energie, producția de război deteriorează permanent atmosfera, mediul marin și subpămîntean. În vederea fabricării de muniții, de instalații militare sofisticate, de substanțe toxice, de arme bacteriologice, ca să nu mai vorbim de armele nucleare, se consumă pe plan mondial aluminiu, cupru, nichel și platină mai mult decît consumă Africa, Asia și America Latină luate la un loc, mai multe hidrocarburi decît consumă toate țările de pe continentul african. Această cursă tot mai frenetică a înarmărilor, denumită și „fuga spre neființă", este una din sursele principale ale poluării biosferei și cauza scoaterii din circuitul agricol a unor mari suprafețe de terenuri. După cum arată revista „Forum du Développment" pe plan mondial **aproximativ 42 milioane de hectare de terenuri sînt utilizate în scopuri militare.** O problemă deosebit de importantă este degradarea solurilor. Capacitatea productivă a terenului **se deteriorează cînd este supusă unui trafic intens de vehicule grele,** cum sînt cele utilizate de militari. Pe de altă parte, folosirea de muniții produce efecte de degradare a solului, iar aplicațiile militare au, de regulă, drept rezultat, o anumită eroziune a terenurilor. De asemenea, ca urmare a unor astfel de activități, au de suferit și apele. Mari zone de coastă sînt destinate efectuării unor probe de antrenament, de explozii și manevre care produc daune fundului mărilor și oceanelor, **alterează viața faunei marine.** La rîndul lor, numeroasele experiențe, în special cele cu arma nucleară, au efecte dintre cele mai dăunătoare asupra mediului ambiant. Potrivit aprecierilor Institutului internațional de cercetări în domeniul păcii (SIPRI), de la Stockholm, **numai în ultimul deceniu au avut loc 469 de experiențe cu arma nucleară, dintre care 41 în atmosferă.** S-a constatat că **explozia unei singure încărcături nucleare, de o putere de aproximativ 10 kilotone, distruge sau deteriorează grav vegetația pe o suprafață între 400 și 1 300 de hectare,** regenerarea ecologică a acestor zone fiind extrem de îndelungată.

Omenirea nu se află în pragul războiului, dar nici nu este scutită de amenințarea lui; criza economică mondială nu a năruit structurile dezvoltării, dar factorii de progres sînt încă puternic erodați de diverse „furtuni", principiile independenței, libertății și suveranității popoarelor nu mai pot fi tratate cu dispreț nedisimulat, dar se mai manifestă tentative de încălcare grosolană — chiar dacă adesea mascată — a lor, conștiința șanselor lumii de a deveni, prin efort concentrat, mai dreaptă și mai bună capătă identitate și contur, dar etica și echitatea, justiția internațională, mai înregistrează recursuri legitime.

Toate aceste sensuri contradictorii sau divergențe de evoluție a contemporaneității, mobilitatea reperelor și continua reamenajare a dimensiunilor politice, economice, sociale ale lumii de azi determină apariția unui noian de teorii și doctrine nocive captate de dorința de a demonstra „lipsa de șansă a omenirii", caracterul ei „obiectiv" anarhic și altele asemenea, toate aliniate la remorca unor interése care nu mai trebuie explicate. Se eludează, cu bună știință, rolul și importanța forțelor progresiste, democratice, forța unită a popoarelor, ale căror idealuri și năzuințe nu au nimic comun cu marasmul unui viitor privit prin gura tunului, prin crenelurile discriminărilor, prin perdeaua de fum a subdezvoltării.

Omenirea este marcată, desigur, de un ansamblu de probleme grave. Dar tocmai complexitatea și dificultatea lor impun și stimulează descifrarea și promovarea pachetului de soluții care să imprime lumii un sens coerent și viguros de înaintare.

Într-un asemenea stadiu și într-un asemenea cadru de evoluție a lumii, politica românească, strategia ei generală dominată de gîndirea și acțiunea președintelui

Nicolae Ceaușescu, s-a dovedit, la cota unui înalt și elocvent prestigiu, drept o contribuție temeinică și originală la edificarea unei noi calități a lumii: o nouă calitate a raporturilor interstatale, a dialogului dintre ele, a climatului politic general, a relațiilor economice, a ansamblului vieții internaționale.

Programul politic românesc, în abordările sale internaționale, conturează, explicit și ferm, direcții de acțiune care se confundă, în esența și obiectivele lor majore, cu cele mai ardente năzuințe ale omenirii: pacea, colaborarea, progresul, demnitatea și dreptul la viață al tuturor. Liniile de forță ale acestui program permanent îmbogățit de vitalitatea dialectică de a fi în pas cu viața și de a anticipa viața însăși, prezintă o consecvență semnificativă.

Într-o problemă cardinală, precum aceea a apărării și consolidării păcii, președintele Nicolae Ceaușescu, România prin întreg programul ei de soluții, inițiative și acțiuni demonstrează o viziune de o înaltă sorginte umanistă, de o exemplară luciditate, de un realism profund elocvent.

S-a intensificat puternic cursa înarmărilor, arată președintele Nicolae Ceaușescu, s-au acumulat uriașe cantități de armamente de tot felul și îndeosebi de armamente nucleare. Pornind de aici se poate afirma că toate acestea creează un grav pericol pentru pace, putînd duce la dezlănțuirea celui de-al treilea război mondial.

Nu cred însă că s-ar putea vorbi de o fază finală în pregătirea unui asemenea război, și aceasta din mai multe motive. În primul rînd, există o înțelegere tot mai largă din partea tuturor statelor, dar în primul rînd a celor două blocuri militare și a celor două mari puteri, că un război mondial ar fi implicit un război care ar duce la folosirea armelor nucleare, deci care ar putea pune în pericol însăși existența civilizației, a omenirii.

În al doilea rînd, masele largi populare de pretutindeni își dau tot mai bine seama ce ar însemna un asemenea război și sînt foarte active, acționează tot mai hotărît pentru a împiedica dezlănțuirea unui nou război mondial.

Considerăm deci că este necesar să se intensifice eforturile tuturor statelor pentru a opri cursa înarmărilor, pentru înghețarea cheltuielilor militare, pentru trecerea la dezarmare, atît în Europa, cît și pe alte continente. În acest sens se înscriu și propunerile țărilor socialiste, participante la Tratatul de la Varșovia, privind începerea unor negocieri directe între țările din cele două blocuri militare și încheierea unui tratat între aceste țări. Aceste propuneri pornesc de la faptul că **aproape 80 la sută din armamente și, practic, totalitatea armamentelor nucleare sînt deținute de țările din aceste blocuri militare.** Deci **un acord între aceste state privind dezarmarea ar avea o influență hotărîtoare pentru realizarea dezarmării generale, pentru preîntîmpinarea unui război mondial.**

Soluționarea problematicii lumii prin efortul concentrat și solidar al tuturor popoarelor, **lupta comună a omenirii pentru ca pacea terorizată de azi să devină o pace reală, pentru ca progresul încetinit de azi să înregistreze ritmurile și amploarea cuvenite, pentru ca demnitatea tuturor popoarelor, libertatea și suveranitatea lor să nu fie litere moarte, închise în documente de cancelarie, ci realități vii, dimensiuni statornice ale moralei internaționale — iată direcții pe care politica românească le imprimă în desfășurarea ei, plecînd de la un atașament care oferă o expresie plenară vocației de a trăi în pace, în progres, în libertate.**

RADU BUDEANU

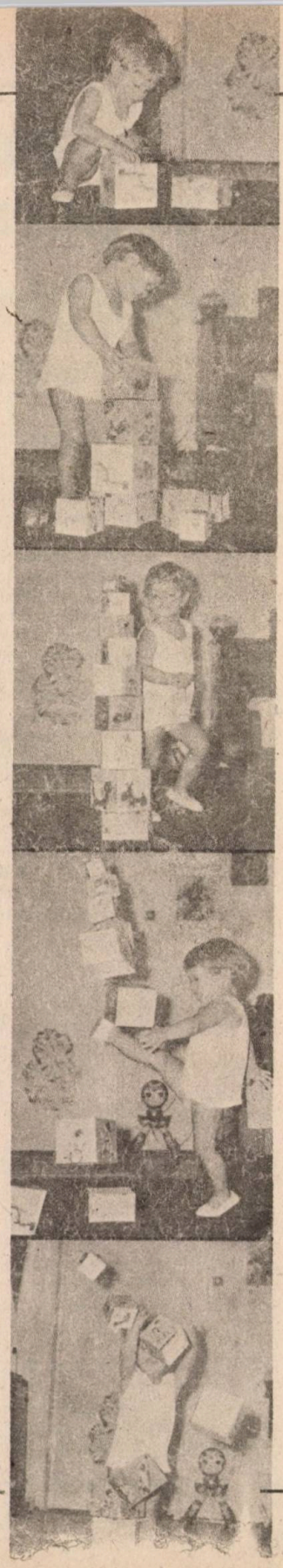

Fotografii: RUDI CRESTEL

marea și permanenta nădejde a lumii — copiii

Un eseu despre copii este ca un arc voltaic al gîndului. El cuprinde, cu necesitate, vibrația erosului, pentru că se orîndulește în jurul celui mai de preț act de investiție pe care îl face omul în materializarea ideii de permanență. Copiii încălzesc existența umană pînă la cotele care-i dau acesteia deplin temei. Ei transformă verbul „a fi" într-o imaculată certitudine și convertesc speranțele noastre în identități vitale. Există o lume a copilăriei, una de un fel aparte, un univers de lumină și împrimăvărare a ființei. O lume fără margini, fundamental germinativă, dominată de formele cele mai pure ale creșterii și dezvoltării. Singura noțiune care are drept de acces în laboratoarele ei, pentru a explica ceea ce se petrece acolo, este aceea de viitor. Lipsită de trecut, copilăria este un extraordinar cîmp al tuturor deschiderilor posibile. N-o putem gîndi decît prospectiv, printr-o neîncetată orientare a gîndurilor spre viitor, printr-o permanentă proiectare. Copilul este singura ființă în care se petrece, cu unicitate, un fapt fundamental: de îndată ce există capătă dreptul total la viitor. Numai în cazul copilului un drept anume decurge direct din existență, din faptul palpabil al ființării. Dacă înțelegem cum se cuvine acest adevăr, atunci noi, cei maturi, ne asumăm și o mare răspundere. De fapt, cea mai mare: aceea de a construi toate condițiile necesare și suficiente pentru împlinirea dreptului copilului la viitor, ca acțiune care ne certifică atributul de ființe raționale și creative.

În esența ei, în ansamblul atributelor sale definitorii, devenirea copilăriei ca exercitare a dreptului la viitor, este devenirea patriei. Semnificațiile majore ale acestui adevăr, în a cărui formulare se împletesc trei noțiuni de o mare frăgezime a înțelesurilor — cea de copilărie, cea de viitor și cea de patrie — au fost marcate pregnant de omul Nicolae Ceaușescu: „În toate domeniile, trebuie să avem în vedere că viitorul României este în mîinile tineretului, ale copiilor, că așa cum va crește tineretul, cum vor crește copiii patriei așa va fi și viitorul României socialiste. Și am deplina convingere că noi creștem un tineret bun, copii sănătoși — și fizic, și intelectual — cu o minte și o gîndire înaripată, care să servească patria, poporul, comunismul".

Sînt cuvinte care forează adînc în realități esențiale, care aduc lumina înțelegerii peste un proces de o mare complexitate. Copilăria de azi vine din noi, cei de aici și de acum, așa cum patria vine din istorie milenară. Clipa actuală a copilăriei se împletește viguros în firul continuității generațiilor care au făcut din permanența românească dimensiune istorică; clipa actuală a copilăriei scrutează viitorul pentru a da patriei însemnele prospective ale permanenței sale. Verigă de legătură între trecut și viitor, copilăria de astăzi a României poartă în ea orizonturile valorice ale comunismului. Ea are cea mai mare șansă istorică de a se exprima. Ea poate să facă din aspirația majoră a umanității

realitatea imanentă a faptului. Ceea ce îi conferă caracteristica unicității. Faptul că înțelegem acest adevăr în rosturile sale adînci este probat prin amplitudinea eforturilor pe care le depunem pentru a asigura copilăriei de astăzi condițiile fundamentale necesare pătrunderii sale viguroase pe traiectoriile viitorului.

În 1983 — pentru a recurge la cîteva date — un sfert din populația țării a fost populație școlară. Peste cinci milioane și jumătate de beneficiari ai cărții, cărora li s-au alocat, de la bugetul de stat, peste 17,5 miliarde lei numai pentru învățătură. În cele 249 case ale pionierilor și șoimilor patriei au funcționat 3788 de cercuri tehnico-aplicative și științifice, cultural-artistice și sportive, cuprinzînd 585 000 de membri. Vara lui '83 a fost populată — în coloniile de copii de la munte și de la mare — cu aproape 30 000 de copii, iar taberele de odihnă au cuprins peste 260 000 de participanți. Aproape 10 000 de copii cu aptitudini deosebite pentru discipline tehnice, artistice sau sportive au beneficiat de vacanțe în tabere de creație și de sport. Peste 650 000 de copii au străbătut drumurile țării prin excursii județene și interjudețene, iar aproape 30 000 au luat drumul expedițiilor „Cutezătorii". Iată cîteva cifre probatorii pentru o extraordinară mișcare de masă a copilăriei. Limbajul rigorii și exactității statistice acoperă însă o incalculabilă investiție de energii și resurse materiale pentru construcția unui orizont al copilăriei care stăpînește efectiv realitățile românești contemporane, făcînd din România o țară a freamătului juvenil neostoit, împlinit pe făgașul unor înalte opțiuni umaniste.

Într-o lume în care nevoia de pace a devenit axul vital al existenței sale ca atare, experiența românească a construcției copilăriei capătă semnificații dintre cele mai profunde. Gîndul îndreptat către copiii lumii nu poate face abstracție de unele dintre cele mai crude realități, care vădesc un anume impas al raționalității. Căci nu poate fi numit altfel faptul dramatic consemnat — pentru 1982 — de statisticile internaționale: circa **15 milioane de copii au murit de FOAME** (a se reține cauza!) **în timp ce cursa înarmărilor va înghiți aproape 800 de miliarde de dolari pe 1983** — după cum a arătat secretarul general al ONU în cuvîntarea rostită la deschiderea sesiunii de vară a E.C.O.S.O.C.

Așadar, **pentru a face ca un copil să fie ucis de flagelul foamei s-a cheltuit** (irațional raport statistic!) **suma fabuloasă de 16 milioane de dolari. O singură rachetă intercontinentală costă tot atît cît hrana pentru 50 de milioane de copii subalimentați! Banii cheltuiți** (a se reține) **într-o singură zi, pentru înarmări ar fi suficienți pentru vaccinarea tuturor copiilor de pe glob împotriva bolilor contagioase!** Bugetul Fondului Națiunilor Unite pentru copii (U.N.I.C.E.F.) este de 20 de ori mai mic decît se cheltuie pentru fabricarea unui singur submarin cu propulsie nucleară!

Mă opresc aici cu astfel de date; ele îți irită sufletul, te cătrănesc pînă în adîncurile ființei. Transformarea copiilor în victime ale unor opțiuni absurde scoate orice proces real de pe traiectoriile raționalității.

Iată de ce spuneam că — proiectîndu-se ca o puternică lumină peste universul copilăriei — experiența românească, a asimilării viitorului comunist prin facerea prezentului celor mai mici cetățeni ai patriei, are înalta vocație a umanismului și responsabilității. Întregul popor român înțelege în profunzimile sale acest adevăr temeinic, întreaga noastră națiune investește în copilărie, pentru a da întreaga măsură a pildei raționalității. Ne raportăm la copilărie nu doar cu liantul afectivității și dăruirii emoționale, ci și cu faptul conștiinței lucide a necesității de a proba că instituirea unei lumi a dreptății stă în puterile noastre de oameni.

Copilăria — marea și permanenta nădejde a lumii — are nevoie de noi, de judecata și de acțiunea noastră protectoare, de responsabilitatea noastră croită pe experiență și maturitate. La orizonturile anului '84 din acest secol întreprinderea celor mai hotărîte măsuri pentru a se asigura copiilor lumii dreptul la viitor este o datorie supremă a umanității. Noi, cei de aici și de acum, cei dinlăuntrul realităților românești facem din această datorie act practic, nemijlocit.

ACULIN CAZACU

Rostire de mamă

Ar trebui să fiu iertată
de mine, cea egoistă,
am vrut să cuprind,
prin tine să respir
cea mai frumoasă iubire
din cîte există,

oh, dar copilăria ta
ajunge azi — din urmă —
copilul din mine,
bucuria lui tristă,
doar mîine, doar mîine
voi fi fericită:
spre tinerețea ta
izbucnind ca fîntînile
se va întoarce visînd
înapoi,
tinerețea mea
netrăit de șoptită...

DOINA STERESCU

„Oameni, nu-l omoriți pe Făt-Frumos"

— nu furați jocul din copilărie..

Copiii visează în culori

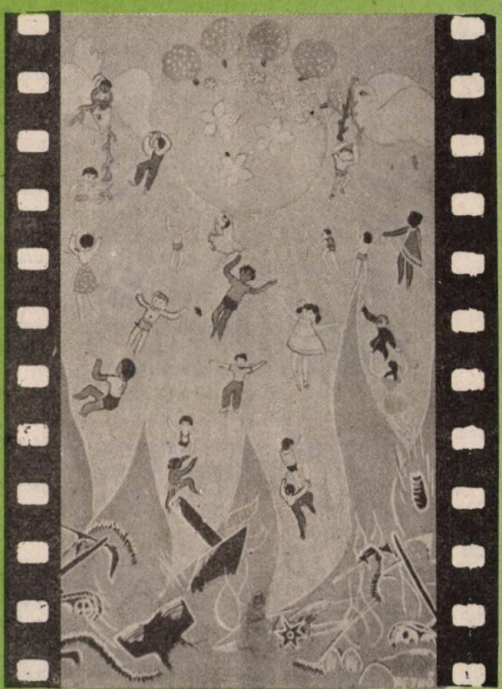

— Și acum între noi doi — spune zmeul. Și Făt-Frumos își trase paloșul izbind.

— Ah, mi-ai luat un cap... Apoi au apărut oamenii.

— Fă-te pasăre Făt-Frumos. Fă-te pasăre și zboară! Implorarea copilului căzu ca un trăsnet. Vraja se destrămă.

— Păi ce, eu nu știu că sub hainele zmeului este un om?

Să nu-l omoare pe Făt-Frumos, pentru că unii oameni sub haine au arme. Au arme și nu inimi. Am văzut eu asta la televizor.

Și Făt-Frumos se transformă într-un porumbel alb lulndu-și zborul peste pămînt, uitînd să transforme castelul de aramă, pe cel de argint și pe cel de aur în cîte un măr, trimițînd însă de acolo, din zborul lui, gînduri frumoase către copiii lumii.

— Unde-i porumbelul nostru oameni? Dați-ni-l că vrem să-l hrănim cu boabe din cristalul gîndurilor noastre.

De ce-l alungați? El e Făt-Frumos. N-ați știut încă? E Făt-Frumosul bunicilor noștri.

Lăsați-ni-l nouă pe Făt-Frumos. Bateți-vă voi cu zmei și cotoroanțe și strîngeți-vă voi în mere fermecate toate palatele și tot aurul din lume și țineți-vi-le. Noi nu avem nevoie.

Pe noi ne poartă Porumbelul pe aripile lui spre soare.

...Şi copilul se joacă mai departe cu prietenii lui. Lumea lui e jocul. Dar nu jocul de-a soarta copiilor, ci cel cu soarele, cu stelele şi cu culorile.

În joc, copilul învaţă ce-i bine şi rău, ce-i voie şi ce nu, ce-i adevăr şi ce-i minciună. Şi tot în joc învaţă să fie bun, să-l doară durerea altuia şi să-şi umple sufletul cu bucuria celorlalţi.

Aici, acum, pămîntul nu are graniţe nici de timp, nici de spaţiu, nici de culoare. Pămîntul e o lume în care

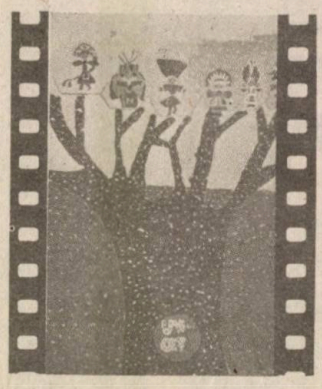

întotdeauna Făt-Frumos învinge iar răul şi întunerecul cad zdrobite de argumentul strălucitor al adevărului, precum noaptea fuge din faţa luminii.

Acum lăsaţi-i la îndemînă copilului culori şi cîmpuri albe de hîrtie şi el le va-nflori în lumi scăldate-n bucurii şi-n fierbintele curat al trăirilor lui.

Iar cînd le-ai pus în mînă pensula tăvălită în curcubeu trebuie să uiţi pentru moment de teoria culorilor, pentru că luceferii răsăriţi din dansul sprinţar al pensonului sînt tot atît de vii şi poate mai strălucitori decît cei rezultaţi din calculele sofisticate ale celor care cunosc şi prea cunosc gramaticile acestei minuni a luminii scăldate în răcoarea unui bob de apă. Şi nu ne surprinde nici faptul că

deşi nu vedem nimic figurativ, din ce ne explică creatorul de frumos sîntem în deplin acord cu el.

Copilul devine astfel cel mai convins artist modern, la care lumea nu trebuie neapărat să semene cu ce-a văzut el, ci cu ceea ce simte el că s-a ţesut în sufletul lui. Aici şi acum începe confruntarea şi lupta. Şi oamenii mari încep să-l lămurească, şi calul începe să fie cal, dar nu mai zboară şi nu mai vorbeşte, iar oamenii încep să se îmbrace şi să nu mai meargă cu picioarele în sus, pentru că cei mari s-au găsit să atîrne de ele plumbul logicii rigide şi aici îşi dă duhul artistul şi se naşte copistul. De-acum copilul începe să vadă că omul trebuie încadrat într-un dreptunghi, că frunza nu-i decît un triunghi, că soarele-i un cerc, colega de bancă un ansamblu de prisme, piramide şi conuri, iar poezia dispare şi el se întreabă mirat:

— Dar sufletul ce formă are şi unde-i? Eu cum îl pictez?

Iar noi, cei care le ştim pe toate, îl liniştim cu implacabilul „drăguţ" sau „frumuşel" sau „ce perfect seamănă", şi copilul ajunge un „cuminte", dar cînd rămîne singur cheamă pasărea liră să se joace cu el.

Desenul, limbaj care nu necesită traducător, este cel mai mare învingător al timpului. Prin el vorbim astăzi cu primii oameni care au bătătorit pămîntul şi care au transformat grotele în galerii de artă. Deci, înainte de a fi fost savanţi, oamenii au fost artişti. Desenul copiilor, pen-

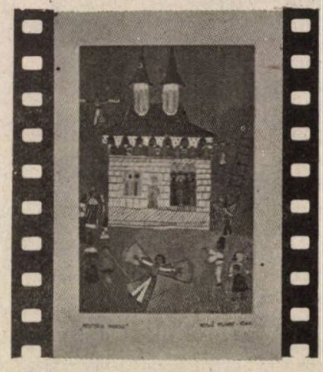

tru cei ce vor să-l priceapă, este oglinda în care copilul îşi priveşte sufletul.

Dar pentru aceasta copiii au nevoie de libertatea necesară formării gîndirii. Au nevoie de spaţiu de zbor pe care

omul mare să-l umple cu marele duh al culturii și nu să-l sufoce cu inutilități.

În acest zbor, centrul de echilibru trebuie să fim noi, părinții și dascălii lui, nu prin a crea copilului un culoar procustian prin care trebuie să treacă obligatoriu fără a se putea abate, ci prin a-i adăoga clipă de clipă greutatea morală de care are nevoie pentru a se menține permanent vertical. Acest spațiu al copilului trebuie mobilat cu tot ce omenirea a putut concretiza în frumos.

Creația plastică își aduce, sau își poate aduce, contribuția esențială la rezolvarea multor aspecte ale pregătirii omului de mîine. Și alături de celelalte activități cu profil artistic la crearea unui spațiu de căutări și găsiri pentru frumos. Frumos care, adăugat unei bune pregătiri științifice și unei solide constituții sufletești, poate reprezenta aureola omului optimist, stăpîn pe el, pe forțele lui, conștient de locul și misiunea ce o are de îndeplinit.

Dar să nu uităm, părinți și oameni ai catedrei, că jocul este lumea copilăriei, e dreptul copilului la viață, e dreptul lui de a visa — cel puțin — în culori, oameni mai buni, poate... marea lecție în care el învață să crească. Să nu-i luăm acest drept obligîndu-l să crească așa, dintr-o dată, mare, pentru că de cele mai multe ori, cei cărora li s-a furat jocul în copilărie, devenind maturi înainte de vreme, încearcă să și-l recupereze iar atunci cînd este necesar să dea dovadă de seriozitate se copilăresc... dar acest mod de joc devine fatal pentru el și pentru cei din jur.

Spuneți-mi ce e mai frumos în viață decît să fii țința unor ochi plini de strălunduri, fără mărginiri de convenții, așa cum sînt ochii copilului. De-aceea, dacă zmeii și cotoroanțele n-au reușit să-l omoare pe Făt-Frumos, să n-o facem noi, nici chiar din greșeală. El e visul nostru alb despre dreptate și ideal OAMENI!

Gh. MOCANU

Premii și premianți...

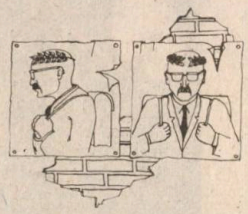

În școală sînt persoane calificate (cadrele didactice) și mijloace adecvate pentru a stabili just munca fiecărui elev. Rezultatele evaluării capacităților intelectuale și morale ale școlarilor sînt făcute la sfîrșitul anului, în mod public, cu prilejul unor serbări școlare. Tot atunci se împart și premiile. Școlarii silitori își văd încununate eforturile de instruire. Ceilalți, cunoscînd tot atît de bine activitatea colegilor ca și propria lor muncă, îi felicită cu căldură sau, în cel mai rău caz, îi privesc cu o oarecare invidie. Se vor strădui, poate, să muncească și ei mai bine, în anul următor.

În jurul notelor, premiilor și premianților discută — și chiar destul de mult — părinții. Încă înainte de începerea serbării și zile în șir după aceea. Nu am avea nimic împotriva acestor discuții dacă ele nu ar veni adesea în conflict cu realitatea.

— Să văd ce premiu o să-i dea lui Sergiu, că noi ne-am ocupat cu toții de el. Toți l-am ajutat. Avea exerciții multe și grele. I le făcea soră-sa. Ea e în clasa a VII-a și se pricepe. La citire știa lecțiile pe dinafară etc. Ce mai vorbă, a muncit copilul pe rupte, căci nici timp de joacă nu avea!

Pus să învețe mecanic și să memoreze fără un minimum de efort de gîndire și, în plus, ajutat substanțial *de alții, copilul nu-și dă seama de asta; părinții, însă, vor neapărat să fie răsplătiți pentru „eforturi". Vor o diplomă cu care să se poată lăuda.*

Alteori, discuțiile diferă: „Sărăcuțul de el — și ți-l arată pe Gigel — măcar o mențiune merita. Note de 9, e drept, nu a prea avut, dar din celelalte o grămadă!..."

Astfel, fără a ține seama de posibilitățile elevului și de aprecierile ce le făcuseră profesorii în timpul anului, părinții vor ceva: un premiu, *fie — în extremis — și o* mențiune.

Alți părinți, direct sau în discuții lăturalnice, își mărturisesc... dezacordul: *„Nu sînt de acord cu premiile!" Fac parte din categoria celor „nemulțumiți". Și totuși, nu ar fi nimic prea grav dacă aceste idei, gînduri, sentimente nu s-ar transfera și asupra altora — de regulă, a propriilor copii, spectatori la asemenea discuții.*

— Da, dar l-a descurajat! — se lamentează cei mai mulți. Pe cine?! Pe propriul copil, credem că nu, atîta timp cît în familie și nu la școală le-a fost inoculată ideea că li se cuvine premiul (e bună pînă la urmă și mențiunea!) fără a mai ține seama de munca și eforturile depuse în cursul anului.

Și iată cum, din cauza acestei vanități provenită din ambiții nejustificate, păgubiți rămîn, în cele din urmă, proprii copii. Pentru că, pe lîngă alte neajunsuri, *acestora* le este zdruncinată încrederea în forțele proprii *și, adesea, ceea ce e la fel de important,* încrederea în dascălii lor.

Atunci de ce (pînă, poate, la introducerea ipotetică a unor premii pentru părinți) să nu-i facem pe aceștia să înțeleagă cît de dăunătoare sînt astfel de discuții? Cunoașterea deplină a propriilor copii, ca și legătura permanentă cu școala sînt singurele căi care i-ar putea feri de greșeli.

ROMEO POENARU

Desene de CARMEN MIROBENSCHI

medicamentul

De cîtva timp femeia era năclăită de gînduri amare. Între ea şi soţ se statorniciseră relaţii de nesuportat. Totul începuse de la o vorbă aruncată întîmplător, fără răutate. Nu voise nimic deosebit, nu urmărise nici un scop; în adîncul sufletului dorea să-i atragă atenţia soţului asupra unei anumite laturi a activităţii sale şi negăsind alt mod se trezi spunînd mai mult în glumă:

— Ce-ar fi dacă ai pune şi tu mîna să speli din lucrurile alea ale lui fi-tu! Măcar aşa, din cînd în cînd...

Atît i-a trebuit bărbatului. A luat foc.

— Îndrăzneşti să-mi spui mie asta? strigă el revoltat. Şi pentru prima oară, în decursul celor patru ani de căsnicie, scăpă o înjurătură. Pe urmă, parcă prinzînd gust, mai adăugă şi altele, aruncînd ziarul pe care-l citea, duşmănos, peste nişte pahare aflate pe masă şi care căzură la podea făcîndu-se ţăndări.

Mama bărbatului auzi totul dar nu înregistră decît vorbele nurorii.

— Ce zici de ea? se scandaliză. O duce capul!... Ei, Ioane, Ioane, cînd ţi-am spus eu că nu-i a bună cu nevastă-ta, nu mai crezut. Şi-a luat-o în cap, mă cicăleşte şi pe mine. Prea ai cocolit-o. Hei, taică-tu a fost un bărbat întreg. Punea mîna pe ce apuca. Nu-i puteam trece pe dinainte.

Ion întoarse o privire cruntă spre ea fără să replice în vreun fel. Ieşi afară din casă trîntind cu putere uşa în urma lui.

*

La bodega din colţul străzii e un fum de-l tai cu cuţitul. Luînd loc la o masă, Jon tăbări lacom asupra unui pahar de ţuică. „Auzi, ce să-mi spuie mie femeia"!... vorbi el ţîfnos, de unul singur, morfolind între buze o ţigară, şi-şi urmări mai departe gîndurile, luînd-o cu începuturile.

Pînă atunci Ioana se dovedise destul de înţeleaptă. Nu-l sîcîise niciodată, chiar dacă uneori mai întîrzia pe la vreun meci sau cu prietenii. Şi acum, deodată... Nu, nu trebuie să-i dea apă la moară, deşi... mare lucru n-ar fi fost dacă, acolo, ar fi ajutat-o şi el, cît de puţin. Maică-sa nu făcea mai nimic, ci din contra, doar comanda ca un tambur major: „Dă-mi aia, fă-mi aia". Şi ea, săraca, toată ziulica, după ce venea de la serviciu era prinsă pînă în gît de treburile gospodăriei. Şi iarăşi îşi reveni. Dar în fond de ce „săraca"? ...Nu era treaba ei?... Păi, a cui să fie?

— Ospătar, mai dă-mi o ţuică!

Scormonind cu privirea în fundul paharului, fără să înţeleagă de ce, îl apucă deodată un fel de părere de rău. Şi totuşi... Oftă. Ioana, nu-i era chiar atît de indiferentă. Era a doua nevastă a lui. De prima se despărţise din cauza cicălelii maică-sii.

Aialtă n-o suportase. Pe cînd asta... Şi totuşi, curios, soacra o ura tocmai pe această a doua noră. Poate că observase — mamă-mamă, ce ochi şi urechi avea bătrîna, — că el o iubea. Dar şi ea îl iubea, asta era clar. Aha, de aia probabil o suporta pe soacră-sa aşa cum era. Şi tocmai Ioana, Ioana lui, să-l „compromită" faţă de maică-sa? Îi fu ciudă.

— Ospătar!...

Pe uşa localului intră în acel moment, clătinîndu-se ca bătut de vînt, un om între două vîrste. Ţinea în braţe, ca pe-un prunc, o sacoşă îndesată cu diverse cumpărături şi-şi scutura capul întărîtat de nişte şuviţe de păr, răzleţe, care-i căzuseră peste ochi. Era vecinul său de apartament. Zărindu-l se lumină, iată, şi găsise şi tovarăş de pahar. Strigă fără să ţină seama de cei din jur!

— Nea Gheorghe!... Hei, nea Gheorghe!

Vecinul veni bucuros şi se trînti pe un scaun buşind cu nădul sacoşa la picioarele mesei.

Bătu-o-ar dumnezeu, că mi-a rupt mîinile.

— Dar ce ai acolo?

— O întreagă piaţă, drăguţule, un aprozar dacă vrei.

— Bei ceva?

— Păi, de ce crezi c-am intrat? Vreau ţuică, ţuică multă, o cisternă cu vîrf.

— Să vină atunci. Şi eu tot d-aia beau.

Gheorghe avea şi el un năduf. Se spovedi. Voia să se facă „praf". Se certase cu nevastă-sa pentru că-l trimisese după cumpărături tocmai în duminica asta cînd voia, de, ca tot omul, să se mai odihnească.

— Dar las-o-n învăţ eu minte, se înfoi el ca un curcan, pufăind pe nas. Să se satură!

Fiind vorba de „săturat", Jon, abia îşi mai putea ţine rîsul. Sacoşa vecinului se odihnea deocamdată, aici, sub tăblia mesei. Şi timpul trecea. Era destul de tîrziu. Dacă nu ajungea acasă, apoi, la prînz, adio, va trebui să se satură cu „răbdări prăjite".

Acum chiar că nu mai ştia pe cine se răzbună cu adevărat „isteţul" său de vecin. Pe nevastă, sau... Oricum, era şi asta un fel de demonstraţie.

— Toarnă-mi, mama lor de muieri! comandă Gheorghe, trîntindu-şi şapca peste sacoşă.

Lumina zilei se filtra tulbure prin pîcla fumului de ţigară, dansînd în rotocoale, rînjind în forme ciudate, îmbîcsind tavanul. Cei doi vecini, de obicei oameni aşezaţi şi cuminţi, poate mai puţin vorbăreţi de felul lor, se descoperiră deodată filozofi cu haruri nebănuite. Căci ţuica era „bătrînă", iar „of"-ul, ce să mai vorbim?... mai mare decît blocul cu zece etaje din b-dul Macaralei, unde, la nivelul aceluiaşi palier, aşteptau nedumerite şi deosebit de neliniştite două femei.

— Mai toarnă, mă!

În pahare gîlgîi vesel licoarea zeilor. Şi timpul se scurgea mai departe nebăgat în seamă, lăsînd din ce în ce mai mult o ceaţă în priviri.

II

După beţia cruntă pe care o făcuse, lui Jon îi fu ruşine. Nu atunci, ci a doua zi de dimineaţă, cînd putea să judece mai limpede. Venise acasă împiedicîndu-se ca o mîrţoagă nevolnică. Noroc că Ioana, exasperată de întîrzierea lui, pornise să-i caute şi nu se întîlnise cu el. Se închisese într-o cameră şi dormi neîntors pînă a doua zi cînd plecă direct la lucru.

Patru zile nu scoase nici un cuvînt, chinuindu-şi soţia c-o indiferenţă trucată. Biata femeie suferea cumplit, mai ales că soacra îşi arătase colţii mîrîind şi muşcînd cu răutate:

— Ai văzut ce-ai făcut?... Așa îți trebuie. Să te văd acum. Zi mersi că nu ți-a tras și o bătaie. Ehei, cine știe? s-ar putea să nu mai aibă nevoie de tine. Bărbații ăștia își găsesc repede altă femeie. Deh!... Ai vrut să faci pe deșteaptă, na, culege-ți roadele.

La gîndul că Ion s-ar fi încumetat la un asemenea lucru, inima ei tresări cu spaimă. Se gîndea la copil. Cu ce era el vinovat? Nicușor n-avea de unde să știe cele petrecute. Obișnuit să-și vadă zilnic tatăl, care în mod curent venea să-l ia de la creșă, se arătă surprins:

— Dar tăticul unde e? că nu l-am văzut de mult.

Cum putea ea să-i explice că el se izolase într-o cameră, că venea numai seara tîrziu și că nu voia să stea de vorbă cu nimeni?

— Tăticul este tare ocupat la serviciu, motivă mama, iar cînd vine acasă tu dormi și nu vrea să te deranjeze.

— Mi-e dor de tăticul! spuse micuțul lipindu-și obrazul cald de obrazul ei.

Ioana îl strînse la piept îndurerată. Și ei îi era dor de Ion, de acel Ion bun și blînd, alături de care trăise cîțiva ani cu înțelegere și iubire. Cum se putea oare ca niște vorbe — fie ele nechibzuite — spuse la un moment dat, să-l schimbe atît? N-o putea înțelege.

— Și lui tăticu îi e dor de tine, repilcă ea, ca să-i aline într-un fel amarul. Să știi că te iubește foarte mult. Abia așteaptă să te vadă.

— Mă... mă iubește? întrebă gingaș copilul. Și-o bucurie neasemuită îi lumină chipul.

Dureroasa clipă, netrăită pînă atunci, îi purta gîndurile femeii mai departe, cu teamă.

În clipa aceea se hotărî să-i vorbească lui Ion.

Seara, după ce-și adormi băiatul, așteptă pînă cînd îi auzi pașii călcînd încet spre bucătărie. Veni un moment de ezitare. Își aminti că în urmă cu cîteva zile se dusese să-i încălzească mîncarea, să-l îmbuneze. El o oprise cu un gest categoric.

— Te rog nu te ocupa de mine. Vorbise răstit. Vreau să rămîn singur. N-am nevoie de ajutor.

Nu insistase, ca să nu-l supere și mai rău. Se retrase sfios. Credea însă că-și va reveni, că o să-și dea seama că nu era cazul să continue cu o astfel de atitudine. Într-un fel avea și ea orgoliul ei. În definitiv greșeala nu-i putea fi iertată? O pedepsise suficient pînă atunci, întorcîndu-i spatele. Dar dacă își găsise pe altcineva, așa cum voia să insinueze soacra? Gîndul acesta întunecat o decise. Lucrurile trebuiau lămurite.

Intră în bucătărie încercînd un zîmbet.

— Bună seara Ioane!

El mormăi ceva odată cu mestecatul îmbucăturii. Asta o încurajă.

— Mai ești supărat pe mine? întrebă.

În loc de răspuns se auzi zgomotul tacîmurilor. Furculița și cuțitul aveau de furcă cu fărîmițatul unor bucăți de carne.

— Te înțeleg, continuă femeia și vru să adauge: „iartă-mă pentru gluma mea nesărată, să uităm Ioane, să uităm. Fii mai înțelegător", dar tăcu, înghițindu-și gîndurile.

Rezemată de pervazul ușii îl privi trist, golită de toate întrebările care o arseseră pînă atunci. Ce frumos ar fi putut trăi ei împreună și ulte la ce situație ajunseseră! Oftă.!

Ion părea nepăsător și preocupat de treaba lui. Dar sesiză oftatul. Ce-ar mai fi oftat și el!. Nici lui nu-i convenea situația asta dar nu voia să lege deocamdată nici o discuție. Mai precis, fugea de ea. Avea motivele lui „speciale". Era mai bine ca femeia să-l creadă în continuare supărat decît să-i spună în față, cu ironia pe care i-o gustase! „Te îmbătași Ioane. Te-a văzut o lume întreagă mergînd pe brînci". Și asta n-o voia. Așa-zisa lui supărare rezolva de fapt, acum, două probleme: mai întîi îl scăpa de rușine, că, fără îndoială, avea de ce să roșească, (doar îl „fotografiase" un cartier întreg) și-n al doilea rînd, așa cum îi spusese Gheorghe, era mai bine să-i dea mai mult răgaz Ioanei să reflecteze ca nu care cumva să mai repete cîndva vreun gest asemănător.

„Mă, îi spusese cu amărăciune în glas vecinul. Te învăț că-s un om pățit. Ascultă-mă pe mine: trebuie să „rupi pisica" de la început. Eu am făcut mai de mult o greșeală, pe care nu mi-o iert. I-am trecut cu vederea nevestii-mi cînd mi-a spus odată în glumă „fraiere". Înțelegi. Doar atît: fraiere. Pe urmă și-a îmbogățit vocabularul cu alte asemenea perle: „prostule"... „du-te dracului". Acum are o clanță, să-i trăiască. Ne certăm ca la ușa cortului. Dar ce pot să-i fac? Înghit și mă răzbun în felul meu. Așa că, vezi, ia aminte".

Luase aminte că avea și de ce. Dar îi venea destul de greu. Se hotărîse s-o țină așa „în șah" o săptămînă. Și el cînd își punea ceva în gînd...

— Pe la creșă n-ai mai dat, zise încet femeia. Copilul...

Nu mai continuă deși era pregătită. Simțea că o strînge un nod în gît, că se sufocă.

El se opri din mestecat. Ce-a mai fost și asta? Un nou reproș? În clipa aceea — deși îi era nespus de drag Nicușor — nu mai avea în față lui decît problema aceea grea și spinoasă care trebuia rezolvată. Aaa, va-să-zică, tot nu se învățase minte Ioana! Îl acuza, așadar, în față, că-i un nesimțit și o lasă doar pe ea să le facă pe toate. Dacă altădată se ducea pe la creșă ca să-l aducă acasă, o făcea din plăcerea lui, nu că era obligat. Asta era o treabă pentru mame care știu rostul la cei mici, nu pentru bărbați. Hei, femeie, femeie!

Cu cîteva clipe mai înainte voise să se întoarcă spre ea. I-ar fi spus din tot sufletul: „La naiba cu toată prostia asta. Hai să ne vedem de rosturile noastre!" Dar acum se încăpățînă. Îi veni în minte chipul vecinului său Gheorghe. Avea dreptate: trebuia să „rupă pisica". Împinse din față sa farfuria și tacîmurile și-și aprinse o țigară privind în tavan.

Gestul acesta o ului pe Ioana. Gîndi: „s-a schimbat Ion al meu. Nu-l mai interesează nimic. Va să zică are pe altcineva, o altă femeie. Soacra avea dreptate". Și orgolioasă: „N-are decît". Pentru așa ceva ea nu avea arme si nu voia să lupte. Dar pentru copil va lupta. Nu i-l va lăsa pentru nimic în lume.

Simțindu-se hotărîtă, dar mai ales stăpînă pe ea ca niciodată, se urni de lîngă ușă și-i întoarse spatele. Cînd pași în hol, bărbatul, parcă mușcat de șarpe, sări în picioare. Făcu un pas și strigă, clocotind, în urma ei:

— De mîine încolo n-ai ce să mai cauți la creșă! Băiatul aparține tatălui, ai înțeles?

Întorcîndu-și capul Ioana îl măsură cu privirea de sus în jos, ca pe-un nimic, făcînd o grimasă, mai mult o strîmbătură. Răspunse cu dispreț:

— O s-o vedem noi și pe asta. Mai bine vezi-ți de femeia care ți-a sucit mintea. Îngrijește-te de ea.

Replica neașteptată, dură, îl ului pe Ion. Nu pricepu la început sensul cuvintelor. Apoi îl apucă revolta: „De unde naiba i-o mai fi venit în cap și o astfel de prostie? Ei nu, femeia asta te umple de minuni! În loc să-și revină, toarnă paie pe foc. Ei, dacă-i așa!... Se lăsă pe scaun încruntat măcinîndu-și fălcile. În bucătărie, totul i se păru străin și ostil.

★

La ora asta cînd părinții vin în mod obișnuit la creșă ca să-și ia copiii acasă, Ion își făcu și el apariția. Giffia. Alergase, ca să fie printre primii. Asistenta de grupă îl luă în primire, ca și cînd nu l-ar fi cunoscut.

— Tovarășul?

— Păi, eu sînt Popescu Ion, tatăl lui Nicușor, se bîlbîi el surprins neplăcut.. Doar mă cunoașteți...

— Aaa, da... păru ea să-și reamintească. Dar nu v-am văzut de mult!

Bărbatul înghiți în sec.

— Treburi tovarășă... treburi, se scuză ridicînd din umeri. Apoi, aplecîndu-se spre ea c-un aer neliniștit adăugă: Aș vrea să vă rog ceva, să nu vă supărați că insist. De azi înainte trebuie să iau numai eu băiatul. Dacă vine nevastă-mea mai înainte să nu i-l dați.

Asistenta îl privi încruntată.

— Cum îmi puteți cere una ca asta? se arătă nemulțumită. Pe ce temei?

Tonul era sever, nu admitea comentarii. Popescu se simți dator să explice:

— Ne-am certat și...

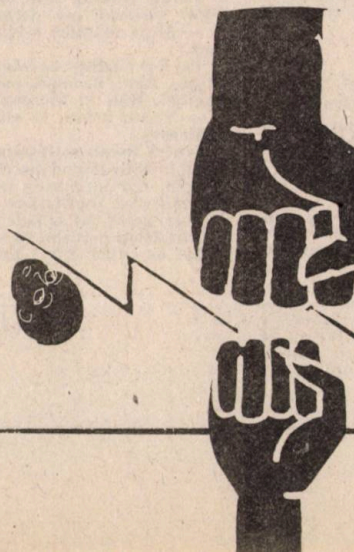

— Pe mine nu mă interesează amănuntul acesta. Sînteţi legal soţ şi soţie. Aşa că...

Ion îşi mestecă fălcile. La asta nu se aşteptase. Dar, nu-i nimic, va avea el grijă să vină înaintea Ioanei. Ridicînd o sprînceană întrebă c-un accent mai puţin politicos:

— Puteţi să mi-l aduceţi?

— Deocamdată nu, veni răspunsul. Copilul doarme.

Făcînd cîţiva paşi spre camera grupei, asistenta se întoarse gînditoare, cu o privire care trăda, evident, o nelinişte. Vorbi încet, ca şi cînd ar fi vrut să-i comunice confidenţial:

— E bine să ştiţi... În ultima vreme Nicuşor pare... nu ştiu cum să vă spun... aş crede că e bolnav, deşi organic nu are deocamdată nimic.

— E grav? se repezi bărbatul pălind.

— Nu. Fiţi liniştit. Îl ţinem sub supraveghere. La copii se mai întîmplă uneori.

Rămas singur Ion se retrase spre uşă. Asistenta dispăru în camera alăturată cu un surîs enigmatic, ascuns de orice privire. Avea motivele ei. Azi dimineaţă mama copilului i se spovedise şi îi ceruse cu lacrimi în ochi acelaşi lucru, adică să nu-i mai încredinţeze băiatul tatălui. Putea să-i dea ascultare. În fond era şi ea femeie, dar nu era cazul. N-ar fi fost pedagogic. Îi cunoştea foarte bine pe amîndoi soţii. Erau dintre cei potoliţi, cu o fire aşezată, cuminţi, dar mai ales, îşi dăduse seama că se iubeau. De multe ori îi admira. Îi numea în sinea sa „Rîndunel" şi „Rîndunica". De aceea o duru cearta lor copilărească. Se simţi datoare să intervină, dar nu în mod direct, ci altfel, ca ei să nu-şi dea seama. Din experienţă ştia că orice intervenţie directă deranjează, nu dă rezultate bune. De aceea făcu primul pas întîrziind predarea copilul. În continuare avea planurile ei.

În dormitor forfota era în toi. Joacă la cataramă, nu glumă; alergări în toate părţile, chiote, ba chiar şi scîncete, deşi în grupa cea mare nu prea se întîmpla. Dar, poate, unde lipsise ea mai mult decît trebuia. Firește, îi spusese lui Popescu un neadevăr. La ora asta nimeni nu dormea. Uite-l şi pe Nicuşor călărind cu satisfacţie pe un cal de lemn. Era îmbujorat la faţă, plin de viaţă şi sănătate.

— Dilil, căluţule!

— Cum de a ajuns calul ăsta aici, în dormitor, îl întrebă cu seriozitate.

— Eu l-am adus, se grozăvi băiatul. Era dincolo...

„Dincolo" era locul de joacă. Asistentei nu-i venea să-l certe. Vina îi aparţinea oarecum, pentru că nu supraveghease.

— Altă dată să nu-l mai aduci. Ai înţeles?

— Altă dată, dădu din cap micuţul şi călărind în continuare pe bidiviul său, îi făcu bezele cu mîna.

Hoţomanul! Ascunzîndu-şi cu greu zîmbetul, se apropie de fereastră. Prin perdeaua de nylon privi afară. Apoi la ceas. De ce-o fi întîrziind? se întrebă nemulţumită. Dar, în acel moment, parcă răspunzîndu-i, Nicuşor strigă cu bucurie:

— Mama!... mama!...

Se întoarse pe călcîie.

— Aţi venit?

— Am venit tovarăşa asistentă. Vă mulţumesc că nu i l-aţi dat lui şi făcu un semn cu capul. L-am văzut în curte, pe-o bancă.

— Iar începeţi? se supără femeia. Vă atrag din nou atenţia că soţul are aceleaşi drepturi ca şi dumneavoastră. Nu i l-am dat, nu pentru că n-am vrut să i-l dau, ci pentru că „el" — sublinie ea cuvîntul — a spus că vă aşteaptă pe dumneavoastră, ca să mergeţi împreună acasă. E clar?

— Aşa a spus? întrebă femeia tresărind.

Asistenta sesiză schimbarea şi fu mulţumită.

— Da, aşa a spus, întări cu convingere. Duceţi-vă afară şi aşteptaţi. De data asta o să-l îmbrac eu pe Nicuşor.

În curtea creşei, la umbra unui pom, Ion privea trist undeva departe, parcă străin de tot ce se petrecea în jurul lui. Nici măcar nu simţise apropierea soţiei. Cînd ea se aşază pe bancă tresări surprins. Cum de apăruse aşa, deodată... Pe unde venise? se întrebă el nedumerit.

— Bună ziua Ioane! rosti ea cu toată inima şi făcu un gest de apropiere. Dar bărbatul se prefăcu surd. Nici măcar n-o privi. Ea, crispîndu-se, îşi domoli primul impuls, cu ciudă. Poftim, tot aşa e. „Hei, Ioane-Ioane, te crezi mai tare?" Dar Ion avea alte motive care-l răscoliseră. Asistenta îi spusese că Nicuşor nu se simte prea bine, deci e bolnav. A cui era vina? Firește că a mamei". Femeie, femeie, se războiu el în gînd cu ea. În loc să ai grijă de copil cauţi pricini soţului. De-asta îmi eşti?. Las' c-o să facem noi ordine!" aici!. Dar gîndul îi fu întrerupt.

În capul scării apăru asistenta ţinîndu-l de mînă pe Nicuşor. Cei doi, frămîntaţi de tainele lor, în primul moment nici nu observară. Îi trezi la realitate vocea băiatului:

— Tăticule!... mămico!...

Venea spre ei alergînd. Îmbujorat îi cuprinse pe amîndoi cu braţele, aproplindu-i. În ochii părinţilor se aprinseră lumini. Îşi uitaseră pentru o clipă supărarea. Erau din nou toţi trei, împreună.

— O să trebuiască să mai aşteptaţi, să vă aduc un medicament, spuse asistenta, deşi, acum, s-ar părea că n-ar mai fi nevoie. Pînă atunci să-i lăsaţi să se mai joace puţin. E după somn, lămuri ea, se mai înviorează.

Nicuşor parcă atît aştepta. Sări din braţele lor şi alergă prin curte ducînd în plete blonde zîmbetul soarelui. Cei doi îi priveau cu duioşie dar şi cu un sentiment de mîndrie. Zbenguiala lui atrăsese şi privirile altora. Era drăgălaş puştiul.

— Tăticule, strigă el oprindu-se la o grămadă de nisip.

— Da, tăticule, răspunse cel mare cu inima cît puricele.

— Mi-a spus mămica azi dimineaţă, că tu mă iubeşti foarte mult. E adevărat?

—Ion se foi pe bancă stînjenit. Ioana căpătă în obraji culoarea purpurii. Privirile lor se întîlnesc alunecînd pe furiş.

— Da, tăticule, îi răspunse în cele din urmă, înecîndu-se într-o tuse neaşteptată.

Din nou gîndurile îi se tulburară. Clipele trec şi asistenţa nu mai vine cu medicamentul. Deodată el tresare cu spaimă.

— Unde-i băiatul?...

În ochi, odată cu întrebarea îi licăreşte o spaimă. Ea îi făcu un semn de liniştire.

— Fii fără grijă dragă, n-a dispărut. A intrat în creşă. L-a chemat asistenta.

Ce frumos i-a spus Ioana „dragă". Cuvîntul ei suna la fel ca şi altădată, plin de căldură.

După puţin timp Nicuşor apăru din nou. Ducea cu el, ca pe nişte trofee, două prăjituri. Dintr-una înfuleca cu lăcomie mozolindu-se pe obraji. După ce o savură în întregime alergă spre ei cu cealaltă prăjitură sărind căpreşte.

— Muşcă, mămico!

Ion îşi întoarse privirea în altă parte. „Tot mama!", gîndeşte gelos. Dar gelozia e de scurtă durată.

— Muşcă şi tu, tăticule.

Vru să refuze, bineînţeles în favoarea lui, mulţumindu-i. Dar băiatul nu-i lacom. Insistă.

— Muşcă şi tu, hai, te rog.

Prăjitura se plimbă mai apoi de la unul la altul, cu repeziciune, în exclamaţii de „hap" care aduc chiote de bucurie pe buzele copilului.

Şi părinţii rîd odată cu el, uitîndu-şi supărarea.

Ca treaba să meargă şi mai repede, micuţul îi obligă să-şi apropie capetele. Suviţele părului lor se ating cu descărcări electrice.

— Tăticule, tu eşti un tătic foarte bun. Mi-a spus „tovarăşa" şi ea are dreptate întotdeauna.

Na, că de data asta i-a spus numai lui. Se simte inundat de-o bucurie năvalnică.

— Dar cine-i tovarăşa asta? întrebă nesesizînd în primul moment.

— Păi, tu nu ştii?... se miră nevinovat copilul, tovarăşa noastră ... asistenta, frate.

Parcă poţi să mai zici ceva?

Dar băiatul n-a terminat.

— Şi pe mămica o iubesc, ştii? ... şi ea e o mămică bună.

Cei doi părinţi se întorc unul spre altul clipind satisfăcuţi . Apoi, deodată, pufnesc într-un rîs sănătos, fără opreliști. Rîde şi Nicuşor sărindu-le în braţe.

— Vreau acasă, se alintă el după ce veselia se mai domoleşte.

Ion şi Ioana se înţeleg din priviri. Ca şi altădată îşi întind mîinile făcînd din căuşul palmelor un scaun pentru cel mic. Sprijinindu-se de gîtul lor băieţelul gustă din plin plăcerea înălţimilor.

Paşii celor doi se îndepărtează din ce în ce mai mult.

Din dosul perdelei de voal asistenta îi urmăreşte c-un zîmbet de satisfacţie. „Medicamentul" îşi făcuse efectul.

VIRGILIU VASILE MIHĂILESCU

Iulică și „o faptă pe zi“

Calendarul adusese mai demult vestea privind dreptul iernii de a-și lua locul cuvenit. Dar acoperișurile caselor își păstrau încă roșul iar asfaltul cenușiul obișnuit. Picurii ploii căzute în ziua aceea nu lăsaseră cine știe ce urme. Privirile și pașii întîlneau doar ici-colo lucruri mici ca dintr-un joc alambicat, cu păpuși.

Bunicul lui Iulică citea ziarul abia adus de poștaș. După o vreme, se ridică de pe scaun și își privi, de la geam, nepotul așezat pe un bolovan. Cu spatele la fereastră și capul înclinat în piept, mișcînd ușor brațul drept, din care nu se vedea decît porțiunea dintre umăr și cot, părea că urmărește atent ceva aflat la picioarele lui.

După cîteva minute, vesel și îmbujorat, băiatul intră în casă, se spală pe mîini și — ca de obicei, în ultima vreme — își rugă bunicul să-i citească, cu voce tare, rubrica „O faptă pe zi“. Ascultă cu luare aminte, ca un școlar silitor întîmplarea despre copilul pădurarului din Moroieni, care îngrijise pînă la vindecare un pui de căprioară orfan și rănit. La sfîrșitul lecturii obiectă:

— Cum să fac și eu o faptă bună ca el, dacă tata nu e pădurar iar noi locuim la bloc — aprecie el ușor enervat.

— Dar la spune-mi tu, întreabă cu tîlc, bunicul, cum ți-ai petrecut dimineața de azi? În timp ce Iulică mușca lacom din felia de pîine bine unsă cu unt și miere ce-l așteptase pe masă.

— Cum s-o petrec, n-am făcut nimic — urmă răspunsul copilului, completat însă de ridicarea sprîncenelor și o licărire ușor perceptibilă a ochilor lui de culoarea laiului de munte, dăruit cu reflexe ale brădetului des.

Era semnul unei ... reconsiderări a răspunsului. Probabil că își adusese aminte de ceva. După o scurtă pauză povesti cum observase o albină căzută într-un ochi de apă. Se opri din nou, pentru a relua, cu vioiciune:

— În zbor, la soare, cum o zărisem mai înainte, avea sclipiri aurii ca inelul mamei. Să fi văzut, pe urmă cum își aduna piciorușele și aripile pe lîngă trupul ca un năsturel...

— Era rătăcită, probabil, de stup, săraca! Suratele ei nu mai zburdă acum pe-afară, chiar dacă iarna încă n-a venit. Și, de ce spui că se strîngea, așa, în ea?

— Să ocupe cît mai puțin loc pe îngustimea aceea pe care reușise să urce, ca să nu cadă din nou în apa din care abia o salvase el.

— Care „el“?

— Paiul

— Aha! Paiul! Știi ceva? Eu cred că o părticică din mierea asta dulce și înmiresmată de pe pîine nu e făurită numai din nectarul florilor....

— Dar din mai ce?

— Și din recunoștință...

— Nu-nțeleg — mărturisi Iulică, făcînd ochii mari.

— ...Recunoștință față de copiii ca tine. Paiul, singur, ce putea să facă?

MĂLINA CAJAL

Desen de G. MACHE

să te dăruiești ca un părinte

Ce poate fi mai plăcut, mai sănătos și mai stimulator pentru un copil decît căldura blîndă a unui cămin, a familiei, decît gîndul că oriunde s-ar afla și prin oricîte încercări ar trece, la capăt îl așteaptă îmbietor dulcele „acasă".

Și totuși viața mai pune uneori în fața unor copii și accidente, întîmplări neplăcute ce îi lipsesc pe cei ce-au avut ghinionul să le cadă victime, tocmai de acest esențial loc al creșterii și dezvoltării lor fizice și morale, căminul familial. Dintre acești copii se recrutau în trecut locatarii tristelor orfelinate, cu ziduri reci și neprimitoare.

Au apus, însă, acele vremuri și astăzi înțeleapta conducere a partidului și statului nostru pune în centrul politicii sale înalt-umanitare grija față de om și nevoile sale. Copiii patriei se bucură azi de minunate condiții de viață, de muncă, de învățătură.

Grija părintească a partidului și statului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului și președintele statului nostru, pentru tinerele vlăstare ale țării, s-a manifestat prin înființarea caselor de copii școlari, primitoare lăcașuri de suplinire a căminului familial, în unele cazuri.

Așa se face că în toamna anului 1975 a luat ființă și în Vișeu de Sus, o astfel de instituție în care trăiesc, cresc și muncesc peste 200 de copii.

Și cum să nu fii bucuros cînd privindu-le fețele înțelegi că acești copii nu se deosebesc prin nimic de ceilalți. Ei vin în casele de copii la început de an școlar și pleacă la încheierea lui.

La întoarcere îi așteaptă bucătarii, cu masa caldă și gustoasă servită în condiții civilizate, într-o sală de mese curată și plină de flori. Urmează apoi un program recreativ în aer liber sau la club. Orele de studiu se desfășoară în săli înzestrate cu mobilier modern. Activitățile practice sînt susținute în: atelierele de țesătorie, croitorie, tîmplărie, cismărie — totul sub supravegherea atentă a educatorilor-părinți. Alături de acestea o bibliotecă, cele 6 televizoare, radioul, presa pentru copii și tineret, toate atribute ale timpului nostru socialist menite a asigura, în ansamblu, împlinirea aspirațiilor și visurilor acestor viitori cetățeni.

Seara îi așteaptă o binemeritată odihnă în dormitoare spațioase, bine aerisite și dotate cu: plăpumi, covoare, cuverturi, etc.

S-a făcut totul pentru ca acești copii să se simtă egali cu colegii lor din alte școli, să se simtă mereu sprijiniți în viață și-n muncă, să nu sufere nici lipsuri materiale și nici să nu fie afectați moral.

Vacanțele școlare au fost și pentru ei, ca pentru toți elevii țării, prilej de mari bucurii. Toți copiii casei au beneficiat — în serii de cîte douăzeci — de două săptămîni petrecute pe litoral, în timp ce restul vacanței de vară a fost rezervat muntelui, la „Iza izvor".

Absolvenții de liceu, ca și mulți alții dintre ei, s-au încadrat în producție, în locurile ce le-au fost cu generozitate create de organele de partid și de stat, contribuind acum, alături de toți oamenii muncii din țară, la traducerea în fapt a mărețului „Program al partidului" și a Hotărîrilor Congresului al XII-lea al P.C.R., de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Inv. MAGDALENA-ROZALIA RAȚIN Vișeu de sus.

educația de fiecare zi

Procesul de educație începe odată cu venirea omului pe lume și sfîrșește cu încheierea vieții sale. Acesta este spațiul cel mai larg acordat termenului de educație, spre deosebire de accepția mai restrînsă a aceluiași concept, potrivit căreia educația „este o activitate socială

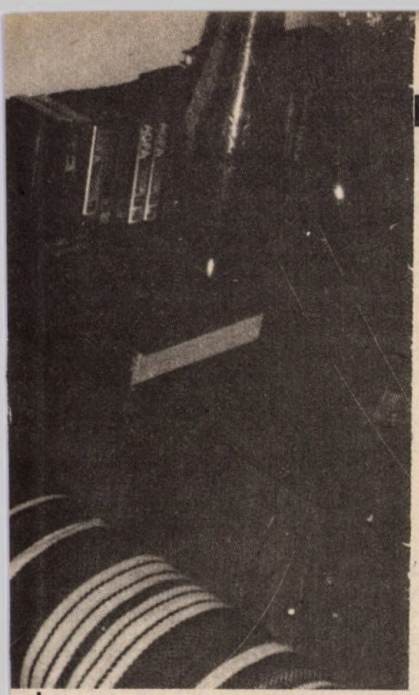

complexă care se realizează printru-un lanț nesfîrșit de acțiuni exercitate în mod conștient, sistematic și organizat, în fiecare moment, un subiect — individual sau colectiv — acționînd asupra unui obiect (individual sau colectiv), în vederea transformării acestuia din urmă într-o personalitate activă și creatoare, corespunzătoare condițiilor istorico-sociale prezente și de perspectivă". **(Ioan Nicola, Pedagogie școlară,** București, E.D.P., 1980, p. 19—20).

În viața omului există perioade în care educația se realizează în instituții specializate (grădiniță, școală, facultate) copii și tineri fiind supuși unor influențe sistematice, organizate, corespunzătoare finalităților educaționale ale fiecărei trepte de școlarizare. Însă, paralel cu studiile pe care le urmează, copiii și tinerii se formează și prin intermediul influențelor ocazionale, neorganizate, din viața de familie, din relațiile cu oamenii în general, din mediul socio-cultural, industrial, agricol, stradal etc. Educația are, deci, un caracter permanent și se realizează, pe tot parcursul vieții unui individ, atît ca proces organizat, instituționalizat, cît și ca proces spontan, ocazional.

Este o observație de experiență curentă aceea că indivizii se deosebesc între ei prin particularități temperamentale, comportamentale, de caracter și personalitate, prin nivel de instruire și de cultură — toate acestea fiind expresia atît a educației exercitate asupra lor, cît și a autoeducației.

Educația este privită totdeauna ca un proces de influențare pozitivă. Cînd o mamă îi spune copilului — care la 15 septembrie merge pentru prima oară la grădiniță — să nu facă firimituri pe jos cînd mănîncă, ci să le pună în batistă sau pe șervețel, realizează, conștient, dar ocazional, un act educativ. Aceasta este o acțiune paralelă cu cea realizată de instituția preșcolară unde procesul educativ are un caracter sistematic, organizat, potrivit anumitor obiective educaționale.

Cu tot caracterul benefic al procesului educativ, în viață întîlnim nenumărate aspecte negative în atitudinile și comportamentele copiilor, tinerilor și chiar ale adulților, care se constituie ca exemple și situații educaționale dăunătoare, malefice. Unele dintre acestea acționează permanent, altele sporadic — toate fiind expresia unei educații rămase uneori la jumătatea drumului sau a unei educații aparent depline, dar cu fisuri greu de depistat. E vorba mai ales de atitudini, deprinderi și obiceiuri constituite în viața de familie și în cea de grup (de joacă, de muncă, de învățare etc.). Acestea se manifestă în cele mai diferiee comportamente negative: călătoria fără bilet în mijloacele de transport în comun; procurarea unui bilet folosit de altul; deteriorarea bunurilor de uz public; aruncarea de hîrtii, ambalaje sau resturi alimentare pe jos, în localuri și instituții publice, pe drumuri și chiar în casa proprie; neacordarea întîietății de către băieți și bărbați femeilor și de către tineri și tinere celor mai în vîrstă; absența solicitudinii, a grijii față de părinți, frați, surori, colegi de școală, față de altul în general, neîndeplinirea cu conștiinciozitate a datoriilor de școlar sau de om al muncii; nepunctualitatea în executarea unei lucrări la termen fix, în întîlnirea cu o persoană; neparticiparea copiilor și tinerilor la treburile casnice, lăsîndu-le în seama părinților sau, cel mai adesea, a mamei; folosirea unui vocabular indecent; neîndeplinirea cu promptitudine a unor apeluri sau rugăminți adresate de membrii familiei, de colegi, de conducători de instituții, de cadre didactice etc.

Firește că, multe probleme pedagogice se ridică în legătură cu procesul educațional. De pildă, ne putem întreba asupra locului și rolului pe care trebuie să-l ocupe familia, pe de o parte, și școala, pe de altă parte — principalii factori educativi — în formarea și desăvîrșirea trăsăturilor de personalitate și comportamentale. E de observat că mama știe mai multe lucruri despre creșterea copilului mic decît despre creșterea și formarea aceluiași copil cînd a ajuns mai mare, școlar. De asemenea, familia consideră că, din moment ce copilul a devenit școlar, nu mai este nevoie să fie controlat și îndrumat, aceste griji sau preocupări fiind transferate asupra școlii. Se uită faptul că la școală copilul lucrează doar 5—6 ore pe zi, în care el este obligat să respecte un anumit orar și anumite exigențe educative, fiind sancționat atunci cînd le încalcă. Restul timpului și-l petrece însă acasă. Nivelul de educație al unui școlar poate fi mai ușor testat cînd nu se știe supravegheat de educatorul său oficial. Acasă sau în afara școlii, se poate verifica temeinicia și autenticitatea unor deprinderi și obișnuințe de comportare civilizată, asimilarea conștientă a sensurilor tuturor influențelor pozitive ce se exercită, vrînd-nevrînd, zilnic, asupra copiilor și tinerilor.

Familia, viața socială în general, influențează în chipuri foarte variate formarea pesonalității copiilor și tinerilor, realizînd ceea ce se poate numi „educația de fiecare zi". Acest gen de

educaţie completează, consolidează, concretizează, structurează ceea ce se întreprinde în şcoală în mod organizat, sistematic şi conştient.

Vom da şi vom comenta cîteva exemple care vor sugera varietatea modalităţilor de influenţare pozitivă a procesului de desăvîrşire a educaţiei copilului şi tînărului.

După coborîrea din autobuz, un copil (elev în clasa a V-a) aruncă biletele de călătorie pe trotuar. Mătuşa lui, care îl însoţea, se apleacă să ia biletele de jos, în timp ce copilul se opune (de jenă probabil). Gestul mătuşii reuşeşte, biletele fiind aruncate în coş.

— De ce le-ai luat de jos? — întreabă copilul.

— Pentru că nu-i civilizat să le arunci pe jos. Trebuie să păstrăm curăţenia oraşului.

— Da' ce? nu-s măturători de stradă?

— Dacă toţi cetăţenii ar arunca biletele pe jos, nu s-ar mai putea merge pe stradă, ar trebui zeci de măturători pe o stradă.

— Dar atunci cînd în preajmă nu sînt coşuri pentru gunoi, unde să le pun?

— În buzunar sau în geantă, pînă ajungi unde să le arunci la coş.

De atunci, copilul respectiv n-a mai aruncat biletele de călătorie pe jos, dar atrage mereu atenţia mătuşii sale (care „i-a făcut educaţia" — spune el) că multă lume aruncă pe jos biletele de călătorie, ambalaje, hîrtii etc. Îi reproşează mătuşii că nu atrage şi altora atenţia. Mătuşa lui însă foloseşte prilejul pentru a-i arăta că există încă destui indivizi care nu respectă ordinea şi curăţenia la locul de muncă, în localitatea în care trăiesc, în instituţii de cultură sau în parcuri şi locuri de agrement. Această categorie de oameni nu are încă simţ estetic şi civic.

Mergînd pe stradă, un adult, care era însoţit de un copil (elev în clasa a VI-a) observă o sîrmă groasă de-a curmezişul trotuarului. Adultul dă sîrma la o parte.

— De ce faci asta?

— Ca să nu se accidenteze cineva care n-o observă.

— Dar ce-ţi pasă ţie dacă se accidentează? Treaba lui, dacă nu se uită!

— Eu nu pot să trec nepăsător. Dacă moare un om din căderea provocată de sîrma asta aruncată de cineva la întîmplare? Asta înseamnă să ai spirit cetăţenesc, să ai grijă de cel de lîngă tine, de cel ca şi tine, chiar dacă nu-l cunoşti.

— De ce n-a înlăturat altcineva sîrma? Te găseşti tu mai grozav!...

— Aşa consider eu că este bine. Tu ce crezi?

— Sînt de acord că aşa e bine, dar tot nu înţeleg de ce nu face şi altul la fel.

— Probabil că ar fi făcut, dar n-a observat.

Peste cîţiva ani, fostul copil povestea că acest dialog aparent neînsemnat i-a rămas întipărit definitiv în minte şi în comportare.

*

— Ni s-a spus la şcoală că trebuie să facem două săptămîni de practică. Trebuie să ne alegem perioada.

— Vei merge la practică între 15—30 iulie.

— Nu s-ar putea să nu mă duc în primele zile? Voi spune că mi-a fost rău.

— Nu! Te vei duce în ziua şi la ora care s-a stabilit! Asta e o datorie de şcolar şi trebuie s-o îndeplineşti! Trebuie să te înveţi cu disciplina. Dacă în ziua cutare şi la ora cutare trebuie să fii într-un anume loc, apoi acolo să fii şi nu în altă parte.

— Nu mă poţi scuti de practica asta?

— Nu, trebuie să mergi necondiţionat, chiar dacă îţi place sau nu. În viaţă trebuie să faci cu plăcere ceea ce **trebuie** făcut. Altfel, munca devine un chin, o povară.

*

Dacă dorim să verificăm nivelul deprinderii de a fi corect, de a executa ceva conform unor norme precise, fără a te abate din cînd în cînd de la ele, putem folosi diverse probe. Una din ele poate fi modul în care un elev (de obicei o fată, căci ele învaţă lucrul de mînă la şcoală) execută un model oarecare pe pînză. Dacă cruciuliţele cu care se execută modelul nu sînt făcute cu acelaşi număr de fire pe orizontală, sau dacă unele din ele sînt mai sus ori mai jos cu unul-două fire, sau dacă nu se respectă sensul (spre dreapta sau spre stînga) al cruciuliţelor respective, putem desprinde, din toate acestea, anumite aspecte negative ale corectitudinii şi meticulozităţii. La fel se poate aprecia gradul de conştiinciozitate în executarea unei activităţi, cum ar fi, de exemplu, ştergerea geamurilor, a prafului de pe mobilă, măturarea claselor etc. Cînd aceste activităţi nu sînt îndeplinite corect, cu simţ de răspundere, ci se fac de mîntuială, superficial, atunci e sigur că cei ce le execută sînt superficiali, neglijenţi, indiferenţi şi în alte aspecte ale vieţii lor, adică se formează ca oameni în care nu poţi avea încredere deplină.

Lupta cu lenea, cu comoditatea este una dintre cele mai grele. În perioada şcolarităţii, care durează 10—12 sau 16—17 ani, cei care se confruntă cu diverse aspecte ale comodităţii copiilor şi tinerilor sînt în primul rînd părinţii.

Caracterul cuiva se formează în procesul muncii, învăţătura fiind forma de bază a muncii şcolarului. Acasă, elevul are de îndeplinit cea mai grea parte a muncii de învăţare: studierea lecţiilor, scrierea temelor, întipărirea cunoştinţelor pînă la reproducerea lor în mod independent, fără nici o sursă în faţă. Dar aceasta înseamnă, mai ales pentru şcolarul mic şi mijlociu, să se renunţe la o mare parte din timpul destinat jocului.

Părinţii pot să realizeze travaliul educativ „de fiecare zi" pentru a-i determina pe copii să înfrunte tentaţiile lenei, ale comodităţii care îi îmbie în diverse feluri: amînarea începutului de pregătire a lecţiilor, punerea pe primul plan a emisiunilor de televiziune, plimbarea cu bicicleta sau cu patinele cu rotile, scrierea numai a temelor şi în mod superficial, citirea cu prioritate a cărţilor tentante pentru vîrsta respec-

tivă, în dauna timpului necesar învăţării, invocarea unor suferinţe fictive etc.

Se pune întrebarea dacă există mijloace care să asigure succesul părinţilor în lupta zilnică cu comoditatea şcolarilor, a copiilor lor. Da! Există! Acestea se cuprind în formularea: **să obişnuim copiii cu un program ordonat de muncă şi cu îndeplinirea corectă a obligaţiilor de elevi!**

Desigur, este greu de presupus că un atare efort educativ de zi cu zi al părinţilor se va dovedi eficace atîta vreme cît în comportarea părinţilor copiii ar constata contrariul a ceea ce li se pretinde. Aşadar, **părinţii să le fie un permanent exemplu pozitiv, să nu cedeze asupra hotărîrilor luate şi să-i determine pe copiii lor să lupte cu tendinţele lor spre lenevire, arătîndu-le că a te educa înseamnă a lupta şi cu tine însuţi nu numai a aştepta ca altul să lupte cu tine şi pentru tine.**

Atîta timp cît şcolarii nu-şi asumă personal răspunderi, nu ne putem aştepta la schimbări vizibile în atitudinea lor faţă de muncă (cea de învăţare, în special).

Zilnic, deci, elevii comozi trebuie să lucreze **după program,** să respecte programul stabilit şi astfel, treptat, se vor deprinde cu **disciplina muncii,** cu **conştiinciozitatea** şi **meticulozitatea cu ordinea în desfăşurarea acţiunilor, cu preţuirea timpului, cu punctualitatea, cu corectitudinea.** Toate aceste calităţi devin, în ultimă instanţă, trăsături de personalitate care s-au cristalizat în creuzetul „educaţiei de fiecare zi".

Dr. PELAGHIA POPESCU

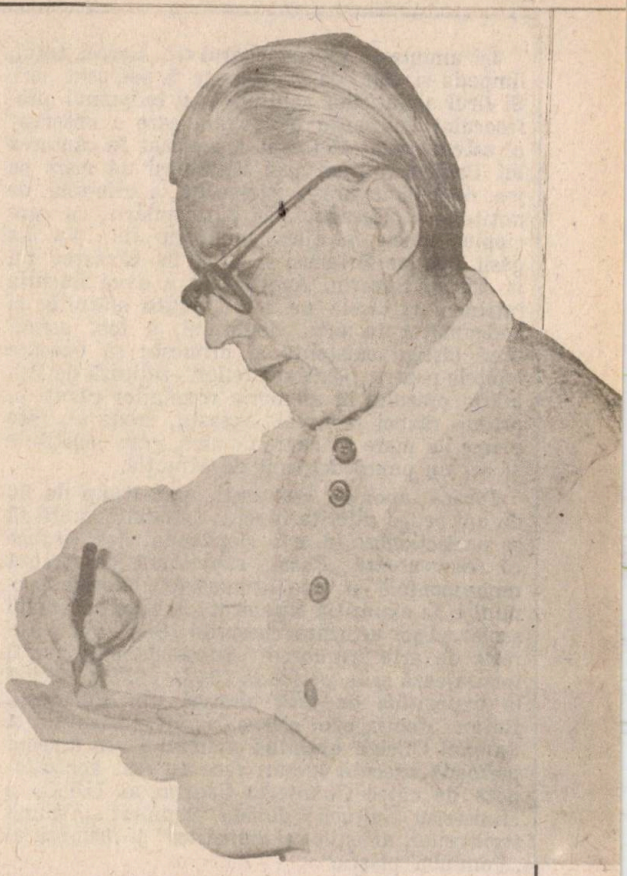

miniaturistul Gheorghe Cercel

Creatorul popular Gheorghe Cercel, din Sebeşul de Jos, jud. Sibiu, îşi evocă copilăria cu multă plăcere. Calmul, căldura cu care îţi prezintă prin cîte a trecut, te prind în firul amintirilor sale încît îl asculţi tăcut şi meditativ.

Copil de ţărani săraci, Gh. Cercel a dus greul vieţii, după cum ne mărturiseşte el, chiar din fragedă copilărie, fiind nevoit să-şi cîştige existenţa de la numai 11 ani. La această vîrstă a fost ucenic în casa unui tîmplar din satul natal. În timpul liber, cioplea nuiele cu briceagul, făcînd diferite jucării, de aceea degetele îi erau mai mult tăiate. Treceau repede rănile, pentru că „mama îi presăra sare" şi rănile se închideau, încît peste o zi—două începea iar cioplitul. O altă preocupare a copilului ucenic şi elev la şcoala primară din sat era modelarea lutului. Aşa se făcea că în curtea părintească erau mai întotdeauna mici grămezi de lut puse la uscat, pe care, apoi, după închipuirea lui le cioplea.

Observînd părinţii că tare-i mai place să meşterească lemnul, care, de altfel îi era şi tovarăş, şi mijloc de joc, s-au hotărît să-l dea la meserie. După ce termină şcoala primară îl duc la Racoviţa, la „Şcoala de arte şi meserii", apoi merge la Baia-Mare, unde îşi desăvîrşeşte meşteşugul. Aici învaţă cum să aleagă şi să conserve lemnul pentru sculptură. El crede că aici i s-a format gustul pentru artă, la cursurile teoretice de desen şi tehnologie, urmate în orele şi zilele de practică.

A fost grea această perioadă a copilăriei şi tinereţii, dar se simte eliberat de orice povară atîta timp cît tot ceea ce şi-a dorit s-a înfăptuit. Nu uită acele zile de grele încercări cînd, fără bani, fără mîncare, fără adăpostul asigurat, pornea în căutarea drumului spre afirmare — pentru că înainte de orice, el punea dragoste în ceea ce făcea şi simţea că muncind cu pasiune, visul lui se va împlini. Aştepta cu nerăbdare ziua aceea în care o să cunoască tainele dăltuirii lemnului.

Își amintește septuagenarul Gh. Cercel, totul, limpede și clar de parcă s-ar fi petrecut ieri. Și firul amintirilor continuă. La îndemnul profesorului Laurențiu Moldovan, care a observat că este deosebit de talentat, a plecat în căutarea lui Brîncuși. După trei săptămîni de mers pe jos, doar în tovărășia rucsacului, a caietului de notițe și a briceagului lui din copilărie, cu care cioplea nuiele, a ajuns la Tîrgu Jiu. Nu l-a găsit însă pe Brîncuși și plecă în căutarea lui la Turnu Severin. Acolo, fără a avea bucuria întîlnirii cu acela pe care-l vedea sfătuitor și îndrumător în arta cioplitului, a fost nevoit să-și cîștige existența și primește să execute troițele pentru „Fîntîna eroilor", ridicată de Primăria orașului în memoria românilor căzuți în primul război mondial. Aceasta, crede el, este prima lui mare realizare de artă, care constituie și azi un punct deosebit de atracție.

Pleacă, apoi, la București, unde timp de 20 de ani ocupă diferite funcții; totodată, caută să se perfecționeze în arta cioplitului. Așa se face că frecventează „Școala superioară de pictură monumentală și arte decorative". Obține premiul I, la expoziția organizată la sfîrșitul anului școlar. Apoi urmează cursurile „Școlii muncitorești de arte frumoase". Succesele obținute îl încurajează și în perioada 1947—1958 participă la expozițiile de artă plastică din București. Reține atenția prin cîteva lucrări prezentate la Salonul Oficial, obținînd premiul I. În această perioadă execută lucrări care au fost achiziționate de către Comitetul Central al U.T.C. și Ministerul Culturii; devine membrul „Uniunii scriitorilor, artiștilor și ziariștilor" și membru al „Fondului plastic".

Încurajat de succesele obținute la expoziții, ca și de unii artiști, Gheorghe Cercel se documentează, colindă muzeele, bibliotecile, citește lucrări de specialitate, se întîlnește cu sculptori și pictori ai timpului, caută să pătrundă tot mai mult în tainele meșteșugului pe care nu l-a părăsit niciodată.

Miniaturile sale în lemn se înmulțesc, realizînd scene de legende și istorie, lucrări de mare rafinament artistic. Varietatea temelor tratate în miniaturile și picturile sale sînt inspirate din folclor sau din viața satului. Astfel, în lemn au prins contur: Legenda Sebeșului de Jos, tripticul Mircea cel Bătrîn, Scrisoarea a III-a, Lucefărul, Luptele de la Rovine, Mircea și Baiazid; apoi, Mihai Viteazul — Luptele de la Călugăreni, Intrarea în Alba Iulia, Luptele de la Șelimbăr. Deosebit de bine realizate sînt miniaturile cu Ștefan cel Mare, Vrîncioaia și cei șapte frați, Miorița, Legenda Lăcrămioarelor, Harap Alb etc.

După ce ani de-a rîndul a fost într-o febră a căutării și cizelării actului artistic, departe de casa părintească și de satul care l-a inspirat și i-a hrănit talentul, muncind din greu, pînă la uitarea de sine, Gheorghe Cercel — sculptorul și pictorul din Sebeșul de Jos s-a întors în satul său, continuîndu-și efortul creator în însuși mediul ce i-a determinat pasiunea.

Într-una din modestele camere ale casei lui țărănești, în care și-a făcut un atelier pe măsura modestiei lui, își petrece timpul dăltuind în lemn de paltin, arin, nuc, sau pictînd pe lemn, ori sticlă. Și astfel adaugă noi lucrări în colecția cu miniaturi sau pictură — aceasta fiind la fel de importantă în actul creației. Atît în miniaturile sale, asemenea argintului în filigran, cît și în acelea realizate într-o gamă cromatică variată pe sticlă ori lemn, redă scene din natură, care cu dăruire îl înconjură și care îl inspiră în realizarea frumoaselor lui tablouri sau miniaturi în lemn.

Gheorghe Cercel dăruiește cu răbdare, migală din tainele artei lui. Astfel, este prezent, ueori, la școala generală din satul natal, îi învață pe elevi desenul și cioplitul lemnului, le vorbește despre bucuria creației celor doritori să-i învețe meșteșugul.

I-a invitat pe copii în modestul său atelier împodobit cu miniaturi în lemn sau picturi pe sticlă și lemn, cu obiecte încrustate, cum este de pildă, blidarul cu linguri, blide, ulcioare, sărărițe. Acolo am văzut și admirat cutiile de ceas, felinarele din lemn, furcile, casetele din lemn, farfuriile pictate care redau frumusețile mediului înconjurător pe care de copil le-a îndrăgit creatorul nostru de artă.

Muncește cu migală artistul și cu dăruire, deși simte că mîna nu-l prea mai ascultă, mai ales atunci, în febra creației. De aceea s-a gîndit că cineva trebuie să-i continuie pasiunea artistică. În acest scop îl pregătește în tainele și secretele artei pe nepotul său **Nicolae Cercel** — sculer-matriței la Mîrșa. Acesta urmează să-i ducă pe mai departe arta, **să-i cunoască secretele ei pe care Gheorghe Cercel le-a descoperit cu ani de trudă, de neajunsuri și suferință, dar pe care i le dăruiește din prea plinul inimii.** Vede în nepotul lui artistul care va avea cultul pentru lucrul bine făcut, așa cum îl are el.

Gheorghe Cercel — care n-a fost niciodată bogat — a refuzat totuși să-și valorifice lucrările, miniaturile în lemn și picturile. El intenționează să lase totul poporului său. Nu l-au ademenit nici propunerile insistente și ademenitoare ale unor străini de a-i achiziționa miniaturile. El crede că, poate, într-o bună zi, mai apropiată sau îndepărtată, acestea își vor găsi locul fie într-un muzeu al comunei, fie în altul național.

Împreună cu Silvia Cercel, soția lui, fostă profesoară, rînduiesc cu băgare de seamă lucrările realizate de-alungul anilor. Caută să pătrundă acum mai mult în secretele sculpturii în fildeș, se preocupă cum să-și realizeze, singur, diferite unelte de lucru.

Încununarea bucuriei muncii lui a trăit-o atunci cînd la Festivalul Național „Cîntarea României" a prezentat lucrarea „Imnul de stat". Executată cu pasiunea care-l caracterizează, cu migala filigranistului, Gh. Cercel a ilustrat fiecare strofă a imnului cu scene corespunzătoare conținutului textului. Lucrarea i-a fost apreciată și reținută.

DIMA SILVIA

alimentația rațională și sănătatea omului

ce și cît trebuie să mîncăm

Organismul uman, pentru a-și desfășura activitatea în condiții bune, trebuie să primească zilnic o cantitate de energie și de factori nutritivi (proteine, glucide, lipide, minerale, apă) furnizate de alimente.

Problema inter-relației dintre alimentație și sănătate este una dintre cele mai vechi preocupări din istoria medicinei umane, deoarece toate procesele vitale din organism (circulația, respirația, excreția, contracția musculară) se efectuează prin cheltuială de energie. Ca urmare, este necesară o alimentație rațională, echilibrată, în funcție de vîrstă, sex, anotimp etc. Și, ceea ce nu trebuie nici neglijat, nici uitat, este dictonul „Mens sana, in corpore sano" — de unde atenție la sănătatea mintală și fizică pe care, fără efort, o putem avea numai printr-o alimentație rațională.

Omul mănîncă în raport cu un ecran senzorial (în care tradiția, educația, obiceiurile etc. joacă un rol important), pe de o parte, superior și superficial: vederea, mirosul, gustul iar pe de altă parte digestiv și profund : reflexul de săturare.

Alimentația este strîns legată de tradiția și obiceiurile alimentare, de obiceiurile deprinse în familie și care, de multe ori, sînt dăunătoare organismului. Dar, iată echivalentul energetic, în calorii, al componentelor alimentelor. Prin arderea unui gram de glucide se eliberează 4,1 calorii, a unui gram de proteine 4,1 calorii, iar a unui gram de lipide 9,3 calorii — acestea, reprezentînd **cantitatea de energie calorică minimă indispensabilă organismului pentru menținerea funcțiilor sale vitale,** denumită **metabolism bazal** — adică **energia necesară unui individ aflat în stare de veghe, în repaus fizic și psihic,** la cel puțin 12 h. după ultima masă și la cel puțin 24 h. după ultima ingestie de proteine, în condiții de neutralitate termică (deci la o temperatură a mediului ambiant de 20—21 grade).

Valoarea metabolismului bazal diferă în funcție de greutatea individului, suprafața corpului, forma corpului, vîrstă, sex, diferite stări fiziologice (graviditate, alăptare) sau factori de mediu: climat cald sau rece. **Pe lîngă cheltuielile minime de energie, organismul necesită un supliment energetic pentru ingerarea hranei, pentru activitatea musculară și pentru menținerea constantă a temperaturii corpului.**

Activitatea fizică impune organismului consumarea unui supliment de calorii, în funcție de intensitatea efortului depus.

Un regim alimentar rațional se stabilește în funcție de sex, vîrstă, munca depusă, greutate ideală și trebuie să cuprindă: 25—30% din valoarea calorică a rației, grăsimi (din care 1/3—1/2 sub formă de grăsimi vegetale) și, între 55—62% glucide) cu observația că produsele rafinate și concentrate de tipul produselor zaharoase vor fi consumate în cantitate mai mică" iar proteinele vor reprezenta 11—13% — dintre care 1/2 sub formă de proteine vegetale. Vitaminele, factori nutritivi foarte importanți pentru organism, trebuie să fie asigurate în proporție optimă. Necesarul de vitamine A este de 5 000 u.i."; vit. D 400 u.i./gr., vit. E 2—3 mg./gr., vit.K 0,5 mg./gr., vit. B_1 1,5 mg/gr. vit. B_6 2,5 mg./gr., vit. B_6 2 mg./gr., vit. C 50—150 mg./gr., vit. PP 15—26 mg./gr.

În afară de vitamine, o alimentație echilibrată va conține și elementele minerale — a căror necesitate zilnică pentru organismul adult este: Clor 6 gr., Na 4 gr., K 3,2 gr., S 12 gr., P 1,2 gr., Ca 0,8 gr., Mg. 0,32 gr., Zn 20 mg., Fe. 18 mg., Cu 2,5 mg., Mn. 3 mg., Flor 1 mg. tg.I 0,3 mg./zi, Co-urme.

În adolescență, datorită modificărilor deosebite pe care organismul le suferă, datorită creșterii rapide în înălțime și în greutate și necesitățile nutriționale sînt deosebite față de adulți.

Nevoile calorice sînt de 2900 cal./zi la băieții între 13—15 ani, 3100 cal./zi la cei între 16—19 ani, iar la fete se consideră a fi: între

Desen de ALEXANDRA POPESCU

13—19 ani de 2500 cal./zi. Proteinele vor acoperi 13% din valoarea calorică a raţiei, glucidele 55—56% iar grăsimile 31—32%.

Necesităţile de calciu şi zinc sînt crescute în perioada de adolescenţă, la fel şi necesarul de vitamine, datorită cerinţei crescute de energie şi datorită sintezei crescute de ţesuturi.

Alimentaţia raţională de-a lungul întregii vieţi previne apariţia unor boli cronice, degenerative, cum sînt ate roscleroza — cu manifestările sale clinice dintre care cele mai importante sînt: infarctul miocardic, hemoragia cerebrală, arteriopatia membrelor superioare, diabetul zaharat, hiperuremiile, obezitatea, avitaminoze, discopademiile (modificări patologice ale grăsimilor circulante în sînge).

Se ştie în prezent că, pe plan mondial, **mai mult de 1/2 din cazurile de mortalitate se datoresc bolilor cardiovasculare** şi anume: 50—55%, **iar la noi în ţară 46%.**

Incidenţa diabetului zaharat pe plan mondial a crescut de la 0,2—0,5% cît era în 1938, la 4—8%. **În România frecvenţa diabetului zaharat este de 3,1%.** Cercetări efectuate în domeniul nutriţiei au arătat că **modul de preparare a alimentelor poate reprezenta un factor favorabil menţinerii sănătăţii sau, dimpotrivă, un factor nociv.**

În concepţia unei alimentaţii raţionale, un aliment contribuie la menţinerea echilibrului biologic al omului, dacă este sau nu numai plăcut dar şi salubru şi mai ales nutritiv.

În concluzie:

Asocierea alimentelor sub forme de diverse produse culinare se face pe baza unei gastrotehnii moderne corecte, care trebuie să înlăture o serie de preparări nesănătoase cum sînt rîntaşurile, prăjelile etc.

Se recomandă respectarea orelor fixe de masă pentru crearea şi întreţinerea reflexelor stimulatoare ale secreţiilor digestive.

Respectînd indicaţiile de mai sus se poate alcătui o raţie echilibrată — condiţie esenţială pentru ca individul să poată duce o viaţă normală şi să prevină apariţia bolilor cronice.

Prof. dr.
IULIAN MINCU

o farmacie la dispoziţia noastră — dar numai sub îndrumarea medicului

plantele medicinale şi sănătatea omului

Încă din cele mai îndepărtate timpuri oamenii au utilizat plantele ca alimente, medicamente, ca otrăvuri pentru vînătoare sau ca mijloc de apărare împotriva duşmanilor. E firesc, deci, să găsim în vestigiile popoarelor de odinioară şi date cu privire la utilizarea plantelor în scopuri curative.

În prezent, se ştie că plantele medicinale au fost mult folosite de sumerieni — 6 000 de ani î.e.n. De la babiloneeni şi asirieni ne-au rămas zeci de tăbliţe de lut, cu o vechime de cîteva mii de ani, în care sînt descrise numeroase plante medicinale şi metodele de utilizare a acestora. În capitala Asiriei, Ninive, exista o grădină de plante medicinale — poate printre primele din lume. În Egiptul antic, cu 5 000 de ani în urmă, aceste plante de leac erau cultivate, interesul pe care-l prezentau fiind atestat şi prin celebrul papirus de la Ebers, care datează din anul 1550 î.e.n. şi în care sînt menţionate cîteva sute de plante folosite în terapeutică.

conţinut, calităţi terapeutice şi forme de folosinţă

În China, un tratat de medicină datînd din anul 2600 î.e.n., cuprinde descrierea fizică şi condiţiile de utilizare a multor plante medicinale. De altfel, în China, India, Coreea şi în alte ţări din Asia utilizarea plantelor medicinale, ca mijloace de tratament, are o veche tradiţie.

Medicii greci şi romani s-au inspirat, la rîndu-le, mult, în practicile lor, din medicina tradiţională a altor popoare mediteraneene, cu care veneau în contact. Astfel, Hipocrate, (460—377 î.e.n.) în vestita lucrare „Corpus Hipocraticum" menţionează numeroase plante medicinale ca mijloace de tratament utilizate în Egipt, de medicii epocii. Mai tîrziu, Pliniu cel Bătrîn (24—79 e.n.) descrie în lucrarea sa „Historia naturalis" nenumărate plante medicinale, ca şi unele produse animale, utilizate de romani în tratarea diverselor maladii.

Este de menţionat şi faptul că arabii au avut o mare contribuţie, atît în dezvoltarea medicinii, cît şi în întrebuinţarea plantelor medicinale la prepararea unor cataplasme, ape aromatice, siropuri, pilule etc. Tot lor li se datoreşte şi apariţia profesiei de farmacist, ca ocupaţie de sine stătătoare — medicii nemaifiind în măsură să elaboreze, ca pînă atunci, şi medicamentele după reţetele ce deveneau din ce în ce mai complicate.

La Şcoala de medicină şi farmacie înfiinţată în Italia, la Salerno, în secolul al XIII-lea, se constată pentru prima dată o deosebire netă între cele două profesii, de medic şi farmacist, iar în „Ricettario Fiorentino", din 1498, care este una dintre primele farmacopei din lume, sînt incluse numeroase plante medicinale.

plante medicinale pe teritoriul țării noastre

În țara noastră utilizarea plantelor ca mijloace de tămăduire a bolilor are, deasemenea, o veche tradiție. Astfel, celebrul istoric Herodot (481—425 î.e.n.), arăta că **geto-dacii foloseau fumigații de cînepă pentru calmarea durerilor de dinți și pentru tratamentul insomniilor.** Din unele documente rămase din secolul al XIII-lea reiese că **bărbierii,** care pe atunci practicau și meseria de medic, **utilizau pentru tratament plantele medicinale cunoscute sub numele de „buruieni de leac".** În 1578 a apărut la Cluj „Herbarium", una din primele cărți de plante medicinale din țara noastră, iar în „Pravila" lui Matei Basarab (1632—1654) se arată că **vraciul are voie să studieze ierburile și să descopere leacurile împotriva otrăvurilor.** Plantele medicinale mai sînt menționate apoi în „Lexiconul slavo-român" (1694), în „Psaltirea scheiană", în lucrările „Doctorul și Iconomul casnic" (1838), în „Practica doctorului de casă" (1846) etc.

În prima „Farmacopee Română", redactată ca un tratat bilingv de C. Hepites în 1862 sînt incluse peste 100 plante medicinale.

La începutul secolului al XX-lea s-a înființat la Cluj prima Stațiune de plante medicinale, condusă de B. Pater în care s-au studiat 136 de specii, dintre care 75 proveneau din flora spontană de la noi, iar 61 erau exotice. **Din 1920 au apărut în țara noastră și primele culturi de plante medicinale,** iar în perioada dintre cele două războaie mondiale s-au **înființat mai multe cooperative:** „Digitalis", „Adonis", „Romanița" **care aveau ca scop cultivarea și comercializarea plantelor medicinale;** în laboratorul farmacistului C. Vorel din Piatra Neamț se elaborau numeroase ceaiuri și forme farmaceutice (în special siropuri și alifii) bazate pe plante medicinale.

După 1944 tradițiile din domeniul cercetării și valorificării plantelor medicinale din România au fost continuate pe baze noi. **S-au înființat,** astfel: **„Plafar"-ul, cu întreprinderile sale destinate cultivării, colectării și comercializării plantelor medicinale, o fabrică și mai multe secții independente de prelucrare industrială a plantelor medicinale la București, Iași, Cluj-Napoca, în cadrul industriei farmaceutice.** S-au înființat pentru prima dată **unități de cercetare destinate studiului plantelor medicinale, din punct de vedere chimic, farmacologic și agrobiologic.**

Cînd și cum pot fi folosite plantele medicinale

Ca urmare imediată, în ultimul deceniu lumea medicală și-a întors temeinic privirile spre plantele medicinale, recomandînd, din nou, utilizarea acestora în terapeutică.

Care este calea justă de urmat? Să nu se absolutizeze nici utilizarea medicamentelor de sinteză, să nu se acorde nici plantelor medicinale și produselor farmaceutice pe bază de plante medicinale virtuți terapeutice pe care nu le au. De asemenea, se impune să se țină seama că o serie de plante medicinale ca, de exemplu, mătrăguna, măselariță, laurul, omagul, degețelul roșu etc., deosebit de toxice, trebuie să fie administrate numai după prescripție medicală, în forme farmaceutice perfect dozabile.

Este necesar ca bolnavul să nu-și pună singur diagnosticul și să nu-și aplice el însuși tratamentul, chiar dacă are intenția să utilizeze în acest scop numai plantele medicinale despre care se spune că „nu fac rău". Să nu uităm că și **cea mai inofensivă plantă alimentară, administrată în doze masive, poate produce dereglări nebănuite.** În plus, **punerea unui diagnostic și aplicarea unui tratament „după ureche" pot conduce la agravarea bolilor prin întîrzierea aplicării tratamentului corect.** Astfel, **în majoritatea cazurilor de cancer în stadiul O sau I există astăzi mari speranțe de vindecare; prin întîrzierea aplicării tratamentului adecvat boala se poate agrava,** ajungînd în stadii mai avansate, cînd tratamentele devin mult mai grele și vindecările mai nesigure.

Cele mai banale dureri de cap sau de stomac pot fi semnele unor boli foarte grave; astfel ele nu trebuiesc tratate cu ușurință și, mai ales, „prin automedicație".

Se pune deci întrebarea: **Cînd pot fi utilizate plantele medicinale?**

În primul rînd, în cazurile **prescrise de medic** sau **pe baza unui diagnostic** pus de un medic, ca ajutătoare ale tratamentului prescris de acesta. În al doilea rînd, în cazurile de urgență, cînd sîntem în imposibilitate de a consulta în timp util un medic. Nu trebuie să uităm însă că, uneori, o simplă plantă alimentară cum ar fi ceapa, aplicată pe un furuncul, ne poate scăpa de complicații foarte neplăcute, sau că ceaiul de mentă administrat odată cu respectarea unui regim alimentar adecvat poate da rezultate foarte bune într-o diaree banală. În ambele cazuri, însă, **dacă starea bolnavului nu se ameliorează, acesta trebuie să se prezinte de urgență la medic.**

Cu respectarea acestor principii de bază, care ne păzesc de pericolele „automedicației", fie cu produse de sinteză, fie cu medicamente de origine vegetală, este bine să folosim cît mai mult plantele medicinale, iar pe cele mai importante dintre ele să le avem permanent în casă.

moduri de preparare

Sub ce formă putem utiliza plantele medicinale? În cele ce urmează vom menționa formele cele mai cunoscute, utilizate încă din vechime.

Infuzia sau **ceaiul.** Se introduc într-un vas smălțuit sau de porțelan 1—2 linguriță (cca. 6 g) de plantă mărunțită peste care se toarnă cca. 250 ml apă clocotită. Vasul se acoperă, se lasă să stea 15 minute, se amestecă din cînd în cînd și se strecoară (filtrează) printr-un tifon, pînză albă curată sau vată.

Decocția sau **fiertura** se obține prin amestecarea cantității de plantă prescrisă, cu apă rece, care apoi se fierbe timp

de 15—30 minute. Decocția se filtrează fierbinte tot printr-o pînză, vată sau tifon și se completează cu apă la volumul cerut. Frunzele, florile și planta întreagă se fierb 10—15 minute, iar cojile și rădăcinile se fierb 30—40 minute.

În general se iau 1—2 linguriță de plantă mărunțită pentru 300 g apă rece. După fierbere și filtrare, lichidul se completează cu apă la 250 g.

Macerația (plămădeala la rece) se realizează prin menținerea produselor vegetale întregi sau pulverizate în contaçt cu apa la temperatura camerei, timp de 3—6 ore, agitînd din cînd în cînd. Acest mod de lucru este recomandat, mai ales în cazul plantelor care conțin mucilagii, cum ar fi rădăcina de nalbă sau semințele de in. Macerația sau plămădeala se poate face și la cald, ca în cazul preparării uleiului de sunătoare.

Cataplasma sau **oblojeala** se prezintă ca o pastă moale și se obține prin amestecarea cu apă, la temperatura camerei, a plantei medicinale. Pasta astfel obținută se întinde între două bucăți de pînză și se aplică pe partea bolnavă. Așa se prepară, de exemplu, cataplasmele de muștar, extrem de eficiente în tratamentul unor afecțiuni pulmonare.

Băile de plante se realizează prin introducerea în apa de baie a infuziei preparate separat din plantele recomandate sau prin introducerea în apa din baie a unui săculeț care conține plantele mărunțite.

Se recomandă insistent ca plantele medicinale utilizate în casă să fie procurate numai din farmacii sau din magazinele Plafar, pentru a se evita astfel unele înlocuiri involuntare sau de rea credință ce pot avea urmări neplăcute.

Avînd în vedere eficiența terapeutică deosebită a unor plante medicinale este absolut necesar ca **din farmacia casei să nu lipsească unele produse provenite din plante medicinale:** flori de mușețel *(Matricaria chamomilla)*, frunze de mentă *(Mentha piperita)*, flori de tei *(Tilia species)*, făină de muștar *(Sinapis nigrae)*, semințe de in *(Linum usitatissimum)*, pulbere Plafar laxativ-purgativă, ceai Plafar diuretic, ceai Plafar sedativ. Aceste produse ne pot fi de mare folos în aproape toate cazurile ivite pe neașteptate și cînd nu avem posibilitatea să consultăm un medic.

Astfel, **ceaiul de mușețel** *este indicat în toate afecțiunile stomacului și intestinelor și chiar împotriva diareei*, singur sau împreună cu frunze de mentă. *Mușețelul are o acțiune binefăcătoare și în bolile de ficat.* Asociat cu anasonul și feniculul este foarte bun pentru *calmarea colicilor la copii și eliminarea gazelor.* Ceaiul de mușețel provoacă transpirația, ceea ce face să *scadă febra* și *deci să ne fie foarte util în răceli și gripă.* Datorită *proprietăților antiseptice* (calmează durerile și reduce inflamațiile), *mușețelul se folosește extern sub formă de cataplasme, clismă, gargară* și *băi* în diferite afecțiuni ca, de exemplu, *hemoroizi, dureri de gît, leucoree, abcese dentare, conjunctivită, răni cu puroi, arsuri.* Toate acestea sînt mult influențate în bine prin tratamentul cu mușețel.

Unele *eczeme zemuinde* sînt ameliorate dacă se presară peste ele *flori de mușețel pulverizate.*

Părul spălat cu mușețel capătă un aspect mătăsos și în același timp își întărește rădăcina. Calmează tenurile înroșite și iritate.

Din această enumerare destul de sumară a cîtorva utilizări terapeutice, reiese clar cît de util ne poate fi mușețelul și de ce nu trebuie să lipsească din casa nimănui.

O altă plantă polivalentă este **menta** sau **izma brună** care se cultivă pe suprafețe întinse și ale cărei frunze pot fi folosite cu succes în nenumărate scopuri. Astfel, în primul rînd se recomandă *în tratamentul diareei*, pentru proprietățile sale astringente, antiseptice și antispasmodice. Infuzia din frunze de mentă *calmează durerile de stomac*, fiind un bun medicament în tulburările digestive și hepatice, avînd însușirea de *a mări secreția bilei* (fierei). *Are o influență pozitivă și în eliminarea calculilor renali și hepatici.* Ceaiul de mentă administrat rece și în cantități mici *calmează vărsăturile atît la sugari cît și la adulți.* După unii cercetători, ceaiul de mentă *fortifică sistemul nervos, redresează funcțiunile stomacului, ajută la dezintoxicarea organismului prin diureza și transpirația pe care le produce.* Sub formă de cataplasme reci, aduce *alinare în durerile de cap.*

Ceaiul din flori de tei contribuie la vindecarea răcelii și a gripei deoarece produce o transpirație abundentă făcînd să scadă temperatura bolnavului. Ajută la eliminarea secrețiilor bronhice, avînd o acțiune calmantă în tuse. *Influențează în bine unele tulburări nervoase* producînd un somn liniștitor. Asociat cu mușețel și mentă *ușurează digestia.* Florile de tei *măresc diureza și secreția bilei* (fierei).

Extern, sub formă de băi (500 g, la o cadă de baie) aduc *liniștirea copiilor nervoși* și bolnavilor de tuse convulsivă. Sub formă de gargară, florile de tei *calmează și ameliorează inflamațiile amigdalelor.* Florile de tei sînt folositoare și *în cazul cearcănelor*, sub formă de comprese. Ele se vor ține pe ochi timp de 10—15 minute.

Făina de muștar se obține prin măcinarea semințelor de muștar. Sub formă de cataplasmă aplicată pe piele activează circulația sîngelui printr-o acțiune revulsivă, prin proprietatea de a atrage sîngele la locul dureros. Cataplasmele de muștar se folosesc *în răceli, gripe, inflamații ale articulațiilor* etc.

Semințele de in se folosesc întregi cu efecte pozitive chiar în *constipații rebele.* În acest scop se administrează 1—2 linguri de semințe de in întregi, seara la culcare. Extern, cataplasmele din făină de in *calmează durerile, ajută la fluidificarea și evacuarea puroiului din abcese și furuncule.*

Pulberea laxativ-purgativă pusă în vînzare de „Plafar", conține un amestec de mai multe plante medicinale și se administrează în funcție de efectul laxativ produs.

Ceaiurile diuretice nr. 2 și nr. 3, produse de Plafar, sînt adjuvante prețioase în *tratamentul afecțiunilor renale* și *în afecțiunile cardiorenale.*

Menționăm că „Trustul Plafar" pune la dispoziția noastră și numeroase alte ceaiuri simple sau compuse, avizate de Ministerul Sănătății, avînd multiple și prețioase utilizări terapeutice.

Dr. OCT. CONTZ

ce reprezintă homeopatia și în ce boli poate fi folosită

creatorul noii metode, un fost sibian

Homeopatia este o metodă terapeutică. E un exemplu fericit de concepție veche (am putea spune chiar străveche), cu valabilitate și dezvoltare ascendentă în prezent. Mai mult, prin ea, unele observații empirice își găsesc azi — cu ajutorul tehnicității moderne — chiar confirmări. Dar, ce reprezintă homeopatia? Voi încerca să o definesc prin însăși principiile ei.

1. Principiul similitudinii: vrea să spună că simptomele care le determină o substanță, dacă este administrată în doză mare unui om sănătos, pot fi făcute să dispară la un bolnav, dacă acea substanță este administrată în diluție mare sau foarte mare.

2. Principiul individualizării: pornește de la ideea că, oamenii fiind diferiți (constituțional) și manifestările aceleiași boli pot fi diferite. Acest principiu în homeopatie se aplică **practic.** Adică, sînt cazuri cînd suferinzi de aceiași boală primesc medicamente foarte diferite pentru motivul că „purtătorii" bolii sînt foarte diferiți între ei.

3. Principiul diluției infinitezimale: homeopatia folosește substanțele medicamentoase în diluții foarte mari uneori mult peste numărul lui Avogadro. În felul acesta pot fi folosite substanțe foarte otrăvitoare **(foarte active!)** pentru că prin diluare își pierd efectele toxice.

4. Principiul dinamizării: se aplică în tehnica de preparare a medicamentelor și este obligatoriu; el constă în sucusionări, agitație mecanică a soluției de către preparator sau un aparat.

Dinamizarea se face la fiecare treaptă de diluare. James Kent (un mare homeopat american, de la începutul secolului) a făcut observația că **și natura și organismul uman au dinamizările lor, obligatorii;** astfel, bătăile ritmice (alternanța permanentă: golire—umplere) ale inimii, care „dinamizează" sîngele, mișcările respiratorii, peristaltica intestinală, valurile apei, curenții de aer, izvorîrea apelor (inclusiv a celor minerale) din pămînt, vînturile, ploaia etc. Toate aceste fenomene nu fac decît să „activeze" niște soluții.

Nu ne ocupăm de dezvoltarea istorică a homeopatiei și **dificultățile de acceptare** de către medicina oficială (mai corect spus decît „**științifică**"). Amintim că E. Hahneman, cel care a fundamentat homeopatia — așa cum o cunoaștem azi — este german din Meissen și a trăit o vreme la Sibiu (1777) ca secretar și medic al contelui Bruchenthal.

În prezent există în lume mai multe instituții spitalicești și de cercetare:

— Institutul Național de Homeopatie din Franța

— Spitalul Saint — Jacques din Paris

— Spitalul de pediatrie din Glasgow

— Spitalul Regal din Londra

— Cursuri permanente de homeopatie cu durata între 3 luni și 1 an, în Franța.

— Facultatea de homeopatie (curs post-universitar) de 3 ani, în Anglia

— Policlinică universitară de homeopatie la Viena.

— Policlinică de homeopatie la Moscova.

— Mii de cabinete particulare în care se practică homeopatia ca singură metodă terapeutică sau în asociere cu alopatia.

— Institutul de Cercetări homeopatice din Philadelphia (înființat de Hering în sec. al XIX-lea).

În țări ca Franța, Anglia, Belgia, RFG, SUA, India, apar reviste de specialitate — unele cu o vechime mai mare de 100 de ani.

Rețeaua farmaceutică ține pasul cu asistența acordată de medici. Franța, RFG și Anglia au cele mai mari laboratoare de preparare a medicamentelor.

Astăzi homeopatia progresează cu pași repezi datorită datelor obținute în cercetarea fundamentală din ultimii ani, astfel:

— s-au perfecționat metodele de dozare chimică la diluții mari (între 10^{-6} și 10^{-8});

— Au fost probate diluțiile infinitezimale și soluțiile cu diferite grade de dinamizare pe microbi, plante, animale — unde nu poate fi incriminat efectul placebo; (pe seama acestui

efect au fost puse multă vreme unele rezultate favorabile ale terapiei homeopate);

— creşterea incidenţei bolilor alergice în epoca actuală demonstrează acţiunea în patologie a unei substanţe, chiar în diluţii foarte mari;

— achiziţiile ultimilor ani în endocrinologie au demonstrat că hormonii sînt substanţe puternic active, circulînd în organism în concentraţii foarte mici.

Dar, ultraspecializarea în medicină a demonstrat — şi nu odată — că poate aduce prejudicii bolnavului. De aceea, există curente de revenire la concepţii integraliste de abordare a bolilor şi bolnavilor.

Homeopatia este o pildă strălucită din acest punct de vedere. Indiferent de boală, pentru ajungerea la remediu se iau în considerare trăsăturile constituţionale somatice, psihologice, temperamentale, modalităţile de agravare şi ameliorare a simptomelor, unele particularităţi bioritmologice etc.

Datorită mai multor deosebiri între terapeutica homeopată şi cea clasică, alopată, raţionamentul clinic prin care se ajunge la remediu, concentraţia substanţelor medicamentoase, modul de acţiune etc, cele două metode au avut adesea, în ultimi 200 de ani, drumuri divergente de pătrundere în practica curentă. Medicii — consacraţi uneia sau alteia dintre metode — se situau pe poziţii exclusiviste şi refuzau colaborarea.

Practica a dovedit că nu există principii şi tehnici terapeutice ideale. Bolnavii ca şi bolile nu găsesc întotdeauna o terapie optimă — unii se pretează mai bine la o metodă, alţii la alta. Sînt chiar situaţii în care unele boli, prin specificul evoluţiei lor, au nevoie în unele perioade de **medicamente alopate,** în altele de **acupunctură,** în unele de **homeopatie,** în altele de **fitoterapie,** etc., sau există cazuri cînd medicamentele alopate, datorită faptului că operează cu doze mari „ponderale" sînt greu tolerate; aceste efecte adverse pot fi corectate cu doze infinitezimale.

Deci, **între diferitele metode terapeutice nu există relaţii antagonice, ci de complementaritate.** De aceea, în ultima vreme, în multe ţări, medicii — chiar dacă se specializează din punct de vedere al diagnosticului, în domenii înguste — îşi fac o pregătire politerapeutică, pentru a aplica bolnavului sau bolii tratamentul optim.

În ţara noastră există o tradiţie îndelungată a acestei practici terapeutice, dar din păcate nu a avut o aplicare largă. În ultimi 3—4 ani, prin acordul Ministerului Sănătăţii şi efortul Centrului de Perfecţionare a Personalului Sanitar Superior, homeopatia şi-a ridicat rangul la poziţia şi valoarea ei adevărată, existînd atît o activitate de iniţiere şi perfecţionare în domeniul homeopatiei, cît şi o activitate de asistenţă sanitară.

Posibilităţile şi indicaţiile homeopatiei se conturează în practică îndelungată:

— în principiu — orice om **reactiv** la diluţia infinitezimală poate, în felul acesta, beneficia de un tratament homeopat; chiar şi purtători ai unor boli grave răspund bine la tratament;

— boli cronice, cu evoluţie îndelungată unde există, o cale lungă de „luptă" între organism şi factorii etiopatogenici;

— boli cu evoluţie periodică (nevralgii, infecţii recidivante, astm, bronşic, etc.) unde pe un traseu îndelungat de evoluţie există „prăbuşiri" şi „reveniri" ale reactivităţii;

— boli neuropsihice

— cazurile iatrogenizate sau cu intoleranţe la medicamentele clasice;

— sindroamele alergice.

Limitele homeopatiei trebuie luate în considerare tocmai pentru a nu prejudicia metoda; **homeopatia nu rezolvă de obicei:**

— cazurile cu alterare avansată a substratului morfologic;

— şocuri de diferite etiologii;

— neoplazii;

— hemiplegii;

— perforări de organe: peritonite, hernii, varice;

— insuficienţe cardiace globale;

— comele;

— tulburări severe de ritm;

— bolnavii al căror organism nu are un răspuns bun la diluţii infinitezimale.

Poate în timp — ca în orice progres firesc — aceste limite se vor restrînge.

Avantajele homeopatiei sînt mai mari decît ale multor medicamente „ponderale", în:

— lipsa de toxicitate;

— fiabilitatea;

— uşurinţa mult mai mare de obţinere a materiilor prime şi fabricarea medicamentelor (ce provin din tincturi totale din plante, acizi, baze, săruri, aligoelemente, substanţe simple organice sau anorganice din mediul înconjurător);

— medicamentele homeopate sînt foarte ieftine.

— poate constitui o alternativă pentru bolnavii care nu tolerează medicamentele alopate.

Sperăm că, **dacă homeopatia este bine înţeleasă şi aplicată cît mai larg în timp, ea îşi va putea defini şi mai bine atît limitele cît şi posibilităţile.**

Dr. CHIRILĂ PAVEL

Desen de ALEXANDRA POPESCU

bolile cardiovasculare

Epoca noastră a fost marcată prin progresele considerabile ale ştiinţei şi tehnicii, ca şi prin realizări sociale şi economice importante. Informaţiile relative la sănătate arată că, pe plan mondial sîntem departe de soluţionarea marilor probleme de sănătate. În acest cadru, pe primul loc în societăţile cu un nivel înalt sau bun de dezvoltare stau bolile cardio-vasculare, care reprezintă cea mai mare ameninţare pe care o cunoaşte modul actual de viaţă al omului modern—maladia cuprinde oameni de toate vîrstele, tineri şi bătrîni, în egală măsură. Iată care sînt cele mai frecvente manifestări ale bolii.

BOALA CORONARIANĂ (cardiopatia ischemică, boala ischemică a miocardului etc) este în cadrul bolilor cardiovasculare, „cea mai gigantică epidemie a omului contemporan." Ea este asociată cu opulenţa, belşugul societăţii moderne, excesul de alimentaţie — ce duce la excesul de greutate corporală — hipertensiunea arterială neglijată, lipsa de exerciţiu fizic, tensiunile psihice de lungă durată, zgomotul, ritmul accelerat al vieţii, suprasolicitarea psiho-emoţională. Acestor factori de risc în apariţia bolilor cardio-vasculare li se mai adaogă toate resursele de poluare începînd, bineînţeles, cu „autopoluarea" prin obiceiul de a fuma, precum şi unele „defecte metabolice" (diabetul, hiperlipidemia şi hipercolesterolemia, acidul uric crescut, vîscozitatea crescută a sîngelui etc.).

Sînt diferite **„măştile" sub care poate apare boala coronariană** la diferiţii oameni sau chiar la acelaşi pacient, în diferitele momente ale evoluţiei bolii: **de la crize de angină de piept (angor pectoris)** la **semne de insuficienţă cardiacă acută** (cum este edemul pulmonar acut s;e.), **instalarea ei lentă** (insuficienţa cardiacă globală sau congestivă, cronică), sau tulburări ale ritmului normal al inimii (aritmii). Manifestarea clinică cea mai dramatică a bolii coronariene este **infarctul de miocard** (criza cardiacă), datorit întreruperii bruşte a fluxului sanghin într-o arteră coronară strîmtorată prin ateroscleroză. **Acest accident, la care bărbaţii sînt mai predispuşi decît femeile,** poate apare la 40 de ani la bărbaţi şi 50 de ani la femei — iar, în ultimii ani, se remarcă o frecvenţă crescută la oameni mai tineri.

INFARCTUL ACUT DE MIOCARD este un **model de agresiune medicală:** întreruperea bruscă a aprovizionării normale cu oxigen şi substanţe nutritive a muşchiului cardiac pe o porţiune a sa realizează o stare de stersș cu consecinţe diferite, dintre care esenţiale rămîn cele **hemodinamice** (scăderea constantă a debitului pompei cardiace) şi cele **psiho-emoţionale** (durere violentă, anxietate etc). În felul acesta infarctul constituie o ameninţare violentă tocmai asupra modalităţii adaptative a organismului uman: **homeostazia** („stabilizatorul" funcţionării armonioase şi echilibrate a organismului; **mecanismul de „autoreglare"** de „autoreparare"). De ce? Fiindcă răspunsul post-agresiv al organismului este supradimensionat, depăşind funcţia homeostaziei perturbate şi dereglate, devenind el însuşi, nociv, agresor. Prin analogie cu aserţiunea „şocul provoacă şoc" cred că se poate afirma (potrivit conceptului agresologic preluat de la „părintele stress-ului", **(H a n s S e l y e,** larg dezvoltat de noi în monografia „Infarctul miocardic acut" — Ed. Medicală, 1974 şi 1979) că „infarctul provoacă infarct. Aceasta înseamnă că neîntreruperea la timp a verigi-

lor care alcătuiesc rapid lanțul patologic al infarctului miocardic sporește progresiv dimensiunea acestuia — scăzînd în aceiași proporție performanțele pompei cardiace — și constituie cauza instalării „în avalanșă" a complicațiilor foarte grave, deseori mortale, ale acestei boli.

Boala coronariană și, implicit, complicația sa cea mai severă — infarctul miocardic acut — reprezintă pentru unele categorii de vîrstă 10% din cauzele de consultații, 20—30% din motivele de internare de urgență, 30—40% din cauzele de deces.

Una din marile șanse ale omenirii de a micșora consecințele acestui „flagel al epocii moderne" este educația și instruirea ce se pot face permanent publicului, pentru ea „forța morală" a individului „**candidat la boala coronariană**"să-l poată duce la respectarea unor reguli de igienă, la convingerea și hotărîrea de a prelua o parte din supravegherea (și la nevoie salvgardarea) responsabilă a propriei sănătăți, ca și a celor din jur. Educarea publicului este, deci, un element hotărîtor, ce poate limita numărul îmbolnăvirilor sau diminua gravitatea formelor bolii.

Medicii pot îngriji — deseori cu multă eficacitate — boala, atunci cînd ea se exprimă într-un anumit mod, dar e **mai normal ca fiecare om să cunoască — și să aplice — măsurile simple care sînt capabile a o preveni.**

Astfel, nimeni nu trebuie să ignore faptul — elementar și esențial în același timp — că acelę contracții ritmice ale inimii, care fac să circule sîngele în întreg organismul, au neapărat nevoie atît de vase bune, cît și de o „pompă" în perfectă stare. Trebuie să se știe că inima, puțin mai mare decît un pumn de adult, pompează în artere 5 — 30 litri sînge pe minut și se contractă, în medie, de 70 ori pe minut (deci de 100.000 de ori pe zi, de 36 milioane ori pe an și de 2,5 miliarde ori în viața unui om de 70 de ani). **Inima își recuperează energia și se odihnește numai în intervalul dintre două contracții, fapt extraordinar, ea dînd un randament superior oricărei mașini.** Dar, atenție mărită: **inima va suferi întotdeauna cînd posesorul ei nu o menajează, cînd refuză să considere acțiunea de lungă durată a factorilor vinovați de instalarea bolii coronariene.**

În acest sens este bine să se știe că, din chiar perioada

„PORTRETUL-ROBOT" AL CORONARIANULUI (ori al omului cu mare risc de a face infarct miocardic)

Iată, în esență, un „portret-robot" al bolnavului coronarian — cu menționarea cauzelor îmbolnăvirii:

- *om (bărbat) în plină maturitate*
- *diabetic (sau cu ardere incompletă a zaharurilor: așa-numitul „diabet chimic")*
- *hipertensiv*
- *cu familie ce prezintă boli de inimă și vase, sau care și-a pierdut unul sau ambii părinți prin moarte subită*
- *mare fumător de țigarete (știind că, de fapt, frontiera care desparte un fumător de un nefumător este de... o țigaretă!)*
- *care se supraalimentează atît caloric (2.800—3.000 cal./zi) cît și sortimental (grăsimi, făinoase, dulciuri)*
- *care bea* sistematic *alcool (peste 100 g. alcool pur/zi)*
- *care duce sedentarismul la extrem*
- *care are valori crescute de: colesterol, trigliceride beta-lipoproteine*
- *care realizează o reacție inadecvată sau disproporționată la condițiile stresante cotidiene, reacție exprimată printr-un comportament curios: totdeauna logoreic, gesticulînd, este de o grabă excesivă și uneori agresivă, certăreț, nemulțumit; activitate dezordonată etc.*
- *cei care au insatisfacții profesionale* reale *(frînați în dezvoltarea și plasarea corespunzătoare socio-profesională) dar, mai ales*
- *cei care au insatisfacții* deseori imaginare *(care ocupă o poziție superioară pregătirii sau posibilităților lor de decizie; care duc orice activitate, chiar banală, la un înalt grad de paroxism; cei care schimbă locul de reședință, de mediu profesional, de mediu geografic, socio-cultural etc)*

INVERSUL ACESTUI „PORTRET-ROBOT"

(este un personaj aproape mitologic, rar întîlnit):

- *om liniștit, blînd, fără furii reale sau regizate*
- *nefumător*
- *valori normale (sau bune) ale — colesterol-lipidelor, glucidelor (nediabetic) — tensiunii arteriale.*
- *ponderat în alimentație (totală; alcool)*
- *nefumător (sau la un deceniu după abandonarea tutunului)*
- *competent pe postul pe care-l ocupă, cu o corectă finalizare a acțiunilor, trăind o reală satisfacție a lucrului bine îndeplinit*
- *care găsește timp pentru tot (inclusiv programul familial și personal, pe lîngă cel socio-profesional),*
- *vorbește puțin (și ce trebuie) și gesticulează și mai puțin*
- *are tact, discreție, stăpînire de sine*
- *respect față de ceilalți și tinde la continua perfecționare a raporturilor interumane*
- *perioadă de somn suficient*
- *cunoaște valoarea educației sanitare, a educației în general, în prevenirea bolilor cardio-vasculare.*

copilăriei, **supraalimentația cu grăsimi și dulciuri este principala cauză a obezității și a procentului ridicat de lipide în sînge;** mai tîrziu: **lipsa de exercițiu fizic (sedentarismul) fumatul de țigarete, hipertensiunea arterială neglijată, supratensiunea nervoasă continuă etc.** sînt tot atîtea cauze ale **îmbolnăvirii conștiente.** Apoi, la vîrsta adultului, cu o viteză diferită — după „codul genetic" al fiecăruia și acumularea de obiceiuri rele („factori de risc") necorectate în timp util — intervine ateroscleroza coronariană, uneori latentă și compensată, iar alteori precoce și rapid evolutivă. **Se consideră că „bătrînețea s-ar datora unei acumulări de erori în informațiile genetice ale celulelor noastre, erori care fac funcția celulară ineficace și conduc la leziuni degenerative"** și că **„stress-ul ar putea contribui la acumularea unor substanțe care pot deveni nocive, sau care ar încărca celulele cu pigmenți ai îmbătrînirii".**

În plus, nu trebuie să ignorăm faptul că, și în preajma anului 2000, noi păstrăm alimentația tradițională din secolul trecut, nepotrivită astăzi, cînd munca fizică s-a simplificat atît de mult, cînd oamenii devin din ce în ce mai statici, cînd căldura și atîtea alte atribute ale confortului sînt mai la îndemîna fiecăruia. **Bucătăria noastră, gustoasă dar grea, n-a renunțat încă — în favoarea sănătății — la untura de porc — cea mai periculoasă grăsime — la excesul de grăsimi animale, la excesul de sare sau la consumul irațional de paste făinoase și dulciuri** (aduceți-vă aminte de invitația din magazinele anilor trecuți, cu rol de reclamă-coșmar: „Dați copiilor mai multe dulciuri"; și ne mai mirăm că „ateroscleroza tinde să devină o problemă a pediatrului" sau că „profilaxia aterosclerozei generațiilor de mîine se face, de astăzi, adultului-părinte").

În prezent, a discuta despre aceste probleme, nu înseamnă a face un apel oarecare la „înțelegerea" sau „bunăvoința" unei mici categorii de oameni. Discutarea acestor probleme reprezintă un important semnal de alarmă, menit a informa **asupra riscului — pentru sănătatea inimii — pe care ni-l asumăm prin abuzul de mîncare și alcool, prin imobilism și enervare, prin tutun și nesupravegherea activă a stării de funcționare a organismului.** Toată lumea trebuie să realizeze, conștient, că **riscul de a face un infarct miocardic este dublu la obezi, de 4 ori mai mare la bolnavii de diabet și hipertensiune arterială** (peste 160—95 mm Hg), **de 14 ori mai mare la cei care fumează și au, pe lîngă factorii de risc citați, un colesterol crescut (peste 2,5 g). și de 23 ori mai mare la oamenii care prezintă, în plus, boli vasculare în familie și au modificări electrocardiografice în repaos.**

Prevenirea acestor boli nu mai este o himeră. Ea constă în măsuri destinate să încetinească progresiunea aterosclerozei arterelor coronare, măsuri simple de evitare (sau înlăturare) a „factorilor de risc", măsuri care trebuiesc cunoscute (și aplicate) de fiecare om. Din acest motiv afirmam că măsurile de profilaxie depășesc cadrul pur medical, lupta împotriva „flagelului" omului modern — boala coronariană — îmbrăcînd în bună măsură un caracter social, de masă și privindu-ne în definitiv pe toți.

Interesul moral și material, corect înțeles, al unei colectivități bine informate, s-ar putea traduce printr-o luptă mai bine organizată, capabilă să reducă rapid și costul și nocivitatea bolilor cardio-vasculare. Căci, în legătură cu bolile cardiovasculare, nu este indicată resemnarea în fața „fatalității", considerînd aceste boli ca și apanajul vîrstei și consecință inevitabilă a uzurii. Veritabilul motor al luptei împotriva bolilor cronice degenerative ar fi sensul solidarității umane.

Dr. doc. ARTHUR KARASSI

(Urmare din p. 155)

de aproape 10 000 de lei. Cine e mai mare hoț? Mai e mult pînă să-l ajung din urmă..."

De asemenea nici recompensarea copiilor pentru notele bune luate la învățătură, nici promisiunile făcute celor care intră la liceu sau facultate nu aduc nimic bun. Învățătura este și trebuie să rămînă obligața de onoare a fiecărui elev.

În rîndurile de mai sus am încercat să notez cîteva idei privind tema: „Cum ne creștem copiii, așa îi avem". Prin cele consemnate n-am vrut să dau lecții nimănui, ci doar să reamintesc, că **formarea copiilor în spiritul înaltelor idealuri umaniste, este una dintre cele mai grele și mai responsabile îndatoriri patriotice și cetățenești pe care le au părinții și școala.**

Iată, deci, că în acest caz proverbul românesc, potrivit căruia „așchia nu sare departe de copac", **a rodit,** din nefericire.

Cercetările pedagogice și practica școlară au demonstrat „nocivitatea" banilor de buzunar. Aceștia, dați peste măsură, nu ajută la educarea copiilor. Nu mă ridic împotriva „banilor de buzunar". Este bine, chiar recomandabil, ca elevii să dispună de cîțiva lei pentru a-și putea cumpăra un covrig, dulciuri sau să bea un suc. Asta e normal. **Practica greșită, folosită de unii părinți, de a pune la dispoziția copiilor mult mai mulți bani decît nevoile zilnice, este foarte dăunătoare.** Cu surplusul de bani cumpără țigări, alcool etc. și uite **așa, încet-încet, viața copilului se viciază.**

reîntoarceri

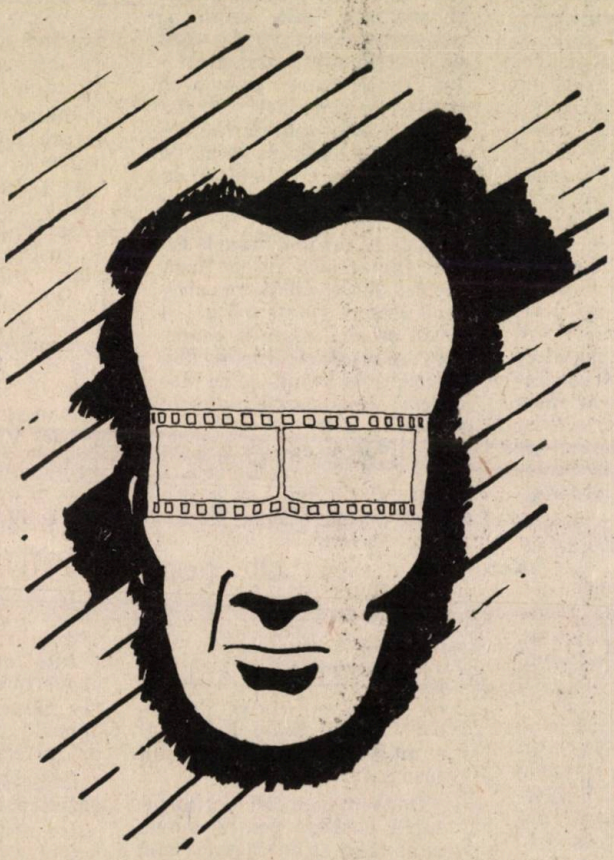

Nu solicită nimeni (şi nici nu obţine) viza despărţirii de copilărie. Prea lăudăm tinereţea, prea o pierdem fără leac pentru a consimţi noi înşine în a migra din locul natal al biografiei noastre. Cerul copilăriei ne aşteaptă ca un cîine credincios, ne recunoaşte, şi, după îndelungata odisee a vîrstelor, uitînd că l-am părăsit, ne mîngîie osteneala şi rănile pribegiei. Purtăm cu noi întocmai ca pe o amuletă ţărîna acestui teritoriu de care nu ne lăsăm deposedaţi pînă la ultima suflare, cea pe care i-o înapoiem. Tocmai de aceea călătoriile noastre spre baştina vieţii sînt mai numeroase decît presupunem. Şi nu folosim exclusiv vehiculul nostalgiei. Ne reîntoarcem acolo pentru a ne identifica pur şi simplu prin documentele pe veci sigilate ale amintirii. Ciudată e doar selecţia. De ce ancorăm mai degrabă aici decît dincolo? De ce din attea chipuri şi împrejurări rămîn în sita vieţii doar unele, de ce norma de putrezire a amintirilor este atît de capricioasă? Sînt amintiri incoruptibile, dar cine poate lămuri inozidabilitatea acestora şi nu a altora?

Am văzut într-un muzeu din Constanţa gleznа unui ostaş roman, cimentată de vreme, în sandaua sa de marş. Imaginea aceasta — rezistentă peste două milenii — îmi vorbeşte mereu de îndărătnicia drumeţului. Ce sandale ale copilăriei mi-au rămas şi unde mă poartă? Arheologic, ea a rezistat ruginei a patru decenii? Tălpile reîntoarcerii rezistă? Avem puţin timp pentru reîntoarceri şi îţi trebuie braţele şi obsesia lui Peer Gynt sau Ulisse pentru a înota împotriva curentului. Dar turismul mintal pe fluxul memoriei? Iată, mă întorc pe „ulîţa copilăriei". Găsesc nişte jucării mărunte, derizorii, aproape de nemărturisit numai că în teritoriul mirific al reîntoarcerii totul dobîndeşte alte dimensiuni şi o nesleită capacitate de germinare. Bobul e mic, aproape impalpabil, e vechi, dar nu moare.

De la Băiţa, locul meu de naştere, nu ştiu mai nimic. Parcă două-trei clădiri, parcă nişte dealuri, parcă o gură de mină. Şi totuşi, locul naşterii este, pe lîngă data acesteia, parola cea mai frecventă a identităţii cuiva. „M-am născut la Băiţa, judeţul Hunedoara". Deşi nu e o minciună, vedeţi, nu pot face proba. Rog să fiu crezut pe cuvîntul ... certificatului de naştere. Alt certificat nu posed, la percheziţia amintirilor.

Pe la 3—4 ani mă găseam la Brănişca. Ce a rămas pe peliculă? O gară ce semăna cu un castel, un parc, Mureşul... Întîmplări? Amnezia a şters aproape totul şi dacă mărturisesc unica amintire, nu-i pot justifica totuşi perenitatea. Era o seară de toamnă, roşie, se adunaseră de la cîmp „curcubetele" şi erau stivuite lîngă o şură. M-am căţărat dintr-una într-alta pe şură, în vîrful ei. Şi toată lumea striga: „Stai acolo! Nu te mişca!"

...Vine la rînd Ghelarul. Şi ce a rămas? Iată, îmi întorc pe dos toate buzunarele: „Colonia de sus"... un atelier părăsit în care ne jucam „De-a v-aţi ascunselea", prima emisiune de radio pe care am ascultat-o la un aparat cu galenă... Camionul cu care ne-am mutat. N-am mai fost de atunci la Ghelar. Repet, desigur, „am fost la Ghelar" — dar oare cu ce aş putea confirma? Cîndva parola de recunoaştere a doi inşi era o monedă metalică ruptă în două. Cele două părţi se îmbinau. Eu am pierdut partea mea. Şi totuşi, am fost la Ghelar, am trăit acolo... Pe cuvînt că am fost!

Pe urmă am fost la Leşnic. Casa în care locuiam era la răscruce de drumuri. Prima de care îmi amintesc. Dintre miile de răscruci la care am ales în viaţă, pe aceasta n-am mai găsit-o. Ce „documente" posed de aici? Ca dintr-o carte cu foi rupte, şterse, şura contelui Teleky în care, de pe căpriori, săream în fîn şi Mureşul limpede, cu peşti mulţi şi mari. Un Mureş lim-

pede, ca lacrima, de atunci n-am mai văzut niciodată.

Urmează Veţelul... Eram acolo cînd fata cea mai mică a grofului Halaky s-a măritat cu un „biriş"... Se cînta un tangou: „Te-aştept diseară în Cişmigiu" şi eu eram topit, ca mai tîrziu la 17 ani. Popa din sat pescuia toată ziua şi oamenii spuneau că îi putrezesc nădragii pe Mureş...

Vulcez. De aici îmi amintesc prima înmormîntare. Erau morminte mici, înghesuite, aproape suprapuse, şi, de cîte ori murea cineva, alergam să văd groparii, scoţînd şi punînd de-o parte oseminte... Primăvara, pe deal se aprindeau „moroleuci", nişte ghemotoace aprinse făcute din coajă de cireş. Mi-era milă de cireşii descojiţi care se veştejeau apoi. Dar în nopţile acelea ei înfloreau prin foc... La Vulcez am cîştigat primii bani ai mei. La „rişcă". Mama m-a trimis să-i duc păgubaşului şi m-a muşcat cîinele care nu ştia de intenţia mea reparatoare. Port şi acum semnele pe picioare, aşadar nu poate fi o minciună nici amintirea aceasta.

Aici am învăţat să merg cu bicicleta şi mă gîndeam tot timpul cum să-mi procur una în timp ce un student, secretar la notariat, încerca să mă prepare pentru admitere la liceu, la matematică. Nu înţelegeam nimic şi el repeta de 30—40 de ori cîte o definiţie pînă ce mi se făcea milă de el şi îi spuneam: „Am înţeles, gata!".

Am descoperit aici pădurea, peşterile, troiţele şi mai ales drumul pe care treceau maşini în sus şi în jos, undeva... spre lumea spre care aveam să plec.

De aici încolo îmi amintesc. Şi m-am reîntors mereu. La Brad, de pildă. De aici am acte adevărate, nu amintiri. În ţara amintirilor îi-e oarecum frică să te întorci. Mă tem ca şura de la Brănişca să nu-mi mai pară chiar vîrful lumii, ca răscrucea de la Leşnic să nu fi fost altceva decît o întretăiere de cărări, ca peştera dinspre Ormindea, să nu fie decît o surpătură. E prea brutală rememorarea prin reconstituire la faţa locului. Poate de aceea ezit. Intrarea nu e interzisă, plăteşti însă — aproape sigur — vama decepţiei, totul se poate destrăma ca acele arme şi veşminte din basme, pe care cînd cineva le atingea se prefăceau în praf şi pulbere. Şi totuşi, mă atrag, le dau tîrcoale.

Cîndva plecasem cu schiurile din Vălişoara spre Dealul Mare. La reîntoarcere, sub ploaie, toată zăpada se topise şi am venit cu ele prin noroi. E un risc pe care de atunci îl evit... încă înainte de a porni spre zăpezi prea depărtate.

În schimb, mă atrage fără nici o spaimă tot ceea ce creşte cu mine, după ce eu am crescut. Văd şi revăd toate acestea cu uimire şi pasiune. Deva, de pildă, cu geometria sa urbanistică, deja clasică, blocurile din Brad, şoseaua asfaltată Brad-Deva despre care acum 35 de ani oamenii spuneau că ar fi putut fi pietruită cu aur etc. Dar toate acestea le identific şi prin amintiri, aşa cum identific Deva prin cetatea ei. Ce a rămas din cetate? Mai nimic. Zbor în văzduhul hunedorean, văd cetatea şi spun: Deva! Cred că la fel stau lucrurile şi cu ruinele amintirilor noastre. Au devenit cetăţi.

Mi-am permis o vizită în podul cu jucării al copilăriei. E o invitaţie făcută fiecăruia spre sinele lui cel mai îndepărtat care ne ancorează definitiv, fără să ştim prea bine de ce, ca un otgon neputrezit în apa deceniilor. Te întrebi de ce şi nu găseşti răspunsul. Sau, poate, îl găseşti. Vezi cîteodată în mijlocul unei păduri, încă negre, un cireş înflorit. Îţi captivează privirea... Cînd te întorci după un timp, pădurea l-a înecat, viguroasă, irezistibilă. Imaginea albului candelabru te urmăreşte însă, de neuitat. Iat-o, evocată aici, în pragul toamnei mele.

MIRCEA SÂNTIMBREANU

Geneza garoafelor

Din ce părinţi anume m-am stîrnit?
Sosesc de către arii dese-n spic.
Divanul dimineţilor despic
să-l difuzez argilei înzecit!

Am văz imens şi-auzul violent,
hrănindu-mă cu şarje de răcori.
Pronunţ polen, probez privighetori
şi sînt în piscul pajurii prezent.

Mi-am închegat istoria prin veac
din fulgere, din sînge, din cuvînt.
Mi-e neamul în anale lungi răsfrînt
şi doar prin el destinul mi-l prefac.

Garoafele sînt la geneza mea,
sosind solemn dintr-o superbă stea!

PETRE PAULESCU

Turma

În mai, spre-ndepărtatele poiene,
Din munţii plini de freamăt şi de flori,
Cînd se ivesc din ascunzişuri, zori,
Ciobanii-şi suie turmele, alene.

Sub raze cad întunecate trene
Şi brazii cresc spre cer, strălucitori
Pornesc vulturi în zbor, cercetători
Şi stîncile clipesc din roşii gene.

Talanga sună liniştită parcă
Şi turma-ţi pare o ciudată arcă
Ce-alunecă din profunzimi de veac.

Doinesc ciobani din fluiere şi cîntul
Ca o mireasmă-nvăluie pămîntul
Trezind în noi străvechiul cîntec dac.

NICOLAE NASTA

importanța glandelor cu secreție internă

Din momentul concepției și pînă la starea adultă, dezvoltarea ființei umane se împlinește prin două procese: **cel** de creștere propriu-zisă, **care presupune modificări ale masei și volumului — și care se măsoară de obicei prin greutate și înălțime, și cel** de maturare, **care înseamnă dobîndirea unor caractere ce tind și ajung la forma adultă. Aceste procese se completează, reciproc, interesînd fiecare parte din organism și pe acesta în ansamblul lui. Creșterea și maturarea sistemului osos, dezvoltarea creierului și maturarea psihică, sînt doar cîteva exemple, în acest sens.**

Încă din momentul formării oului — din momentul fecundării ovulului de către spermatozoid — fenomenul de dezvoltare este supus unor factori de reglare intrinseci și unor influențe exterioare. Planul general de dezvoltare este — desigur — determinat genetic și, ulterior, modelat de factori multipli.

În timpul vieții intrauterine, modificări ale dezvoltării pot surveni din cauza unor boli care se ivesc la mamă; de asemenea regimul alimentar al mamei influențează creșterea fătului, el trebuind să fie echilibrat în vitamine, proteine, și alte principii alimentare. Să mai amintim influența negativă a folosirii neavizate de medicamente (automedicația). Orice boală a fătului sau a copilului după naștere, are repercusiuni asupra creșterii, asupra dezvoltării generale a organismului. Procesul de creștere nu este constant, uniform. El cunoaște o serie de variații fiziologice.

Astfel, în primul an de viață copilul crește aproximativ 18 cm, în al doilea an media de creștere este de 9 cm, iar în al treilea an de 7,8 cm. Apoi, viteza de creștere scade treptat, ajungînd ca de la 6 ani, să se stabilizeze la un plafon de creștere de 5—6 cm. pe an, pînă la pubertate. În perioada pubertară — care la fete apare cam cu 2 ani înaintea băieților — ritmul de creștere devine din nou rapid. Apoi ritmul scade mult — creșterea încheindu-se cam în jurul vîrstei de 16 1/4 ani ± 10 luni la fete și 17 3/4 ani ± 13 luni la băieți, odată cu închiderea cartilagiilor de creștere. Și pentru creșterea în greutate există o serie de calcule care pot constitui bază pentru determinarea mediei, dar nu este cazul și nici locul să le menționăm aici. Important de reținut este faptul că maturarea osoasă se produce la date oarecum fixe și că studiul acestei maturări osoase dă o bună orientare în privința dezvoltării copilului.

Există o serie de tabele care ajută la încadrarea în limitele normalului sau în afară acestor limite, a unui copil de vîrstă dată, în privința creșterii și dezvoltării lui. În mod curent se urmărește concordanța dintre vîrsta analogică, vîrsta osoasă, cea dentară și cea mintală. Abaterile de la limitele pe care le dau aceste date, duc obligatoriu la urmărirea, investigarea ei la nevoie, la tratarea copilului respectiv.

Asupra creșterii și dezvoltării copilului, glandele cu secreție internă — prin hormonii pe care îi secretă — exercită o influență de prim ordin. Să încercăm totuși, pentru o mai bună înțelegere, să spunem cîteva cuvinte despre fiecare.

HORMONUL DE CREȘTERE (HORMONUL SOMATOTROP HIPOFIZAR — S.T.H.). Deși în sîngele nou-născutului și al sugarului există o cantitate mare de hormon de creștere, totuși rolul lui se pare că nu începe imediat. Chiar în lipsa lui, creșterea rapidă din primul și chiar din al doilea an de viață, are totuși loc. S.T.H. stimulează creșterea osoasă, prin acțiunea pe care o are asupra cartilagiilor de creștere (de conjugare). Această acțiune se exercită printr-un factor intermediar, somatomedina. Dar S.T.H. influențează nu numai creșterea osoasă, ci și pe cea a organelor, a masei musculare etc. În lipsa hormonului de creștere se realizează un deficit de creștere caracteristic — nanismul hipofizar — iar în excesul de hormon de creștere se realizează o creștere exagerată cu semne caracteristice — gigantismul hipofizar.

HORMONII TIROIDIENI (TIROXINA și TRIJODOTIROMINA). Așa cum arătăm mai sus, ei sînt absolut necesari și în viața intrauterină pentru dezvoltarea normală a sistemului nervos central. În cazul unui defect de secreție a tiroidei fetale (de exemplu, mixoedemul congenital), copilul se naște cu înălțime normală, dar cu mare deficit cerebral și neurologic. Dacă defectul tiroidian apare pînă la un an și jumătate, atunci se instalează și deficit de creștere și

deficit mintal. Dacă insuficiența de hormoni tiroidieni apare după 18 luni de la naștere, tulburările de creștere sînt predominante, iar cele neurologice ceva mai șterse. Modul în care hormonii tiroidieni își exercită influența asupra creșterii și dezvoltării este foarte complex. Ei acționează direct pe os și pe cartilagii (favorizînd și potențînd acțiunea hormonului de creștere asupra acestora din urmă), dar prezența lor este necesară pentru ca secreția adecvată de S.T.H. să aibe loc. Hormonii tiroidieni stimulează și creșterea, și maturarea celulară; ei au o acțiune metabolică generală. Se înțelege — că și excesul de secreție este dăunător (din fericire hipertiroidia la copil este foarte rară), dar corectabil. De subliniat faptul că hormonii tiroidieni au un rol preponderent în maturarea oscasă, și nu numai în cea osoasă.

HORMONII ANDROGENI (masculini) — cei naturali, în special testosteronul, au o puternică acțiune asupra creșterii, dar și asupra maturării osoase. O acțiune similară o au și cei sintetici (ondrogenii anabolizanți). Mecanismele prin care acționează sînt multiple. Ei favorizează creșterea liniară, totuși îi micșorează durata, ajungîndu-se mai repede la fuziunea epifizară.

HORMONII ESTROGENI (feminini) ca și androgenii, sînt stimulatori ai creșterii, dar mai ales ai maturizării. În acest din urmă sens, capacitatea hormonilor foliculari de a închide cartilagiile de creștere și de a produce fuziunea epifizelor este net mai mare decît a hormonilor masculini. Poate din cauza aceasta femeile sînt, în general, de înălțime mai mică decît bărbații! Lipsa hormonilor estrogeni însă nu scade ritmul creșterii, ba uneori chiar îl accelerează, femeile cu acest defect fiind mai înalte. În schimb, excesul de secreție poate duce la nanismul ovarian.

HORMONII CORTICOSUPRARENALI. Este vorba de cei secretați de glanda corticosuprarenală și anume de hormonii androgeni suprarenali și de hormonii glucocorticozi de tipul cortizolului și cortizonului. În ceea ce privește androgenii suprarenali, au rol similar celorlalți androgeni. Hormonii glucocorticoizi au o influență de frînare asupra creșterii. Unul din semnele principale ale boli CUSHING la copii este scăderea vitezei de creștere.

Orice modificare care survine în ritmul și mai ales în nivelul secrețiilor hormonale, mai ales dacă este de durată, afectează mai mult sau mai puțin grav procesul de creștere și pe cel de maturare sau chiar pe amîndouă.

Prezentarea copilului în cabinetul medicului pediatru în mod periodic, pentru controlul clinic, trebuie să fie, deci, o preocupare permanentă a părinților.

Dr. TRISTAN NEGRUTZI

de vorbă cu bunicele

Mă adresez cu precădere bunicilor, pentru că ele se confundă, în amintirile copiilor, cu inefabila atmosferă a vîrstei, pigmentată de fantasticul poveștilor și basmelor. Ori eu tocmai despre povești sau despre basme aș vrea să vorbesc. De multe ori, mamele preiau „funcțiile" bunicii, în special atunci cînd bunica este plecată undeva, departe. Și asta pentru că bunicii sînt întîlniți mai rar cu cartea de povești în mînă, iar tații cu totul sporadic. Dar, de această participare inegală nu este nimeni vinovat. Preocupări sociale, funcții familiale, natura apropierii de copil, statutul vîrstei, rezistența nervoasă sau chiar educația personală privind rolul lor în familie — educație care reflectă, în general, o anumită mentalitate, cu destule prejudecăți existentă în grupul social respectiv — intervin și condiționează prezența inegală a acestor persoane în viața copiilor.

Oricum, este cert că nimeni nu citește sau nu spune copiilor mai multe povești decît bunica. Poate că în aureola care se creează în jurul imaginii sale, se reflectă ceva din lumea basmului. Bunica citește povești, citește seara, în pat, cu capul nepotelului pe brațul său, citește pînă cînd acesta adoarme. Știe bunica, oare, ce realizează prin această plăcută trudă a ei?

Povestirea unui basm este o acțiune care îl antrenează pe copil. O acțiune ce se desfășoară pe plan mintal, căci nu trebuie să confundăm acțiunea aceasta, intelectuală, cu mișcarea fizică. Copilul ascultă, dar nu ascultă pasiv. El urmărește o acțiune și participă la ea. Se emoționează, bufnește în rîs sau plînge, sare și țipă, este alături de anumite personaje sau se înfricoșează de altele și le respinge, construiește mintal chipuri de oameni, își înfățișează locuri sau lucruri, anticipează asupra desfășurării acțiunilor, își aduce aminte de situații similare din alte povești, compară, construiește, este indignat de absența forțelor binelui, așteaptă, se descarcă tensional și se simte abia la sfîrșit, ușurat. În acest context al participării, trebuie să reținem că fiecare copil asimilează basmul într-un fel al său, propriu. Oare aceste aspecte nu sînt suficiente pentru a pune în evidență valoarea basmelor și a po-

veştilor, în procesul evoluţiei copiilor? Ce poate fi mai important decît activarea unui fond aptitudinal şi de simţire? Basmul este un exerciţiu intelectual pentru copil şi se desfăşoară în condiţiile unei trăiri intense. Dar, nu numai atît. Basmul este o însuşire de idei, o succesiune de evenimente cu dependenţă logică între ele, o logică în funcţie, adeseori, de anumite caracteristici ale personajului. Copilul intuieşte modurile diferite de manifestare ale vrăjitoarei, ale zînei, ale omului rău sau ale voinicului, ale forţelor ce reprezintă binele şi ale celor care reprezintă răul. Basmul este pentru copil o continuă experienţă socială, pe un plan fictiv, dar socială. Permanent, în orice basm sau în orice poveste este o luptă între bine şi rău, în care binele învinge. Copilul este satisfăcut, iar această satisfacţie pe care o trăieşte puternic pe plan emoţional, se înregistrează undeva, de-a lungul timpului, prin doze infinit de mici, care, cumulate, ajung la un moment dat să se exprime în orientarea socială a copilului, în orientarea sa în domeniul valorilor şi, în special, a valorilor morale. Există în pedagogie un principiu, conform căruia putem oferi copiilor, spre asimilare, orice informaţie, cu condiţia, însă, ca aceasta să fie prezentată într-o formă accesibilă capacităţii lor de înţelegere (capacitate de gîndire, dar şi de vocabular). Din acest punct de vedere, cartea pentru copii este o modalitate de a transmite informaţii şi de a determina atitudini.

Orice carte de poveşti sau de **basme este o carte care transmite un mesaj, un mesaj profund uman.** Oricare a fost semnificaţia sa originară, **basmul are astăzi o valoare estetică şi o funcţie educativă: valorile binelui, intrate în luptă cu valorile răului, învingînd întotdeauna. El exprimă optimism, încredere în calităţile superior-umane ale omului şi un îndemn tacit către ele.**

Basmul conţine, în genereal, o înşiruire de întîmplări extraordinare, ieşite din comun, în a căror urmărire putem antrena cu uşurinţă pe copil, din succesiunea faptelor, acesta avînd multe de învăţat — despre societate, despre relaţiile interumane, despre om, despre fiinţe şi lucruri, despre locuri, despre bine şi rău, despre caracterele distincte ale oamenilor, despre necesitatea pe care o simte omul, de a veni în ajutorul oricărei fiinţe care se găseşte în momente grele sau în pericol, despre neputinţa de a rămîne indiferent la durerile omului etc. Basmul constituie, aşadar, pentru gîndirea copilului, o sursă de continuă problematică. Chiar dacă totul s-ar reduce la aspectul verbal al textului şi încă aportul basmului ar fi considerabil. Copilul îşi însuşeşte forme de exprimare, moduri de a conversa, noţiuni noi. De cîte ori, pe parcursul povestirii, copilul nu te opreşte şi nu te întreabă despre semnificaţia anumitor cuvinte. Din punctul de vedere al vocabularului este interesant de reţinut faptul că în basme întîlnim cuvinte şi expresii neaoş româneşti şi că nu găsim expresiile jargon sau neologismele din vorbirea plină de snobism a unor persoane semiculte. Privind contribuţia pe care basmul o aduce în dezvoltarea copilului, prin informaţia pe care o oferă spre asimilare, putem afirma că el joacă un rol deosebit în structurarea „personalităţii de bază", adică în procesul de conturare a unor modele culturale ce vor condiţiona, sub aspect calitativ şi de nivel, parametrii structurali ai personalităţii.

Tendinţa copilului de a se detaşa de realitate şi a face mai puţină distincţie — în jocurile sale — între real şi imaginar, de a trăi cu intensitate faptele cuprinse atît în planul ficţiunii cît şi în cel al realităţii, permite apropierea sa de lumea fantastică a basmelor, participarea emoţională la acţiunile eroilor respectivi, trăirea şi integrarea în spiritul întîmplărilor acestei lumi. Ca urmare, multe din caracteristicile copilăriei s-ar putea deduce din analiza caracterlsticilor pe care le prezintă basmul: ponderea absolută acordată faptului concret, înlănţuirea permanentă şi succesiunea rapidă a acţiunilor, o lume în mişcare, forţe şi acţiuni care depăşesc obişnuitul, eroi care sînt conturarea expresivă a unor caracteristici (dominante), nevoia de oblăduire şi siguranţă (copiii sau eroii care sînt mereu în pericol), existenţa unei lumi care-i proteguieşte etc. Basmele popolare satisfac cu prisosinţă aceste caracteristici, ca rezultat al confruntării continui cu realitatea copilului. Marii autori ai poveştilor pentru copii rămîn şi ei aproape de această realitate. Este vorba de un univers ce se creează prin intermediul cuvîntului, un univers accesibil copilului. Poate că nu greşim dacă facem apropierea dintre un basm şi un roman de aventuri, căci basmul este un astfel de roman, scris — bineînţeles — pentru copii. Adecvat formelor şi nivelului lor de gîndire.

Apropierea copilului de cărţile cu poveşti reprezintă, în esenţă, **apropierea copilului de carte.** Şi cartea, prin poveştile ei, determină la copil atitudini, şi conturează conduite ce, în viaţa ulterioară vor asigura prezenţa unei modalităţi de ameliorare continuă a fondului cultural. Pentru aceasta, este necesar să conjugăm permanent prezenţa cărţilor cu existenţa copilului. A unor cărţi variate în conţinut şi forme de exprimare — de la poveştile lui Ion Creangă, la cele ale lui Perrault, de la Andersen, la Contesa de Ségur, la poveştile din ţările Asiei etc. Tematica şi structura deosebită a povestirilor menţin

interesul copilului față de cartea cu povești. Se ridică, de asemenea, problema găsirii cărților adecvate vîrstei. **Nu trebuie să lăsăm copilul să ajungă la o saturație față de un anumit gen de literatură,** căci, **în situația aceasta, el se depărtează nu numai de cartea de povești, ci de carte în general.** Este necesar ca **interesul față de carte să fie mereu alimentat.** Concordanța dintre fondul cărții și dezvoltarea copilului se impune ca o necesitate educațională. **Cartea trebuie să ofere copilului, întotdeauna, ceva nou,** ceva „căutat" de el. Se vorbește, în general, de cărți pentru anumite vîrste. Dar, **o carte devine accesibilă unui copil în funcție de stadiul atins în procesul său de maturizare și mai puțin de vîrstă.** Cartea accesibilă unui copil poate fi considerată ca un test al dezvoltării sale. Vîrsta rămîne expresivă pe plan statistic, nu individual. **O carte este accesibilă unui copil de o anumită vîrstă numai atunci cînd prin acțiunile exercitate anterior s-au realizat parametrii vîrstei respective. Fără o acțiune formativă, susținută, nu se poate vorbi de cartea specifică vîrstei.** Să oferim, deci, prin educație, șanse egale tuturor copiilor de a recepționa mesajul artei.

Închei aceste cîteva însemnări despre valoarea educativă a cărților pentru copii, cu elogiul bunicii, ființa atît de dragă copiilor, care, prin dăruirea sa totală, reține pe copil în lumea basmelor și contribuie, astfel, la consolidarea unor parametri pe care se va dezvolta întreaga personalitate a copilului. Același gînd, însoțit însă de un îndemn, exprim și față de ceilalți membri adulți ai familiei. Prezența unor copii pe deplin realizați constituie un merit cu valoare incomparabil mai mare decît realizările obținute pe plan profesional, cu urmări inestimabile pentru societate, dar și pentru persoană, chiar după ce aceasta depășește perioada activă.

ION HOLBAN

Din jurnalul unui bunic

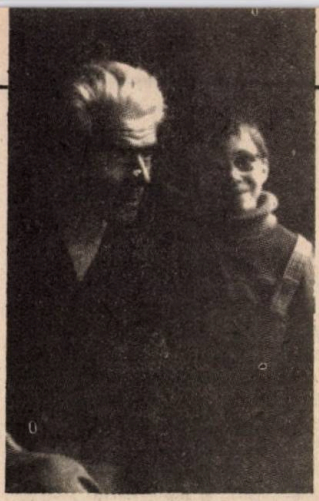

Un hîtru bun de glume și tobă de carte m-a întrebat cu vreo zece ani în urmă, cum mă simt „în piele de bunic" și dacă mi-am însușit, în prealabil, această artă. Deunăzi, tot el mi-a pus din nou aceeași întrebare, voalată doar de o undă de humor, dar și luminată de aura seriozității. De data aceasta, sărbătoarea cu mare fast, în familie, o dublă și fericită bucurie: venise pe lume Vetuța, nepoata lui, iar el împlinea șaizeci de ani. Mi-a spus că, vrînd-nevrînd, e silit să dezbrace toga virilis, purtată cu fală atîția ani, și s-o înlocuiască cu hlamida senectuții. Privește surprins în oglinda retrovizoare a amintirilor intime și se întreabă înfiorat cum și cînd s-au scurs anii. E bine să fii bunic? E rău?, întreabă dînsul. Starea lui sufletească e o furtună de simțăminte contradictorii. Bucuria îi e nemăsurată dar biruie sentimentele nostalgice. Și este normal să fie așa. Cine nu tresaltă de bucurie cînd se naște viață nouă, cînd din vița lui odrăslesc lăstari tineri, a treia generație, ca să umple ocolul! Amicul I.D. vrea să devină un bunic exemplar, care să-și acordeze rolul pe prima coardă a viorii vieții. Se învață arta de a fi bunic? Greu de răspuns. Și, printr-o scrisoare, îmi cere ajutor. Cum? La scrisoarea și întrebările lui îi voi transmite, pe această cale, unele observații notate, din cînd în cînd, asupra anilor de stagiu cu... statut de bunic. File răzlețe de jurnal.

cele trei grupe de bunici

Există undeva un cod care să ne învețe arta de a fi bunici? Nu cred. A fi bunic nu e o problemă de vîrstă, cadru, ci mai degrabă o stare psihico-socială complexă, cu rosturi precise în procesul educației din familie; ea se manifestă felurit, după individ, după vîrstă, stagiu și sexe.

După vîrstă, bunicii s-ar putea grupa în trei categorii, fiecare cu trăsăturile specifice, dar și cu trăsături comune. Întîlnim, astfel: grupa bunicilor tineri, între 38—50 ani, pe care-i găsim mai cu seamă în mediul rural; grupa mijlocie, ce cuprinde persoanele între 50—60 de ani, cea mai numeroasă și grupa bătrînilor, de peste 60 de ani. Nu rareori, alături de grupa bunicilor tineri, se află și străbunicii copilului. Sînt, astfel, nepoți care se bucură de patru bunici și patru străbunici, în timp ce un număr suficient de numeroși nu au niciunul.

O carte așteptată

Epoca contemporană, dominată de industrie, știință și tehnică în continuă prefacere și perfecționare, angajează părinții în îndatoriri profesionale, din care cauză nu se pot ocupa de copii și-i lasă în grija bunicilor. În acest context social, bunicii rămîn, în continuare, factorii principali ai educației în familie, pentru sugari, prima și a doua copilărie și în unele cazuri și în anii adolescenței. Majoritatea absolută a bunicilor fac educația copiilor așa cum îi dirijează bunul simț și instinctul.

Deși științele psiho-pedagogice au progresat cu pași gigantici în domeniul educației și instrucției copiilor; deși se caută mereu modalități și tehnici noi în procesul de predare-învățare, se înzestrează clase și cabinete cu material didactic modern și abundent, educația în familie a fost mai puțin tratată. Avem o psihologie a copilului și adolescentului, a tinereții și a maturității, ba chiar și o psihologie a bătrînilor, dar nu s-a insistat prea mult asupra psihologiei bunicilor, a relațiilor ce se statornicesc între aceștia și nepoții lor.

Pedagogia nu a editat nici un ghid educativ pentru bunici sau măcar o broșură, așa cum sînt „Sfaturile medicale pentru tinerele mame", de pildă. Și ar fi binevenite asemenea sfaturi educative, care ne-ar indica drumul spre labirintul sufletesc, încărcat de taine, al nepoților.

bunicii de ieri — bunicii de azi

În vremea noastră, majoritatea familiilor sînt puțin numeroase. În cuibul cald al vetrei sburdă cîte unul sau doi copii, rareori trei. Cum ar fi supraviețuit oare neamul nostru prin furtunile trecutului, dacă în casa părintească n-ar fi „roit" copiii ca din stupul de albine?

Și, pe atunci piereau mulți decimați de boli, foamete și războaie necurmate — dar, rămîneau destui ca să ducă mai departe rostul nostru, pe firul istoriei.

Am fost o țară de sate, în care s-a format și adunat materia din care s-a plămădit poporul român, limba noastră — unică pe întreaga vatră milenară — și elementele tradiționale: obiceiuri și datini, ce ne-au călăuzit viața cu forță de lege nescrisă. Casa plină de prunci era fala și bucuria părinților. Trăiesc și astăzi destui bătrîni care au crescut „ciorchine de copii".

dispută între „filologi"

Alin, Cosmin și Cătălina privesc rațele de pe malul rîului. Toți trei au ajuns la vîrsta întrebărilor, **cum** și **de ce**? Îi privesc, așezat pe un bolovan, urmărindu-i și ascultîndu-i la ce-și spun. Au intrat cu picioarele în valurile limpezi și se miră de ce le văd încovoiate. Fata vine speriată de fenomen și spune: „Piciorul meu e rupt în apă, Tată Mitu"! Au venit și băieții. Le explic de ce se văd picioarele frînte în apă, explicație din care n-au înțeles nimic dar s-au liniștit. „De unde le știi, tu, pe toate, „bunicule", mă întreabă ei. Le-am spus că le știu din cărți, unde le află oricine dorește să știe mai multe.

Au mai cules scoici și din nou au privit cîrdul de rațe. Cîteva făceau tumbe în apă după pești. De-odată toți trei strigă: „Moale lața, moale lața!"

Fata îl corectează pe Cosmin care spuse „iața". „Nu iață, plostule, ci lață, așa e bine". Dar băiatul nu se înduplecă. Pentru el, rața rămîne „iață" și se iau la ceartă și se zgîrîie să-și scoată ochii, nu alta. Intervin. Copiii se împacă, după care fata spune rîzînd: „Ce mic e, nu știe spune nici „lață", „zice,„iață"! Nu-i așa Tată Mitu că lață e bine"? „Nu se spune nici „lață" nici „iață" ci rață. Și acum, să ne jucăm de-a rața... Să-l luăm pe „R" și după mine: rr, rr, rrr, rrrr. De zece ori rață.

Cadourile

Cadourile făcute de bunici, de părinți și de prietenii acestora au ajuns o pacoste. Cadouri de ziua nașterii și la sărbători, cadouri pentru succese la învățătură, cadouri de la tîrg, la revelion, din călătorii etc. Cadouri cu rost și fără rost umplu casa. Dar cele mai numeroase și mai năstrușnice se primesc la zilele aniversare. Cui folosesc atît de multe cadouri nesăbuite? Nimănui. În inventarul Cătălinei se pot număra pînă la o duzină de păpuși la care nu se mai uită, cîteva maimuțe, urși și căței, rachete și trenuri, seturi de cărți de joc etc. Sumele cheltuite pentru acest „muzeu" al cadourilor" ar fi putut asigura formarea unei biblioteci cu zeci de volume, necesare acțiunii de educare a nepoților noștri.

Toți copiii din lume se joacă. Este o necesitate, o lege a dezvoltării. Jocurile diferă însă după vîrstă și sex, după condiții de mediu social. De la jocurile-exerciții, copilul trece la cele simbolice, apoi la cele cu reguli.

Jocul e hrana sufletului infantil, lumea lui. Răspunzînd unor nevoi organice, jocurile le anticipează tendințele dezvoltării și-l pregătesc pe copil pentru maturitate. E o manifestare liberă și spontană a vieții lui interioare.

Orice vîrstnic freamătă de fericire urmărindu-i în astfel de activități, unele create chiar de copii, pentru ei înșiși. Jocurile au evoluat odată cu generațiile, în succesiunea lor, prin secole.

De la jocuri ca poarca, oina, orbanul, batistuța, pitulița, opaciul, lupul și mielul etc. — jocurile bunicilor—

s-a ajuns la jocurile de azi. De la simpla săniuță de altădată s-a trecut la bob, de la poarcă la hochei pe ghiață și la polo pe apă; apoi patinajul, schiurile, volei, fotbalul etc. — și de cele mai multe ori cu terenuri special amenajate, prin grija statului chiar. Și asta e bine, jocurile contribuind efectiv și sănătos la dezvoltarea copiilor.

o comoară de mare preț — deprinderea de a munci

Devoțiunea bunicilor n-are unitate de măsură. Nu se poate prețui cît merită, fiind mai de preț ca aurul. Dar această devoțiune favorizează dezvoltarea capriciilor nepoților. E de preferat, ori de cîte ori e posibil, ca părinții înșiși să-și crească — educîndu-și — copiii. Sînt mame care nu-și sărută copiii decît în somn, deși îi iubesc nespus de mult și-i pun serios la treabă. Cei mai mulți oameni de seamă se ridică numai dintre acești copii care muncesc de mici și care nu s-au bucurat de prea multă alintare. Puțini dintre copiii de țărani aveau parte, odinioară, de ele. Munceau de mici alături de părinți, cîștigîndu-și zestrea sufletească prin propria activitate. Niciodată îmbuibați sau alintați, au crescut onest, modest, sinceri cu sine și cu alții. Personal, nu știu să fi avut fericirea unei îmbrățișări materne, iar cînd, odată, mama m-a lăudat pentru că fusesem „bun gospodar" în lipsa lor de acasă, mîngîindu-mi părul ciufulit, am izbucnit în plîns, cu capul lipit de pieptul ei.

Astăzi, iată-mă ajuns un bunic „iubitor", care tolerează nepoților totul și, în special, să nu depună eforturi fizice pentru „a nu obosi" — deși am convingerea de efectele negative ale acestei îngăduințe. Adevărul este că nepoții noștri fugi de efort.

pentru a iubi copilăria

Copilăria — zestrea de minuni a vieții — e unică și ireversibilă. E o treaptă pe care se formează cetățenii responsabili de mîine. Aceasta nu trebuie uitat. Sînt cunoscute vîrstele copilăriei și adolescenței, prin care, trecînd și învățînd, se conturează încet, dar sigur, personalitatea schimbului nostru de mîine.

S-ar putea spune că fiecare vîrstă își are viața sa proprie într-o continuă mișcare și transformare. Etapa care vine să zămislească, ca o sămînță în germinație, în sînul celei precedente, așteptînd să-și ocupe locul la sorocul potrivit. Astfel, sufletul infantil se dezvoltă ca trunchiul unui arbore, în formă și adîncime, cu încîlcite meandre ce ascund nebănuite taine și posibilități. Ei sînt „corola de minuni a lumii".

Bunici de toate vîrstele, să ne aplecăm cu atenție, cu sinceritate și dăruire spre această „corolă de minuni". În sufletele imaculate ale nepoților gestează lumea de mîine. Copiii nu sînt la naștere nici buni nici răi, ci doar cu predispoziții spre calități formative și manifestări negative. Unii sînt mai înzestrați cu darurile alese, n-au deprinderea muncii și fără această deprindere capitală, tînărul de mîine va fi o ființă ștearsă, fără șanse de reușită în viață. Bunicii își privesc nepoții printr-o optică falsă, considerîndu-i pe

cei născuți la oraș superiori celor care s-au născut în sat. Ori, copilul cruțat de eforturi crește cu păreri greșite, senioriale, fiind sortit, în mare măsură, parazitismului.

Dezvoltarea capacităților și talentelor lor sînt determinate de mediul în care cresc. Sînt slabi la naștere? Să-i ajutăm, să le întindem mîna ocrotitoare și să-i ferim de rău, orientîndu-i și întărindu-i în formarea lor sănătoasă. Copilul are nevoie de iubire și înțelegere. Copilăria e edenul vieții care, odată pierdut, rămîne un vis. Amintește-ți bunicule tînăr sau bunicule albit de ani, de raiul copilăriei tale și încearcă să-l asiguri și nepoților tăi, cu aceiași artă. Rîzi și joacă-te cu ei, arată-le minunile lumii în care cresc. Cînd copilul rîde și se joacă bucură-te. Rîsul lui cristalin te va molipsi de tinerețe și vei trăi din plin senzația întîlnirii cu propria ți copilărie.

Prof. DUMITRU COLȚEA.

Cloșca și rățușca

Găina, de bună seamă,
Clocise printre ouă și unul de rață.
Iar cînd ouăle prinseră viață,
Cloșca-mamă,
Cu dragoste egală,
Cu atenție, migală,
Și-a crescut laolaltă
Și puii — dar și bobocul de baltă...
O morală, nu prea nouă:
Nu contează cin-te ouă,
Ci, doar cin-te dădăcește.
Și te crește!

D. C. MAZILU

(Urmare din pg. 137)

pericolul să luăm cu noi în casă materialul „explozibil". Desigur, glumesc, dar noi **am învățat de la ei cît este de important să ferim liniștea căminului nostru de prea mulți decibeli".**

Aș vrea să spun și eu ce cred — se ridică în picioare A.S., o fată vioaie, gata oricînd să dea o replică, la ore, colegilor și chiar profesorilor, dar într-o manieră atît de subtilă, încît creează bună dispoziție în cele mai încordate momente. E greu să ajungi în căsnicie la o fericire deplină, așa cum se scrie în unele cărți sau cum se arată în unele filme. Dar **sînt anumite elemente caracteristice, care pot determina un climat în stare să asigure premisele unei vieți fericite de familie.** După părerea mea, **unul dintre acestea este tactul, delicatețea** cu care sînt abordate problemele vieții comune și ambii soți trebuie să știe să le cultive. Cred — spune mai departe A.S., — că **soția trebuie să dea tonul și să mențină acest stil.** Și, din această perspectivă, **noi fetele ar trebui să acordăm încă de pe acum o atenție deosebită autoeducării unor asemenea trăsături.** Mai mult, **cred că avem de luptat împotriva unor prejudecăți și interpretări greșite în legătură cu egalitatea dintre sexe.** Cîteodată mi se pare că ne jenăm să manifestăm delicatețe, tandrețe, în relațiile cu colegii sau cu alte persoane și să fim tentate să ne dovedim forța depășindu-ne, nu rareori, colegii. Eu am observat că **în familiile în care respectivii membri se iubesc, cu adevărat, se manifestă înțelegere reciprocă față de greșeli. Acestea nu duc la conflicte ci se rezolvă cu tact.** În schimb, **lipsa acestui tip de relații face ca incidentele cele mai neînsemnate să ducă sistematic la certuri și conflicte. Reproșurile interminabile, tendința de a reaminti la fiecare nouă greșeală cortegiul altora de mult comise, încarcă atmosfera și aduce după el înstrăinare, dorința de a căuta liniște și căldură în afara propriului cămin, fenomen dăunător și pentru soți și pentru copii."**

„Să încercăm să facem o ierarhizare a calităților pe care le apreciem cel mai mult la viitorii noștri parteneri" a propus B.N., elev cu pronunțate înclinații spre cercetare. S-au încins discuții aprinse pe această temă. Pentru unii cele mai importante sînt **trăsăturile fizice, umorul, dansul, veselia, preocuparea pentru modă;** pentru alții **inteligența, cultura, delicatețea, fidelitatea, sinceritatea, voința, prestigiul;** cea de-a treia categorie: **îmbinarea tuturor acestor trăsături.** Nu m-a surprins nici faptul că două dintre fete au încercat să-și convingă colegii că o situație materială strălucită poate înlocui „toate podoabele inteligenței și caracterului" prețuite de coleg. Provenind din familii cu un climat socio-moral profund viciat — fiecare părinte având viața sa personală și neglijînd spiritual și material copiii — aceste fete considerau în mod greșit că singurele bucurii ale vieții sînt legate de posibilitatea de a duce o viață de huzur, de a-ți satisface orice dorință.

Dacă astfel de prejudecăți au putut fi ușor combătute, dîndu-se nenumărate și concludente exemple cu privire la sfîrșitul neplăcut al unor asemenea căsătorii, un alt aspect care a apărut în discuție m-a îngrijorat cu atît mai mult, cu cît el reflecta o prejudecată destul de curentă: **lipsa de preocupare a lor, în pregătirea și autopregătirea pentru aspectele organizatorice, administrative și gospodărești ale familiei.** Mulți dintre tineri consideră, cu candoare, că acest domeniu este rezervat în exclusivitate... părinților lor — chiar în cazul că aceștia mai lucrează încă.

Un domeniu în care se întîlnesc încă judecăți și prejudecăți urmate de repercusiuni adînci asupra consolidării noilor cupluri este cel al **familiilor părinților.** Orientarea acestora, experiența personală, optica lor cu privire la problemele vieții de familie exercită influențe, de multe ori hotărîtoare, asupra opțiunii materiale a propriilor copii. Cu cîtă înțelepciune, dragoste și tact contribuie atîția părinți la adevărata fericire a copiilor lor, **atunci cînd ei înșiși sînt purtătorii unor idealuri superioare de viață,** indiferent de gradul de cultură pe care-l au, și **cît de dureros** se reflectă **concepțiile învechite, retrograde, ale altora, asupra deciziei propriilor copii, în domeniul căsătoriei.**

Nu putem încheia fără a ne referi la problema interdependenței dintre calitățile unui bun soț (soție) și cele ale unor buni părinți.

Cînd soțul și soția sînt **oameni care se iubesc, se stimează și se ajută, făcînd totdeauna tot ce este posibil pentru fericirea căminului lor, ei pun în același timp bazele unui climat profund educogen pentru copii.** În același timp, **un bărbat brutal, grosolan cu soția sau o femeie superficială, comodă, vulgară în raporturile cu soțul, cu greu vor fi capabili să se poarte delicat cu copiii.**

Clipele de reflecție pe care vi le-au solicitat rîndurile de mai sus, sînt convinsă, v-au condus la concluzii care vizează necesitatea unei responsabilități deosebite față de propria dragoste, căsătorie și famile, ca și de problemele pregătirii tinerei generații pentru formarea unor cupluri fericite, care să aibă la bază **tradițiile valoroase ale vieții de familie din țara noastră și noile exigențe socio-morale în spiritul ideologiei revoluționare. Autoperfecționarea și autoeducarea continuă a adulților și tinerilor, în spiritul moralei comuniste, constituie garanția unor căsătorii și familii fericite, capabile să-și îndeplinească responsabilitățile ce le revin, ca — firesc — celule de bază ale societății noastre socialiste.**

moda '84

moda '84

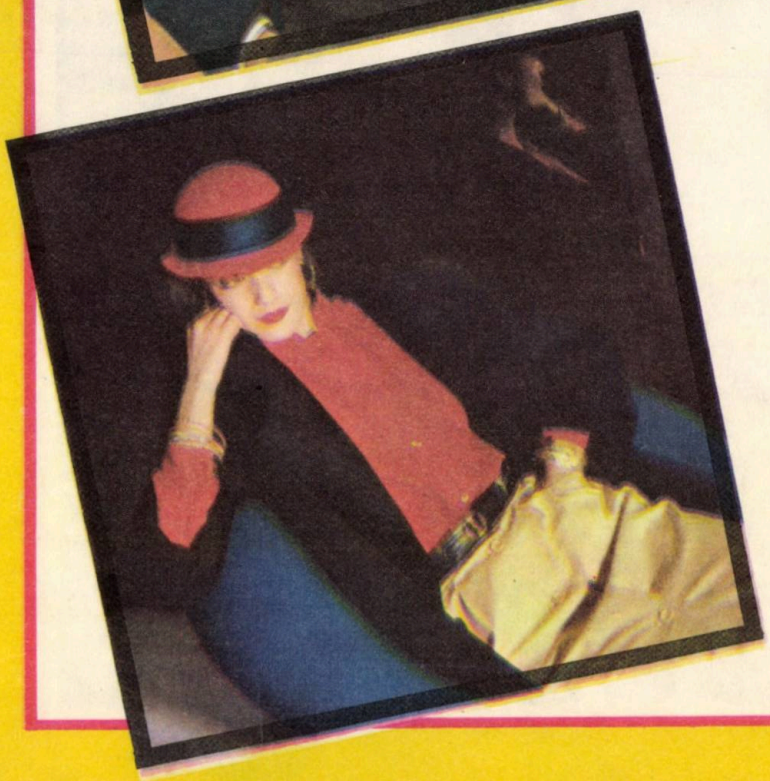

moda '84

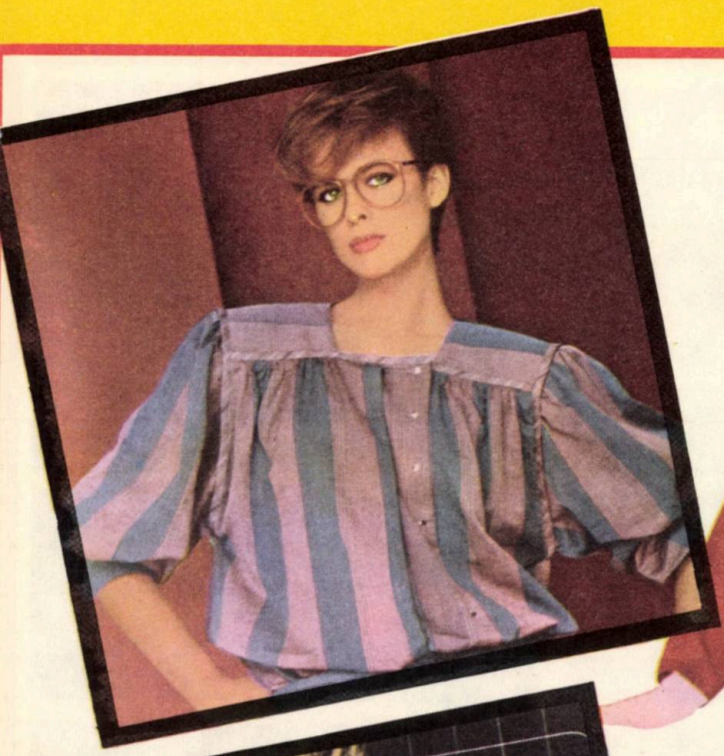

moda '84

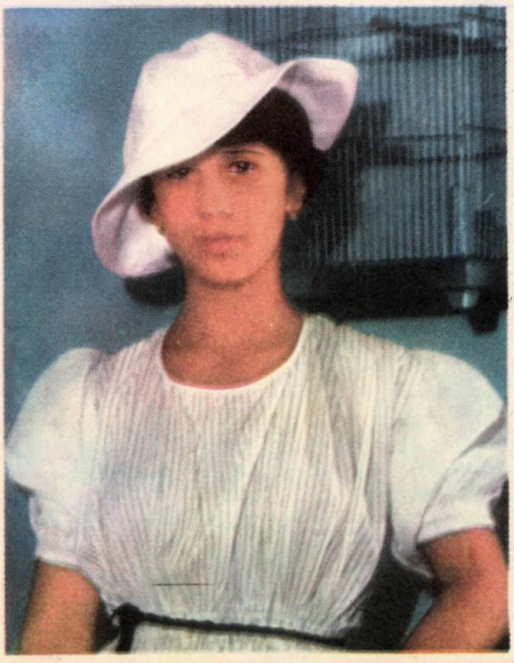

Vă recomandăm să vizitați magazinele cooperației de producție, achiziții și desfacere a mărfurilor, de unde aveți posibilitatea să alegeți articole frumoase și de calitate, care pot constitui surprize plăcute pentru toți copiii:

— jucării, păpuși, jocuri.

— confecții, tricotaje, galanterie, încălțăminte.

— articole de sport-turism și foto.

— noutăți editoriale din literatura pentru copii.

COOP

Complexul comercial „Videle", din județul Teleorman

CENTRALA INDUSTRIALĂ DE MEDICAMENTE, COSMETICE, COLORANȚI ȘI LACURI

Noi succese obținute pe plan mondial pentru produsele originale românești

APILARNIL și APILARNILPROP

Congresul internațional al „Apimondiei", care a avut loc la Budapesta a consacrat un spațiu larg prezentării produselor APILARNIL și APILARNILPROP (autor: N. ILIEȘIU)

— Produse medicamentoase naturale cu o compoziție complexă și proporțional distribuită formată din structuri glucidice, lipidice, protidice, enzime, aminoacizi esențiali, substrat mineral, vitamine și precursori hormonali.

Atestările clinice indică Apilarnilul ca factor pozitiv în metabolismul general, în reglarea activității motorii și a comportamentului psiho-social.

În plus, Apilarnilprop prin conținutul substanțelor de tip flavonoid se remarcă prin efecte hepatotrope și hepatoprotectoare.

PRODUCĂTOR: ÎNTREPRINDEREA DE MEDICAMENTE BUCUREȘTI

Material publicitar de:
ELENA CHITICARIU

• *Magazinul de galanterie — Bulevardul Republicii, nr. 23*

• *Magazinul de galanterie — Calea Victoriei, nr. 85*

DIRECȚIA GENERALĂ COMERCIALĂ A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI vă invită să vizitați unitățile comerciale care vă oferă o diversitate de mărfuri:

Vă recomandăm cîteva dintre aceste magazine:

- **BUCUR OBOR—Șoseaua Colentina, nr. 2;**
- **TINERETULUI—Calea Dorobanți, bloc 10;**
- **GALERIA MODEI—Șoseaua Pantelimon, bloc 47;**
- **RUXANDRA (magazin de țesături) — Calea Victoriei, nr. 114;**
- **MACUL ROȘU — strada Lipscani, nr. 37;**
- **MATERNA, din: Drumul Taberei, bloc C 15; Calea Moșilor, bloc 60; Bulevardul 1 Mai, bloc 44;**
- **Magazinul de articole pentru bărbați — Strada Ion Ghica, nr. 3—5;**
- **Magazinul de confecții și galanterie — Calea Victoriei, nr. 81 și 85.**

COOP

Secțiile de producție prestări ale cooperației de producție, achiziție și desfacerea mărfurilor realizează o gamă variată de articole de broderie manuală și de mașină, confecții artizanale, cusături naționale, covoare românești și orientale, articole de artizanat din lemn, metal, ceramică, sticlă, cristal, împletituri din răchită, papură, rogoz și articole de decorațiuni interioare, precum și tricotaje petru copii și alte bunuri de larg consum pentru fondul pieții.

Aceste articole se găsesc de vînzare în magazinul EXPO-ART (Cal. Victoriei nr. 16 — 18 — pasajul Bijuteria) și în magazinele HERMES din București și din întreaga țară.

Vizitați neîntîrziat aceste magazine.

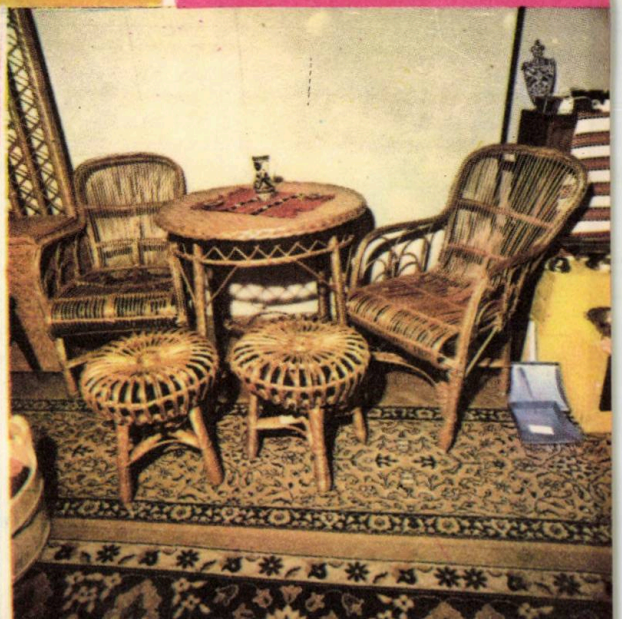

Aslavital infantil, produs original românesc

CENTRALA INDUSTRIALĂ DE MEDICAMENTE, COSMETICE, COLORANȚI ȘI LACURI

Cercetări recente făcute cu produsul original românesc „Aslavital infantil" relevă certe elemente favorabile privind evoluția procesului instructiv-educativ al copiilor cu deficiență mintală. În urma tratamentului s-a constatat creșterea interesului pentru activități școlare prin: îmbunătățirea atenției, datorită măririi capacității de concentrare, îmbunătățirea memoriei și a voinței. S-au evidențiat ameliorări la copiii cu trăsături temperamentale șterse, asociate cu manifestări de apatie, tendință de izolare, complexe de inferioritate, trăsături voluționale neformate, neintegrare în colectivitatea școlară etc.

„Aslavital infantil" este un factor eutrofic regenerator cu acțiune biocatalitică celulară, crescînd totodată rezistența la efort și scăzînd receptivitatea la bolile intercurente. Se mai indică cu rezultate bune în:

— sechele de encefalopatie și poliomelită

— în distrofii neuromusculare

Producător: Întreprinderea de medicamente București

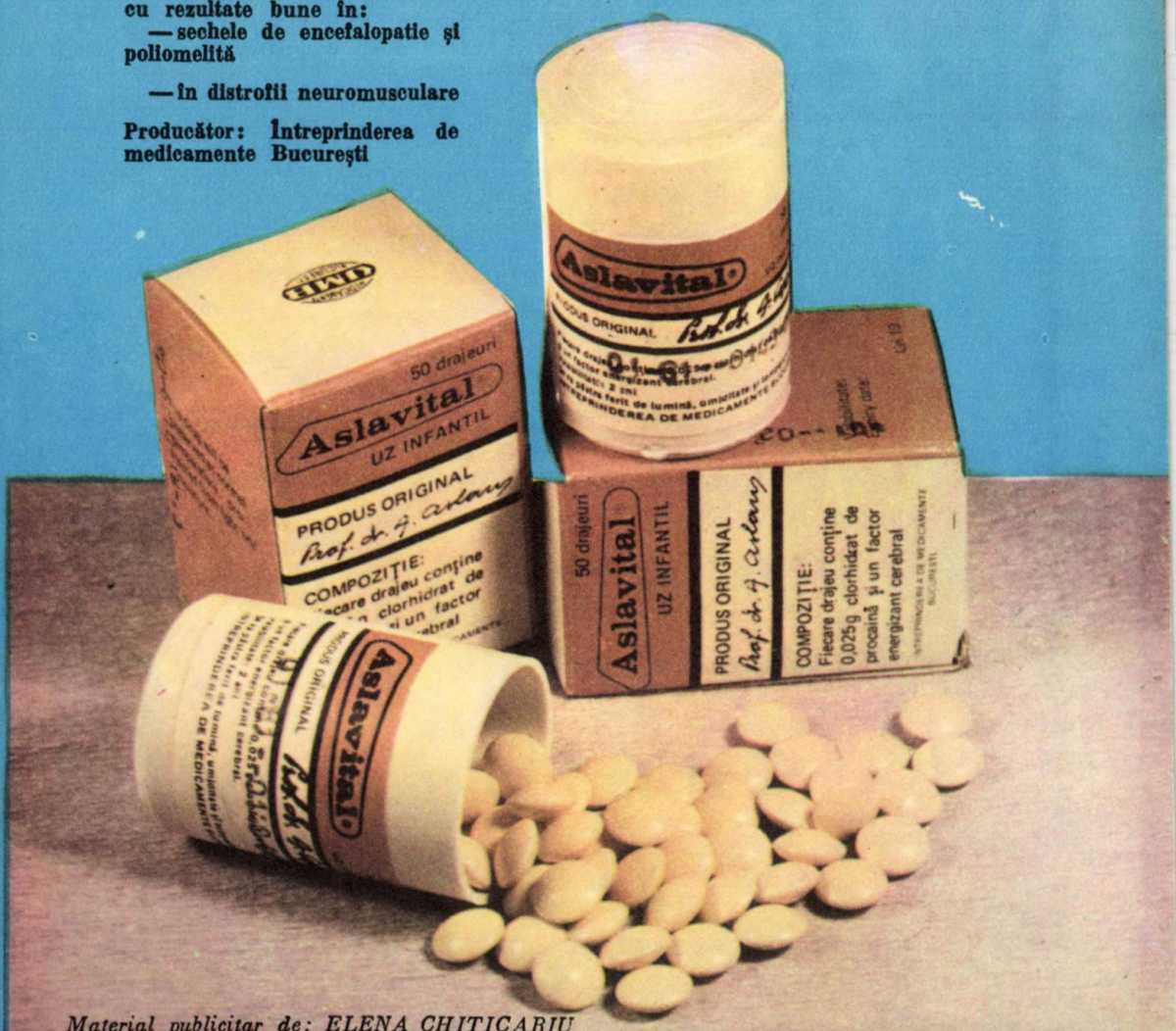

Material publicitar de: ELENA CHITICARIU

TINEREȚE-FRUMUSEȚE-PROSPEȚIME

trei daruri pe care vi le face Întreprinderea „Miraj", odată cu produsele sale

Vă recomandăm:
Baia de plante „DERMIN", care exercită asupra epidermei o acțiune tonică
Producător: Intreprinderea de produse cosmetice „MIRAJ", București

CENTRALA INDUSTRIALĂ DE MEDICAMENTE, COSMETICE, COLORANȚI ȘI LACURI

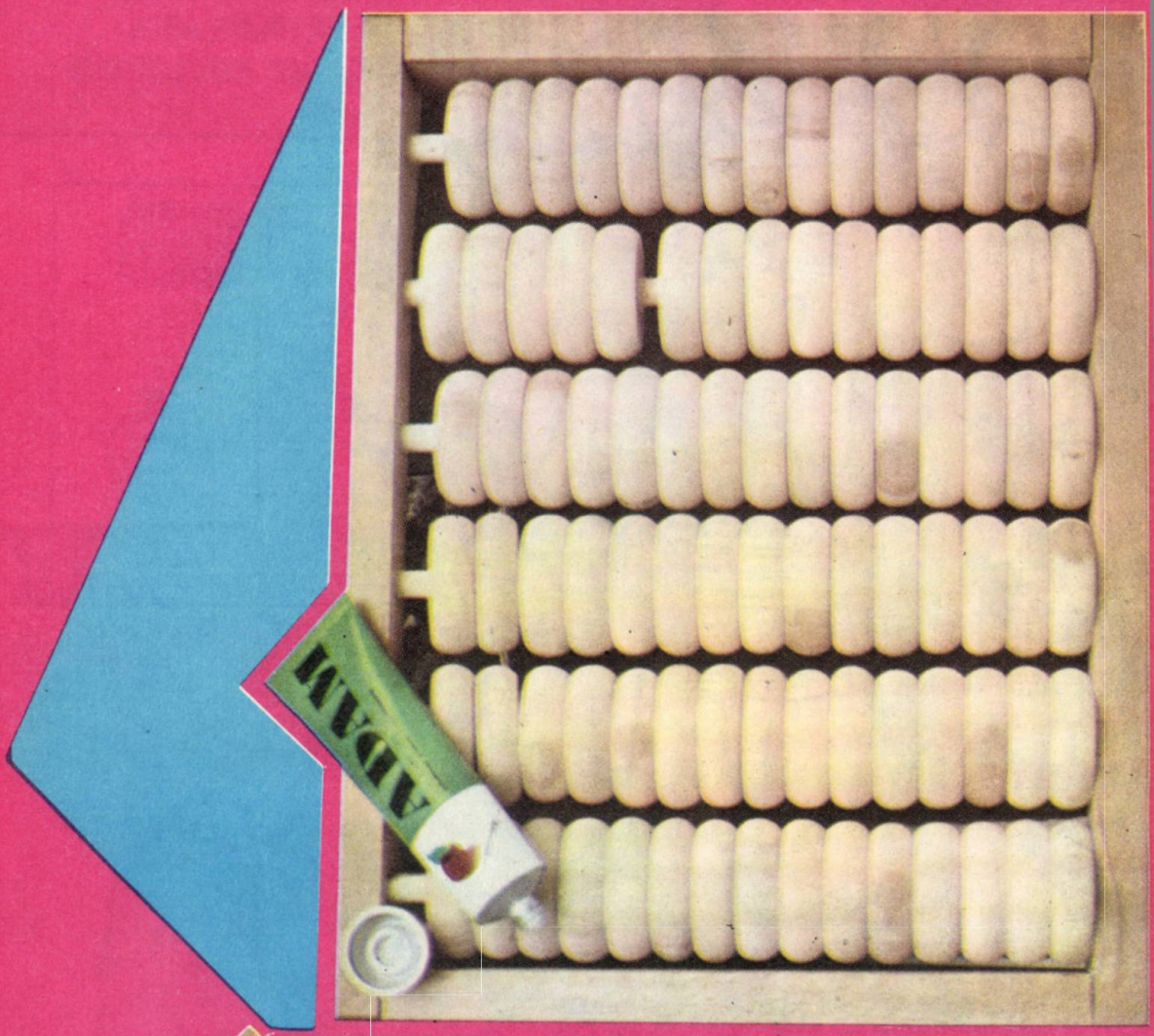

Cerințele tot mai largi pentru produsele cosmetice realizate de Intreprinderea „MIRAJ", reprezintă garanția calității lor superioare.

În imagine:
TRUSA „ADAM" PENTRU MASAJUL PICIOARELOR

Producător: Intreprinderea de produse cosmetice „MIRAJ" — București

ÎNTREPRINDEREA JUDEȚEANĂ PENTRU RECUPERAREA ȘI VALORIFICAREA MATERIALELOR REFOLOSIBILE

Strîngeți și valorificați prin punctele de colectare și rulotele existente în toate localitățile din țară, hîrtii și cartoane uzate, tuburi spray, materiale refolosibile din cupru, alamă, bronz, aluminiu, baterii uscate și mase plastice.

BUCURIA PĂRINȚILOR SÎNT COPIII...
BUCURIA ORICĂRUI COPIL, O ÎMBRĂCĂMINTE FRUMOASĂ, COMODĂ, PRACTICĂ!

Magazinele — MATERNA — cît și raioanele specializate ale comerțului de stat, vă oferă un bogat și variat sortiment de confecții, tricotaje, din țesături sau tricoturi, în desene viu colorate, moderne, adecvate ținutei celor mici. Încălțăminte ușoară, flexibilă, practică, cu tălpi matrițate și fețe din înlocuitori.

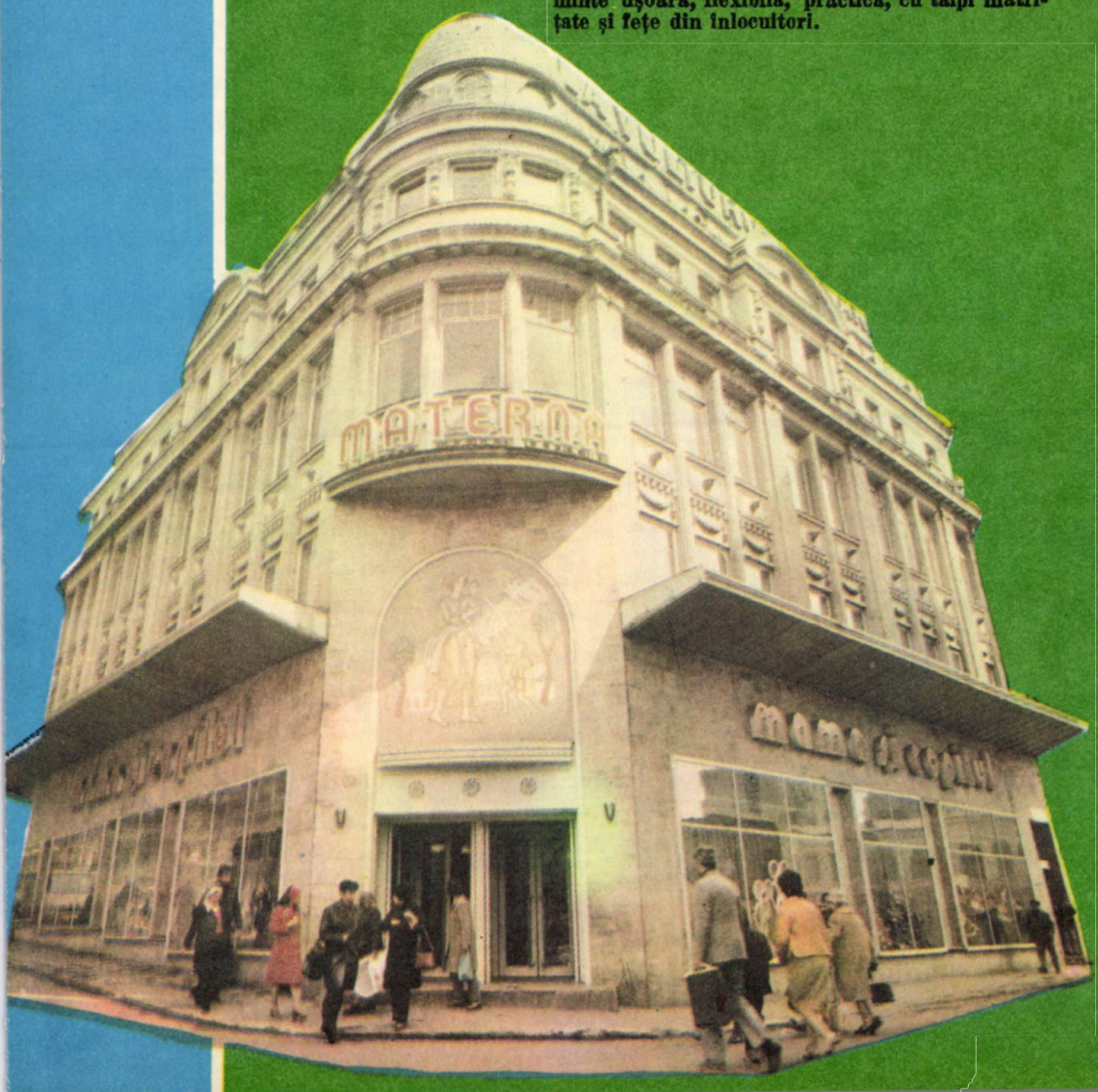

Calea Victoriei nr. 20

Calea Dorobanți, bloc 8

Aceste magazine, cît și raioanele specializate ale comerțului de stat vă oferă în tot cursul anului uniformele școlare destinate tuturor vîrstelor.

Pentru a vă da posibilitatea să alegeți cele necesare copiilor dvs. cît mai comod și fără a vă deplasa, vă oferim adresele magazinelor specializate în desfacerea acestor articole:

— str. Bărăţiei nr. 31

— şos. Ştefan cel Mare nr. 33

— calea Moşilor nr. 60 B

— Drumul Taberei Bl. C 15 (nr. 84—86)

— Băneasa — şos. Bucureşti — Ploieşti nr. 120

— Calea Dorobanţi Bl. 8

— şos. Alexandriei Bl. L. 4

— şos. Pantelimon Bl. 53

— b-dul 1 Mai nr. 35 A

— calea Griviţei nr. 210

— Romarta copiilor — Calea Victoriei 20

Să nu uităm că şi copiii au moda lor, iar magazinele specializate tip — MATERNA ce vă stau la dispoziţie cu toate noutăţile create de industria noastră.

Şoseaua Alexandriei, bloc L4

Şoseaua Pantelimon, bloc 53

CEC

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

editat de

„REVISTA DE PEDAGOGIE"

Redactor responsabil:
Prof. dr. ANTON VASILESCU

Redactor:
SILVIA DIMA

Secretar de redacție:
TOMA ALEXANDRESCU

Prezentarea artistică:
RADU ION POPESCU

Coperta:
ION OPREA

Colectivul de redacție al „Almanahului părinților" adresează cititorilor săi, odată cu urarea tradițională

„LA MULȚI ANI!"

multă sănătate și bucurie pe noul an.

La mulți ani!
1984

	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27
M	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28
J	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29
V	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30
S	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31
D	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25
	APRILIE	MAI	IUNIE
L	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
M	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
M	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
J	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
V	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
S	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
D	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
	IULIE	AUGUST	SEPTEMBRIE
L	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25
M	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
J	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
V	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
S	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
D	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30
	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
M	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
M	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
J	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
V	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
S	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
D	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30

Adresa redacției:
Piața Scînteii nr. 1, sector 1
Cod 71341 — București, Tel. 17 50 80, 17 60 10/2640

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Tipărit la Combinatul Poligrafic
„Casa Scînteii", București,
sub comanda nr. 30 373/1983

1984

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

Lei 20